

BESLUTSFÖRSLAG

Delegationsbeslut 2024-04-29

Kommunstyrelsen föreslås besluta:

Redovisade delegationsbeslut läggs till handlingarna.

Datum
2024-04-08 Ulf Olsson
Kommunalråd

Datum
2024-04-15 Niklas Arvidsson
Kommunalråd

- Tillstyrkes
 Alternativt förslag

Datum
2024-04-15 Annette Carlson
Kommunalråd

- Tillstyrkes
 Alternativt förslag

Datum
2024-04-16 Andreas Exner
Kommunalråd

- Tillstyrkes
 Alternativt förslag

Diarienummer: KS 2024-00274 1.1.2.25 Programområde 01
Handläggare: Carolina Hellgren

Datum
2024-04-08 Svante Stomberg
Stadsdirektör

Carolina Hellgren
Handläggare
033 357036

Datum
2024-04-29

Instans
Kommunstyrelsen
Dnr KS 2024-00274 1.1.2.25

Delegationsbeslut 2024-04-29

Kommunstyrelsens beslut

Redovisade delegationsbeslut läggs till handlingarna

Delegationsbeslut

1. Delegationsbeslut från koncerninköp
2. Delegationsbeslut enligt delegation C:7, beslut 4-5 2023
Dnr 2023-00068
3. Delegationsbeslut enligt delegation C:2 beslut 2-7 2023
Dnr 2023-00015
4. Delegationsbeslut enligt delegation C:1, beslut 68-96 2023
Dnr 2023-00014
5. Delegationsbeslut angående betalkort i tjänsten för förtroendevalda och tjänstemän, löpnr 8 2024
Dnr 2024-00013
6. 7-9/2024. Delegationsbeslut: Yttrande om Hemvärnsmän
Dnr 2024-00007
7. Borås Stads remissyttrande: Ytterligare steg för ett förbättrat genomförande av MKB-direktivet
Dnr 2023-00906
8. Borås stads Remissyttrande: Förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd
Dnr 2024-00196

Ulf Olsson
Kommunstyrelsens ordförande

Svante Stomberg
Stadsdirektör

BORÅS STAD

Underrättelse och tilldelningsbeslut

Styr- och Övervakningsentreprenörer

Diarienummer 2023-00076IN

1 TILLDELNINGSBESLUT

1.1 Beslut

Beslut har fattats genom att anta vinnande Anbudsgivare som Leverantörer av Upphandlingen Styr- och Övervakningsentreprenörer 2023-00076IN.

Upphandlande myndighet är Borås Stad (212000-1561).

Beslut har fattats genom signering av behörig part. Nedan följer information om beslutet i sin helhet samt information om avtalsspärr.

Vid eventuella frågor kontakta ansvarig upphandlare:

Jenny Finér

jenny.finer@boras.se

1.2 Upphandlingsförfarande

Upphandlingen genomförs enligt 19 kap Lag (2016:1145) om offentlig upphandling (LOU) för upphandlingar under tröskelvärdet.

1.3 Inkomna anbud

INU styr AB	556736-1950
Nordomatic Aktiebolag	556362-2074
Ekelund Styr AB	559169-6405
OAKS AB	559169-6413

1.4 Kvalificerade Anbudsgivare och anbud

INU styr AB	556736-1950
Nordomatic Aktiebolag	556362-2074
Ekelund Styr AB	559169-6405
OAKS AB	559169-6413

1.5 Anbudsutvärdering

Utvärdering har skett enligt principen ekonomiskt mest fördelaktiga med bästa förhållande mellan pris och kvalitet.

Se bifogat utvärderingsprotokoll.

1.6 Vinnande Leverantör

Rangordning:

Kompetensområde	DDC	SCADA	Rangordnad 1	Rangordnad 2	Rangordnad 3
Kompetensområde 1	Fidelix: FX	Web Port	INUSTyr AB	Nordomatic AB	-
Kompetensområde 2	Kabona: PCL/WDC	Web Port	Ekelund Styr AB	Nordomatic AB	-
Kompetensområde 3	Honeywell: i30	Web Port	INUSTyr AB	Nordomatic AB	-
Kompetensområde 4	Honeywell: PSR-2000	Web Port	INUSTyr AB	Nordomatic AB	-
Kompetensområde 5	Siemens: Desigo PX	Desigo CC	INUSTyr AB	-	-
Kompetensområde 6	Siemens: Visonik	Desigo Insight	INUSTyr AB	-	-
Kompetensområde 7	PLC + WebPort HMI	Web Port	INUSTyr AB	OAKS AB	Ekelund Styr AB
Kompetensområde 8	Individuell mätning och debitering (IMD)		-	-	-

DIGITAL SIGNERING

Dokumentet har signerats digitalt av:

Namn: Martin Perlstedt

Befattning: Koncerninköpschef

1.7 Avtalsspärr

1.7.1 2023-10-23:

Underrättelse om tilldelningsbeslut lämnas elektroniskt.

1.7.2 2023-10-23 – 2023-11-02:

Avtalsfristen löper. Den upphandlande myndigheten får inte avsluta upphandlingen.

1.7.3 2023-11-03:

Avtalsfristen har löpt ut. Den upphandlande myndigheten får teckna avtal.

Document history

COMPLETED BY ALL:
23.10.2023 15:02

SENT BY OWNER:
Jenny Finér · 23.10.2023 12:39

DOCUMENT ID:
ry0dapXzp

ENVELOPE ID:
rJ606TXz6-ry0dapXzp

DOCUMENT NAME:
2023-00076IN Tilldelningsbeslut.pdf
3 pages

ALL ATTACHMENTS APPROVED:
Utvärderingsprotokoll.pdf

Activity log

RECIPIENT	ACTION*	TIMESTAMP (CET)	METHOD	DETAILS
1. Martin Perlstedt martin.perlstedt@boras.se	Signed Authenticated	23.10.2023 15:02 23.10.2023 15:01	Email Low	IP: 92.32.56.173 IP: 92.32.56.173

* Action describes both the signing and authentication performed by each recipient. Authentication refers to the ID method used to access the document.

Custom events

No custom events related to this document

Verified ensures that the document has been signed according to the method stated above. Copies of signed documents are securely stored by Verified.

To review the signature validity, please open this PDF using Adobe Reader.

GDPR
compliant

eIDAS
standard

PAdES
sealed

Delegationsbeslut Koncerninköp

1. Tilldelningsbeslut Styr- och Övervakningsentreprenör 2023-00076IN
2. Tilldelningsbeslut Byggtekniska konsulter – Brand 2023-00055IN
3. Tilldelningsbeslut Digital marknadsföring av arbetsgivarvarumärke och annonser i sociala medier 2023-00027IN
4. Tilldelningsbeslut Terminalglasögon 2023-00061IN
5. Tilldelningsbeslut Metall- och stålråvaror 2023-00069IN

Underrättelse och tilldelningsbeslut

Byggtekniska Konsulter - Brand

Diarienummer 2023-00055IN

1 TILLDELNINGSBESLUT

1.1 Beslut

Beslut har fattats genom att anta vinnande Anbudsgivare som Leverantör av Upphandlingen Byggtekniska Konsulter - Brand 2023-00055IN.

Upphandlande myndighet är Borås Stad (212000-1561).

Beslut har fattats genom signering av behörig part. Nedan följer information om beslutet i sin helhet samt information om avtalsspärr.

Vid eventuella frågor kontakta ansvarig upphandlare:

Sadija Elezovic

Sadija.elezovic@boras.se

1.2 Upphandlingsförfarande

Upphandlingen genomförs enligt 19 kap Lag (2016:1145) om offentlig upphandling (LOU) för upphandlingar under tröskelvärdet.

1.3 Inkomna anbud

556726-7488, Bengt Dahlgren Brand & Risk AB

556634-0278, Brandskyddslaget AB

556630-7657, Briab - Brand & Riskingenjörerna AB

559331-4395, Confire AB

556972-3132, Deap AB

556583-0345, FireTech Engineering emron AB

556720-6668, FSD Göteborg AB

559364-6556, INTEC Väst AB

556419-4057, Säkerhetspartner Norden Aktiebolag

1.4 Kvalificerade Anbudsgivare och anbud

556726-7488, Bengt Dahlgren Brand & Risk AB

559331-4395, Confire AB

556720-6668, FSD Göteborg AB

556419-4057, Säkerhetspartner Norden Aktiebolag

1.5 Anbudsutvärdering

Utvärdering har skett enligt principen ekonomiskt mest fördelaktiga med bästa förhållande mellan pris och kvalitet.

Se bifogat utvärderingsprotokoll.

1.6 Vinnande Leverantör

Rangordning:

1. 559331-4395, Confire AB
2. 556419-4057, Säkerhetspartner Norden Aktiebolag
3. 556726-7488, Bengt Dahlgren Brand & Risk AB

DIGITAL SIGNERING

Dokumentet har signerats digitalt av:

Namn: Martin Perlstedt

Befattning: Koncerninköpschef

1.7 Avtalsspärr

1.7.1 2023-10-19:

Underrättelse om tilldelningsbeslut lämnas elektroniskt.

1.7.2 2023-10-19 – 2023-10-30:

Avtalsfristen löper. Den upphandlande myndigheten får inte avsluta upphandlingen.

1.7.3 2023-10-31:

Avtalsfristen har löpt ut. Den upphandlande myndigheten får teckna avtal.

Document history

COMPLETED BY ALL:
19.10.2023 13:42

SENT BY OWNER:
Sadija Elezovic · 19.10.2023 12:38

DOCUMENT ID:
rJYGDYA-a

ENVELOPE ID:
rye_GPY0ZT-rJYGDYA-a

DOCUMENT NAME:
Tilldelningsbeslut 2023-00055IN.pdf
3 pages

Activity log

RECIPIENT	ACTION*	TIMESTAMP (CET)	METHOD	DETAILS
1. Martin Perlstedt	 Signed	19.10.2023 13:42	Email	IP: 148.160.250.6
martin.perlstedt@boras.se	Authenticated	19.10.2023 13:41	Low	IP: 148.160.250.6

* Action describes both the signing and authentication performed by each recipient. Authentication refers to the ID method used to access the document.

Custom events

No custom events related to this document

Verified ensures that the document has been signed according to the method stated above. Copies of signed documents are securely stored by Verified.

To review the signature validity, please open this PDF using Adobe Reader.

GDPR compliant

eIDAS standard

PADES sealed

Tilldelningsbeslut

Metall- och stålråvaror

Diarienummer: 2023-00069IN

1 TILLDELNINGSBESLUT

1.1 Metall- och stålråvaror

Beslut har fattats genom att antaga vinnande Anbudsgivare som Leverantör av Upphandlingen Metall- och stålråvaror, diarienummer 2023-00069IN.

Upphandlande myndighet är Borås Stad

Beslut har fattats genom signering av behörig part. Nedan följer information om beslutet i sin helhet.

För frågor kring tilldelningsbeslutet, kontakta ansvarig upphandlare.

1.2 Upphandlingsförfarande

Öppet förfarande

1.3 Inkomna anbud

I upphandlingen inkom 1 anbud.

Jerngruppen i Borås AB 559013-1131

1.4 Kvalificering av Anbudsgivare

Anbudsgivaren var kvalificerad för att gå vidare till utvärdering.

1.5 Anbudsutvärdering

Utvärdering har skett enligt principen ekonomiskt mest fördelaktiga.

1.6 Vinnande anbud

Jerngruppen i Borås AB 559013-1131

2 DIGITAL SIGNERING

Dokumentet har signerats digitalt av:

Martin Perlstedt
Koncerninköpschef

Document history

COMPLETED BY ALL:
19.09.2023 11:34

SENT BY OWNER:
Jenny Finér · 19.09.2023 10:43

DOCUMENT ID:
rydEyyPyp

ENVELOPE ID:
H1DN1kvkT-rydEyyPyp

DOCUMENT NAME:
Tilldelningsbeslut.pdf
2 pages

ALL ATTACHMENTS APPROVED:
Underrättelse om tilldelningsbeslut.pdf

Activity log

RECIPIENT	ACTION*	TIMESTAMP (CET)	METHOD	DETAILS
1. Martin Perlstedt	Signed	19.09.2023 11:34	Email	IP: 148.160.250.6
martin.perlstedt@boras.se	Authenticated	19.09.2023 11:33	Low	IP: 148.160.250.6

* Action describes both the signing and authentication performed by each recipient. Authentication refers to the ID method used to access the document.

Custom events

No custom events related to this document

Verified ensures that the document has been signed according to the method stated above. Copies of signed documents are securely stored by Verified.

To review the signature validity, please open this PDF using Adobe Reader.

GDPR
compliant

eIDAS
standard

PAdES
sealed

Underrättelse och tilldelningsbeslut

Terminalglasögon

Diarienummer 2023-00061IN

1 TILLDELNINGSBESLUT

1.1 Terminalglasögon

Beslut har fattats genom att antaga vinnande Anbudsgivare som Leverantör av Upphandlingen Terminalglasögon 2023-00061IN.

Upphandlande myndighet är Borås Stad

Beslut har fattats genom signering av behörig part. Nedan följer information om beslutet i sin helhet samt information om avtalsspärr.

1.2 Upphandlingsförfarande

Upphandlingen genomförs som en öppen upphandling i enlighet Lag (2016:1145) om offentlig upphandling (LOU).

1.3 Inkomna anbud

5560738824, Optiker Wikander AB

5566077904, Synoptik Sweden Aktiebolag

5566157961, Specsavers Sweden AB

1.4 Kvalificering av Anbudsgivare

Nedan Anbudsgivare är kvalificerade och gick vidare till kvalificering av anbud;

5566077904, Synoptik Sweden Aktiebolag

5566157961, Specsavers Sweden AB

1.5 Kvalificering av anbud

Följande anbud gick vidare till anbudsutvärdering;

5566157961, Specsavers Sweden AB

1.6 Anbudsutvärdering

Utvärdering har skett enligt principen det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet med hänsyn till pris.

1.7 Vinnande anbud

5566157961, Specsavers Sweden AB

2 DIGITAL SIGNERING

Dokumentet har signerats digitalt av:

Martin Perlstedt
Koncerninköpschef

2.1 Avtalsspärr

2.1.1 2023-10-11:

Underrättelse om tilldelningsbeslut lämnas elektroniskt.

2.1.2 2023-10-11 – 2023-10-23:

Avtalsfristen löper. Den upphandlande myndigheten får inte avsluta upphandlingen.

2.1.3 2023-10-24:

Avtalsfristen har löpt ut. Den upphandlande myndigheten får teckna avtal.

Document history

COMPLETED BY ALL:

11.10.2023 10:42

SENT BY OWNER:

Matilda Youhanna · 11.10.2023 09:27

DOCUMENT ID:

ByFvApmZa

ENVELOPE ID:

SywwCpmZT-ByFvApmZa

DOCUMENT NAME:

Tilldelningsbeslut.pdf

3 pages

Activity log

RECIPIENT	ACTION*	TIMESTAMP (CET)	METHOD	DETAILS
1. Martin Perlstedt	 Signed	11.10.2023 10:42	Email	IP: 148.160.250.6
martin.perlstedt@boras.se	Authenticated	11.10.2023 10:41	Low	IP: 148.160.250.6

* Action describes both the signing and authentication performed by each recipient. Authentication refers to the ID method used to access the document.

Custom events

No custom events related to this document

Verified ensures that the document has been signed according to the method stated above. Copies of signed documents are securely stored by Verified.

To review the signature validity, please open this PDF using Adobe Reader.

GDPR
compliant

eIDAS
standard

PAdES
sealed

Underrättelse och tilldelningsbeslut

Digital marknadsföring av arbetsgivarvarumärke och annonser i sociala medier

Diarienummer 2023-00027IN

1 TILLDELNINGSBESLUT

1.1 Digital marknadsföring av arbetsgivarvarumärke och annonser i sociala medier

Beslut har fattats genom att antaga vinnande Anbudsgivare som Leverantör av Upphandlingen Digital marknadsföring av arbetsgivarvarumärke och annonser i sociala medier 2023-00027IN.

Upphandlande myndighet är Borås Stad.

Beslut har fattats genom signering av behörig part. Nedan följer information om beslutet i sin helhet samt information om avtalsspärr.

1.2 Upphandlingsförfarande

Öppet förfarande i enlighet Lag (2016:1145) om offentlig upphandling (LOU).

1.3 Inkomna anbud

Det inkom femton (15) anbud.

5590471487, Adsup AB

5569889750, BI Firm AB

5566717988, Brainforest AB

5563907251, Essen International AB

5567155402, Informa Aktiebolag

5590332648, Jobtip AB

5568134059, Keeparo AB

5591571053, Maniola Studios AB

5568441454, Salgado Kommunikation AB

5591042162, SearchIntent AB

5590233697, Searchminds Group AB

5591250989, SMW Group AB

5590557749, Tale Content Creators AB

5568411671, We Select Sweden AB

5591282834, Zmash AB

1.4 Kvalificering av Anbudsgivare

Samtliga Anbudsgivare gick vidare till kvalificering av anbud.

1.5 Kvalificering av anbud

Samtliga Anbudsgivare gick vidare till anbudsutvärdering.

1.6 Anbudsutvärdering

Utvärdering har skett enligt principen det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet med hänsyn till bästa förhållande mellan pris och kvalitet.

Se bilaga Resultatrapport poäng.

Följande anbudsgivare tilldelades noll (0) poäng i någon del av utvärderingen och anbudet har därför förkastats:

5569889750, BI Firm AB

5566717988, Brainforest AB

5563907251, Essen International AB

5567155402, Informa Aktiebolag

5568134059, Keeparo AB

5591571053, Maniola Studios AB

5591250989, SMW Group AB

1.7 Vinnande anbud

5590471487, Adsup AB

2 DIGITAL SIGNERING

Dokumentet har signerats digitalt av:

Martin Perlstedt
Koncerninköpschef

2.1 Avtalsspärr

2.1.1 2023-10-11:

Underrättelse om tilldelningsbeslut lämnas elektroniskt.

2.1.2 2023-10-12 – 2023-10-23:

Avtalsfristen löper. Den upphandlande myndigheten får inte avsluta upphandlingen.

2.1.3 2023-10-24:

Avtalsfristen har löpt ut. Den upphandlande myndigheten får teckna avtal.

Document history

COMPLETED BY ALL:

11.10.2023 10:43

SENT BY OWNER:

Matilda Youhanna · 11.10.2023 09:17

DOCUMENT ID:

HkMGnTQWa

ENVELOPE ID:

HygbG2a7b6-HkMGnTQWa

DOCUMENT NAME:

Tilldelningsbeslut.pdf

4 pages

Activity log

RECIPIENT	ACTION*	TIMESTAMP (CET)	METHOD	DETAILS
1. Martin Perlstedt	 Signed	11.10.2023 10:43	Email	IP: 148.160.250.6
martin.perlstedt@boras.se	Authenticated	11.10.2023 10:42	Low	IP: 148.160.250.6

* Action describes both the signing and authentication performed by each recipient. Authentication refers to the ID method used to access the document.

Custom events

No custom events related to this document

Verified ensures that the document has been signed according to the method stated above. Copies of signed documents are securely stored by Verified.

To review the signature validity, please open this PDF using Adobe Reader.

GDPR
compliant

eIDAS
standard

PAdES
sealed

Maria Lundqvist
Handläggare
033 357298

Ingå förlängning av beslutade markanvisningsavtal upp till 6 månader

Delegationsart

Delegations C:7 Ingå förlängning av beslutade markanvisningsavtal upp till 6 månader.

Beslut

Delegationsbeslut nummer 4-5 2023 för följande fastigheter:

Beslut nummer	Fastighet	Typ av avtal
4	Kerstinsgårde 1:85 och Kerstinsgårde 1:2	Förlängning av markanvisningsavtal
5	Innerstaden 1:2 (Nötskrikan)	Förlängning av markanvisningsavtal

Kommunstyrelsen

Maria Lundqvist
Handläggare

Maria Lundqvist
Handläggare
033 357298

Ingå avtal och köpa/sälja/byta/hel/del av fastighetsregleringar till ett belopp ej överstigande 2 miljoner kronor

Delegationsart

C:2 Ingå avtal och köpa/sälja/byta/hel/del av fastighetsregleringar till ett belopp ej överstigande 2 miljoner kronor.

Beslut

Delegationsbeslut nummer 2-7 2023 för följande fastigheter:

Beslut nummer	Fastighet	Typ
2	Kråkered 2:69	Fastighetsreglering
3	Sandhult-Rydet 1:30	Fastighetsreglering
4	Torpa-Sjöbo 2:2 och Torpa-Sjöbo 2:81	Tilläggsavtal köp
5	Viared 7:1 och Bulten 5	Fastighetsreglering
6	Gässlösa 5:1	Friköp arrende
7	Viared 5:1, 6:27 och s:20	Fastighetsreglering

Kommunstyrelsen

Maria Lundqvist
Handläggare

Maria Lundqvist
Handläggare
033 357298

Ingå och säga upp arrendeavtal, nyttjanderättsavtal, servitutsavtal och andra markupplåtelseavtal

Delegationsart

C:1 Ingå och säga upp arrendeavtal, nyttjanderättsavtal, servitutsavtal och andra markupplåtelseavtal.

Beslut

Delegationsbeslut 68-96 2023 för följande fastigheter:

Beslut nummer	Fastighet	Typ av avtal
68	Norrmalm 1:1	Polistillstånd parkeringsändamål
69	Norrmalm 1:1	Polistillstånd parkeringsändamål
70	Nordtorp 1:20	Lägenhetsarrende omförhandlat
71	Skogsstjärnan 11	Nyttjanderätt att åtgärda lösa bergblock
72	Viared 16:1	Bostadsarrende upphör
73	Dannike 1:92	Lägenhetsarrende omförhandlat
74	Lagern 10	Lägenhetsarrende omförhandlat
75	Transås 2:5	Anläggningsarrende omförhandlat
76	Bredared 1:44	Lägenhetsarrende omförhandlat

77	Viared 9:1	Lägenhetsarrende upphör
78	Bulten 5	Anläggningsarrende upphör
79	Gässlösa 5:1	Anläggningsarrende upphör
80	Kråkered 2:66	Jordbruksarrende upphör
81	Gässlösa 5:1 och Osdal 2:1	Jordbruksarrende omförhandlat
82	Skrapered 1:90	Lägenhetsarrende omförhandlat
83	Tranemo Håcksnäs	Bostadsarrende omförhandlat
84	Viared 14:19	Lägenhetsarrende Nytt avtal
85	Kråkered 2:57	Bostadsarrende upphör
86	Rydboholm 1:342	Lägenhetsarrende omförhandlat
87	Kråkered 2:3	Jordbruksarrende upphör
88	Borgstena 5:38 m f l	Lägenhetsarrende nytt avtal
89	Gässlösa 5:1	Lägenhetsarrende upphör
90	Göta 1:1	Polistillstånd förnyat
91	Kerstinsgårde 1:2	Polistillstånd förnyat
92	Bergsäter 1:1	Lägenhetsarrende omförhandlat
93	Rydboholm 1:342	Lägenhetsarrende nytt avtal
94	Kråkered 2:69, 2:54	Lägenhetsarrende omförhandlat
95	Lundby 1:1	Lägenhetsarrende nytt
96	Ryda 9:11	Lägenhetsarrende omförhandlat

Maria Lundqvist
Handläggare

BORÅS STAD

Stadsledningskansliet

Ansökan om betalkort i tjänsten till förtroendevalda och tjänstemän

Skicka ansökan till: Finansavdelningen

Denna ansökan ska ifyllas och inskickas till Finansavdelningen tillsammans med ifylld blankett "First Card, Inköpskort, enligt befintligt avtal"

Ansökande förvaltning:

Individ och familjeomsorgsförvaltningen

Kortinnehavares namn:

Jessica Viltok

Kortinnehavares personnummer:

[REDACTED]

Önskad köpgräns:

10000

Motivering till erhållande av betalkort:

Behöver betalkort för att kunna använda för kostnader som gäller rekrytering.

Datum och underskrift av överordnad chef:

2024-03-15

Datum och underskrift av förvaltningens ekonomichef:

Bjarne Sjöberg

Namnförtydligande:

SEAN OMEROVIC

Namnförtydligande:

Finansavdelningens noteringar:

Delegationsbeslut om betalkort i tjänsten till förtroendevalda och tjänstemän:

Med stöd av kommunstyrelsens delegering beslutar undertecknad inom ramen för kommunstyrelsens beslut att:

Ansökan godkänns.

Ansökan avslås.

Diarienummer: KS 2024-00013

KS 2024-00013

2024-04-02

Datum:

Löpnummer: 8

Underskrift:

Susanne Bladh, finanschef

Mikael Petersson
Handläggare
0768887739

Yttrande rörande hemvärnsmän

(Ärende 7-9/2024)

Delegationsart

A:12 Yttrande över hemvärnsmän

Beslut

Delegationen beslutar:
Ansökningarna tillstyrks.

Sammanfattning

██████████ och ██████████ har ansökt om antagning i allmänna hemvärdet. Ansökningarna tillstyrks.

Beslutet expedieras till

1. Försvarsmakten

Kommunstyrelsen

Rangbar Mohammad
Avdelningschef

Promemoria

Klimat- och näringslivsdepartementet

Ytterligare steg för att förbättra genomförandet av MKB-direktivet

KN2023/04664

December 2023

Innehållsförteckning

1	Promemorians huvudsakliga innehåll	6
2	Författningsförslag	7
2.1	Förslag till lag om ändring i miljöbalken	7
2.2	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.....	16
2.3	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:904) om anmälan för samråd	18
2.4	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket.....	24
2.5	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:940) om avgifter för provning och tillsyn enligt miljöbalken.....	25
2.6	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.....	28
2.7	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter	29
2.8	Förslag till förordning om ändring i miljötillsynsförordningen (2011:13)	33
2.9	Förslag till förordning om ändring i miljöprovningsförordningen (2013:251)	35
3	Ärendet.....	37
4	EU-rättsliga krav	37
4.1	MKB-direktivet	37
4.2	Den formella underrättelsen	38
4.2.1	Kommissionens kritik.....	38
4.2.2	Sveriges svar på kommissionens kritik	38
5	Den svenska regleringen	39
5.1	Regleringen av vattenverksamhet.....	39
5.2	Regleringen av miljöfarliga verksamheter	40
5.3	Reglering av vissa andra verksamheter och åtgärder	40
6	Förslag och bedömningar.....	41
6.1	Vattenverksamheter.....	41
6.1.1	Krav på beslut i frågan om betydande miljöpåverkan bör införas.....	41
6.1.2	Beslut i fråga om betydande miljöpåverkan bör fattas så snabbt som möjligt	44
6.1.3	En anmälningspliktig vattenverksamhet bör inte få påbörjas förrän myndigheten fattat beslut i fråga om betydande miljöpåverkan.....	47
6.1.4	Om en anmälningspliktig vattenverksamhet kan antas medföra en	

	betydande miljöpåverkan ska verksamheten tillståndsprövas	48
6.1.5	Krav på förprovning av vattentäkt för en jordbruksfastighets husbehovsförbrukning bör införas	49
6.1.6	En anmälningsskyldig verksamhet bör få påbörjas tidigast sex veckor från den dag då anmälan är komplett.....	51
6.1.7	Avgifter för handläggningen av en anmälan om vattenverksamhet bör tas ut i form av en timtaxa.....	52
6.2	Jordbruksverksamheter, skogsbruksverksamheter, hetvattenanläggningar och starkströmsluftledningar	53
6.2.1	En ny anmälningsskyldighet enligt 12 kap. miljöbalken bör införas.....	53
6.2.2	Innehållet i en anmälan bör motsvara det som krävs enligt MKB-direktivet	58
6.2.3	Krav på beslut i frågan om betydande miljöpåverkan bör införas.....	59
6.2.4	En verksamhet eller åtgärd bör inte få påbörjas innan frågan om betydande miljöpåverkan har avgjorts	62
6.2.5	Om verksamheten kan antas medföra en betydande miljöpåverkan ska verksamheten tillståndsprövas	62
6.2.6	Innehållet i en ansökan om tillstånd enligt 12 kap. miljöbalken	64
6.2.7	Uppförande av starkströmsluftledning med stöd av nätkoncession bör omfattas av den nya anmälningsskyldigheten enligt 12 kap. miljöbalken	64
6.2.8	Uppförande av anläggning för transport av hetvatten bör omfattas av den nya anmälningsskyldigheten enligt 12 kap. miljöbalken	66
6.2.9	Avskogning av mark i syfte att ändra markanvändningen bör omfattas av den nya anmälningsskyldigheten enligt 12 kap. miljöbalken	68
6.2.10	Nyplantering av skog i syfte att ändra markanvändningen bör omfattas av den nya anmälningsskyldigheten enligt 12 kap. miljöbalken	71
6.2.11	Omstrukturering av mark på landsbygden bör omfattas av den nya anmälningsskyldigheten enligt 12 kap. miljöbalken.....	72
6.2.12	Uppodling av annan mark än jordbruksmark för jordbruksproduktion bör omfattas av den nya	

	anmälningsplikten enligt 12 kap. miljöbalken.....	74
6.2.13	Anmälan enligt 12 kap. miljöbalken och ansökan om dispens från biotopskyddsbestämmelser bör handläggas i samma ärende	75
6.2.14	Avgifter bör införas för handläggning av anmälan och för tillståndsprovning	76
6.2.15	Straffbestämmelser bör införas.....	77
6.3	Miljöfarliga verksamheter som anmäls eller tillståndsprovras enligt 9 kap. miljöbalken	78
6.3.1	Tillståndsplikt för anläggning för framställning av pappersmassa bör även omfatta framställning av annan massa.....	78
6.3.2	Ordet plast i miljöprovsningsförordningen bör förtydligas	79
6.3.3	Anmälningsplikt för verksamhet som bedriver metallbearbetning med sprängmedel bör införas	79
6.3.4	En anmälningspliktig verksamhet bör få påbörjas sex veckor efter det att anmälan är komplett.....	80
6.3.5	En anmälan om miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. miljöbalken bör även innehålla kartor.....	81
6.4	Frågan om betydande miljöpåverkan kan antas ska bara avgöras en gång	81
6.5	Krav på miljökonsekvensbeskrivning enligt miljöbalken bör begränsas till verksamheter som omfattas av 6 kap.....	82
6.6	Processuella bestämmelser vid förvaltningsmyndigheternas och kommunernas provning	82
7	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	83
8	Konsekvenser.....	84
8.1	Problemet och vad man vill uppnå	84
8.2	Effekter om regleringen inte kommer till stånd.....	84
8.3	Alternativa lösningar	85
8.4	En bedömning av om regleringen överensstämmer eller går utöver de skyldigheter som följer av anslutningen till EU	86
8.5	Behov av särskilda hänsyn när det gäller tidpunkter för ikraftträdande och behov av speciella informationsinsatser	86
8.6	Vilka som berörs av regleringen.....	86
8.6.1	Konsekvenser för kommuner	88
8.6.2	Konsekvenser för regioner	88
8.6.3	Konsekvenser för staten	89
8.6.4	Konsekvenser för företag	94
8.6.5	Konsekvenser för enskilda	104

8.7	Konsekvenser för miljön	104
8.8	Övriga konsekvenser	105
9	Författningskommentar	105

1 Promemorians huvudsakliga innehåll

Europeiska kommissionen har i en formell underrättelse framfört synpunkter på hur Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/92/EU av den 13 december 2011 om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt (MKB-direktivet) har genomförts i svensk rätt. I denna promemoria presenteras förslag som syftar till att förbättra det svenska genomförandet av direktivet. Förslagen innebär i huvudsak att vissa verksamheter och åtgärder ska anmälas till tillsynsmyndigheten, som ska göra en bedömning i frågan om huruvida verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Ändringar föreslås i bland annat miljöbalken, förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter, förordningen (1998:904) om anmälan för samråd och miljöprövningsförordningen (2013:251).

Anmälningsplikt införs för verksamheter och åtgärder som avser viss vattenförsörjning för jordbruk, avskogning, uppodling och nyplantering i syfte att ändra markanvändningen, viss omstrukturering av mark på landsbygden, uppförande av starkströmsluftledningar, uppförande av anläggning för transport av hetvatten och verksamhet som formar metall med användning av sprängmedel. Det införs bestämmelser om att en anmälan ska innehålla de uppgifter som behövs för att bedöma om den anmälda verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Den myndighet som bedömer om de verksamheter eller åtgärder som föreslås bli anmälningspliktiga kan antas medföra betydande miljöpåverkan ska redovisa sina slutsatser i ett beslut. Detsamma ska gälla för den myndighet som handlägger en anmälan om en vattenverksamhet. En anmälningspliktig verksamhet eller åtgärd ska få påbörjas endast om tillsynsmyndigheten har bedömt att den inte kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Om en anmälningspliktig vattenverksamhet kan antas medföra sådan påverkan ska tillsynsmyndigheten förelägga den som har gjort anmälan att ansöka om tillstånd.

Ett nytt tillståndsförfarande som bland annat omfattar jord- och skogsbruksverksamheter införs där länsstyrelsen blir tillståndsmyndighet. En specifik miljöbedömning ska göras i fråga om en verksamhet eller åtgärd som ska prövas för ett sådant tillstånd.

Vissa ord i miljöprövningsförordningen förtydligas. Det införs bestämmelser om handläggningstiden för beslut om betydande miljöpåverkan och om hur tidsfristen för när en anmälningspliktig verksamhet tidigast ska få påbörjas ska beräknas. Det införs avgifter för ärenden om tillstånd och anmälan enligt 12 kap. miljöbalken.

Förslagen ska träda i kraft den 1 januari 2025.

2 Författningsförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om miljöbalken

dels att 6 kap. 20 och 23 §§, 9 kap. 6 d §, 11 kap. 9 a, 9 b och 11 §§, 12 kap. 12 §, 19 kap. 4 och 5 §§, 24 kap. 1 och 8 §§ och 29 kap. 4 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 11 kap. 9 d § och 16 kap. 2 f §, av följande lydelse,

dels att det närmast före 19 kap. 6 § ska införas en ny rubrik som ska lyda ”Särskilt om prövningen som rör särskilda skyddade områden”.

Lydelse enligt SFS 2023:632

Föreslagen lydelse

6 kap.

20 §²

En specifik miljöbedömning ska göras i fråga om en verksamhet eller åtgärd som ska prövas

1. för ett tillstånd som avses i 7 kap. 28 a §, om det inte rör sig om brådskande åtgärder som är nödvändiga med hänsyn till skyddet mot allvarliga olägenheter för människors hälsa, eller

2. för ett tillstånd som avses i 9 eller 11 kap. eller för en tillåtlighet som avses i 17 kap., om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

2. för ett tillstånd som avses i 9, 11 eller 12 kap. eller för en tillåtlighet som avses i 17 kap., om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

En specifik miljöbedömning krävs inte för en sådan prövning som avses i 24 kap. 3, 5, 10, 13, 13 a eller 14 §.

En specifik miljöbedömning krävs inte för en sådan prövning som avses i 12 kap. 11 § eller 24 kap. 3, 5, 10, 13, 13 a eller 14 §.

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/92/EU av den 13 december 2011 om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/52/EU.

² Senaste lydelse 2023:632.

23 §³

Den som avser att bedriva en sådan verksamhet eller vidta en sådan åtgärd som avses i 20 § första stycket 2 ska undersöka om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

En sådan undersökning behöver dock inte göras om

1. den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden anser att en betydande miljöpåverkan kan antas,

2. frågan om betydande miljöpåverkan har avgjorts i föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 21 §, *eller*

3. den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden har förelagts att ansöka om ett tillstånd som avses i 9 kap. 6 a §.

2. frågan om betydande miljöpåverkan har avgjorts i föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 21 §,

3. den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden har förelagts att ansöka om ett tillstånd som avses i 9 kap. 6 a §, *eller*

4. frågan om betydande miljöpåverkan har avgjorts efter anmälan till en tillsynsmyndighet enligt denna balk eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken.

*Föreslagen lydelse i promemorian
Ett förbättrat genomförande av
MKB-direktivet, M2021/00596*

Föreslagen lydelse

9 kap.

6 d §

En anmälningspliktig verksamhet får påbörjas tidigast sex veckor efter det att anmälan har gjorts, om inte

1. annat följer av föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 6 c § 3, eller

2. tillsynsmyndigheten bestämmer något annat.

En anmälningspliktig verksamhet får påbörjas tidigast sex veckor efter det att anmälan *kom in till tillsynsmyndigheten*, om inte

1. annat följer av föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 6 c § 3, eller

Om tillsynsmyndigheten inom fyra veckor från den dag då anmälan kom in förelägger den som har gjort anmälan att avhjälpa en brist i anmälan, räknas tidsfristen i första stycket från den dag då bristen avhjälpes.

11 kap.9 a §⁴

Regeringen får meddela föreskrifter om att det för vissa vattenverksamheter i stället för tillstånd ska krävas att verksamheterna har anmälts.

Regeringen får meddela föreskrifter om

1. att det för vissa vattenverksamheter i stället för tillstånd ska krävas att verksamheterna har anmälts,

2. skyldighet för tillsynsmyndigheten att förelägga den som har gjort en anmälan att ansöka om tillstånd, och

3. när en anmälningspliktig verksamhet tidigast får påbörjas.

Även om anmälningsplikt har föreskrivits får tillsynsmyndigheten, enligt föreskrifter som meddelas av regeringen, i det enskilda fallet förelägga en verksamhetsutövare att ansöka om tillstånd.

9 b §⁵

Ansökan om tillstånd till vattenverksamhet prövas av mark- och miljödomstolen. Ansökan om tillstånd till markavvattning prövas dock av länsstyrelsen, om den inte ska prövas av mark- och miljödomstolen enligt 7 kap. 19 eller 20 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.

Anmälan om vattenverksamhet ska, enligt föreskrifter som meddelas av regeringen, göras till försvarsinspektören för hälsa och miljö, länsstyrelsen eller kommunen.

En anmälningspliktig vattenverksamhet får påbörjas tidigast åtta veckor efter det att anmälan har gjorts, om inte tillsynsmyndigheten bestämmer något annat.

9 d §

En anmälningspliktig verksamhet får påbörjas tidigast åtta veckor efter det att anmälan kom in till tillsynsmyndigheten, om inte

1. annat följer av föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 9 a § första stycket 3, eller

2. tillsynsmyndigheten bestämmer något annat.

⁴ Senaste lydelse 2018:1407.

⁵ Senaste lydelse 2017:782.

Om tillsynsmyndigheten inom fyra veckor från den dag då anmälan kom in förelägger den som har gjort anmälan att avhjälpa en brist i anmälan, räknas tidsfristen i första stycket från den dag då bristen avhjälpes.

11 §

Tillstånd enligt detta kapitel behövs inte för

1. vattentäkt för en *en- eller tvåfamiljsfastighets eller jordbruksfastighets husbehovsförbrukning eller värmeförsörjning,*

2. utförande av anläggningar för odling av fisk, musslor eller kräftdjur, eller

3. utförande av anläggningar för utvinning av värme, om åtgärden inte avser vattentäkt.

1. vattentäkt för *husbehovsförbrukningen eller värmeförsörjningen för en en- eller tvåfamiljsfastighet,*

2. vattentäkt för en *jordbruksfastighets husbehovsförbrukning eller värmeförsörjning om bortledandet uppgår till högst*

a) tio kubikmeter yt- eller grundvatten per dygn på Gotland eller Öland, eller

b) 25 kubikmeter yt- eller grundvatten per dygn på en annan plats än Gotland eller Öland,

3. utförande av anläggningar för odling av fisk, musslor eller kräftdjur, eller

4. utförande av anläggningar för utvinning av värme, om åtgärden inte avser vattentäkt.

12 kap.

12 §

Regeringen får *föreskriva om sådan tillståndsplikt för verksamheter eller åtgärder som kan krävas till följd av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.*

Regeringen får, *om det krävs till följd av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen, meddela föreskrifter om tillstånds- eller anmälningsplikt för verksamheter och åtgärder.*

16 kap.

2 f §

Vid ändring av en verksamhet med tillstånd enligt bestämmelser som meddelats med stöd av 12 kap. 12 § miljöbalken får tillståndet begränsas till att enbart avse ändringen (ändringstillstånd).

19 kap.

4 §⁶

Länsstyrelser eller kommunala nämnder ska

Länsstyrelser eller kommunala nämnder ska *vid prövning av ärenden som avser miljöfarlig verksamhet*

1. genom kungörelse i ortstidning eller på annat lämpligt sätt ge den som kan beröras av verksamheten tillfälle att yttra sig,

2. samråda med de statliga och kommunala myndigheter som har väsentliga intressen att bevaka i saken,

3. hålla sammanträde med den som saken angår och besiktning på platsen om det behövs för utredningen i ärendet, och

4. underrätta den som har gjort en ansökan eller kommit med synpunkter genom någon annan än honom eller henne själv och ge honom eller henne tillfälle att yttra sig om inte annat följer av 25 § förvaltningslagen (2017:900).

5 §⁷

I ett ärende som prövas av länsstyrelsen eller en kommunal nämnd ska *styrelsen* eller nämnden tillämpa bestämmelserna

I ett ärende som prövas av länsstyrelsen eller en kommunal nämnd *och som avser miljöfarlig verksamhet* ska *länsstyrelsen* eller nämnden tillämpa bestämmelserna

1. i 22 kap. 1 och 1 d–1 f §§ om ansökans form och innehåll,

2. i 22 kap. 2 § om en ansökans ingivande och brister i den,

3. i 22 kap. 2 a § om *prövningar* som avses i 24 kap. 3, 5, 8, 9 och 13 §§, 3. i 22 kap. 2 a § om *skyldighet att tillhandahålla utredning,*

4. i 22 kap. 3 § om kungörelses innehåll,

⁶ Senaste lydelse 2018:779.

⁷ Senaste lydelse 2022:1100.

- 5. i 22 kap. 6 § om talerätt,
- 6. i 22 kap. 9 § om rätt att företräda fastighet,
- 7. i 22 kap. 12 och 13 §§ om sakkunniga och om att inhämta yttrande,
- 8. i 3 kap. 4 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar om undersökning på platsen,
- 9. i 22 kap. 25 § första stycket 1–3 och 5–11, andra stycket sista meningen och tredje stycket samt 25 a–25 c och 25 f–25 h §§ om en tillståndsdoms innehåll,
- 10. i 22 kap. 26 § om särskild dom,
- 11. i 22 kap. 27 § första stycket, andra stycket andra meningen samt tredje stycket första meningen om uppskjutna frågor och provisoriska föreskrifter,
- 12. i 22 kap. 28 § första stycket första meningen om verkställighetsförordnande, och
- 13. i 23 kap. 3 § när det gäller särskilt överklagande i frågor om sakkunniga som avses i 22 kap. 12 §.

24 kap.

1 §⁸

Om en dom eller ett beslut som har meddelats i ett ansökningsmål enligt 21 kap. 1 a § första stycket denna balk eller 7 kap. 1 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet avser tillstånd till en verksamhet enligt balken och domen eller beslutet har fått laga kraft, gäller tillståndet mot alla, vad avser frågor som har prövats i domen eller beslutet. Detsamma gäller beslut om tillstånd till miljöfarlig verksamhet som har meddelats av en länsstyrelse eller kommun med stöd av 9 kap. 8 § *samt* beslut om tillstånd till markavvattnings som har meddelats av en länsstyrelse enligt 11 kap. Om tillståndet avser utförandet av en vattenanläggning, innefattar det rätt att bibehålla anläggningen. Till följd av detta kapitel, till följd av 7 kap. 20 eller 22 §, 9 kap. 5 §, 10 kap. 17 §, 11 kap. 9 c § eller 12 kap. 10 § denna balk eller till följd av 2 kap. 10 § eller 7 kap. 13, 14, 15, 16 eller 17 § lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet, kan

Om en dom eller ett beslut som har meddelats i ett ansökningsmål enligt 21 kap. 1 a § första stycket denna balk eller 7 kap. 1 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet avser tillstånd till en verksamhet enligt balken och domen eller beslutet har fått laga kraft, gäller tillståndet mot alla, vad avser frågor som har prövats i domen eller beslutet. Detsamma gäller beslut om tillstånd till miljöfarlig verksamhet som har meddelats av en länsstyrelse eller kommun med stöd av 9 kap. 8 §, beslut om tillstånd till markavvattnings som har meddelats av en länsstyrelse enligt 11 kap. *och beslut om tillstånd som har meddelats enligt föreskrifter som meddelats med stöd av 12 kap. 12 § denna balk.* Om tillståndet avser utförandet av en vattenanläggning, innefattar det rätt att bibehålla anläggningen. Till följd av detta kapitel, till följd av 7 kap. 20 eller 22 §, 9 kap. 5 §, 10 kap. 17 §, 11 kap. 9 c § eller 12 kap. 10 § denna balk eller till följd av 2 kap.

dock ett tillstånd begränsas eller förenas med ändrade eller nya villkor, eller återkallas och fortsatt verksamhet förbjudas. Ett sådant ingripande kan också ske genom förelägganden eller förbud enligt 10 kap. 14 § eller 26 kap. 9 § fjärde stycket.

10 § eller 7 kap. 13, 14, 15, 16 eller 17 § lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet, kan dock ett tillstånd begränsas eller förenas med ändrade eller nya villkor, eller återkallas och fortsatt verksamhet förbjudas. Ett sådant ingripande kan också ske genom förelägganden eller förbud enligt 10 kap. 14 § eller 26 kap. 9 § fjärde stycket.

Med tillstånd avses i detta kapitel även godkännande av arbeten eller åtgärder enligt 11 kap. 16 §.

En omprövningsdom eller ett omprövningsbeslut har samma verkan som en tillståndsdöm eller ett tillståndsbeslut.

8 §⁹

Ett ändringstillstånd som avses i 16 kap. 2 a eller 2 b § får

Ett ändringstillstånd som avses i 16 kap. 2 a, 2 b eller 2 f § får

1. förenas med bestämmelser om ändringar i villkor som tidigare har meddelats för de delar av verksamheten som inte omfattas av ändringen, om de tidigare villkoren har ett samband med ändringen, och

2. omprövas i samband med att ett tillstånd som omfattar hela verksamheten omprövas.

29 kap.

4 §¹⁰

För otillåten miljöverksamhet döms till böter eller fängelse i högst två år den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. påbörjar eller bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd utan tillstånd eller godkännande eller utan att ha gjort en anmälan, eller efter att ha gjort en anmälan påbörjar en verksamhet eller åtgärd utan att följa en föreskriven tidsfrist, allt enligt vad som krävs i

a) bestämmelsen i 7 kap. 28 a § om skydd för särskilda naturområden, om verksamheten eller åtgärden inte omfattas av ett tillstånd eller en dispens enligt bestämmelserna i 9 eller 11–15 kap.,

b) föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 9 kap. 6 § om miljöfarliga verksamheter,

c) bestämmelsen i 9 kap. 6 c § om anmälningspliktiga miljöfarliga verksamheter,

d) bestämmelserna i 11 kap. eller föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 11 kap. om vattenverksamheter,

e) bestämmelsen i 11 kap. 9 b § tredje stycket om anmälningspliktiga vattenverksamheter,

f) bestämmelsen i 11 kap. 22 § om att ta en anläggning för bortledning av grundvatten ur bruk,

⁹ Senaste lydelse 2018:1407.

¹⁰ Senaste lydelse 2021:881.

g) bestämmelsen i 12 kap. 6 § eller föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 12 kap. 6 § om att en verksamhet eller åtgärd ska anmälas för samråd,

h) bestämmelsen i 13 kap. 12 § om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer och om att släppa ut produkter som innehåller eller består av sådana organismer på marknaden,

i) föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 13 kap. 16 § om innesluten användning av genetiskt modifierade organismer,

j) föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 14 kap. 8 § om hantering, införsel, utförsel, tillstånd, godkännande eller anmälan av kemiska produkter, biotekniska organismer eller varor,

k) bestämmelserna i artikel 56 i förordning (EG) nr 1907/2006 om förutsättningar för att få använda ett ämne som anges i bilaga XIV till den förordningen eller släppa ut ett sådant ämne på marknaden,

l) bestämmelserna i artikel 28.1 i förordning (EG) nr 1107/2009 om krav på produktgodkännande av växtskyddsmedel,

m) bestämmelserna om krav på godkännande av biocidprodukter i artikel 17.1 i förordning (EU) nr 528/2012,

n) föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 15 kap. 15 § om krav på tillstånd för yrkesmässig drift av en producentansvarsorganisation för avfall från elektriska och elektroniska produkter, eller

o) bestämmelserna i 17 kap. om regeringens tillåtlighetsprövning, eller

2. påbörjar en verksamhet eller vidtar en åtgärd utan tillstånd eller utan att ha gjort en anmälan, eller efter att ha gjort en anmälan påbörjar en verksamhet eller åtgärd utan att följa ett föreskrivet förbud mot att påbörja verksamheten eller åtgärden, allt enligt vad som krävs enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 12 kap. 12 § miljöbalken, eller

2. i egenskap av innehavare av det tillstånd eller det beslut om tillåtlighet, godkännande eller dispens som gäller för verksamheten eller åtgärden och som har meddelats med stöd av balken, förordning (EG) nr 1907/2006, förordning (EG) nr 1107/2009 eller förordning (EU) nr 528/2012 bryter mot ett villkor eller en bestämmelse i tillståndet eller i beslutet.

3. i egenskap av innehavare av det tillstånd eller det beslut om tillåtlighet, godkännande eller dispens som gäller för verksamheten eller åtgärden och som har meddelats med stöd av balken, förordning (EG) nr 1907/2006, förordning (EG) nr 1107/2009 eller förordning (EU) nr 528/2012 bryter mot ett villkor eller en bestämmelse i tillståndet eller i beslutet.

I fråga om ett villkor eller en bestämmelse om buller (bullervillkor) som har angetts i ett sådant tillstånd eller beslut som avses i första stycket 2 ska det förhållandet att en bostadsbyggnad är utsatt för omgivningsbuller i strid med bullervillkoret inte anses utgöra ett brott mot villkoret, om

1. byggnaden ingår i ett område med detaljplan eller omfattas av ett bygglov enligt plan- och bygglagen (2010:900),

2. det i planbeskrivningen till planen eller i lovet har angetts beräknade bullervärden och omgivningsbullret inte överskrider dessa värden, och

3. beräkningen av bullervärdena har gjorts med hänsyn till intresset att förebygga olägenhet för människors hälsa.

Ansvar ska inte dömas ut enligt denna paragraf, om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt 1 § eller om gärningen omfattas av en föreskrift som regeringen har meddelat med stöd av 30 kap. 1 § om skyldighet att betala miljöstraffavgift.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.

2.2 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd att 25 och 26 a §§ ska ha följande lydelse.

Föreslagen lydelse i promemorian *Föreslagen lydelse*
Ett förbättrat genomförande av
MKB-direktivet M2021/00596

25 §

En anmälan som avses i 9 kap. 6 § miljöbalken ska innehålla de uppgifter, ritningar och tekniska beskrivningar som behövs för att tillsynsmyndigheten ska kunna bedöma den miljöfarliga verksamhetens eller åtgärdens art, omfattning och miljöeffekter.

En anmälan som omfattas av krav på beslut i fråga om betydande miljöpåverkan ska även innehålla de uppgifter som anges i 8 § och 9 § 1 miljöbedömningsförordningen (2017:966).

En anmälan som avses i 9 kap. 6 § miljöbalken ska innehålla de uppgifter, ritningar, *kartor* och tekniska beskrivningar som behövs för att tillsynsmyndigheten ska kunna bedöma den miljöfarliga verksamhetens eller åtgärdens art, omfattning och miljöeffekter.

26 a §

I fråga om anmälningspliktiga verksamheter och åtgärder som avses i 2 kap. 3 eller 4 §, 3 kap. 2 §, 4 kap. 4, 5, 10 eller 17 §, 5 kap., 6 kap. 3 §, 7 kap. 3 §, 12 kap. 40, 41, 44, 46 eller 47 §, 13 kap. 2, 4 eller 6 §, 14 kap. 4, 5, 8, eller 20 §, 15 kap. 10 eller 18 §, 16 kap. 3 eller 10 §, 17 kap. 3 §, 18 kap. 1, 2, 4, 5, 8 eller 10 §, 19 kap. 4 §, 20 kap. 2 eller 4, 21 kap. 11, 12 eller 15 §, 24 kap. 2 eller 5 §, 28 kap. 4 §, 29 kap. med undantag för verksamheter och åtgärder som avses i 29 kap. 26 § samt 29 kap. 48–51 §§, eller 30 kap. 3 § miljöprövningsförordningen (2013:251), ska den myndighet som handlägger anmälan

I fråga om anmälningspliktiga verksamheter och åtgärder som avses i 2 kap. 3 eller 4 §, 3 kap. 2 §, 4 kap. 4, 5, 10 eller 17 §, 5 kap., 6 kap. 3 §, 7 kap. 3 §, 12 kap. 40, 41, 44, 46 eller 47 §, 13 kap. 2, 4 eller 6 §, 14 kap. 4, 5, 8, eller 20 §, 15 kap. 10 eller 18 §, 16 kap. 3 eller 10 §, 17 kap. 3 §, 18 kap. 1, 2, 4, 5, 8, 8 a eller 10 §, 19 kap. 4 §, 20 kap. 2 eller 4, 21 kap. 11, 12 eller 15 §, 24 kap. 2 eller 5 §, 28 kap. 4 §, 29 kap. med undantag för verksamheter och åtgärder som avses i 29 kap. 26 § samt 29 kap. 48–51 §§, eller 30 kap. 3 § miljöprövningsförordningen (2013:251), ska den myndighet som handlägger anmälan

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/92/EU av den 13 december 2011 om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/52/EU.

1. *pröva* om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan,

2. vid prövningen ta hänsyn till de omständigheter som anges i 10–13 §§ miljöbedömningsförordningen (2017:966), och

3. förelägga *verksamhetsutövaren* att ansöka om tillstånd, om myndigheten finner att verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

1. *besluta* om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan *eller inte och vid bedömningen* ta hänsyn till de omständigheter som anges i 10–13 §§ miljöbedömningsförordningen (2017:966), och

2. förelägga *den som har gjort anmälan* att ansöka om tillstånd, om myndigheten finner att verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2025.

2.3 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:904) om anmälan för samråd

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om förordningen (1998:904) om anmälan för samråd

dels att 8 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tolv nya paragrafer, 1–5 c och 8 a §§, och närmast före 1, 1 a, 4 och 5 a §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Allmänna bestämmelser

1 §²

Denna förordning är meddelad med stöd av

– 12 kap. 6 § miljöbalken i fråga om 6–8 §§,

– 12 kap. 12 § miljöbalken i fråga om 1 a–5 b och 8 §§, och

– 8 kap. 7 § regeringsformen i fråga om övriga bestämmelser.

Anmälan för bedömning av miljö-påverkan

1 a §

En anmälan enligt 12 kap. 12 § miljöbalken till tillsynsmyndigheten ska alltid göras om verksamheten eller åtgärden innebär

1. uppförande av en starkströmsluftledning med stöd av nätkoncession för område enligt 2 kap. ellagen (1997:857),

2. uppförande av en anläggning för transport av hetvatten utanför detaljplanelagt område, dock inte hetvattenledning med en längd om högst 20 meter,

3. nyplantering av skog på ett område större än 5 000 kvadratmeter i syfte att ändra markanvändningen,

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/92/EU av den 13 december 2011 om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/52/EU.

² Tidigare 1 § upphävd genom 2005:622.

4. omstrukturering av mark på landsbygden genom

a) tillförsel eller flytt av massor om det berörda området är större än 5 000 kvadratmeter, eller

b) ändring av indelningen av mark genom uppförande eller borttagande av avskiljande strukturer, om inte miljöeffekterna endast har ringa betydelse, eller

5. uppodling av annan mark än jordbruksmark för produktion av foder, livsmedel eller annan liknande jordbruksproduktion.

1 b §

En anmälan enligt 12 kap. 12 § miljöbalken till tillsynsmyndigheten ska göras om verksamheten eller åtgärden innebär avskogning av mark på ett område större än 5 000 kvadratmeter i syfte att ändra markanvändningen.

En anmälan behöver inte göras för avskogning i syfte att lägga ned kabel under jord om det område som avskogas inte är bredare än tre meter och längre än 20 kilometer och inte görs i

1. ett område som i en kommunal översiktsplan har angetts som ett ekologiskt särskilt känsligt område enligt 3 kap. 3 § miljöbalken,

2. ett område som av en myndighet enligt 2 § förordningen (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden har bedömts vara ett område av riksintresse enligt 3 kap. 5 eller 6 § miljöbalken,

3. ett område av riksintresse enligt 4 kap. 2, 5 eller 7 § miljöbalken,

4. ett skyddat område enligt 7 kap. 11 § miljöbalken och 5–8 §§ förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.,

5. ett skyddat område enligt 7 kap. 2, 4, 9, 10, 12, 13, 19, 21 eller 27 § miljöbalken,

6. ett misstänkt eller konstaterat förorenat område som är registrerat hos en länsstyrelse,

7. ett område som skyddas enligt 2–4 kap. kulturmiljölagen (1988:950) eller förordningen (2013:558) om statliga byggnadsminnen m.m., eller

8. ett område som omfattas av ett naturvårdsavtal som är inskrivet i fastighetsregistret.

1 c § Anmälningssplikten enligt 1 a och 1 b §§ gäller inte

1. en verksamhet eller en åtgärd som har genomgått en undersökning av om en betydande miljöpåverkan kan antas och, om så bedömts vara fallet, genomgått en specifik miljöbedömning och en tillståndsprövning eller motsvarande förfarande, eller

2. en åtgärd som avses i 4 kap. 2 § första stycket 3 plan- och bygglagen (2010:900) om åtgärden omfattas av bygglov.

1 d § Den som avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd som omfattas av anmälningssplikt enligt 1 a eller 1 b § och bedömer att verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan får ansöka om tillstånd enligt 5 a §, i stället för att göra en anmälan.

2 §³

I fråga om verksamheter eller åtgärder som är anmälningsspliktiga enligt 1 a eller 1 b § ska den myndighet som handlägger en anmälan besluta om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan eller inte. Vid bedömningen ska myndigheten ta hänsyn till de omständigheter

som anges i 10–13 §§ miljöbedömningsförordningen (2017:966).

Om myndigheten finner att verksamheten eller åtgärden inte kan antas medföra en betydande miljöpåverkan ska myndigheten i ett föreläggande besluta om de försiktighetsmått eller förbud som behövs enligt miljöbalken eller meddeladen som har gjort anmälan att denna inte kommer att leda till någon åtgärd från myndighetens sida.

3 §⁴

En verksamhet eller åtgärd som är anmälningspliktig enligt 1 a eller 1 b § får påbörjas endast om tillsynsmyndigheten har beslutat att verksamheten eller åtgärden inte kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Beslut i fråga om miljöpåverkan

4 §⁵

Den myndighet som handlägger en anmälan enligt 1 a eller 1 b § ska avgöra frågan om betydande miljöpåverkan så snart som möjligt och senast sex veckor från den dag då anmälan kom in.

Om myndigheten inom fyra veckor från den dag då anmälan kom in till myndigheten förelägger den som har gjort anmälan att avhjälpa en brist i anmälan, räknas tidsfristen från den dag då bristen avhjälpes.

Myndigheten får förlänga handläggningstiden om det är nödvändigt på grund av verksamhetens eller åtgärdens art, komplexitet, lokalisering eller omfattning. Om tidsfristen förlängs ska myndigheten meddela den som har gjort anmälan om skälen för förläng-

⁴ Tidigare 3 § upphävd genom 2010:955.

⁵ Tidigare 4 § upphävd genom 2010:955.

ningen och ange när beslutet senast kommer att meddelas. Handläggningstiden får endast i undantagsfall överstiga 90 dagar.

5 §⁶

Tillsynsmyndighetens beslut i fråga om betydande miljöpåverkan ska innehålla en redovisning av de omständigheter som talar för eller emot att verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Beslutet ska göras tillgängligt för allmänheten. Myndigheten får besluta om undantag från kravet på tillgänglighet om verksamheten eller åtgärden enbart avser det militära försvaret och ett tillgängliggörande skulle påverka verksamhetens eller åtgärdens syfte negativt.

Tillståndsprövning

5 a §

Om en verksamhet eller åtgärd som avses i 1 a eller 1 b § vid bedömning enligt 2 § kan antas medföra en betydande miljöpåverkan ska myndigheten som handlägger anmälan förelägga den som har anmält att ansöka om tillstånd.

Ansökan om tillstånd prövas av länsstyrelsen.

5 b §

En ansökan om tillstånd enligt 5 a § ska vara skriftlig och innehålla en miljökonsekvensbeskrivning. Bestämmelserna i 22 kap. 1 § första stycket 1, 2, 4 och 5 miljöbalken ska tillämpas i fråga om ansökan.

5 c §

Ansökan om tillstånd ska kungöras tillsammans med miljökonsekvensbeskrivningen. Bestämmelser om kungörelse av miljökonsekvensbeskriv-

ningen finns i 6 kap. 39–41 §§ miljöbalken.

8 §

Anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken skall vara skriftlig och åtföljas av en karta samt innehålla en beskrivning av den planerade verksamheten eller åtgärden. En anmälan skall även, i den utsträckning som behövs i det enskilda fallet, innehålla en miljökonsekvensbeskrivning enligt 6 kap. miljöbalken.

Anmälan för samråd skall vidare innehålla uppgifter om fastighetsägare och nyttjanderättshavare som berörs av verksamheten eller åtgärden.

Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen får efter samråd med Riksantikvarieämbetet och andra berörda myndigheter meddela föreskrifter om vilka ytterligare uppgifter en sådan anmälan skall innehålla.

En anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken eller en anmälan enligt 12 kap. 12 § och 1 a eller 1 b § denna förordning ska vara skriftlig och innehålla de uppgifter, ritningar, kartor och tekniska beskrivningar som behövs för att tillsynsmyndigheten ska kunna bedöma verksamhetens eller åtgärdens art, omfattning och miljöeffekter.

Anmälan ska vidare innehålla uppgifter om fastighetsägare och nyttjanderättshavare som berörs av verksamheten eller åtgärden.

En anmälan enligt 1 a eller 1 b § ska även innehålla de uppgifter som anges i 8 § och 9 § 1 miljöbedömningsförordningen (2017:966).

8 a §

Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen får efter samråd med Riksantikvarieämbetet och andra berörda myndigheter meddela föreskrifter om vilka ytterligare uppgifter en anmälan enligt 12 kap. 6 § miljöbalken ska innehålla.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2025.

2.4 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket att 3 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Jordbruksmark får tas ur jordbruksproduktion tidigast åtta månader efter det att anmälan om åtgärden har gjorts till länsstyrelsen, om inte länsstyrelsen medger något annat. Anmälan behövs dock inte om åtgärden är av ringa betydelse för jordbruket på brukningsenheten eller för natur- och kulturmiljön *och inte heller* när marken tas i anspråk för verksamhet vars tillåtlighet prövats i särskild ordning.

Föreslagen lydelse

3 §

Jordbruksmark får tas ur jordbruksproduktion tidigast åtta månader efter det att anmälan om åtgärden har gjorts till länsstyrelsen, om inte länsstyrelsen medger något annat. Anmälan behövs dock inte

1. om åtgärden är av ringa betydelse för jordbruket på brukningsenheten eller för natur- och kulturmiljön,

2. när marken tas i anspråk för verksamhet vars tillåtlighet *har* prövats i särskild ordning, *eller*

3. om åtgärden är anmälningspliktig enligt 12 kap. 12 § och 1 a eller 1 b § förordningen (1998:940) om anmälan för samråd.

Statens jordbruksverk får efter samråd med Naturvårdsverket och Riksantikvarieämbetet meddela närmare föreskrifter om innehållet i en anmälan enligt första stycket om att ta jordbruksmark ur produktion.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2025.

2.5 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken

dels att 3 kap. 12 § ska upphöra att gälla,

dels att 3 kap. 11 § och 7 kap. 1 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 7 kap. 1 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

11 §¹

Avgift för länsstyrelsens tillsyn över vattenverksamhet enligt 11 kap. miljöbalken *skall* betalas efter särskilt beslut av länsstyrelsen och utgå med 800 kronor för varje hel *timme* handläggningstid.

Med handläggningstid avses den sammanlagda tid som *varje tjänsteman vid* myndigheten har använt för beredning, föredragning och beslut i ärendet.

I handläggningstiden *skall* inte räknas in sådan resttid som vid ett och samma resettillfälle överstiger två timmar.

Avgift *skall* inte betalas för tillsyn som föranleds av klagomål som visar sig vara obefogat.

Avgift för länsstyrelsens *handläggning av en anmälan om vattenverksamhet och annan* tillsyn över vattenverksamhet enligt 11 kap. miljöbalken *ska* betalas efter särskilt beslut av länsstyrelsen och utgå med 800 kronor för varje hel *timmes* handläggningstid.

Med handläggningstid avses den sammanlagda tid som myndigheten har använt för beredning, föredragning och beslut i ärendet.

I handläggningstiden *ska det* inte räknas in sådan resttid som vid ett och samma resettillfälle överstiger två timmar.

Avgift *ska* inte betalas för tillsyn som initierats av klagomål som visar sig vara obefogat.

7 kap.

1 §²

Avgift ska i de fall som anges i denna paragraf betalas för prövning i ärenden enligt 7 och 12 kap. miljöbalken. I fråga om avgiftens storlek gäller 10 § avgiftsförordningen (1992:191) och att

1. i ett ärende om dispens från föreskrifter som har meddelats för en nationalpark med stöd av 7 kap. 3 § miljöbalken ska avgiften motsvara avgiftsklass 4,

2. i ett ärende om dispens enligt 7 kap. 7 § andra stycket miljöbalken från föreskrifter som har meddelats för ett naturreservat ska avgiften

¹ Senaste lydelse 1998:1363.

² Senaste lydelse 2009:1043.

motsvara avgiftsklass 4, om ansökan görs av någon annan än markägaren,

3. i ett ärende om dispens enligt 7 kap. 9 § andra stycket jämfört med 7 kap. 7 § andra stycket miljöbalken från föreskrifter som har meddelats för ett kulturresevat ska avgiften motsvara avgiftsklass 4, om ansökan görs av någon annan än markägaren,

4. i ett ärende om dispens enligt 7 kap. 10 § andra stycket jämfört med 7 kap. 7 § andra stycket miljöbalken från föreskrifter som har meddelats för ett naturminne ska avgiften motsvara avgiftsklass 4, om ansökan görs av någon annan än markägaren,

5. i ett ärende om dispens enligt 7 kap. 11 § andra stycket andra meningen miljöbalken från förbudet inom ett biotopskyddsområde ska avgiften motsvara avgiftsklass 4,

5. i ett ärende om dispens enligt 7 kap. 11 § andra stycket andra meningen miljöbalken från förbudet inom ett biotopskyddsområde ska avgiften, *om inte annat följer av 1 a § andra stycket*, motsvara avgiftsklass 4,

6. i ett ärende om dispens från föreskrifter som har meddelats för ett djur- eller växtskyddsområde med stöd av 7 kap. 12 § miljöbalken ska avgiften motsvara avgiftsklass 4,

7. i ett ärende om dispens enligt 7 kap. 18 a § miljöbalken från förbuden i ett strandskyddsområde ska avgiften motsvara avgiftsklass 5,

8. i ett ärende om dispens enligt 7 kap. 20 § första stycket miljöbalken från föreskrifter som har meddelats för ett miljöskyddsområde ska avgiften motsvara avgiftsklass 5,

9. i ett ärende om dispens enligt 7 kap. 22 § andra stycket miljöbalken från föreskrifter som har meddelats för ett vattenskyddsområde ska avgiften motsvara avgiftsklass 5,

10. i ett ärende om tillstånd enligt 7 kap. 23 § miljöbalken för marinvetenskaplig forskning ska avgiften motsvara avgiftsklass 5,

11. i ett ärende om dispens eller tillstånd enligt 1–10 för en eller flera åtgärder inom ett särskilt skydds- eller bevarandeområde och som enligt 7 kap. 29 § första stycket miljöbalken inte får ges utan regeringens tillåtelse ska avgiften i stället för det som sägs i 1–10 motsvara avgiftsklass 6,

12. i ett ärende om tillstånd enligt 5 a § förordningen (1998:904) om anmälan för samråd ska avgiften motsvara

a) avgiftsklass 10 för en ansökan som avser en verksamhet eller åtgärd som avses i 1 a § 1 eller 2 samma förordning, och

b) avgiftsklass 9 för en ansökan som avser en verksamhet eller åtgärd som avses i 1 a § 3–5 eller 1 b § samma förordning,

12. i ett ärende om dispens från föreskrifter som har meddelats med stöd av 12 kap. 10 § miljöbal-

13. i ett ärende om dispens från föreskrifter som har meddelats med stöd av 12 kap. 10 § miljö-

ken ska avgiften motsvara avgiftsklass 5,

13. i ett ärende om tillstånd enligt 12 kap. 11 § miljöbalken till uppförande av vilthägn ska avgiften motsvara avgiftsklass 6, och

14. i ett ärende om nya eller ändrade villkor i en dispens eller ett tillstånd som avses i 1-13 ska avgiften motsvara avgiftsklass 4.

balken ska avgiften motsvara avgiftsklass 5,

14. i ett ärende om tillstånd enligt 12 kap. 11 § miljöbalken till uppförande av vilthägn ska avgiften motsvara avgiftsklass 6, och

15. i ett ärende om nya eller ändrade villkor i en dispens eller ett tillstånd som avses i 1-14 ska avgiften motsvara avgiftsklass 4.

1 a §

Avgift ska betalas för tillsynsmyndighetens handläggning av en anmälan enligt 1 a eller 1 b § förordningen (1998:904) om anmälan för samråd. För avgiftens storlek gäller bestämmelserna i 10 § avgiftsförordningen (1992:191) och

a) avgiftsklass 8 för en anmälan enligt 1 a § 1 eller 2 förordningen om anmälan för samråd, och

b) avgiftsklass 5 för en anmälan enligt 1 a § 3-5 eller 1 b § förordningen om samråd.

Om tillsynsmyndighetens handläggning av anmälan även omfattar beslut i fråga om dispens enligt 7 kap. 11 § andra stycket andra meningen miljöbalken från förbudet inom ett biotopskyddsområde ska avgift endast betalas för anmälningsärendet enligt första stycket.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2025.

2.6 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. att 5 och 23 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §¹

Sådana mark- eller vattenområden som anges i bilaga 1 utgör biotopskyddsområden enligt 7 kap. 11 § första stycket 1 miljöbalken.

Länsstyrelsen prövar frågor om dispens enligt 7 kap. 11 § andra stycket miljöbalken som avser sådana biotopskyddsområden.

Länsstyrelsen prövar frågor om dispens enligt 7 kap. 11 § andra stycket miljöbalken som avser sådana biotopskyddsområden. *Om åtgärden i fråga omfattas av anmälningsplikt enligt 1 a eller 1 b § eller tillståndsplikt enligt 5 a § förordningen (1998:904) om anmälan för samråd ska länsstyrelsen handlägga frågan om dispens i samma ärende som en sådan anmälan eller ansökan om tillstånd.*

Länsstyrelsen får besluta om de åtgärder som behövs för att vårda områdena.

23 §²

En ansökan om tillstånd eller dispens enligt 7 kap. miljöbalken eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 7 kap. miljöbalken eller om tillstånd till vilthägn enligt 12 kap. 11 § miljöbalken ska vara skriftlig och åtföljd av en karta *samt, i den utsträckning som det behövs i det enskilda fallet, en miljökonsekvensbeskrivning enligt 6 kap. miljöbalken.*

En ansökan om tillstånd eller dispens enligt 7 kap. miljöbalken eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 7 kap. miljöbalken eller om tillstånd till vilthägn enligt 12 kap. 11 § miljöbalken ska vara skriftlig och åtföljd av en karta.

I 19 kap. 6 § miljöbalken finns det en bestämmelse om det underlag som ska ingå i en ansökan om tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2025.

¹ Senaste lydelse 2009:1328.

² Senaste lydelse 2017:974.

2.7 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter

dels att 19, 20 och 23 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas fyra nya paragrafer, 22 a–22 d §§, och närmast före 22 a § en ny rubrik av följande lydelse,

dels att det närmast före 23 § ska införas en ny rubrik som ska lyda ”Myndighetens beslut när anmälningssärendet är utrett”.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 §²

I stället för tillståndsplikt enligt 11 kap. 9 § miljöbalken gäller att en vattenverksamhet inte får påbörjas innan den har anmälts hos tillsynsmyndigheten, om verksamheten innebär

1. anläggande av våtmark där vattenområdet har en yta som inte överstiger 5 hektar,

2. uppförande av en anläggning, fyllning eller pålning i ett vattendrag, om den bottenyta som verksamheten omfattar i vattendraget uppgår till högst 500 kvadratmeter,

3. uppförande av en anläggning, fyllning eller pålning i ett annat vattenområde än vattendrag, om den bottenyta som verksamheten omfattar i vattenområdet uppgår till högst 3 000 kvadratmeter,

4. grävning, schaktning, muddring, sprängning eller annan liknande åtgärd i ett vattendrag, om den bottenyta som verksamheten omfattar i vattendraget uppgår till högst 500 kvadratmeter,

5. grävning, schaktning, muddring, sprängning eller annan liknande åtgärd i ett annat vattenområde än vattendrag, om den bottenyta som verksamheten omfattar i vattenområdet uppgår till högst 3 000 kvadratmeter,

6. byggande av en bro eller anläggande eller byte av en trumma i ett vattendrag med en medelvattenföring som uppgår till högst 1 kubikmeter per sekund,

7. omgrävning av ett vattendrag med en medelvattenföring som uppgår till högst 1 kubikmeter per sekund, om åtgärden inte är att hänföra till markavvattning,

8. nedläggning eller byte av en kabel, ett rör eller en ledning i ett vattenområde,

9. bortledning av högst 600 kubikmeter ytvatten per dygn från ett vattendrag, dock högst 100 000 kubikmeter per år, eller utförande av anläggningar för detta,

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/92/EU av den 13 december 2011 om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/52/EU.

² Senaste lydelse 2007:168.

10. bortledande av högst 1 000 kubikmeter ytvatten per dygn från ett annat vattenområde än vattendrag, dock högst 200 000 kubikmeter per år, eller utförande av anläggningar för detta,

11. vattenförsörjning för jordbruk som inte avser

a) markavvattning,

b) bevattning med grundvatten, eller

c) bortledande av ytvatten,

11. utrivning av en vattenanläggning som tillkommit till följd av en verksamhet enligt 1–10,

12. ändring av en anmäld vattenverksamhet enligt 1–10, eller

13. ändring av en tillståndsprövad vattenverksamhet, om ändringen är en anmälningspliktig verksamhet enligt 1–10.

12. utrivning av en vattenanläggning som tillkommit till följd av en verksamhet enligt 1–11,

13. ändring av en anmäld vattenverksamhet enligt 1–11, eller

14. ändring av en tillståndsprövad vattenverksamhet, om ändringen är en anmälningspliktig verksamhet enligt 1–11.

20 §³

En anmälan enligt 19 § ska vara skriftlig. Den får göras elektroniskt. Om den endast görs i pappersform, ska den ges in i två exemplar. Anmälan ska innehålla de uppgifter, ritningar, kartor och tekniska beskrivningar som behövs för att tillsynsmyndigheten ska kunna bedöma verksamhetens art, omfattning, miljöeffekter och påverkan på närliggande fastigheter.

En anmälan ska även innehålla de uppgifter som anges i 8 § och 9 § 1 miljöbedömningsförordningen (2017:966).

Beslut i fråga om miljöpåverkan

22 a §

Tillsynsmyndigheten ska besluta om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan eller inte. Vid bedömningen ska myndigheten ta hänsyn till de omständigheter som anges i 10–13 §§ miljöbedömningsförordningen (2017:966).

22 b §

En anmälningspliktig vattenverksamhet får påbörjas endast om tillsynsmyndigheten har beslutat att verksamheten eller åtgärden inte kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

22 c §

Tillsynsmyndigheten ska avgöra frågan om betydande miljöpåverkan så snart som möjligt och senast åtta veckor från den dag då anmälan kom in.

Om myndigheten inom fyra veckor från den dag då anmälan kom in till myndigheten förelägger den som har gjort anmälan att avhjälpa en brist i anmälan, räknas tidsfristen från den dag då bristen avhjälpes.

Myndigheten får besluta att förlänga handläggningstiden om det är nödvändigt på grund av verksamhetens eller åtgärdens art, komplexitet, lokalisering eller omfattning. Myndigheten ska i så fall, innan den ursprungliga tidsfristen har löpt ut, informera den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden om skälen för förlängningen och ange när beslutet senast kommer att meddelas. Handläggningstiden får endast i undantagsfall överstiga 90 dagar.

22 d §

Tillsynsmyndighetens beslut i fråga om betydande miljöpåverkan ska innehålla en redovisning av de omständigheter som talar för eller emot att verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Beslutet ska göras tillgängligt för allmänheten. Myndigheten får besluta att inte göra beslutet tillgängligt för allmänheten om verksamheten eller åtgärden endast syftar till att tjäna det militära försvaret och ett tillgängliggörande skulle påverka verksamhetens eller åtgärdens syfte negativt.

När anmälningsärendet är tillräckligt utrett, *skall* tillsynsmyndigheten

1. besluta om de förbud *för verksamhetsutövaren* som behövs enligt miljöbalken,

2. förelägga *verksamhetsutövaren* att

a) vidta de försiktighetsmått som behövs enligt miljöbalken, eller

b) ansöka om tillstånd enligt 11 kap. 9 § miljöbalken, om det behövs med hänsyn till verksamhetens påverkan på miljön eller enskilda intressen, eller

3. om det inte behövs något förbud eller föreläggande enligt 1 och 2, underrätta den som har gjort anmälan om att ärendet inte föranleder någon åtgärd från myndighetens sida.

Vid bedömningen av verksamhetens påverkan på enskilda intressen skall tillsynsmyndigheten särskilt beakta om det i ärendet finns ett yrkande om

1. särskild tvångs rätt enligt 28 kap. 10 § miljöbalken,

2. ersättning enligt 31 kap. 16 § miljöbalken, eller

3. inlösen enligt 31 kap. 17 § miljöbalken.

När anmälningsärendet är tillräckligt utrett, *ska* tillsynsmyndigheten

1. besluta om de förbud som behövs enligt miljöbalken,

2. förelägga *den som har gjort anmälan* att

b) ansöka om tillstånd enligt 11 kap. 9 § miljöbalken, om *myndigheten finner att verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan* eller det *i övrigt* behövs med hänsyn till verksamhetens påverkan på miljön eller enskilda intressen, eller

3. om det inte behövs något förbud eller föreläggande enligt 1 och 2, meddela den som har gjort anmälan om att ärendet inte leder till någon åtgärd från myndighetens sida.

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2025.

2. För vattenverksamheter som avser vattenförsörjning för jordbruk som har påbörjats före ikraftträdandet och som blir anmälningspliktiga först genom denna förordning gäller följande. Verksamheten får fortsätta att bedrivs till och med den 1 januari 2026. Därefter får verksamheten bedrivs endast om verksamheten är anmäld och den myndighet som handlägger anmälningsärendet inte beslutar något annat.

3. Den myndighet som handlägger en anmälan om vattenförsörjning för jordbruk där verksamheten har påbörjats före ikraftträdandet ska så snart som möjligt besluta om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Ett sådant beslut behöver trots 22 c § inte meddelas inom åtta veckor från att anmälan lämnades in.

2.8 Förslag till förordning om ändring i miljötillsynsförordningen (2011:13)

Härigenom föreskrivs i fråga om miljötillsynsförordningen (2011:13) att 2 kap. 8 och 10 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

8 §¹

Länsstyrelsen har ansvar för tillsynen i fråga om

1. naturreservat, kulturresevat, naturminnen och vattenskyddsområden som har beslutats av länsstyrelsen,

2. biotopskyddsområden som inte ligger på mark som omfattas av skogsvårdslagen (1979:429) och som har beslutats av regeringen eller länsstyrelsen,

3. djur- och växtskyddsområden som länsstyrelsen har meddelat föreskrifter om enligt 7 kap. 12 § miljöbalken,

4. miljöskyddsområden enligt 7 kap. 19 och 20 §§ miljöbalken, utom områden som har inrättats i anslutning till en verksamhet som omfattas av försvarsinspektören för hälsa och miljöns ansvar för tillsyn enligt 4 § eller av kommunens ansvar för tillsyn enligt 31 §,

5. områden och föremål som omfattas av ett interimistiskt beslut meddelat av länsstyrelsen enligt 7 kap. 24 § miljöbalken,

6. verksamheter och åtgärder som kan påverka miljön i ett sådant område som avses i 7 kap. 27 § miljöbalken, utom den tillsyn som omfattas av länsstyrelsens ansvar enligt 7 §, kommunens ansvar enligt 9 § eller Skogsstyrelsens ansvar enligt 10 §,

7. skötsel av jordbruksmark och annan markanvändning vid jordbruket enligt 7, 8 och 12 kap. miljöbalken,

8. skydd för biologisk mångfald enligt 8 kap. 1–4 §§ miljöbalken,

9. verksamheter och åtgärder som avses i 12 kap. 6 § miljöbalken, utom den tillsyn som omfattas av Skogsstyrelsens ansvar enligt 10 §,

10. vilthägn enligt 12 kap. 11 § miljöbalken,

11. verksamheter och åtgärder som är anmälning- eller tillståndspliktiga enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 12 kap. 12 § miljöbalken,

11. stängselgenombrott enligt 26 kap. 11 § miljöbalken, och

12. stängselgenombrott enligt 26 kap. 11 § miljöbalken, och

12. förordning (EU) nr 1143/2014, utom den tillsyn som omfattas av Skogsstyrelsens ansvar enligt 10 §.

13. förordning (EU) nr 1143/2014, utom den tillsyn som omfattas av Skogsstyrelsens ansvar enligt 10 §.

Länsstyrelsen får överlåta uppgiften att utöva tillsyn enligt

Länsstyrelsen får överlåta uppgiften att utöva *annan* tillsyn enligt

¹ Senaste lydelse 2018:1940.

första stycket *åt* en kommunal
nämnd enligt 1 kap. 19 och 20 §§.

första stycket *än sådan som avses i*
punkt 11 till en kommunal nämnd
enligt 1 kap. 19 och 20 §§.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2025.

2.9 Förslag till förordning om ändring i miljöprövningsförordningen (2013:251)

Härigenom föreskrivs i fråga om miljöprövningsförordningen (2013:251) dels att 2 kap. 4 § ska upphöra att gälla, dels att rubriken närmast före 2 kap. 4 § ska utgå, dels att 9 kap. 1 § och 12 kap. 15 och 16 §§ ska ha följande lydelse, dels att det ska införas en ny paragraf, 18 kap. 8 a §, och närmast före 18 kap. 8 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

1 §¹

Tillståndsplikt A och verksamhetskod 21.10-i gäller för anläggning för framställning i industriell skala av *pappersmassa* av trä, returfiber eller andra fibrösa material.

Tillståndsplikt A och verksamhetskod 21.10-i gäller för anläggning för framställning i industriell skala av *massa* av trä, returfiber eller andra fibrösa material.

12 kap.

15 §²

Tillståndsplikt A och verksamhetskod 24.15-i gäller för anläggning för att genom kemisk eller biologisk reaktion i industriell skala tillverka mer än 20 000 ton plaster per kalenderår.

Tillståndsplikt A och verksamhetskod 24.15-i gäller för anläggning för att genom kemisk eller biologisk reaktion i industriell skala tillverka mer än 20 000 ton plaster (*polymerer, syntetfiber eller regenererad cellulosa*) per kalenderår.

16 §³

Tillståndsplikt B och verksamhetskod 24.16-i gäller för anläggning för att genom kemisk eller biologisk reaktion i industriell skala tillverka högst 20 000 ton plaster per kalenderår.

Tillståndsplikt B och verksamhetskod 24.16-i gäller för anläggning för att genom kemisk eller biologisk reaktion i industriell skala tillverka högst 20 000 ton plaster (*polymerer, syntetfiber eller regenererad cellulosa*) per kalenderår.

¹ Senaste lydelse 2016:1188.

² Senaste lydelse 2016:1188.

³ Senaste lydelse 2016:1188.

18 kap.

Metallbearbetning med sprängmedel

8 a §

Anmälningsplikt C och verksamhetskod 34.90 gäller för verksamhet som formar metall med användning av sprängmedel.

-
1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2025.
 2. För verksamheter som har påbörjats före ikraftträdandet och blir anmälningspliktiga först genom denna förordning gäller följande. Verksamheten får fortsätta att bedrivas till och med den 1 januari 2026. Därefter får verksamheten bedrivas endast om verksamheten är anmäld och den myndighet som handlägger anmälningsärendet inte beslutar något annat.

3 Ärendet

Europeiska kommissionen har i en formell underrättelse i oktober 2019 (KN2023/01123) framfört synpunkter på hur Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/92/EU av den 13 december 2011 om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt (MKB-direktivet) har genomförts i svensk rätt. Underrättelsen omfattar genomförandet av ett stort antal av direktivets artiklar och bilagor.

Med anledning av de synpunkter som kommissionen har framfört har genomförandet av direktivet setts över inom Regeringskansliet.

Som ett led i översynen avseende miljöbalken och anslutande föreskrifter har Miljödepartementet under våren 2021 remitterat promemorian Ett förbättrat genomförande av MKB-direktivet (KN2023/01157), med förslag som tagits fram i syfte att förbättra det svenska genomförandet. Remissvaren finns tillgängliga i ärendet. Regeringen har i juni 2022 beslutat om ändringar i miljöprövningsförordningen (SFS 2022:1306).

Denna promemoria innehåller förslag som syftar till att omhänderta de kvarvarande punkter där Europeiska kommissionen har framfört kritik mot det svenska genomförandet.

4 EU-rättsliga krav

4.1 MKB-direktivet

Inom EU-rätten finns bestämmelser om miljöbedömningar för projekt som kan antas medföra betydande påverkan på miljön. MKB-direktivet innehåller bestämmelser som ska säkerställa att en systematisk bedömning av miljöpåverkan genomförs för projekt som på grund av sin art, storlek eller lokalisering kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. För detta ändamål föreskrivs tillståndsplikt och krav på en bedömning av projektets miljöpåverkan innan tillstånd ges.

I bilaga 1 till direktivet finns en lista över de projekt som alltid kan antas medföra en betydande miljöpåverkan och för vilka miljökonsekvensbedömning och tillståndsprövning är obligatoriskt (artikel 4.1).

I bilaga 2 till direktivet finns en lista över de projekt där medlemsstaterna själva får bedöma från fall till fall eller med tillämpning av gränsvärden eller kriterier om en miljökonsekvensbedömning bör göras (artikel 4.2). Vid prövningen av om en miljökonsekvensbedömning ska göras för projekt som anges i bilaga 2 till direktivet ska de urvalskriterier som anges i bilaga 3 till direktivet beaktas (artikel 4.3).

De typer av projekt som omfattas av direktivet är i huvudsak sådana som i Sverige tillståndsprövas enligt miljöbalken – miljöfarlig verksamhet (9 kap.) och vattenverksamhet (11 kap.) – och sådana som huvudsakligen prövas enligt annan lagstiftning, t.ex. infrastrukturprojekt såsom vägar och ledningar.

I fråga om de projekt för vilka en miljökonsekvensbedömning ska göras ställer direktivet krav på en miljökonsekvensbeskrivning, vars innehåll

specificeras i bilaga 4 och artikel 5.1. Vilka krav som i det enskilda fallet ska ställas på en miljökonsekvensbeskrivning avgörs från fall till fall. Processen innefattar samråd, granskning och bedömning och avslutas med ett beslut i frågan om tillstånd.

4.2 Den formella underrättelsen

4.2.1 Kommissionens kritik

Europeiska kommissionen har i den formella underrättelsen framfört synpunkter på hur MKB-direktivet har genomförts i svensk rätt. Kommissionen anser att Sverige inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt direktivet genom att inte eller felaktigt införliva vissa bestämmelser i artiklar och bilagor till direktivet. Den formella underrättelsen avser artiklarna 1.2, 2.1, 3.2, 4, 5.1–5.3, 6.1–6.3, 6.6, 8, 8a, 9, 9a, 10 och 11 samt punkterna 1–13, 15–16 och 22–24 i bilaga 1, punkt 1 i bilaga 2.A och punkterna 1, 5, 7 och 8 i bilaga 4 till direktivet. Kommissionen har även haft övergripande synpunkter på det svenska genomförandet av bilaga 2.

Kommissionen har bland annat angett följande.

- Vissa av projekten i bilaga 2 är endast föremål för ett anmälningsförfarande där den ansvariga myndigheten inte behöver agera på anmälan.
- En anmälan behandlas inte som en ansökan om tillstånd som kräver ett beslut.
- Det är oklart om alla projekt som finns i bilaga II återges i den svenska lagstiftningen.

4.2.2 Sveriges svar på kommissionens kritik

Sverige har den 5 februari 2020 besvarat den formella underrättelsen (KN2023/01123). Av svaret framgår att MKB-direktivet i huvudsak genomförs på ett korrekt och fullständigt sätt när det gäller de krav i artiklarna och bilagorna som tas upp i den formella underrättelsen, men att regeringen uppmärksammat ett antal bestämmelser i direktivet som inte tydligt kommit till uttryck vid genomförandet. Det finns därför ett behov av att se över genomförandet för att förtydliga och förbättra det i vissa avseenden. Det finns även ett antal artiklar i direktivet där regeringen har anfört att det finns ett behov av att ytterligare analysera genomförandet för att kunna ta ställning till om förändringar behövs.

Sverige har därefter skickat ytterligare tre kompletterande svar till kommissionen.

I det andra och det tredje kompletterande svaret aviserade regeringen att tidplanen för kvarvarande analysarbete skulle behöva förlängas i förhållande till tidigare kommunicerad tidplan.

5 Den svenska regleringen

En utgångspunkt i det svenska systemet för att reglera och kontrollera miljöpåverkan av verksamheter och åtgärder är krav på förprövning genom ett tillstånds- eller anmälningsförfarande. Det finns dock undantag från kravet på tillstånd eller anmälan för vissa verksamheter som har bedömts ha begränsade miljöeffekter, s.k. U-verksamheter.

5.1 Regleringen av vattenverksamhet

Med vattenverksamhet avses i miljöbalken bland annat uppförande och utrivning av en anläggning i ett vattenområde, fyllning i ett vattenområde, bortledande av vatten från ett vattenområde eller en annan åtgärd i ett vattenområde som syftar till att förändra vattnets djup eller läge (11 kap. 3 § miljöbalken). Bestämmelser om vattenverksamheter finns bland annat i 11 kap. miljöbalken och förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter.

Det krävs som huvudregel tillstånd för en vattenverksamhet (11 kap. 9 § miljöbalken). Ansökan om tillstånd till vattenverksamhet prövas i de flesta fall av mark- och miljödomstolen och i vissa fall av länsstyrelsen (11 kap. 9 b § miljöbalken). En specifik miljöbedömning ska göras i fråga om en verksamhet eller åtgärd som ska prövas för ett tillstånd som avses i 11 kap. miljöbalken (6 kap. 20 § 2 miljöbalken). Innebörden av ordet miljöbedömning i det svenska genomförandet motsvarar ordet miljökonsekvensbedömning i MKB-direktivet.

Regeringen får meddela föreskrifter om att det för vissa vattenverksamheter i stället för tillstånd ska krävas att verksamheterna har anmälts innan de påbörjas (11 kap. 9 a § miljöbalken). I förordningen om vattenverksamhet finns en uppräknig av verksamheter som på detta sätt har gjorts anmälningspliktiga i stället för tillståndspliktiga (19 §).

Verksamheten kan även bli föremål för tillståndsprövning enligt balken, antingen genom att en tillsynsmyndighet förelägger en verksamhetsutövare att söka tillstånd eller om verksamhetsutövaren själv väljer att söka tillstånd (23 § förordningen om vattenverksamheter och 11 kap. 9 § miljöbalken).

När ett anmälningsärende är tillräckligt utrett ska tillsynsmyndigheten besluta om de förbud för verksamhetsutövaren som behövs enligt miljöbalken, förelägga verksamhetsutövaren att vidta de försiktighetsåtgärder som behövs eller att ansöka om tillstånd eller, om det inte behövs något förbud eller föreläggande, underrätta den som har gjort anmälan om att ärendet inte leder till någon åtgärd från myndighetens sida (23 § förordningen om vattenverksamheter). En anmälningspliktig vattenverksamhet får påbörjas tidigast åtta veckor efter det att anmälan har gjorts, om inte tillsynsmyndigheten bestämmer annat (11 kap. 9 b § tredje stycket miljöbalken).

För ett fåtal vattenverksamheter krävs varken tillstånd eller anmälan enligt 11 kap. miljöbalken. Detta gäller bland annat vattentäkt för en en- eller tvåfamiljsfastighets eller jordbruksfastighets husbehovsförbrukning eller värmeförsörjning (11 kap. 11 § miljöbalken).

Majoriteten av de vattenverksamheter som omfattas av MKB-direktivet är tillståndspliktiga, vilket innebär att de antingen ska genomgå en undersökning om huruvida de kan antas medföra betydande miljöpåverkan (6 kap. 20 och 23 §§ miljöbalken) eller är sådana verksamheter som alltid ska antas medföra en betydande miljöpåverkan (6 § miljöbedömningsförordningen [2017:966]).

5.2 Regleringen av miljöfarliga verksamheter

Vilka miljöfarliga verksamheter och åtgärder som omfattas av krav på förprovning regleras i 9 kap. miljöbalken. Vad som är en miljöfarlig verksamhet framgår av definitionen i 9 kap. 1 §. Regeringen får meddela föreskrifter om tillstånds- eller anmälningsplikt för vissa miljöfarliga verksamheter (9 kap. 6 § miljöbalken). Sådana föreskrifter har meddelats i miljöprövningsförordningen (2013:251).

I miljöprövningsförordningen är de miljöfarliga verksamheterna indelade i A-, B- och C-verksamheter (1 kap. 6 och 10 §§). Syftet med uppdelningen är att anpassa kraven på verksamheterna efter verksamhetens omfattning och miljöpåverkan. En ansökan om tillstånd för en A-verksamhet prövas av mark- och miljödomstol, medan en ansökan om tillstånd för en B-verksamhet prövas av länsstyrelsens miljöprövningsdelegation (1 kap. 6 §). C-verksamheterna är anmälningspliktiga och anmälan ska göras till tillsynsmyndigheten (1 kap. 10 §).

U-verksamheter får som huvudregel påbörjas utan förprovning. Vissa verksamheter kan dock omfattas av krav på anmälan om samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken. Se avsnitt 5.3. Verksamheten kan även bli föremål för tillståndsprövning enligt balken, antingen genom att en tillsynsmyndighet förelägger en verksamhetsutövare att söka tillstånd eller om verksamhetsutövaren själv väljer att söka tillstånd (9 kap. 6 a och 6 b §§ miljöbalken).

5.3 Reglering av vissa andra verksamheter och åtgärder

En verksamhet eller åtgärd som kan komma att väsentligt ändra naturmiljön, och som inte omfattas av tillstånds- eller anmälningsplikt enligt andra bestämmelser i miljöbalken, ska anmälas för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken. Anmälan för samråd ska enligt bestämmelser i 26 kap. miljöbalken göras hos den myndighet som utövar tillsynen. Tillsynsmyndighet är länsstyrelsen, den kommunala nämnden, Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen eller Försvarsinspektören för hälsa och miljö (2 kap. 4–10 §§ miljötillsynsförordningen [2011:13]).

Tillsynsmyndigheten ska i ett anmälningsärende enligt 12 kap. 6 § miljöbalken tillämpa hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken, vilket bland annat innebär att tillsynsmyndigheten kan förelägga den anmälningskyldiga att vidta de åtgärder som behövs för att begränsa eller motverka skada på naturmiljön. Om sådana åtgärder inte är tillräckliga, och det är nödvändigt för skyddet av naturmiljön, får myndigheten förbjuda

verksamheten. Verksamhetsutövaren kan då ha rätt till ersättning. Bestämmelser om rätt till ersättning vid ett föreläggande eller förbud finns i 31 kap. miljöbalken.

Att utan anmälan påbörja en verksamhet som kräver anmälan om samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken är straffbelagt (29 kap. 4 § 1 g miljöbalken). Det är även straffbelagt att påbörja en verksamhet utan att följa en föreskriven tidsfrist enligt vad som krävs i 12 kap. 6 § miljöbalken.

6 Förslag och bedömningar

6.1 Vattenverksamheter

6.1.1 Krav på beslut i frågan om betydande miljöpåverkan bör införas

Förslag: Den myndighet som handlägger en anmälan om vattenverksamhet ska besluta om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan eller inte. Vid bedömningen ska myndigheten ta hänsyn till

1. verksamhetens eller åtgärdens utmärkande egenskaper,
2. verksamhetens eller åtgärdens lokalisering, och
3. de möjliga miljöeffekternas typ och utmärkande egenskaper.

En anmälan om vattenverksamhet ska innehålla uppgifter som gör det möjligt att bedöma om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Skälen för förslaget

MKB-direktivets krav

Medlemsstaterna är skyldiga att vidta alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa att projekt som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan blir föremål för krav på tillstånd och en bedömning av deras påverkan innan tillstånd ges (artikel 2.1 i MKB-direktivet).

Enligt MKB-direktivet ska medlemsstaterna när det gäller projekt som redovisas i bilaga 2 bestämma om projektet ska bli föremål för en miljökonsekvensbedömning. Medlemsstaterna ska bestämma detta genom granskning från fall till fall eller genom gränsvärden eller kriterier som fastställs av medlemsstaten eller genom en kombination av dessa förfaranden (artikel 4.2).

Enligt direktivet ska de relevanta urvalskriterier som fastställs i bilaga 3 beaktas vid granskning från fall till fall eller fastställande av gränsvärden eller kriterier (artikel 4.3). I denna bilaga finns tre typer av urvalskriterier för att fastställa om de projekten bör omfattas av en miljökonsekvensbedömning. Kriterierna handlar om

1. projektens karakteristiska egenskaper,
2. projektens lokalisering, och
3. de potentiella effekternas typ och karakteristiska egenskaper.

Kommissionen har i den formella underrättelsen framfört att det inte är tydligt hur bilaga 2 till MKB-direktivet har införlivats i svensk rätt, eftersom det förefaller som om inte alla projekt som förtecknas i den bilagan återges i den svenska lagstiftningen och att inte alla projekt som förtecknas i den bilagan är föremål för en bedömning i frågan om huruvida projektet ska bli föremål för en miljökonsekvensbedömning. Miljökonsekvensbedömning är ett förfarande som består av

1. exploatörens utarbetande av en miljökonsekvensbeskrivning,
2. genomförande av samråd,
3. den ansvariga myndighetens granskning av den information som läggs fram i miljökonsekvensbeskrivningen och eventuell kompletterande information, om så krävs, från exploatören samt all relevant information som inhämtas via samråden,
4. den ansvariga myndighetens motiverade slutsats om projektets betydande miljöpåverkan, med beaktande av resultaten av den granskning som avses i 3 och i tillämpliga fall, dess egen granskning och
5. integrering av den ansvariga myndighetens motiverade slutsats beslut om tillstånd (artikel 1.2 g).

Kommissionen anser därför att bilaga 2 inte har införlivats korrekt och följaktligen inte heller artikel 4.2.

Nuvarande reglering i svensk rätt

En anmälan om vattenverksamhet ska innehålla de uppgifter, ritningar, kartor och tekniska beskrivningar som behövs för att tillsynsmyndigheten ska kunna bedöma verksamhetens art, omfattning, miljöeffekter och påverkan på närliggande fastigheter (20 § förordningen om vattenverksamheter). Tillsynsmyndigheten ska vid handläggningen av ett ärende som avser anmälan om vattenverksamhet bedöma om det finns skäl att förelägga verksamhetsutövaren att ansöka om tillstånd enligt 11 kap. 9 § miljöbalken, om det behövs med hänsyn till verksamhetens påverkan på miljön eller enskilda intressen (23 § förordningen om vattenverksamheter).

När ett anmälningsärende är tillräckligt utrett ska tillsynsmyndigheten, om det inte behövs något förbud eller föreläggande, underrätta den som har gjort anmälan om att ärendet inte leder till någon åtgärd från myndighetens sida (23 § 3 förordningen om vattenverksamheter).

En ändring behöver genomföras för att uppfylla krav i MKB-direktivet

Flera av de projekt som omfattas av direktivets bilaga 2 kan innefatta anmälningspliktiga vattenverksamheter enligt 11 kap. miljöbalken och förordningen om vattenverksamheter.

För att uppfylla MKB-direktivets krav på att en miljökonsekvensbedömning görs för verksamheter och åtgärder som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan behöver ett sådant krav införas för anmälningspliktiga vattenverksamheter. Vid bedömningen ska myndigheten i enlighet med artikel 4.3 ta hänsyn till de urvalskriterier som anges i bilaga 3, dvs.

1. verksamhetens eller åtgärdens utmärkande egenskaper,
2. verksamhetens eller åtgärdens lokalisering, och

3. de möjliga miljöeffekternas typ och utmärkande egenskaper.

Urvalskriterierna i bilaga 3 har genomförts i 10–13 §§ miljöbedömningsförordningen.

Med hänsyn till de krav som ställs upp i MKB-direktivet bör det i förordningen om vattenverksamheter införas en bestämmelse som innebär att den myndighet som handlägger en anmälan om vattenverksamhet ska besluta om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Vid bedömningen ska myndigheten ta hänsyn till de omständigheter som anges i 10–13 §§ miljöbedömningsförordningen. Denna bedömning har stora likheter med den bedömning som i dag görs för att avgöra om en verksamhet eller åtgärd enligt 11 kap. är tillstånd- eller anmälningspliktig eller om det är en verksamhet som varken omfattas av krav på tillstånd eller anmälan. För tillståndspliktiga miljöfarliga verksamheter och vattenverksamheter ska motsvarande omständigheter beaktas (10–13 §§ miljöbedömningsförordningen).

För att det ska vara möjligt för tillsynsmyndigheten att bedöma om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan och för att uppfylla direktivets krav på underlag bör det införas en bestämmelse om att en anmälan om vattenverksamhet ska innehålla de uppgifter som anges i 8 § och 9 § 1 miljöbedömningsförordningen. Motsvarande uppgifter ska för tillståndspliktiga miljöfarliga verksamheter och vattenverksamheter finnas i det samrådsunderlag som ska tas fram inför länsstyrelsens beslut om huruvida en verksamhet eller åtgärd kan antas medföra betydande miljöpåverkan (9 § 1 miljöbedömningsförordningen).

För miljöfarliga anmälningspliktiga verksamheter finns motsvarande krav i 25 § 2 förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.

En möjlighet skulle vara att bedömningen av om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan endast ska göras i de anmälningsärenden som omfattas av MKB-direktivets bilaga 2. En annan möjlighet skulle vara att fastställa gränsvärden eller kriterier för vilka verksamheter som ska omfattas av kravet på miljökonsekvensbedömning. Enligt MKB-direktivet ska en medlemsstat bestämma om projekten i bilaga 2 till direktivet ska bli föremål för en miljökonsekvensbedömning, antingen genom att avgöra det från fall till fall eller genom att fastställa gränsvärden eller kriterier (artikel 4.2). Gränsvärden och kriterier ska fastställas med beaktande av urvalskriterierna i bilaga 3 till direktivet. Medlemsstaterna får fastställa gränsvärden och kriterier som avgör när projekt varken behöver omfattas av beslut om miljöpåverkan eller miljökonsekvensbedömning, eller när projekt under alla omständigheter ska genomgå en miljökonsekvensbedömning (artikel 4.3). Av bilaga 3 framgår att gränsvärdena eller kriterierna behöver ta hänsyn till projektets karakteristiska egenskaper och projektets lokalisering. Därutöver behöver de potentiella effekterna beaktas i förhållande till de gränsvärden eller kriterier som används.

Det nuvarande systemet kan sägas innebära att det finns kriterier och gränsvärden som avgör vilka vattenverksamheter som är anmälningspliktiga. Detta innebär att systemet kommer att bygga på en kombination av gränsvärden, kriterier och en granskning från fall till fall.

De nuvarande anmälningspliktiga verksamheterna och åtgärderna i förordningen om vattenverksamheter är inte indelade på samma sätt som projekten i direktivets bilaga 2. En lösning som innebär att den som gör anmälan tillsammans med tillsynsmyndigheten ska avgöra om den anmälningspliktiga vattenverksamheten motsvarar de projekt som avses i bilaga 2 till MKB-direktivet bedöms bli onödigt detaljerad och svår-tillämpad. Därför föreslås att bedömningen av om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan och därför bli föremål för en miljöbedömning (och tillståndsprövning) ska göras från fall till fall för alla anmälningspliktiga vattenverksamheter.

6.1.2 Beslut i fråga om betydande miljöpåverkan bör fattas så snabbt som möjligt

Förslag: Tillsynsmyndigheten ska avgöra frågan om betydande miljöpåverkan så snart som möjligt och senast åtta veckor från den dag då anmälan kom in.

Om myndigheten inom fyra veckor från den dag då anmälan kom in till myndigheten förelägger den som har gjort anmälan att avhjälpa en brist i anmälan, ska tidsfristen räknas från den dag då bristen avhjälpes.

Myndigheten får besluta att förlänga handläggningstiden om det är nödvändigt på grund av verksamhetens eller åtgärdens art, komplexitet, lokalisering eller omfattning. Myndigheten ska i så fall, innan den ursprungliga tidsfristen löpt ut, informera den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden om skälen för förlängningen och ange när beslutet senast kommer att meddelas. Handläggningstiden får endast i undantagsfall överstiga 90 dagar.

Myndighetens beslut i fråga om betydande miljöpåverkan ska innehålla en redovisning av de omständigheter som talar för eller emot att verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Beslutet ska göras tillgängligt för allmänheten. Myndigheten ska få besluta att inte göra beslutet tillgängligt för allmänheten om verksamheten eller åtgärden endast syftar till att tjäna det militära försvaret och ett tillgängliggörande skulle påverka verksamhetens eller åtgärdens syfte negativt.

Skälen för förslaget

MKB-direktivets krav

Av MKB-direktivet framgår att medlemsstaterna ska se till att den ansvariga myndigheten fattar sitt beslut om huruvida projektet ska bli föremål för en miljökonsekvensbedömning så snart som möjligt och inom en period på högst 90 dagar från den dag då exploitören lämnat all information som krävs. I undantagsfall, t.ex. beroende på projektets art, komplexitet, lokalisering eller omfattning, kan den ansvariga myndigheten förlänga tidsfristen för att fatta sitt beslut. I så fall ska den ansvariga myndighetens skriftligen informera exploitören om skälen till detta och om beräknat beslutsdatum (artikel 4.6).

Enligt MKB-direktivet ska den ansvariga myndigheten offentliggöra beslutet om huruvida projektet ska bli föremål för en miljökonsekvens-

bedömning och huvudskälen till bedömningen ska anges i beslutet (artikel 4.5). Kravet på offentliggörande gäller både i de fall den ansvariga myndigheten beslutar att en miljökonsekvensbedömning krävs respektive när en sådan bedömning inte krävs.

Medlemsstaterna får, efter bedömning från fall till fall och inom ramen för den nationella lagstiftningen, besluta att inte tillämpa MKB-direktivet på projekt eller delar av projekt som enbart avser försvaret om de anser att det skulle inverka negativt på dessa syften (artikel 1.3).

Nuvarande reglering i svensk rätt

I förordningen om vattenverksamhet finns en uppräkningslista av verksamheter och åtgärder som är anmälningspliktiga (19 §). Av miljöbalken framgår att en anmälningspliktig vattenverksamhet får påbörjas tidigast åtta veckor efter det att anmälan har gjorts, om inte tillsynsmyndigheten bestämmer något annat (11 kap. 9 b § tredje stycket miljöbalken). När ett anmälningsärende är tillräckligt utrett ska tillsynsmyndigheten besluta om de förbud för verksamhetsutövaren som behövs enligt miljöbalken, förelägga verksamhetsutövaren att vidta de försiktighetsmått som behövs enligt miljöbalken eller ansöka om tillstånd eller om det inte behövs något förbud eller föreläggande underrätta den som har gjort anmälan om att ärendet inte leder till någon åtgärd från myndighetens sida (23 § förordningen om vattenverksamheter).

För tillståndspliktiga miljöfarliga verksamheter eller vattenverksamheter ska länsstyrelsen som huvudregel avgöra frågan om huruvida verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan senast 60 dagar efter att myndigheten har fått samrådsredogörelsen (14 § miljöbedömningsförordningen).

Enligt miljöbalken ska en specifik miljöbedömning göras i fråga om en verksamhet eller åtgärd som ska prövas för ett tillstånd som avses i 9 eller 11 kap. miljöbalken (6 kap. 20 §). I miljöbalken finns bestämmelser som innebär att länsstyrelsen i ett särskilt beslut ska avgöra om en tillståndspliktig verksamhet eller åtgärd kan antas medföra betydande miljöpåverkan (6 kap. 26 §). Av bestämmelsen framgår att beslutet ska redovisa de omständigheter som talar för eller emot att verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

I förvaltningslagen (2017:900) finns krav på att ett beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt ska innehålla en klargörande motivering, om det inte är uppenbart obehövligt. En sådan motivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för myndighetens ställningstagande (se 32 §).

Det finns bestämmelser i miljöbalken om att en miljökonsekvensbeskrivning ska kungöras (6 kap. 39 §). Kungörelsen ska bland annat innehålla upplysningar om att verksamheten eller åtgärden omfattas av kraven på specifik miljöbedömning (6 kap. 40 §). I det fall en verksamhet eller åtgärd anses innebära en betydande miljöpåverkan får allmänheten tillgång till information om detta genom kungörelsen.

En ändring behöver genomföras för att uppfylla krav i MKB-direktivet

För att genomföra MKB-direktivets krav på att den ansvariga myndigheten ska fatta beslut i frågan om huruvida en miljökonsekvensbedömning ska göras så snart som möjligt, bör ett krav på beslut i fråga om betydande miljöpåverkan inom viss tid införas i förordningen om vattenverksamheter. Eftersom anmälningspliktig vattenverksamhet i dag får påbörjas tidigast åtta veckor efter det att anmälan har gjorts, om inte tillsynsmyndigheten bestämmer annat, bör frågan om huruvida verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan avgöras inom samma tid.

Bestämmelsen bör utformas på ett sätt som tar hänsyn till att tidsfristen inte börjar löpa om anmälan innehåller brister och myndigheten förelägger om att bristen ska avhjälpas. Om tillsynsmyndigheten inom fyra veckor från den dag då anmälan kom in till myndigheten förelägger den som har gjort en anmälan att avhjälpa en brist i anmälan bör tidsfristen räknas från den dag då bristen avhjälpas.

Det bör på samma sätt som för tillståndspliktiga verksamheter vara möjligt att förlänga handläggningstiden om det finns skäl för detta på grund av verksamhetens eller åtgärdens art, komplexitet, lokalisering eller omfattning. Eftersom MKB-direktivet innehåller en bestämmelse om att den ansvariga myndigheten som huvudregel ska fatta sitt beslut inom en period på högst 90 dagar från den dag då exploatören har lämnat all information som krävs bör det anges att handläggningstiden endast i undantagsfall får överstiga 90 dagar.

För att tydliggöra genomförandet av MKB-direktivets krav på att skälen ska framgå av ett beslut i frågan om miljöpåverkan för anmälningspliktiga vattenverksamheter bör det införas ett sådant krav i förordningen om vattenverksamheter. Kraven på myndighetens bedömning och motivering ska motsvara vad som gäller för tillståndspliktiga verksamheter enligt 6 kap. 26 § miljöbalken. Därför bör beslutet redovisa de omständigheter som talar för eller emot att verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. En liknande förändring för anmälningspliktiga miljöfarliga verksamheter har föreslagits i promemorian Ett förbättrat genomförande av MKB-direktivet.

För att genomföra direktivets krav på offentliggörande av beslut om betydande miljöpåverkan bör det införas en bestämmelse om att tillsynsmyndigheten vid handläggningen av anmälningspliktiga vattenverksamheter ska offentliggöra sådana beslut. Det bör vara upp till den handläggande myndigheten att besluta på vilket sätt tillgängliggörandet ska ske. Exempelvis kan beslutet tillgängliggöras på en lämplig webbplats.

Medlemsstaterna får, efter bedömning från fall till fall och inom ramen för den nationella lagstiftningen, besluta att inte tillämpa MKB-direktivet på projekt eller delar av projekt som enbart avser försvaret om de anser att det skulle inverka negativt på dessa syften. Det bör finnas möjlighet att efter en bedömning i det enskilda fallet göra undantag från skyldigheten att göra beslutet tillgängligt för allmänheten om verksamheten eller åtgärden endast syftar till att tjäna det militära försvaret och ett tillgängliggörande skulle påverka verksamhetens eller åtgärdens syfte negativt.

6.1.3 En anmälningsskyldig vattenverksamhet bör inte få påbörjas förrän myndigheten fattat beslut i fråga om betydande miljöpåverkan

Förslag: Regeringen ska bemyndigas att meddela föreskrifter om när en anmälningsskyldig vattenverksamhet tidigast får påbörjas.

Det ska regleras på förordningsnivå att en anmälningsskyldig vattenverksamhet får påbörjas endast om tillsynsmyndigheten har beslutat att verksamheten eller åtgärden inte kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Skälen för förslaget

MKB-direktivets krav

Enligt MKB-direktivet ska medlemsstaterna vidta alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa att projekt som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan blir föremål för krav på tillstånd och en bedömning av deras miljöpåverkan innan tillstånd ges (artikel 2.1).

Nuvarande reglering i svensk rätt

I förordningen om vattenverksamhet finns en uppräkningslista av verksamheter som är anmälningsskyldiga (19 §). Av miljöbalken framgår att en anmälningsskyldig vattenverksamhet får påbörjas tidigast åtta veckor efter det att anmälan har gjorts, om inte tillsynsmyndigheten bestämmer något annat (11 kap. 9 b § tredje stycket miljöbalken). När ett anmälningsärende är tillräckligt utrett ska tillsynsmyndigheten besluta om de förbud för verksamhetsutövaren som behövs enligt miljöbalken, förelägga verksamhetsutövaren att vidta de försiktighetsåtgärder som behövs enligt miljöbalken eller ansöka om tillstånd eller, om det inte behövs något förbud eller föreläggande, underrätta den som har gjort anmälan om att ärendet inte leder till någon åtgärd från myndighetens sida (23 § förordningen om vattenverksamheter).

En ändring behöver genomföras för att uppfylla krav i MKB-direktivet

Den nuvarande regleringen innebär att det inte finns något hinder mot att påbörja en anmäld vattenverksamhet när åttaveckorsfristen har löpt ut, om inte tillsynsmyndigheten i det enskilda fallet har fattat ett beslut om att förbjuda verksamheten. För att säkerställa MKB-direktivets krav på att en bedömning ska göras i fråga om huruvida verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan innan en verksamhet påbörjas bör det införas föreskrifter som anger undantag från åttaveckorsfristen i miljöbalken. Sådana föreskrifter bör meddelas på förordningsnivå. För att sådana föreskrifter ska kunna meddelas bör ett bemyndigande införas i 11 kap. miljöbalken. Med stöd av bemyndigandet bör det meddelas föreskrifter som innebär att en anmälningsskyldig vattenverksamhet endast får påbörjas om tillsynsmyndigheten har beslutat att vattenverksamheten inte kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Motsvarande bestämmelse för miljöfarliga verksamheter har föreslagits i promemorian Ett förbättrande genomförande av MKB-direktivet.

6.1.4 Om en anmälningsskyldig vattenverksamhet kan antas medföra en betydande miljöpåverkan ska verksamheten tillståndsprövas

Förslag: Regeringen ska bemyndigas att meddela föreskrifter om skyldighet för tillsynsmyndigheten att förelägga den som har gjort en anmälan om en vattenverksamhet att ansöka om tillstånd.

Det ska regleras på förordningsnivå att tillsynsmyndigheten ska förelägga den som har gjort en anmälan att ansöka om tillstånd om myndigheten finner att vattenverksamheten kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Skälen för förslaget

MKB-direktivets krav

Av MKB-direktivet framgår att projekt som kan antas medföra betydande miljöpåverkan ska bli föremål för tillståndsprövning och att en miljökonsekvensbedömning av deras påverkan ska göras innan tillstånd ges (artikel 2.1).

Nuvarande reglering i svensk rätt

Tillsynsmyndigheten får i det enskilda fallet förelägga en verksamhetsutövare att ansöka om tillstånd även om anmälningsskyldighet har föreskrivits enligt föreskrifter som meddelas av regeringen (11 kap. 9 a § andra stycket miljöbalken). När ett anmälningsärende är tillräckligt utrett ska tillsynsmyndigheten förelägga verksamhetsutövaren att ansöka om tillstånd om det behövs med hänsyn till verksamhetens påverkan på miljön eller enskilda intressen (23 § 2 b förordningen om vattenverksamheter).

En ändring behöver genomföras för att uppfylla krav i MKB-direktivet

För att uppfylla MKB-direktivets krav på att projekt som kan antas medföra betydande miljöpåverkan ska bli föremål för tillståndsprövning bör det införas krav på att tillsynsmyndigheten vid handläggningen av en anmälan av en vattenverksamhet ska förelägga den som har gjort en anmälan att ansöka om tillstånd, om myndigheten bedömer att vattenverksamheten kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Tillsynsmyndigheterna ska enligt dagens regler förelägga verksamhetsutövare som har gjort en anmälan att ansöka om tillstånd om det behövs med hänsyn till verksamhetens eller åtgärdens påverkan på miljön eller enskilda intressen. De flesta vattenverksamheter som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan bör i dag vara sådana som redan omfattas av krav på tillstånd. För att regeringen ska kunna meddela föreskrifter om att tillsynsmyndigheten ska vara skyldig att förelägga den som har gjort en anmälan att ansöka om tillstånd bör det införas ett bemyndigande i miljöbalken som gör det möjligt.

6.1.5 Krav på förprovning av vattentäkt för en jordbruksfastighets husbehovsförbrukning bör införas

Förslag: Det särskilda undantaget från tillståndsplikten i fråga om vattentäkt för en jordbruksfastighets husbehovsförbrukning eller värmeförsörjning ska begränsas till att gälla vid bortledning av

- upp till tio kubikmeter yt- eller grundvatten per dygn på Gotland eller Öland, eller
- upp till 25 kubikmeter yt- eller grundvatten per dygn på annan plats än Gotland eller Öland.

En anmälningsplikt ska införas för vattenförsörjning för jordbruk som inte avser

1. markavvattning,
2. bevattning med grundvatten, eller
3. bortledning av ytvatten.

Skälen för förslaget

MKB-direktivets krav

Vattenförsörjningsprojekt inom jordbruket, inklusive bevattnings- och markavvattningsprojekt, omfattas av MKB-direktivets bilaga 2 (punkt 1 c). Det innebär att medlemsstaterna ska bestämma om dessa projekt ska bli föremål för en miljökonsekvensbedömning genom granskning från fall till fall eller gränsvärden eller kriterier eller en kombination av dessa som fastställs av medlemsstaten (artikel 4.2).

Nuvarande reglering i svensk rätt

Huvudregeln i miljöbalken är att det krävs tillstånd för vattenverksamheter (11 kap. 9 § miljöbalken). Vilka vattenverksamheter som enligt huvudregeln är tillståndspliktiga, men som i stället kan hanteras genom ett anmälningsförfarande framgår av 19 § förordningen om vattenverksamheter.

Vattentäkt som tillgodoser husbehovsförbrukningen eller värmeförsörjningen för en jordbruksfastighet är särskilt undantaget från kravet på tillstånd (11 kap. 11 § 1 miljöbalken). Dessa verksamheter omfattas inte heller av anmälningsplikt enligt 19 § förordningen om vattenverksamheter. Med en vattentäkt avses bortledning av yt- eller grundvatten för vattenförsörjning, värmeutvinning eller bevattning (11 kap. 5 § miljöbalken). Begreppet husbehovsförbrukning avser vattenanvändning för bland annat rengöring i lantgårdar, vattning av kreatur, mjölkbehandling och annat vanligt lantbruksändamål, medan t.ex. vattenanvändning för en industri, handelsträdgård, tvättinrättning eller jordbruksbevattning inte omfattas av undantaget (prop. 1997/98:45, del 2, s. 133). Det framgår inte av lagtexten eller förarbetena att undantaget skulle vara förenat med någon volymbegränsning (se även Mark- och miljööverdomstolens dom den 21 december 2020 i mål M 1853-20).

Vattentäkt för jordbruksbevattning kräver enligt huvudregeln tillstånd eftersom sådan verksamhet inte ingår i undantaget för husbehovsförbrukning (jfr ovan och 11 kap. 9 § miljöbalken). För uttag som sker genom bortledning av ytvatten från ett vattendrag eller från ett annat

område än ett vattendrag och inte överstiger vissa angivna mängder krävs dock bara anmälan (19 § 9 och 10 förordningen om vattenverksamhet). Markavvattningskräver som utgångspunkt tillstånd (11 kap. 13 § miljöbalken).

Enligt miljöbalken får en kommun, i de fall det inte krävs tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken, föreskriva att det krävs tillstånd eller anmälan för att inrätta och använda en ny anläggning för grundvattentäkt i områden där knapphet på sött grundvatten råder (9 kap. 10 § miljöbalken).

En ändring behöver genomföras för att uppfylla krav i MKB-direktivet

MKB-direktivet ställer krav på att vattenförsörjningsprojekt inom jordbruk ska bli föremål för bland annat en bedömning i fråga om projektet kan antas medföra betydande miljöpåverkan och, om så bedöms vara fallet, en miljökonsekvensbedömning och tillståndsprövning.

Nuvarande regler innebär att vattentäkter som tillgodoser en jordbruksfastighets husbehovsförbrukning eller värmeförsörjning inte kräver någon förprovning, medan andra vattenverksamheter inom jordbruket som utgångspunkt kräver tillstånd eller anmälan.

För att den svenska regleringen ska leva upp till direktivets krav bör undantaget för vattentäkter som tillgodoser en jordbruksfastighets husbehovsförbrukning eller värmeförsörjning tas bort eller begränsas med tillämpning av gränsvärden eller kriterier (artikel 4.2). Om undantaget tas bort eller begränsas är utgångspunkten att tillstånd kommer att krävas för de vattentäkter som inte längre omfattas av undantaget eller anmälan om uttaget sker genom bortledande av ytvatten och inte överstiger vissa angivna mängder.

För att de vattentäkter som inte längre kommer att omfattas av undantaget, liksom vattenverksamheter i övrigt inom jordbruket som i dag omfattas av tillstånd, ska omfattas av krav på anmälan i stället för tillstånd bör det införas en ny anmälningsplikt för vattenförsörjning inom jordbruket. Anmälningsplikten bör dock inte omfatta markavvattnings- eller bevattnings- med grundvatten. För sådana verksamheter bör fortfarande tillståndsplikt gälla som utgångspunkt. Anmälningsplikten bör inte heller omfatta bortledande av ytvatten eftersom det redan i dag är föreskrivet att bortledande av ytvatten som inte överstiger vissa angivna mängder endast kräver anmälan.

Vid handläggning av ett anmälningsärende ska tillsynsmyndigheten i enlighet med vad som föreslås i avsnitt 6.1.1 bedöma om vattenverksamheten kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Om tillsynsmyndigheten bedömer att vattenverksamheten kan antas medföra sådan påverkan ska myndigheten, enligt vad som föreslås i avsnitt 6.1.4, förelägga den som har gjort anmälan att ansöka om tillstånd. En specifik miljöbedömning ska göras i fråga om en verksamhet eller åtgärd som ska provas för ett tillstånd som avses i 11 kap. miljöbalken (6 kap. 20 § miljöbalken).

Frågan om huruvida miljöbedömning och tillstånd krävs ska bedömas från fall till fall i begränsad omfattning

Hos Jordbruksverket finns det cirka 30 000 jordbruksföretag med djurhållning registrerade. Med jordbruksföretag menas bland annat en verk-

samhet inom husdjurskötsel som bedrivs under en och samma driftsledning och som har en djurbesättning med minst 10 nötkreatur, 10 suggor, 50 grisar, 20 får och lamm eller 1 000 fjäderfän, eller som uppfyller något annat av kriterierna för att vara ett jordbruksföretag (bruk av mer än 2,0 hektar åkermark eller minst 5,0 hektar jordbruksmark eller yrkesmässig drift av trädgårdsodling om minst 2 500 kvadratmeter frilandsareal eller 200 kvadratmeter växthusyta) och som kombinerar detta med husdjurskötsel.

Vid fastställande av gränsvärden eller kriterier ska hänsyn tas till de relevanta urvalskriterierna i bilaga 3 till MKB-direktivet. Enligt bilagan ska bland annat miljöns känslighet i de geografiska områden som kan antas bli påverkade av projekten beaktas, i synnerhet vad beträffas naturresursernas relativa förekomst. Ett uttags storlek har betydelse för vilka effekter och vilken påverkan på människors hälsa och miljö som uttaget kan leda till. En begränsning av vattenuttagets storlek har betydelse bland annat för dessa effekters storlek och utredning, karaktär och förväntade uppkomst, varaktighet, frekvens och reversibilitet. Effekterna kan förväntas bli olika i olika geografiska områden.

Eftersom vattentillgången är mer begränsad på Gotland och Öland bör gränserna för när anmälningsskyldighet ska inträda sättas lägre för dessa områden än för övriga landet. Det bör vara möjligt att, utan anmälan, ta ut upp till tio kubikmeter yt- eller grundvatten per dygn på Gotland i fråga om en jordbruksfastighets husbehovsbrukning eller värmeförsörjning. I övriga landet bör motsvarande gräns vara 25 kubikmeter yt- eller grundvatten per dygn. Ett uttag av vatten för en jordbruksfastighets husbehovsbrukning som understiger dessa gränsvärden bör anses vara ett projekt med sådan begränsad omfattning att det kan undantas från kravet på miljökonsekvensbedömning.

En grov uppskattning är att dessa gränsvärden innebär att drygt 600 jordbruksföretag med djurskötsel kommer att bli föremål för anmälan. De övriga kommer att undantas från kravet på anmälan. Eftersom bestämmelsen om anmälningsskyldighet för vattenverksamhet gäller i stället för tillståndsskyldighet så innebär det att anmälningsskyldigheten endast gäller för vattenuttag över de gränser som anges i undantaget för tillståndsskyldighet.

6.1.6 En anmälningsskyldig verksamhet bör få påbörjas tidigast sex veckor från den dag då anmälan är komplett

Förslag: Bestämmelsen om att en anmälningsskyldig miljöfarlig verksamhet som huvudregel får påbörjas tidigast sex veckor efter det att anmälan kom in till tillsynsmyndigheten kompletteras på så sätt att om tillsynsmyndigheten har förelagt den som har gjort anmälan att avhjälpa en brist i anmälan inom fyra veckor från den dag då anmälan kom in, ska tidsfristen för när verksamheten tidigast får påbörjas räknas från den dag då bristen avhjälpes.

Skälen för förslaget: I förordningen om vattenverksamheter finns bestämmelser om vad en anmälan ska innehålla (20 §). Genom bestämmelsen framgår att anmälan ska innehålla de uppgifter, ritningar,

kartor och tekniska beskrivningar som behövs för att tillsynsmyndigheten ska kunna bedöma verksamhetens art, omfattning, miljöeffekter och påverkan på närliggande fastigheter. Avsikten är att tillsynsmyndigheten ska ha det underlag som behövs för handläggningen av anmälan. Det kan dock förekomma att den som anmäler och tillsynsmyndigheten inte har samma uppfattning om vad som behövs för handläggningen. För att skapa ett incitament för tillsynsmyndigheten att tidigt bilda sig en uppfattning om anmälan och ta ställning till om anmälan behöver kompletteras bör tidpunkten för när en anmälningspliktig verksamhet tidigast ska få påbörjas räknas från den dag då en brist i anmälan avhjälpas. En förutsättning för detta är dock att myndighetens föreläggande om komplettering görs i samband med att anmälan kommer in. Det bör därför införas en bestämmelse om att tidpunkten för när en anmälningspliktig verksamhet tidigast ska få påbörjas ska räknas från den dag då bristen avhjälpas om tillsynsmyndigheten förelagt den som har gjort anmälan att avhjälpa en brist i anmälan inom fyra veckor från den dag då anmälan kom in. Om tillsynsmyndigheten inte inom den föreskrivna fristen om fyra veckor förelägger den som har gjort en anmälan att avhjälpa bristen, bör fristen räknas från det att anmälan kom in till myndigheten.

6.1.7 Avgifter för handläggningen av en anmälan om vattenverksamhet bör tas ut i form av en timtaxa

Förslag: Avgift för länsstyrelsens handläggning av en anmälan om vattenverksamhet ska betalas efter särskilt beslut av länsstyrelsen och utgå med 800 kronor för varje hel timmes handläggningstid.

Skälen för förslaget: Enligt miljöbalken får regeringen meddela föreskrifter om avgift för myndigheters kostnader för prövning och tillsyn enligt miljöbalken eller föreskrifter som meddelats med stöd av balken (27 kap. 1 §). Regeringen får även meddela föreskrifter om skyldighet att ersätta en myndighets kostnader (27 kap. 2 §). Förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken innehåller bestämmelser om avgifter som ska betalas för sådana kostnader som mark- och miljödomstolar och statliga förvaltningsmyndigheter har i fråga om prövning och tillsyn enligt miljöbalken eller enligt föreskrifter som har meddelats enligt miljöbalken eller EU-förordningar inom miljöbalkens tillämpningsområde (1 kap. 1 §). Bestämmelserna i miljöbalken om avgift för tillsyn och prövning bygger på principen om att förorenaren ska betala. Avgiften bör täcka myndigheternas kostnad för handläggning av ärendet så att skattemedel inte behöver användas.

I dag ska en fast avgift betalas för tillsynsmyndighetens handläggning av en anmälan om vattenverksamhet. För avgiftens storlek gäller bestämmelserna i avgiftsförordningen, vilket innebär att avgiftens storlek är densamma i alla ärenden, oavsett ärendets komplexitet. Vissa anmälningsärenden om vattenverksamhet är dock betydligt mer arbetskrävande än andra. Avgiften bör därför i stället tas ut i form av en timtaxa, på samma sätt som i dag gäller för övrig tillsyn över vattenverksamhet.

6.2 Jordbruksverksamheter, skogsbruksverksamheter, hetvattenanläggningar och starkströmsluftledningar

6.2.1 En ny anmälningsplikt enligt 12 kap. miljöbalken bör införas

Förslag: Regeringen bemyndigas att meddela föreskrifter om anmälningsplikt enligt 12 kap. miljöbalken för verksamheter eller åtgärder om det krävs till följd av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.

En anmälningsplikt enligt 12 kap. miljöbalken för vissa verksamheter och åtgärder ska införas, med krav på att den myndighet som handlägger anmälan ska besluta om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan eller inte. Länsstyrelsen ska vara tillsynsmyndighet och ska inte få överlåta denna uppgift till en kommunal nämnd.

Om myndigheten finner att verksamheten eller åtgärden inte kan antas medföra en betydande miljöpåverkan ska myndigheten förelägga om de försiktighetsmått och förbud som behövs enligt miljöbalken eller meddela den som har gjort anmälan att åtgärden inte kommer att leda till någon åtgärd från myndighetens sida.

Anmälningsplikten ska inte gälla

- en verksamhet eller en åtgärd som har genomgått en undersökning av om en betydande miljöpåverkan kan antas och, om så bedömts vara fallet, en specifik miljöbedömning och en tillståndsprövning eller motsvarande förfarande, eller
- en åtgärd som är ett s.k. MKB-projekt enligt plan- och bygglagen om åtgärden omfattas av bygglov.

Om en anmälan har gjorts enligt den nu föreslagna bestämmelsen ska inte samma verksamhet eller åtgärd behöva anmälas för att jordbruksmark tas ur jordbruksproduktion.

Ett nytt tillståndsförfarande ska införas för vissa verksamheter och åtgärder som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Vid denna tillståndsprövning ska en specifik miljöbedömning alltid göras. Ansökningar om ett sådant tillstånd ska prövas av länsstyrelsen.

Tillstånd som meddelats med stöd av de föreslagna bestämmelserna ska (efter att de fått laga kraft) gälla mot alla, vad avser frågor som har prövats i beslutet.

Det ska finnas möjlighet att ansöka om ändringstillstånd för dessa verksamheter och åtgärder.

Skälen för förslaget

MKB-direktivets krav

I MKB-direktivet görs en skillnad mellan projekt som ska antas medföra betydande miljöpåverkan (artikel 4.1) och projekt där medlemsstaterna ska bestämma om projektet ska bli föremål för en miljökonsekvensbedömning, genom granskning från fall till fall eller gränsvärden eller

kriterier som fastställs av medlemsstaterna (artikel 4.2). Medlemsstaterna får även besluta att tillämpa båda förfaranden.

Projekt som ska antas medföra betydande miljöpåverkan räknas upp i bilaga 1 till direktivet, de övriga projekten som omfattas av direktivet räknas upp i bilaga 2.

Vad gäller projekt i bilaga 2 ska såväl vid granskning från fall till fall som vid fastställande av gränsvärden eller kriterier de relevanta urvalskriterier som fastställs i bilaga 3 till direktivet beaktas (artikel 4.3). Dessa urvalskriterier omfattar projektens karakteristiska egenskaper bland annat vad beträffar risker för människors hälsa (punkt 1 g i bilaga 3) projektens lokalisering bland annat vad beträffar historiskt, kulturellt eller arkeologiskt betydelsefulla markområden och platser (punkt 2 viii i bilaga 3).

Av MKB-direktivet framgår att projekt som kan antas medföra betydande miljöpåverkan ska bli föremål för tillståndsprövning och att en miljökonsekvensbedömning av deras påverkan ska göras innan tillstånd ges (artikel 2.1).

Nuvarande reglering i svensk rätt

I 12 kap. 6 § första stycket miljöbalken finns en anmälningsskyldighet för verksamheter och åtgärder som kan komma att väsentligt ändra naturmiljön och som inte omfattas av anmälningsskyldighet eller tillståndsskyldighet enligt andra bestämmelser i miljöbalken. De verksamheter och åtgärder i bilaga 2 till MKB-direktivet som inte omfattas av tillståndsskyldighet eller anmälningsskyldighet enligt andra bestämmelser i miljöbalken och inte omfattas av annan lagstiftning än miljöbalken bedöms därför i dag endast enligt 12 kap. 6 § miljöbalken och bara om de kan komma att väsentligt ändra naturmiljön.

Den myndighet som handlägger en anmälan enligt 12 kap. 6 § miljöbalken kan förelägga den anmälningsskyldiga att vidta de åtgärder som behövs för att begränsa eller motverka skada på naturmiljön eller, om sådana åtgärder inte är tillräckliga och det är nödvändigt för skyddet av naturmiljön, förbjuda verksamheten. Myndigheten har inte någon skyldighet att bedöma om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Myndigheten har inte heller möjlighet att förelägga den som har gjort anmälan att ansöka om tillstånd oavsett vilken miljöpåverkan verksamheten eller åtgärden kan antas medföra.

En ny anmälningsskyldighet bör införas som i vissa fall ersätter anmälningsskyldigheten enligt 12 kap. 6 § miljöbalken

Miljöbedömningen enligt 12 kap. 6 § miljöbalken kan inte anses uppfylla kraven i MKB-direktivet, eftersom det inte görs någon bedömning av om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan och det heller inte säkerställs att en miljökonsekvensbedömning görs eller att ett tillstånd krävs när verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Därför bör en ny anmälningsskyldighet införas i förordningen om anmälan för samråd för vissa verksamheter och åtgärder som omfattas av bilaga 2. För att en ny anmälningsskyldighet ska kunna införas på förordningsnivå behöver det införas ett nytt bemyndigande i 12 kap. miljöbalken som gör det möjligt att föreskriva om anmälningsskyldighet för

verksamheter eller åtgärder, om det krävs till följd av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.

En anmälan ska alltid göras för de verksamheter och åtgärder som omfattas av den nya anmälningsskyldighet som nu föreslås. Det innebär att den som avser att bedriva sådan verksamhet eller vidta en sådan åtgärd ska göra en anmälan enligt den nu föreslagna bestämmelsen i stället för en eventuell anmälan enligt 12 kap. 6 § miljöbalken.

Det bör vidare införas en bestämmelse i förordningen om anmälan för samråd om att tillsynsmyndigheten, efter en sådan anmälan som föreslås, när den bedömer att verksamheten eller åtgärden inte kan antas medföra en betydande miljöpåverkan, ska förelägga om de försiktighetsmått eller förbud som behövs enligt miljöbalken eller meddela den som har gjort anmälan om att ärendet inte kommer att leda till någon åtgärd från myndighetens sida. Motsvarande bestämmelse för miljöfarliga verksamheter finns i 27 § förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.

En tillsynsmyndighet som handlägger en anmälan som nu föreslås ska i ett särskilt beslut ta ställning till om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Se vidare avsnitt 6.2.3.

Ett nytt tillståndsförfarande bör införas för vissa verksamheter som i dag anmäls för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken

Reglering om ett nytt tillståndsförfarande bör införas i förordningen om anmälan för samråd för de verksamheter och åtgärder som omfattas av direktivets bilaga 2 och som kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Enligt den nuvarande lydelsen av 12 kap. 12 § miljöbalken får regeringen föreskriva om sådan tillståndsplikt för verksamheter eller åtgärder som kan krävas till följd av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen. I denna del krävs således inget ytterligare bemyndigande. Om en anmäld verksamhet eller åtgärd kan antas medföra en betydande miljöpåverkan krävs tillstånd innan verksamheten får påbörjas. Se vidare i avsnitt 6.2.5.

För att uppfylla MKB-direktivets krav på att en miljökonsekvensbedömning ska göras för de projekt som kan antas medföra betydande miljöpåverkan bör bestämmelserna i 6 kap. miljöbalken om specifik miljöbedömning utvidgas genom att en specifik miljöbedömning även ska göras för en verksamhet eller åtgärd som ska prövas för ett tillstånd som avses i 12 kap. miljöbalken, med undantag för tillstånd till vilthägn (12 kap. 11 §). Kravet på specifik miljöbedömning innebär bland annat att den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden ska ta fram en miljökonsekvensbeskrivning efter ett avgränsningssamråd. I 6 kap. finns även krav som innebär att den som prövar tillståndsfrågan ska kungöra miljökonsekvensbeskrivningen och avgörandet i tillståndsfrågan.

Systemet under 12 kap. miljöbalken för de verksamheter och åtgärder som omfattas av MKB-direktivets bilaga 2 bör följa liknande processuella och materiella krav som anmälan och tillståndsprövning i fråga om verksamheter och åtgärder som omfattas av 9 och 11 kap. miljöbalken. Även tillstånd som meddelas enligt 12 kap. 12 § miljöbalken bör därför omfattas av rättskraft enligt 24 kap. 1 § miljöbalken och en möjlighet att ansöka om ändringstillstånd motsvarande vad som gäller för miljöfarlig verksamhet enligt 16 kap. 2 a § miljöbalken bör införas. Det innebär att när en dom eller ett beslut om tillstånd har vunnit laga kraft gäller

tillståndet mot alla såvitt avser frågor som har prövats i domen eller beslutet. Tillståndsmyndigheten bör ha möjlighet att i fråga om dessa tillstånd efter ansökan av tillståndshavaren ändra villkor och ompröva tillståndet.

De verksamheter och åtgärder som omfattas av bilaga 2 till MKB-direktivet och som föreslås omfattas av de nya bestämmelserna är

- överföring av elektrisk energi med luftledningar som inte omfattas av bilaga I (punkt 3 b, se avsnitt 6.2.7),
- anläggningar för transport av hetvatten (punkt 3 b, se avsnitt 6.2.8),
- nyplantering av skog och avskogning i syfte att ändra markanvändningen (punkt 1 d, se avsnitt 6.2.9 och 6.2.10),
- omstrukturering av mark på landsbygden (punkt 1 a, se avsnitt 6.2.11), och
- utnyttjande av obrukad mark eller delvis orörda naturområden för intensivjordbruk (punkt 1 b, se avsnitt 6.2.12).

Övriga verksamheter eller åtgärder som ska anmälas för samråd enligt 12 kap. 6 § första stycket miljöbalken berörs inte av de bestämmelser som föreslås.

Länsstyrelsen bör vara tillsyns- och tillståndsmyndighet

Länsstyrelserna handlägger i dag anmälningar om samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken. Länsstyrelserna har därmed god erfarenhet av att bedöma de aktuella verksamheterna och åtgärderna. De har vidare god erfarenhet av att ta ställning till om en anmälnings- eller tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet eller vattenverksamhet medför betydande miljöpåverkan. Länsstyrelserna är därför väl lämpade för att pröva ansökningar om tillstånd enligt föreskrifter som meddelas med stöd av 12 kap. miljöbalken. Ansökningar om tillstånd enligt förordningen om anmälan om samråd bör därför prövas av länsstyrelsen och inte av miljöprövningsdelegation eller mark- och miljödomstol i första instans. Samma bedömning görs för handläggning av anmälan.

Som anges i avsnitt 6.2.13 bör det införas en bestämmelse om att en ansökan om dispens från biotopskyddet ska handläggas i samma ärende som en anmälan eller ansökan om tillstånd som nu föreslås.

För att det ska vara möjligt att samordna den nu föreslagna anmälan med ansökan om dispens från biotopskyddet och för att ta tillvara länsstyrelsernas erfarenhet så bör tillsynen för en verksamhet eller åtgärd som är anmälnings- eller tillståndspliktig enligt de nu föreslagna bestämmelserna inte få överlätas till en kommunal nämnd.

Dubbelprovning bör undvikas

För att undvika eventuell dubbelprovning ska anmälningsplikten inte omfatta verksamheter eller åtgärder som har genomgått en undersökning av om en betydande miljöpåverkan kan antas och, om så bedömts vara fallet, genomgått en specifik miljöbedömning och en tillståndsprövning eller motsvarande förfarande. Flera författningar innehåller hänvisningar till bestämmelserna om specifik miljöbedömning i miljöbalken.

Det finns till exempel bestämmelser om undersökning av betydande miljöpåverkan och krav på tillståndsprövning för verksamheter och

åtgärder som kan antas medföra betydande miljöpåverkan i förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (26 a §). Det föreslås även i denna promemoria att sådana krav ska införas i förordningen om vattenverksamheter. Se avsnitt 6.1.1 och 6.1.4.

I väglagen finns även bestämmelser om att länsstyrelsen under samrådet ska pröva om ett vägprojekt kan antas medföra betydande miljöpåverkan (15 §). I lagen finns också bestämmelser som innebär krav på ett förfarande som motsvarar miljöbalkens krav på specifik miljöbedömning.

I plan- och bygglagen (2010:900) finns vidare bestämmelser som säkerställer att några av de projekt som anges i MKB-direktivets bilaga 2, s.k. MKB-projekt, blir föremål för en bedömning av om projektet kan antas medföra betydande miljöpåverkan och, om så är fallet, krav som motsvarar en specifik miljöbedömning och tillståndsprövning. Det finns därför anledning att införa ett särskilt undantag för dessa projekt. Direktivets krav har implementerats i plan- och bygglagen på så sätt att en detaljplan krävs för en åtgärd som kräver bygglov, om åtgärden dels innebär att ett område kan tas i anspråk för, eller vidtas i ett område som redan har tagits i anspråk för vissa projekt, dels kan antas medföra en betydande miljöpåverkan (4 kap. 2 § 3). De projekt som omfattas är

- ett industriområde,
- ett köpcentrum, en parkeringsanläggning eller något annat stadsbyggnadsprojekt,
- en skidbacke, skidlift eller linbana med tillhörande anläggningar,
- en hamn för fritidsbåtar,
- ett hotellkomplex eller en fritidsby med tillhörande anläggningar, utanför sammanhållen bebyggelse,
- en campingplats,
- en nöjespark, eller
- en djurpark.

Om genomförandet av detaljplanen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan på grund av att ett planområde får tas i anspråk för att anlägga ett sådant projekt ska planbeskrivningen också ha det innehåll som motsvarar kraven på en specifik miljöbedömning enligt 6 kap. miljöbalken (4 kap. 34 § andra stycket plan- och bygglagen). Kraven på att MKB-projekt ska bli föremål för en tillståndsprövning genomförs i plan- och bygglagen genom kraven på bygglov. Enligt plan- och bygglagen ska bygglov ges för en åtgärd utanför ett område med detaljplan, om åtgärden inte förutsätter planläggning (9 kap. 31 §).

I 12 kap. 9 § miljöbalken finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om jordbruksmark. Sådana föreskrifter har meddelats i förordningen (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket, där det anges att en anmälan ska göras när jordbruksmark tas ur jordbruksproduktion (3 §). Avsikten är inte att dubbla anmälningar ska behövas för samma verksamhet eller åtgärd. Det bör därför införas en bestämmelse i förordningen om miljöhänsyn i jordbruket som innebär att anmälningsplikten enligt den förordningen inte gäller en verksamhet eller åtgärd som är anmälningspliktig enligt förslaget i denna promemoria.

6.2.2 Innehållet i en anmälan bör motsvara det som krävs enligt MKB-direktivet

Förslag: En anmälan ska innehålla de uppgifter, ritningar, kartor och tekniska beskrivningar som behövs för att tillsynsmyndigheten ska kunna bedöma verksamhetens eller åtgärdens art, omfattning och miljöeffekter.

En anmälan som omfattas av krav på beslut i fråga om betydande miljöpåverkan ska även innehålla de uppgifter och ha den detaljeringsgrad som behövs för tillsynsmyndighetens bedömning av om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Kravet på att en anmälan ska innehålla en miljökonsekvensbeskrivning, i den utsträckning som det behövs i det enskilda fallet, tas bort.

Skälen för förslaget

MKB-direktivets krav

Av MKB-direktivet framgår att de projekt i bilaga 2 till direktivet för vilka medlemsstaterna kräver att en bedömning ska göras från fall till fall i frågan om huruvida projektet ska bli föremål för en miljökonsekvensbedömning, ska exploitören lämna information om projektets art och den betydande miljöpåverkan som det kan antas medföra (artikel 4.4). En detaljerad förteckning över sådan information som ska lämnas finns i bilaga 2.A.

Nuvarande reglering i svensk rätt

En anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken ska vara skriftlig och åtföljas av en karta samt innehålla en beskrivning av den planerade verksamheten eller åtgärden (8 § förordningen om anmälan för samråd). En anmälan ska även, i den utsträckning som behövs i det enskilda fallet, innehålla en miljökonsekvensbeskrivning enligt 6 kap. miljöbalken. Anmälan för samråd ska vidare innehålla uppgifter om fastighetsägare och nyttjanderättshavare som berörs av verksamheten eller åtgärden.

En ändring behöver genomföras för att uppfylla krav i MKB-direktivet

Den nuvarande bestämmelsen om vad en anmälan om samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken ska innehålla omfattar inte krav på att anmälan ska innehålla ett sådant underlag som MKB-direktivet kräver för de verksamheter och åtgärder som omfattas av direktivet.

För att det ska vara möjligt för tillsynsmyndigheten att bedöma om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan och för att uppfylla direktivets krav bör det införas en bestämmelse om att en anmälan för de verksamheter eller åtgärder som omfattas av MKB-direktivets bilaga 2 ska innehålla uppgifter som krävs för en sådan bedömning. Bestämmelser om sådant underlag finns i 8 § och 9 § 1 miljöbedömningsförordningen. Motsvarande uppgifter ska för tillståndspliktiga miljöfarliga verksamheter och vattenverksamheter finnas i det samrådsunderlag som ska tas fram inför länsstyrelsens beslut om huruvida en verksamhet eller åtgärd kan antas medföra betydande miljöpåverkan (9 § miljöbedömningsförordningen). För miljöfarliga anmälningspliktiga

verksamheter finns motsvarande krav i 25 § 2 förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.

En anmälan om samråd ska enligt de nuvarande bestämmelserna åtföljas av en karta samt innehålla en beskrivning av den planerade verksamheten eller åtgärden. För att likrikta kraven på anmälan innehåll enligt 12 kap. miljöbalken med det som gäller för en anmälan enligt 9 och 11 kap. miljöbalken bör en anmälan i stället innehålla de uppgifter, ritningar, kartor och tekniska beskrivningar som behövs för att tillsynsmyndigheten ska kunna bedöma den verksamhetens eller åtgärdens art, omfattning och miljöeffekter (jämför förslag i avsnitt 6.1.1 och 20 § förordningen om vattenverksamheter).

Det har tidigare gjorts förändringar i andra förordningar som innebär att en miljökonsekvensbeskrivning enbart ska tas fram om en specifik miljöbedömning ska göras, dvs. om en sökt verksamhet eller åtgärd kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Motsvarande förändring bör även göras i förordningen om samråd. Bestämmelsen om att en anmälan i den utsträckning som behövs i det enskilda fallet ska innehålla en miljökonsekvensbeskrivning bör därför tas bort.

6.2.3 Krav på beslut i frågan om betydande miljöpåverkan bör införas

Förslag: Den myndighet som handlägger en anmälan ska besluta om verksamheten kan antas medföra betydande miljöpåverkan så snart som möjligt och senast sex veckor från att anmälan kom in. Om myndigheten inom fyra veckor från den dag då anmälan kom in till myndigheten förelägger den som har gjort anmälan att avhjälpa en brist i anmälan, ska tidsfristen räknas från den dag då bristen avhjälpes.

Myndigheten ska få förlänga handläggningstiden, om det är nödvändigt på grund av verksamhetens art, komplexitet, lokalisering eller omfattning. Om tidsfristen förlängs ska myndigheten meddela den som har gjort anmälan om skälen för förlängningen och ange när beslutet senast kommer att meddelas. Tiden får endast i undantagsfall överstiga 90 dagar.

Tillsynsmyndigheten ska vid bedömningen av om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan ta hänsyn till verksamhetens eller åtgärdens utmärkande egenskaper, lokalisering, och de möjliga miljöeffekternas typ och utmärkande egenskaper.

Myndighetens beslut i fråga om betydande miljöpåverkan ska innehålla en redovisning av de omständigheter som talar för eller emot att verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Beslutet ska göras tillgängligt för allmänheten. Myndigheten ska få besluta att inte göra beslutet tillgängligt för allmänheten om verksamheten eller åtgärden endast syftar till att tjäna det militära försvaret och ett tillgängliggörande skulle påverka verksamhetens eller åtgärdens syfte negativt.

Skälen för förslaget

MKB-direktivets krav

Enligt MKB-direktivet ska medlemsstaterna se till att den ansvariga myndigheten fattar sitt beslut om huruvida projektet kan antas medföra en betydande miljöpåverkan så snart som möjligt och inom en period på högst 90 dagar från den dag då exploatören lämnat all information som krävs. I undantagsfall, t.ex. beroende på projektets art, komplexitet, lokalisering eller omfattning, kan den ansvariga myndigheten förlänga tidsfristen för att fatta sitt beslut. I så fall ska den ansvariga myndigheten skriftligen informera exploatören om skälen till detta och om beräknat beslutsdatum (artikel 4.6).

Enligt MKB-direktivet ska den ansvariga myndigheten offentliggöra beslutet i frågan om huruvida projektet ska bli föremål för en miljökonsekvensbedömning, och huvudskälen till bedömningen ska anges i beslutet (artikel 4.5). Kravet på offentliggörande gäller både i de fall den ansvariga myndigheten beslutar att en miljökonsekvensbedömning krävs respektive när en sådan bedömning inte krävs.

Medlemsstaterna får, efter bedömning från fall till fall och inom ramen för den nationella lagstiftningen, besluta att inte tillämpa MKB-direktivet på projekt eller delar av projekt som enbart avser försvaret om de anser att det skulle inverka negativt på dessa syften (artikel 1.3).

Nuvarande reglering i svensk rätt

En verksamhet eller åtgärd som ska anmälas för samråd enligt 12 kap. miljöbalken får påbörjas tidigast sex veckor efter det att anmälan har gjorts, om inte tillsynsmyndigheten bestämmer något annat (12 kap. 6 § tredje stycket miljöbalken).

Enligt miljöbalken ska en specifik miljöbedömning göras i fråga om en verksamhet eller åtgärd som ska prövas för ett tillstånd som avses i 9 eller 11 kap. miljöbalken (6 kap. 20 §). I miljöbalken finns bestämmelser som innebär att länsstyrelsen i ett särskilt beslut ska avgöra om en tillståndspliktig verksamhet eller åtgärd kan antas medföra betydande miljöpåverkan (6 kap. 26 §). Av bestämmelsen framgår att beslutet ska redovisa de omständigheter som talar för eller emot att verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

I förvaltningslagen finns krav på att ett beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt ska innehålla en klaggörande motivering, om det inte är uppenbart obehövt. En sådan motivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för myndighetens ställningstagande (se 32 §).

Det finns bestämmelser i miljöbalken om att en miljökonsekvensbeskrivning ska kungöras (6 kap. 39 §). Kungörelsen ska bland annat innehålla upplysningar om att verksamheten eller åtgärden omfattas av kraven på specifik miljöbedömning (6 kap. 40 §). Om en verksamhet anses innebära en betydande miljöpåverkan får allmänheten tillgång till information om detta genom kungörelsen.

En ändring behöver genomföras för att uppfylla krav i MKB-direktivet

För att genomföra MKB-direktivets krav på att den ansvariga myndigheten ska fatta beslut om betydande miljöpåverkan så snart som möjligt bör ett krav på beslut i fråga om betydande miljöpåverkan inom viss tid införas i förordningen om anmälan för samråd. Eftersom verksamheter som anmäls enligt 12 kap. 6 § miljöbalken i dag får påbörjas tidigast sex veckor efter det att anmälan har gjorts, om inte tillsynsmyndigheten medger annat, bör frågan om huruvida verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan som huvudregel avgöras inom samma tid.

Bestämmelsen bör utformas på ett sätt som tar hänsyn till att handläggningstiden kan förlängas om anmälan innehåller brister. Om tillsynsmyndigheten inom fyra veckor från den dag då anmälan kom in till myndigheten förelägger den som har gjort anmälan att avhjälpa en brist i anmälan bör tidsfristen räknas från den dag då bristen avhjälpes.

Det bör på samma sätt som för tillståndspliktiga verksamheter vara möjligt att förlänga handläggningstiden om det finns skäl för detta på grund av verksamhetens eller åtgärdens art, komplexitet, lokalisering eller omfattning (jfr 14 § miljöbedömningsförordningen). Om tidsfristen förlängs ska myndigheten meddela den som har gjort anmälan om skälen för förlängningen och ange när beslutet senast kommer att meddelas. Eftersom MKB-direktivet innehåller en bestämmelse om att den ansvariga myndigheten som huvudregel ska fatta sitt beslut inom en period på högst 90 dagar från den dag då exploatören har lämnat all information som krävs bör det anges att handläggningstiden endast i undantagsfall får överstiga 90 dagar.

För att tydliggöra genomförandet av MKB-direktivets krav på att skälen ska framgå av ett beslut i frågan om miljöpåverkan för anmälningspliktiga verksamheter och åtgärder enligt 12 kap. miljöbalken som omfattas av bilaga 2 till MKB-direktivet bör det införas ett sådant krav i förordningen om anmälan om samråd. Kraven på myndighetens bedömning och motivering ska motsvara vad som gäller för tillståndspliktiga verksamheter enligt 6 kap. 26 § miljöbalken. Därför bör beslutet redovisa de omständigheter som talar för eller emot att verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. En liknande förändring för anmälningspliktiga miljöfarliga verksamheter har föreslagits i promemorian Ett förbättrat genomförande av MKB-direktivet och för vattenverksamheter i avsnitt 6.1.2.

För att genomföra direktivets krav på offentliggörande av beslut om betydande miljöpåverkan bör det införas en bestämmelse om att tillsynsmyndigheten vid handläggningen av anmälningspliktiga verksamheter och åtgärder som omfattas av bilaga 2 till MKB-direktivet ska offentliggöra sådana beslut. Det bör vara upp till den handläggande myndigheten att besluta på vilket sätt tillgängliggörandet ska ske. Exempelvis kan beslutet tillgängliggöras på en lämplig webbplats.

Medlemsstaterna får, efter bedömning från fall till fall och inom ramen för den nationella lagstiftningen, besluta att inte tillämpa MKB-direktivet på projekt eller delar av projekt som enbart avser försvaret om de anser att det skulle inverka negativt på dessa syften. Det bör därför finnas möjlighet att göra undantag från skyldigheten att göra beslutet tillgängligt för allmänheten om verksamheten eller åtgärden endast syftar till att tjäna

försvaret och ett tillgängliggörande skulle påverka verksamhetens eller åtgärdens syfte negativt. Regeringen bedömer att en möjlighet till undantag bör införas.

6.2.4 En verksamhet eller åtgärd bör inte få påbörjas innan frågan om betydande miljöpåverkan har avgjorts

Förslag: En anmälningsskyldig verksamhet eller åtgärd som ska föregås av ett beslut i frågan om verksamhetens eller åtgärdens miljöpåverkan ska få påbörjas endast om tillsynsmyndigheten har beslutat att verksamheten eller åtgärden inte kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Skälen för förslaget

MKB-direktivets krav

Enligt MKB-direktivet ska medlemsstaterna vidta alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa att projekt som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan blir föremål för krav på tillstånd och en bedömning av deras miljöpåverkan innan tillstånd ges (artikel 2.1).

Nuvarande reglering i svensk rätt

En verksamhet eller åtgärd som ska anmälas för samråd enligt 12 kap. miljöbalken får påbörjas tidigast sex veckor efter det att anmälan har gjorts, om inte tillsynsmyndigheten bestämmer något annat (12 kap. 6 § tredje stycket miljöbalken).

En ändring behöver genomföras för att uppfylla krav i MKB-direktivet

För att säkerställa att MKB-direktivets krav på miljökonsekvensbedömning och tillstånd tillgodoses innan en verksamhet eller åtgärd påbörjas bör en anmälningsskyldig verksamhet eller åtgärd som omfattas av bilaga 2 endast få påbörjas om tillståndsmyndigheten har beslutat att verksamheten eller åtgärden inte kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan krävs tillstånd, se avsnitt 6.2.5.

En anmälningsskyldig verksamhet eller åtgärd som ska föregås av en bedömning om huruvida verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan bör inte få påbörjas innan tillsynsmyndigheten har beslutat i frågan. Motsvarande bestämmelse för miljöfarliga verksamheter har föreslagits i promemorian Ett förbättrande genomförande av MKB-direktivet samt för vattenverksamheter i avsnitt 6.1.3.

6.2.5 Om verksamheten kan antas medföra en betydande miljöpåverkan ska verksamheten tillståndsprövas

Förslag: Om tillsynsmyndigheten bedömer att en verksamhet eller åtgärd som har anmälts enligt 12 kap. miljöbalken kan antas medföra

en betydande miljöpåverkan ska myndigheten förelägga den som har anmält att ansöka om tillstånd.

Den som avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd som omfattas av anmälningsplikt enligt 12 kap. miljöbalken och som bedömer att verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan ska få ansöka om tillstånd i stället för att göra en anmälan.

Skälen för förslaget

MKB-direktivets krav

Enligt MKB-direktivet ska medlemsstaterna vidta alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa att projekt som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan blir föremål för krav på tillstånd och en bedömning av deras miljöpåverkan innan tillstånd ges (artikel 2.1).

Nuvarande reglering i svensk rätt

För verksamheter eller åtgärder som anmäls enligt 12 kap. 6 § miljöbalken finns ingen skyldighet att bedöma om dessa verksamheter eller åtgärder kan antas medföra betydande miljöpåverkan eller möjlighet att förelägga den som har gjort anmälan att ansöka om tillstånd.

Detta kan jämföras med miljöfarliga verksamheter. Den myndighet som handlägger en anmälan i fråga om en miljöfarlig verksamhet eller åtgärd som anges i 25 § 2 förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd ska alltid pröva om verksamheten eller åtgärden behöver tillståndsprövas och vid den prövningen ta hänsyn till de omständigheter som anges i 10–13 §§ miljöbedömningsförordningen (26 a §). Om tillsynsmyndigheten finner att verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan ska myndigheten förelägga verksamhetsutövaren att ansöka om tillstånd.

Behov av ändring

För att uppfylla MKB-direktivets krav på tillstånd för verksamheter och åtgärder som omfattas av direktivet och som kan antas medföra betydande miljöpåverkan bör det införas bestämmelser om att tillsynsmyndigheten ska bedöma om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Om tillsynsmyndigheten bedömer att en verksamhet eller åtgärd kan antas medföra sådan påverkan bör det krävas tillstånd innan verksamheten eller åtgärden får påbörjas. Tillsynsmyndigheten bör då förelägga den som har anmält att ansöka om tillstånd. Inom ramen för en sådan tillståndsprövning ska en specifik miljöbedömning göras. Se förslag i avsnitt 6.2.1.

Om den som avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd som omfattas av den anmälningsplikt som föreslås i promemorian själv bedömer att verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan bör det införas en möjlighet att ansöka om tillstånd i stället för att göra en anmälan. Detta för att effektivisera processen och för att det inte ska vara ett krav på att inleda med att göra en anmälan och därefter ansöka om tillstånd.

6.2.6 Innehållet i en ansökan om tillstånd enligt 12 kap. miljöbalken

Förslag: En ansökan om tillstånd ska vara skriftlig. Ansökan ska innehålla

1. ritningar och tekniska beskrivningar med uppgifter om förhållandena på platsen, om produktionsmängd eller liknande, om användningen av råvaror, andra insatsvaror och ämnen och om energianvändning,

2. uppgifter om utsläppskällor, om arten och mängden av alla förutsebara utsläpp och om förslag till de åtgärder som kan behövas dels för att förebygga uppkomsten av avfall, dels för att förbereda för återanvändning, materialåtervinning och annan återvinning av det avfall som anläggningen ger upphov till,

3. en miljökonsekvensbeskrivning enligt 6 kap. miljöbalken,

4. förslag till skyddsåtgärder eller andra försiktighetsmått samt de övriga uppgifter som behövs för att bedöma hur de allmänna hänsynsreglerna följs, och

5. förslag till övervakning och kontroll av verksamheten.

Ansökan om tillstånd ska kungöras tillsammans med miljökonsekvensbeskrivningen.

Skälen för förslaget: Det finns skäl att, på samma sätt som vid miljöprövningsdelegationernas tillståndsprövning av miljöfarlig verksamhet (19 kap. 4 och 5 §§ miljöbalken) och länsstyrelsernas tillståndsprövning av markavvattnings (5 § förordningen om vattenverksamhet) införa vissa bestämmelser för att förenkla och tydliggöra kraven på innehållet i en ansökan och krav på handläggningen. Det bör därför införas bestämmelser som preciserar kravet på innehållet i en ansökan. Det bör även införas bestämmelser om att ansökan ska kungöras tillsammans med miljökonsekvensbeskrivningen.

Att miljökonsekvensbeskrivningen ska kungöras vid handläggning av en ansökan om tillstånd där det ska göras en specifik miljöbedömning framgår av 6 kap. miljöbalken (39–41 §§). I samma kapitel finns bestämmelser om att beslutet eller domen i tillståndsfrågan ska kungöras (44 §).

6.2.7 Uppförande av starkströmsluftledning med stöd av nätkoncession bör omfattas av den nya anmälningsplikten enligt 12 kap. miljöbalken

Förslag: Uppförande av en starkströmsluftledning med stöd av nätkoncession för område ska omfattas av anmälningsplikt enligt 12 kap. miljöbalken.

Skälen för förslaget

MKB-direktivets krav

MKB-direktivet delar upp luftledningar i två olika typer, vilka framgår av bilaga 1 och 2 till direktivet. Bilaga 1 omfattar ”starkströmsluftledningar med en spänning på 220 kilovolt eller mer och en längd över 15 km”

(punkt 20). Dessa ledningar ska alltid antas medföra betydande miljöpåverkan.

Bilaga 2 omfattar bland annat vissa anläggningar för överföring av elektrisk energi med luftledningar (punkt 3 b). För dessa luftledningar ska medlemsstaterna genom granskning från fall till fall, eller genom gränsvärden eller kriterier bestämma om luftledningen kan antas medföra betydande miljöpåverkan och därmed bli föremål för en miljökonsekvensbedömning (artikel 4.2).

Nuvarande reglering i svensk rätt

En starkströmsledning får enligt 2 kap. 1 § ellagen (1997:857) inte byggas eller användas utan tillstånd (nätkoncession). En nätkoncession ska enligt 2 kap. 2 § ellagen avse en ledning med i huvudsak bestämd sträckning (nätkoncession för linje) eller ett ledningsnät inom ett visst område (nätkoncession för område).

När en starkströmsledning ska prövas för en nätkoncession för linje ska vissa bestämmelser i 6 kap. miljöbalken tillämpas. Det innebär att frågan om huruvida uppförande kan antas medföra en betydande miljöpåverkan ska avgöras genom ett särskilt beslut, att en specifik miljöbedömning ska göras och att en liten miljökonsekvensbeskrivning ska tas fram om en betydande miljöpåverkan inte kan antas (2 kap. 17 § ellagen). En anläggning för starkströmsluftledning med en spänning på minst 220 kilovolt och en längd av minst 15 kilometer ska alltid antas medföra en betydande miljöpåverkan (6 § första stycket 6 miljöbedömningsförordningen).

Kravet på miljöbedömning i 2 kap. 17 § ellagen gäller inte starkströmsluftledningar som uppförs med stöd av områdeskoncession. För sådana starkströmsluftledningar ska en anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken göras i de fall luftledningen kan komma att väsentligt ändra naturmiljön.

För anläggningar för överföring av elektrisk energi med luftledningar finns det, utöver koncessionsprövningen för område enligt ellagen, inte någon tillstånds- eller anmälningsplikt enligt miljöbalken när det gäller starkströmsluftledningar som uppförs med stöd av områdeskoncession.

En ändring behöver genomföras för att uppfylla krav i MKB-direktivet

Eftersom bestämmelserna i 6 kap. miljöbalken tillämpas vid prövningen av starkströmsluftledningar som byggs och används med stöd av linjekoncession uppfyller den svenska regleringen för dessa MKB-direktivets krav och ingen ändring behövs.

Bestämmelserna om miljöbedömning tillämpas däremot inte vid prövning av starkströmsluftledningar som uppförs med stöd av områdeskoncession. Eftersom starkströmsluftledningar med stöd av nätkoncession för område inte har spänningsnivåer som gör att de omfattas av MKB-direktivets bilaga 1 (se prop. 2020/21:188 s. 29) bör samtliga sådana ledningar kunna omfattas av en anmälningsplikt. För att uppfylla MKB-direktivets krav på miljökonsekvensbedömning behöver det införas en ny bestämmelse om en anmälningsplikt för uppförande av en starkströmsluftledning med stöd av nätkoncession för område. Vid tillsyns-

myndighetens handläggning av en sådan anmälan ska även miljöeffekterna som uppstår vid drift av en sådan anläggning beaktas.

Motsvarande bedömning har gjorts av Energimarknadsinspektionen, som på uppdrag av regeringen har utrett frågan om ellagens bestämmelser uppfyller MKB-direktivets krav och konstaterat att det finns ett behov av ändring för att direktivets krav ska kunna uppfyllas i denna del (Miljöprövning av luftledningar för el som byggs med stöd av nätkoncession för område, Förslag till nya regler, KN2023/01438). Myndighetens förslag till ändringar överensstämmer i huvudsak med förslagen i denna promemoria, men har en annan lagteknisk konstruktion. Förslagen bygger i båda fallen på införande av en anmälningsplikt, obligatorisk prövning av om verksamheten kan antas medföra betydande miljöpåverkan och, om sådan betydande miljöpåverkan kan antas, införande av ett tillståndsförfarande enligt 12 kap. miljöbalken.

Bör gränsvärden eller kriterier bestämmas för anmälningsplikten?

Enligt MKB-direktivet ska en medlemsstat bestämma om projekten i bilaga 2 till direktivet ska bli föremål för en miljökonsekvensbedömning, antingen genom att avgöra det från fall till fall eller genom att fastställa gränsvärden eller kriterier (artikel 4.2). Gränsvärden och kriterier ska fastställas med beaktande av urvalskriterierna i bilaga 3 till direktivet. Medlemsstaterna får fastställa gränsvärden och kriterier som avgör när projekt varken behöver omfattas av beslut om miljöpåverkan eller miljökonsekvensbedömning, eller när projekt under alla omständigheter ska genomgå en miljökonsekvensbedömning (artikel 4.3). Av bilaga 3 framgår att gränsvärdena eller kriterierna behöver ta hänsyn bland annat till projektets karakteristiska egenskaper och projektets lokalisering. Därutöver behöver de potentiella effekterna beaktas i förhållande till de gränsvärden eller kriterier som används. Bilaga 3 har genomförts i svensk rätt i 10–13 §§ miljöbedömningsförordningen.

Det ligger i sakens natur att det är svårt att bestämma gränsvärden eller kriterier utifrån spänning, längd eller yta eftersom det generellt sett är den ianspråktaga markens beskaffenhet och användning som avgör hur känslig marken är och hur den kan påverkas av en ledningsdragning i varje enskilt fall. En kort ledning i ett känsligt område kan medföra större skador på naturmiljön än en lång ledning i ett mindre känsligt område. Därför föreslås inte något nedre gränsvärde i form av spänning, längd eller yta för undantag från anmälningsplikten för uppförande av starkströmsluftledning med stöd av nätkoncession för område.

6.2.8 Uppförande av anläggning för transport av hetvatten bör omfattas av den nya anmälningsplikten enligt 12 kap. miljöbalken

Förslag: Uppförande av en anläggning för transport av hetvatten utanför detaljplanlagt område ska omfattas av anmälningsplikt enligt 12 kap. miljöbalken. Anmälan krävs dock inte för uppförande av en hetvattenledning med en längd om högst 20 meter.

Skälen för förslaget

MKB-direktivets krav

Anläggningar för transport av hetvatten omfattas av bilaga 2 till MKB-direktivet (punkt 3 b). För uppförande av sådana anläggningar ska medlemsstaterna genom granskning från fall till fall, eller genom gränsvärden eller kriterier bestämma om åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan och därmed bli föremål för en miljökonsekvensbedömning (artikel 4.2). Utifrån ordalydelsen av punkt 3 b får sådana anläggningar anses omfatta såväl ledningar som pumpanläggningar för transport av hetvatten. Anläggningar för produktion och förbrukning av hetvatten kan dock inte anses omfattas av aktuell punkt.

Nuvarande reglering i svensk rätt

Uppförande av anläggning för transport av hetvatten är inte tillstånds- eller anmälningspliktigt enligt miljöbalken eller miljöprövningsförordningen. Uppförandet ska anmälas för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken om åtgärden kan komma att väsentligt ändra naturmiljön.

En ändring behöver genomföras för att uppfylla krav i MKB-direktivet

För att uppfylla MKB-direktivets krav på miljökonsekvensbedömning för anläggningar för transport av hetvatten finns det ett behov av att införa en ny anmälningsplikt för uppförande av anläggningar för transport av hetvatten. En sådan åtgärd omfattas i dag av krav på anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken om åtgärden kan komma att väsentligt ändra naturmiljön. Kravet på anmälan för samråd uppfyller inte direktivets krav eftersom handläggningen av anmälan inte innefattar en bedömning av om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan och, om så är fallet, finns det inte krav på tillstånd. Därför föreslås att en anmälningsplikt införs för uppförande av anläggning för transport av hetvatten. Inom ramen för handläggningen av en sådan anmälan ska tillsynsmyndigheten bedöma om åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Om sådan betydande miljöpåverkan kan antas ska tillstånd krävas.

Gränsvärden eller kriterier bör bestämmas för anmälningsplikten

Vid fastställande av gränsvärden eller kriterier ska hänsyn tas till de relevanta urvalskriterierna i bilaga 3 till MKB-direktivet. Enligt bilagan ska bland annat projektens karakteristiska egenskaper och lokalisering beaktas. Om anläggningarna för transport av hetvatten byggs inom detaljplanelagt område bör effekterna av verksamheten bli så begränsade att verksamheten kan undantas från krav på anmälan. Motsvarande gäller för kortare hetvattenledningar utanför detaljplanelagt område, till exempel vid ett hushåll eller mindre företag. Anmälningsplikten bör därför omfatta anläggningar utanför detaljplanelagt område med undantag för hetvattenledningar med en längd om högst 20 meter.

6.2.9 Avskogning av mark i syfte att ändra markanvändningen bör omfattas av den nya anmälningsplikten enligt 12 kap. miljöbalken

Förslag: Avskogning av mark på ett område större än 5000 kvadratmeter i syfte att ändra markanvändningen ska omfattas av anmälningsplikt enligt 12 kap. miljöbalken.

Anmälningsplikten gäller inte om avskogning sker för nedläggning av kabel under jord om det område som avskogas inte är bredare än tre meter och längre än 20 kilometer och inte görs i

1. ett område som i en kommunal översiktsplan har angetts som ett ekologiskt särskilt känsligt område,

2. ett område som av en myndighet har bedömts vara ett område av riksintresse för rennäringen eller på grund av naturvärden eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet,

3. ett område av riksintresse enligt de särskilda bestämmelserna för hushållning med mark och vatten

a) där turismens och friluftslivets intressen särskilt ska beaktas,

b) i de angivna fjällområdena, eller

c) i nationalstadsparken Ulriksdal–Haga–Brunnsviken–Djurgården, eller

4. ett biotopskyddsområde,

5. ett annat skyddat område än ett biotopskyddsområde enligt miljöbalkens kapitel om skyddade områden,

6. ett misstänkt eller konstaterat förorenat område som är registrerat hos en länsstyrelse, eller

7. ett område eller byggnad som skyddas enligt kulturmiljölagens bestämmelser om fornminnen, byggnadsminnen eller kyrkliga kulturminnen eller bestämmelser i förordningen om statliga byggnadsminnen m.m., eller

8. ett område som omfattas av naturvårdsavtal som är inskrivet i fastighetsregistret.

Skälen för förslaget

MKB-direktivets krav

Avskogning i syfte att ändra markanvändningen omfattas av bilaga 2 till MKB-direktivet (punkt 1 d). För sådan avskogning ska medlemsstaterna genom granskning från fall till fall, eller genom gränsvärden eller kriterier bestämma om avskogningen kan antas medföra betydande miljöpåverkan och därmed bli föremål för en miljökonsekvensbedömning (artikel 4.2).

Nuvarande reglering i svensk rätt

Avverkning av skog regleras i skogsvårdslagen (1979:429). Skogsmarkens ägare är skyldig att underrätta Skogsstyrelsen om avverkningar som omfattar minst 0,5 hektar enligt 15 § skogsvårdsförordningen (1993:1096) oavsett om avverkning leder till en ändrad markanvändning eller inte. Skogsvårdslagen hindrar dock inte att produktiv skogsmark tas i anspråk för annat ändamål än virkesproduktion (3 §). Under vilka förutsättningar och i vilken omfattning skogsmark ska få tas i anspråk för andra ändamål än virkesproduktion är således inte en fråga som regleras i lagen.

För avskogning av mark i syfte att ändra markanvändningen kan det krävas en anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken om åtgärden kan komma att väsentligt ändra naturmiljön. Enligt 6 § förordningen om anmälan för samråd ska den som har underrättat Skogsstyrelsen om avverkning som ska äga rum på hans mark anses ha gjort anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken. Vidare finns vissa förbud och begränsningar för avverkning av skog inom ramen för de olika områdeskyddena enligt 7 kap. miljöbalken.

Avskogning i syfte att ändra markanvändningen till förmån för infrastruktur, bebyggelse eller industri eller liknande omfattas till stor del av andra miljöprövningsförfaranden, t.ex. 9 kap. miljöbalken, lagen (1995:1649) om byggande av järnväg, väglagen (1971:948), ellagen och plan- och bygglagen. I de fallen ingår oftast en eventuell avskogning som en del av den samlade miljöprövningen som görs och i vissa fall uppfyller dessa prövningar MKB-direktivets krav. Vissa av specialregelverken utanför 9 kap. miljöbalken har dock begränsningar kring vad som omfattas av krav på miljöbedömning. Exempelvis miljöprövas starkströmsluftledningar som uppförs med stöd av områdeskoncession (se avsnitt 6.2.7) i dag endast enligt 12 kap. 6 § miljöbalken i de fall den som avser att vidta åtgärden bedömer att den eventuella avskogning som krävs för kraftledningsgatan kan komma att väsentligt ändra naturmiljön. Ett annat exempel är när en detaljplan som fastställts enligt plan- och bygglagen har genomgått en s.k. strategisk miljöbedömning (6 kap. 3–19 §§ miljöbalken och 5 kap. 11 a § plan- och bygglagen). Någon specifik miljöbedömning görs dock inte för den eventuella avskogningen inom ramen för detaljplanprocessen om planen inte avser någon av de ändamål som anges i 4 kap. 34 § andra stycket plan- och bygglagen.

En ändring behöver genomföras för att uppfylla krav i MKB-direktivet

För att uppfylla MKB-direktivets krav på miljökonsekvensbedömning för avskogning i syfte att ändra markanvändningen finns det ett behov av att införa en ny bestämmelse om anmälningsplikt.

Med ändrad markanvändningen avses en faktisk förändring som sker genom avskogningen där skogsmark efter avskogningen tas i anspråk för annat ändamål än virkesproduktion. Det kan t.ex. vara fråga om uppförande av byggnader eller att området efter avskogningen ska hållas fritt från skog av annan anledning. Det är fråga om en ändrad markanvändning även om den nya användningen är förenlig med en plan för området.

Avskogning i syfte att ändra markanvändningen omfattas i dag, i den mån direktivets krav inte uppfylls genom miljökonsekvensbedömning enligt miljöbalken eller annan speciallagstiftning, endast av krav på anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken, om åtgärden kan komma att väsentligt ändra naturmiljön. Kravet på anmälan för samråd uppfyller inte direktivets krav, eftersom handläggningen av anmälan inte innefattar en bedömning av om verksamheten kan antas medföra betydande miljöpåverkan och, om så är fallet, det inte finns något krav på tillstånd. Därför föreslås att en anmälningsplikt införs för avskogning av mark i syfte att ändra markanvändningen. Med anledning av en sådan anmälan ska tillsynsmyndigheten besluta i frågan om huruvida åtgärden

kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Om sådan betydande miljöpåverkan kan antas, ska tillstånd krävas.

Flera verksamheter och åtgärder genomgår redan enligt andra bestämmelser en undersökning av om en betydande miljöpåverkan kan antas och blir, om en betydande miljöpåverkan kan antas, föremål för en specifik miljöbedömning och tillståndsprövning eller motsvarande förfarande. Exempel på verksamheter som redan enligt annan författning är föremål för sådana krav är s.k. MKB-projekt enligt plan- och bygglagen, vägplaner enligt väglagen samt ett stort antal verksamheter enligt 9 kap. och 11 kap. miljöbalken. För att undvika dubbelprövning ska sådana verksamheter och åtgärder inte omfattas av krav på anmälan. Se vidare avsnitt 6.2.1.

Gränsvärden eller kriterier bör bestämmas för anmälningsplikten

En begränsad omfattning av det område som avskogas har betydelse för vilka effekter och vilken påverkan på miljön som avskogningen kan leda till. I dag är skogsägare skyldiga att underrätta Skogsstyrelsen om avverkningar som omfattar minst 0,5 hektar oavsett om avverkningen leder till en ändrad markanvändning eller inte. I sammanhanget kan även nämnas att FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation FAO utarbetar speciella ägoslagsdefinitioner i samband med sina återkommande inventeringar och sammanställningar av den globala skogssituationen. Dessa definitioner har varit stabila under en längre tid och används såväl inom EU som i övriga internationella sammanhang. Med skogsmark avses enligt FAO:s definition områden större än 0,5 hektar med träd som är högre än fem meter och har en kronslutenhet om mer än tio procent, eller träd som har naturliga förutsättningar att nå dessa egenskaper, samtidigt som marken i huvudsak inte används för jordbruk, bebyggelse eller liknande. Sammantaget bedöms ett gränsvärde om 5 000 kvadratmeter vara ett lämpligt nedre gränsvärde för den föreslagna anmälningsplikten.

När avskogning sker i syfte att lägga ned kabel under jord kan ett område större än 5 000 kvadratmeter behöva avverkas. Om kabelkorridoren har en begränsad bredd och längd och inte utförs inom vissa känsliga områden kan miljöeffekterna till följd av avskogningen antas bli begränsade. Sammantaget bedöms det vara lämpligt att införa ett undantag från kravet på anmälan för sådana projekt om det område som avskogas inte är bredare än tre meter och längre än 20 kilometer och förutsatt att avskogningen inte sker inom

1. ett område som i en kommunal översiktsplan har angetts som ett ekologiskt särskilt känsligt område enligt 3 kap. 3 § miljöbalken,

2. ett område som av en myndighet enligt 2 § förordningen (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden har bedömts vara ett område av riksintresse enligt 3 kap. 5 eller 6 § miljöbalken,

3. ett område av riksintresse enligt 4 kap. 2, 5 eller 7 § miljöbalken,

4. ett skyddat område enligt 7 kap. 11 § miljöbalken och 5–8 §§ förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.,

5. ett skyddat område enligt 7 kap. 2, 4, 9, 10, 12, 13, 19, 21 eller 27 § miljöbalken,

6. ett misstänkt eller konstaterat förorenat område som är registrerat hos länsstyrelsen,

7. ett område som skyddas enligt 2–4 kap. kulturmiljölagen (1988:950) eller förordningen (2013:558) om statliga byggnadsminnen m.m., eller

8. ett område som omfattas av ett naturvårdsavtal som är inskrivet i fastighetsregistret.

6.2.10 Nyplantering av skog i syfte att ändra markanvändningen bör omfattas av den nya anmälningsplikten enligt 12 kap. miljöbalken

Förslag: Nyplantering av skog på ett område större än 5 000 kvadratmeter i syfte att ändra markanvändningen ska omfattas av anmälningsplikt enligt 12 kap. miljöbalken.

Skälen för förslaget

MKB-direktivets krav

Nyplantering av skog i syfte att ändra markanvändningen omfattas av bilaga 2 till MKB-direktivet (punkt 1 d). För nyplantering av skog i syfte att ändra markanvändningen ska medlemsstaterna genom granskning från fall till fall, eller genom gränsvärden eller kriterier bestämma om åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan och därmed bli föremål för en miljökonsekvensbedömning (artikel 4.2).

Nuvarande reglering i svensk rätt

När det gäller omläggning av jordbruksmark till skogsmark är ägaren enligt förordningen om miljöhänsyn i jordbruket skyldig att anmäla detta till länsstyrelsen senast åtta månader före det att jordbruksmarken tas ur jordbruksproduktion, om inte länsstyrelsen medger något annat (3 §). En sådan anmälan ska även anses utgöra en anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken (6 § andra stycket förordningen [1998:904] om anmälan för samråd). Av Statens jordbruksverks föreskrifter om hänsyn till natur- och kulturvärden i jordbruket (SJVFS 2020:2) framgår vad en sådan anmälan ska innehålla (4 och 5 §§). Det finns i dessa bestämmelser inte något krav på miljöbedömning. Syftet med bestämmelsen om anmälningsplikt är att länsstyrelsen ska kunna säkerställa skydd för värdefulla jordbruksmarker genom formellt områdesskydd eller genom att föra dialog med markägaren om möjlighet till särskilt jordbruksstöd eller naturvårdsavtal för att fortsätta hävda markerna.

Nyplantering av skog på annan mark än jordbruksmark kan exempelvis avse nyplantering av skog på övergiven tomtmark, industrimark eller annan mark som haft annan markanvändning än jord- eller skogsbruk. För sådan mark som inte är reglerad i annan ordning kan det inför åtgärden krävas en anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken om åtgärden kan komma att väsentligt ändra naturmiljön.

En ändring behöver genomföras för att uppfylla krav i MKB-direktivet

För att uppfylla MKB-direktivets krav på miljökonsekvensbedömning för nyplantering av skog i syfte att ändra markanvändningen finns det ett behov av att införa en ny bestämmelse om anmälningsplikt. Nyplantering av skog i syfte att ändra markanvändningen omfattas i dag av krav på

anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken om åtgärden kan komma att väsentligt ändra naturmiljön. Kravet på anmälan för samråd uppfyller inte direktivets krav eftersom handläggningen av anmälan inte innefattar en bedömning av om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan och, om så är fallet, det inte finns något krav på tillstånd. Därför föreslås att en anmälningsplikt införs för nyplantering av skog i syfte att ändra markanvändningen. Inom ramen för handläggningen av en sådan anmälan ska tillsynsmyndigheten bedöma om åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Om sådan betydande miljöpåverkan kan antas, ska tillstånd krävas. För att undvika dubbla krav på anmälan föreslås att samma åtgärd inte ska behöva anmälas för att jordbruksmark tas ur jordbruksproduktion. Se avsnitt 6.2.1.

Bör gränsvärden eller kriterier bestämmas för anmälningsplikten?

Det gränsvärde om 5 000 kvadratmeter som föreslås i fråga om avskogning bör även gälla för nyplantering av skog i syfte att ändra markanvändningen. Se vidare avsnitt 6.2.9.

6.2.11 Omstrukturering av mark på landsbygden bör omfattas av den nya anmälningsplikten enligt 12 kap. miljöbalken

Förslag: Omstrukturering av mark på landsbygden ska omfattas av anmälningsplikt enligt 12 kap. miljöbalken om åtgärden innebär

- tillförsel eller flytt av massor om det berörda området är större än 5 000 kvadratmeter, eller
- ändring av indelningen av mark genom uppförande eller borttagande av avskiljande strukturer, om inte miljöeffekterna endast har ringa betydelse.

Skälen för förslaget

MKB-direktivets krav

Omstrukturering av mark på landsbygden omfattas av bilaga 2 till MKB-direktivet (punkt 1 a). I den svenska översättningen har punkten något missvisande formulerats ”projekt för omstrukturering av fastighetsbildningen på landsbygden”. En sådan översättning kan ge intrycket av att det är lantmäterimyndigheternas fastighetsbildningsåtgärder enligt fastighetsbildningslagen (1970:988) som avses. Vid en jämförelse med andra språkversioner och kommissionens vägledning till bilaga 2 framgår att bestämmelsen snarare bör läsas som omstrukturering av *mark* på landsbygden (Europeiska kommissionen, Generaldirektoratet för miljö, *Interpretation of definitions of project categories of annex I and II of the EIA Directive*, Publications Office, 2017, s. 37 och 38).

Utifrån de exempel som anges i kommissionens vägledning kan det vara fråga om omstrukturering av mark på landsbygden när massor tillförs eller flyttas så att landskapets fysiska form ändras. Det kan också vara omstrukturering av mark när indelningen av mark ändras genom uppförande eller borttagande av avskiljande strukturer som skiljer olika marker åt. För sådan omstrukturering av mark ska medlemsstaterna genom

granskning från fall till fall, eller genom gränsvärden eller kriterier, bestämma om omstruktureringen av marken kan antas medföra betydande miljöpåverkan och, om så bedöms vara fallet, även bli föremål för en miljökonsekvensbedömning.

Nuvarande reglering i svensk rätt

När det gäller omstrukturering av mark på landsbygden kan det krävas anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken om åtgärden kan komma att väsentligt ändra naturmiljön. Vidare finns i 11 kap. miljöbalken bestämmelser om tillstånd och anmälan för vattenverksamhet som omfattar de delar av sådan omstrukturering av mark på landsbygden som är att betrakta som vattenverksamhet.

Såvitt gäller jordbruket finns även särskilda bestämmelser i Statens jordbruksverks föreskrifter om hänsyn till natur- och kulturvärden i jordbruket som bland annat förbjuder att brukningsvägar, åkerrenar, hägnadsrester, träd och buskar skadas, ändras eller tas bort om natur- eller kulturvärden kan skadas av åtgärden (6 och 7 §§). I samma föreskrifter finns bestämmelser som förbjuder att material från jordbruksproduktion i form av röjningssten, sprängsten, överskott av schaktmassor och avfall placeras på betesmark (10 §). Material från jordbruksproduktion i form av rensmassor från underhåll av diken får inte placeras på betesmark om natur- eller kulturvärden kan skadas av placeringen. Länsstyrelsen kan medge undantag från förbudet om det finns särskilda skäl (14 §).

I sammanhanget kan även nämnas miljöbalkens bestämmelser om biotopskyddsområden (7 kap. 11 §). Inom sådana områden är det förbjudet att bedriva verksamhet som kan skada naturmiljön. Länsstyrelsen får medge dispens från förbudet om det finns särskilda skäl. Av bilaga 1 till förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. framgår att följande biotoper skyddas: allé, källa med omgivande våtmark i jordbruksmark, odlingsröse i jordbruksmark, pilevall, småvatten och våtmark i jordbruksmark, stenmur i jordbruksmark och åkerholme.

En ändring behöver genomföras för att uppfylla krav i MKB-direktivet

Nuvarande bestämmelser uppfyller inte MKB-direktivets krav på att projekt för omstrukturering av mark på landsbygden ska bli föremål för bland annat en bedömning om projektet kan antas medföra betydande miljöpåverkan och, om så bedöms vara fallet, miljöbedömning och tillståndsprövning. För att uppfylla direktivets krav finns det ett behov av att införa en ny bestämmelse om anmälningsplikt. Denna anmälningsplikt bör omfatta omstrukturering genom dels tillförsel eller flytt av massor, dels ändring av indelningen av mark genom uppförande eller borttagande av avskiljande strukturer som skiljer marker åt. Den mark i jordbrukslandskapet som avses är betes-, ängs- eller odlingsmarker eller liknande.

Exempel på åtgärder som kan träffas av anmälningsplikten är större masshanteringsprojekt på landsbygden, t.ex. schakt- eller utfyllnadsprojekt. Ett annat exempel är borttagande av stenmurar och alléer eller uppförande av enskilda vägar på landsbygden. Normal jordbearbetning av odlingsmark eller nedläggning av markförlagda kablar är exempel på åtgärder som inte bör omfattas av denna anmälningsplikt eftersom sådana åtgärder inte kan anses medföra att marken omstruktureras. På samma sätt

bör inte heller skötsel- och underhållsarbeten på avskiljande strukturer, eller andra mer begränsade åtgärder på avskiljande strukturer, som till exempel upptag av öppning för jordbruksmaskiner, omfattas av anmälningsplikten.

Det finns flera verksamheter och åtgärder som visserligen kan sägas medföra att mark på landsbygden omstruktureras, men där verksamheten eller åtgärden redan till följd av andra bestämmelser ska genomgå en undersökning av om en betydande miljöpåverkan kan antas och, om så bedöms vara fallet, bli föremål för en specifik miljöbedömning och tillståndsprövning eller motsvarande förfarande. Exempel på verksamheter som redan enligt annan författning är föremål för sådana krav är s.k. MKB-projekt enligt plan- och bygglagen, vägplaner enligt väglagen samt ett stort antal verksamheter enligt 9 och 11 kap. miljöbalken. För att undvika dubbelprövning ska sådana verksamheter och åtgärder inte omfattas av krav på anmälan. Se vidare avsnitt 6.2.1.

Gränsvärden eller kriterier bör bestämmas för anmälningsplikten

För att en åtgärd ska anses innebära att mark omstruktureras bör åtgärden vara av en viss omfattning. Omfattningen av ett omstruktureringsprojekt har även betydelse för vilka effekter och vilken påverkan på miljön som omstruktureringen kan leda till. Det är därför lämpligt att fastställa gränsvärden och kriterier. Vid fastställande av gränsvärden eller kriterier ska hänsyn tas till de relevanta urvalskriterierna i bilaga 3 till MKB-direktivet.

Ett projekt som innebär tillförsel eller flytt av massor bör endast omfattas av anmälningsplikt om det berörda området är större än 5 000 kvadratmeter. Om ett sådant projekt berör flera delområden som ligger i nära anslutning till varandra bör arealen av alla delområden anses ingå i det berörda området. Ett projekt som inte berör ett område större än 5 000 kvadratmeter är av sådan begränsad omfattning att det bör kunna undantas från kravet på anmälan.

När det gäller ändring av indelning av mark genom uppförande eller borttagande av avskiljande strukturer så bör åtgärder där miljöeffekterna endast har ringa betydelse undantas från anmälningsplikten. Det kan vara fallet om projektet är av begränsad omfattning och inga betydande natur- eller kulturvärden berörs.

6.2.12 Uppodling av annan mark än jordbruksmark för jordbruksproduktion bör omfattas av den nya anmälningsplikten enligt 12 kap. miljöbalken

Förslag: Bestämmelsen om anmälningsplikt för uppodling av annan mark än jordbruksmark för produktion av foder, livsmedel eller annan liknande jordbruksproduktion flyttas från miljöprövningsförordningen till förordningen om anmälan om samråd.

Skälen för förslaget: Bilaga 2 till MKB direktivet omfattar projekt för utnyttjande av obrukad mark eller delvis orörda naturområden för intensivjordbruk (punkt 1 b). Enligt MKB-direktivet ska en medlemsstat be-

stämman om sådana projekt ska bli föremål för en miljökonsekvensbedömning, antingen genom att avgöra det från fall till fall eller genom att fastställa gränsvärden eller kriterier (artikel 4.2).

Punkten 1 b i MKB-direktivet genomförs i miljöprövningsförordningen (2 kap. 4 §).

Eftersom det föreslås nya bestämmelser om anmälningsplikt och tillståndsprövning enligt 12 kap. för vissa andra verksamheter och åtgärder som omfattas av bilaga 2 till direktivet som rör ändrad användning av mark inom jord- och skogsbruk bör dessa frågor hanteras i samma kapitel i miljöbalken. De bestämmelser om anmälningsplikt och tillståndsprövning enligt 12 kap. miljöbalken som föreslås i denna promemoria motsvarar i stora delar det som gäller i dag enligt 9 kap. miljöbalken. Skillnaden avseende prövningen när bestämmelsen flyttas är att länsstyrelsen blir tillsyns- och tillståndsmyndighet i stället för den kommunala nämnden och miljöprövningsdelegationen.

6.2.13 Anmälan enligt 12 kap. miljöbalken och ansökan om dispens från biotopskyddsbestämmelser bör handläggas i samma ärende

Förslag: För en verksamhet eller åtgärd som omfattas av anmälnings- eller tillståndsplikt som föreslås för jord- och skogsbruksverksamheter, vissa starkströmsluftledningar och hetvattenläggningar ska frågan om dispens från biotopskyddsbestämmelserna handläggas i samma ärende som en anmälan eller ansökan om tillstånd.

Skälen för förslaget: I miljöbalken finns specialbestämmelser om biotopskyddsområden (7 kap. 11 §). Inom sådana områden är det förbjudet att bedriva verksamhet som kan skada naturmiljön. Länsstyrelsen får medge dispens från förbudet om det finns särskilda skäl. Av bilaga 1 till förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. framgår att följande biotoper skyddas: allé, källa med omgivande våtmark i jordbruksmark, odlingsröse i jordbruksmark, pilevall, småvatten och våtmark i jordbruksmark, stenmur i jordbruksmark och åkerholme.

Vissa åtgärder som innebär omstrukturering av mark kan kräva dispens från biotopskyddet enligt 7 kap. miljöbalken. Ett typfall på när en sådan situation skulle kunna uppstå är när avskiljande strukturer tas bort för att förbättra arronderingen av mark. För att underlätta för verksamhetsutövaren i sådana situationer bör frågan om tillstånd eller anmälan enligt den föreslagna bestämmelsen och frågan om dispens handläggas i samma ärende. En sådan ordning bör även kunna medföra samordnings- och effektivitetsvinster för den handläggande myndigheten. En bestämmelse om detta bör införas i förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

6.2.14 Avgifter bör införas för handläggning av anmälan och för tillståndsprovning

Förslag: Avgift ska betalas för tillsynsmyndighetens handläggning av anmälan för de verksamheter eller åtgärder som omfattas av krav på anmälan enligt förslaget.

Avgift ska även betalas för tillståndsprovning av dessa verksamheter eller åtgärder.

Undantag från dubbla avgifter införs i de fall det i anmälningsärenden även sker en provning av dispens från förbud i biotopskyddsområde för samma åtgärd.

Skälen för förslaget: Enligt miljöbalken får regeringen meddela föreskrifter om avgift för myndigheters kostnader för provning och tillsyn enligt miljöbalken eller föreskrifter som meddelats med stöd av balken (27 kap. 1 §). Regeringen får även meddela föreskrifter om skyldighet att ersätta en myndighets kostnader (27 kap. 2 § miljöbalken). Förordningen (1998:940) om avgifter för provning och tillsyn enligt miljöbalken innehåller bestämmelser om avgifter som ska betalas för sådana kostnader som mark- och miljödomstolar och statliga förvaltningsmyndigheter har i fråga om provning och tillsyn enligt miljöbalken eller enligt föreskrifter som har meddelats enligt miljöbalken eller EU-förordningar inom miljöbalkens tillämpningsområde (1 kap. 1 §). Bestämmelserna i miljöbalken om avgift för tillsyn och provning bygger på principen om att förorenaren ska betala. Avgiften bör täcka myndigheternas kostnad för handläggning av ärendet så att skattemedel inte behöver användas.

Ett av syftena med införandet av en ny anmälningsplikt enligt 12 kap. miljöbalken är att likrikta förutsättningarna för de verksamheter och åtgärder som anges i bilaga 2 till MKB-direktivet, oavsett om de anmäls eller tillståndsprovade enligt 9, 11 eller 12 kap. miljöbalken. Detta gäller även frågan om avgifter.

I dag saknar länsstyrelsen möjlighet att ta ut avgift för handläggning av en anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken. Naturvårdsverket har i en skrivelse till regeringen uppgett att det finns skäl att överväga att införa en avgift för samråd enligt denna paragraf och har åtagit sig att närmare utreda förutsättningarna för införande av sådana avgifter, se Naturvårdsverkets skrivelse Uppdrag att se över systemet för avgifter för sådan provning och tillsyn som sker enligt miljöbalken, 2022-03-28, M2022/00679.

Alla anmälnings- eller tillståndspliktiga verksamheter eller åtgärder enligt 9 och 11 kap. miljöbalken som omfattas av krav på beslut om betydande miljöpåverkan betalar avgift. Mot bakgrund av principen att förorenaren betalar och av likriktningsskäl i förhållande till motsvarande provning enligt 9 och 11 kap. miljöbalken bör det därför införas regler om avgift för handläggning och tillståndsprovning enligt 12 kap. miljöbalken. Avgiftsförordningens (1992:191) bestämmelser om avgiftens storlek bör tillämpas för avgifter för ärenden enligt 12 kap. miljöbalken.

Avgiften för tillståndsprovning av de verksamheter eller åtgärder där tillsynsmyndigheten har förelagt den som har gjort anmälan att söka tillstånd bör motsvara avgiftsklass 10 för en ansökan om tillstånd till uppförande av starkströmsledning med stöd av nätkoncession för område

enligt ellagen och uppförande av anläggning för transport av hetvatten. För de övriga anmälningspliktiga verksamheterna bör avgiften för ansökan om tillstånd motsvara avgiftsklass 9. Samma avgift bör gälla i de fall den som avser att bedriva en anmälningspliktig verksamhet eller vidta en anmälningspliktig åtgärd i stället för anmälan väljer att söka tillstånd i enlighet med 1 § tredje stycket förordningen (1998:904) om anmälan för samråd.

Gällande avgiften för tillsynsmyndighetens handläggning av anmälan för de verksamheter eller åtgärder som omfattas av ett krav på anmälan enligt förslaget bör avgiftsklass 8 tillämpas för en anmälan om uppförande av en starkströmsluftledning med stöd av nätkoncession för område enligt ellagen eller uppförande av anläggning för transport av hetvatten. För övriga anmälningspliktiga åtgärder bör avgiften motsvara avgiftsklass 5. Det innebär att en anmälningspliktig verksamhet som bedöms kunna antas medföra betydande miljöpåverkan och som föreläggs att söka tillstånd kommer att få betala två separata avgifter, en för anmälan och en för tillståndsprövning. Om den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden själv bedömer att en betydande miljöpåverkan kan antas kan dock denna välja att ansöka om tillstånd i stället för att först anmäla verksamheten. I dessa fall utgår endast avgift för tillståndsprövningen. För mer om uppskattad handläggningstid för dessa ärenden se avsnitt 8.6.3.

I avsnitt 6.2.13 föreslås att för en verksamhet eller åtgärd som omfattas av anmälnings- eller tillståndsplikt enligt förslaget ska frågan om dispens från biotopskyddsbestämmelserna handläggas i samma ärende som en anmälan eller ansökan om tillstånd. Det bör införas en bestämmelse som innebär att om tillsynsmyndigheten i samma ärende handlägger en anmälan enligt den anmälnings- eller tillståndsplikt som föreslås i förordningen om anmälan för samråd och en ansökan om dispens från biotopskyddet ska den avgiftsskyldiga endast betala avgift för anmälningsärendet. Detta kan till exempel bli aktuellt vid anmälan av åtgärd för omstrukturering av mark på landsbygden.

6.2.15 Straffbestämmelser bör införas

Förslag: Den som med uppsåt eller av oaktsamhet påbörjar en verksamhet eller vidtar en åtgärd utan tillstånd eller utan att ha gjort en anmälan, eller efter att ha gjort en anmälan påbörjar en verksamhet eller åtgärd utan att följa ett föreskrivet förbud mot att påbörja verksamheten eller åtgärden, allt enligt vad som krävs enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 12 kap. 12 § miljöbalken, ska dömas till böter eller fängelse i högst två år för otillåten miljöverksamhet.

Skälen för förslaget: Enligt MKB-direktivet ska medlemsstaterna fastställa regler för sanktioner vid överträdelse av de nationella bestämmelser som antas enligt direktivet. De sanktioner som fastställs ska vara effektiva, proportionella och avskräckande (artikel 10a).

Den nuvarande straffbestämmelsen för otillåten miljöverksamhet kriminaliserar att med uppsåt eller av oaktsamhet påbörja eller bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd utan tillstånd eller godkännande eller utan att ha gjort en anmälan, eller efter att ha gjort en anmälan påbörja en

verksamhet eller åtgärd utan att följa en föreskriven tidsfrist, allt enligt vad som krävs i den nuvarande 12 kap. 6 § miljöbalken (29 kap. 4 § 1 g miljöbalken).

De verksamheter och åtgärder som enligt förslaget blir anmälningspliktiga med stöd av det föreslagna bemyndigandet i 12 kap. 12 § miljöbalken är i dag anmälningspliktiga enligt 12 kap. 6 § miljöbalken, om verksamheten eller åtgärden kan komma att väsentligt ändra naturmiljön. Enligt förslaget kommer dessa verksamheter och åtgärder att undantas från anmälningsplikten enligt 12 kap. 6 § miljöbalken. Detta innebär att de inte längre kommer att omfattas av straffbestämmelsen i dess nuvarande lydelse.

Uppodling av annan mark än jordbruksmark (1 a § 5 förordningen om anmälan för samråd) är i dag är anmälningspliktig enligt miljöprövningsförordningen och straffbelagd enligt 29 kap. 4 § 1 c miljöbalken. För dessa åtgärder föreslås en förändring som innebär att sådana åtgärder inte längre är anmälningspliktiga enligt miljöprövningsförordningen och inte längre omfattas av straffbestämmelsen i dess nuvarande lydelse.

Enligt förslaget får en verksamhet eller åtgärd som omfattas av den föreslagna anmälningsplikten endast påbörjas om tillsynsmyndigheten har beslutat att verksamheten eller åtgärden inte kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Om verksamheten eller åtgärden kan antas ha en sådan påverkan ska tillsynsmyndigheten förelägga den som har gjort anmält att ansöka om tillstånd om en verksamhet eller åtgärd kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Eftersom införande av de föreslagna bestämmelserna medför att vissa gärningar inte längre omfattas av 29 kap. 4 § 1 c eller 1 g miljöbalken bör det för dessa gärningar införas en ny punkt i samma bestämmelse med hänvisning till sådan anmälnings- och tillståndsplikt som är meddelad med stöd av bemyndigandet i 12 kap. 12 § miljöbalken. Det är i huvudsak fråga om samma gärningar, men kriterierna för när anmälningsplikten inträder skiljer sig åt mellan 12 kap. 6 § miljöbalken och de föreslagna bestämmelserna i förordningen om anmälan för samråd. Kriterierna för anmälningspliktens inträde är lite vidare i de föreslagna bestämmelserna än i nu gällande, vilket medför att det är något fler gärningar som omfattas av den föreslagna straffbestämmelsen. Det finns i straffrättsligt hänseende inte skäl att behandla de nu aktuella gärningarna på något annat sätt än de som redan i dag är kriminaliserade. För att genomföra MKB-direktivets krav på sanktioner bör överträdelse av dessa förbud därför förenas med straffansvar under brottsrubriceringen ”otillåten miljöverksamhet”.

6.3 Miljöfarliga verksamheter som anmäls eller tillståndsprövas enligt 9 kap. miljöbalken

6.3.1 Tillståndsplikt för anläggning för framställning av pappersmassa bör även omfatta framställning av annan massa

Förslag: Tillståndsplikt A ska gälla enligt miljöprövningsförordningen för anläggning för framställning i industriell skala av massa av trä.

Skälen för förslaget: Enligt MKB-direktivet är anläggningar för produktion och bearbetning av cellulosa sådana anläggningar där medlemsstaterna ska bestämma om projektet ska bli föremål för en miljökonsekvensbedömning (bilaga 2 punkt 8 d och artikel 4.2).

En anläggning för framställning i industriell skala av pappersmassa av trä, returfiber eller andra fibrösa material är i dag tillståndspliktig (9 kap. 1 § miljöprövningsförordningen).

Den aktuella punkten i direktivet gäller massa som utgörs av cellulosa, hemicellulosa eller lignin. Den är inte begränsad till pappersmassa utan omfattar även annan typ av massa. För att förbättra genomförandet av direktivet bör därför bestämmelsen i miljöprövningsförordningen ändras så att den gäller all sådan massa av trä och inte endast pappersmassa.

6.3.2 Ordet plast i miljöprövningsförordningen bör förtydligas

Förslag: Det förtydligas i miljöprövningsförordningen att *plast* vid tillverkning av plaster avser polymerer, syntetfiber eller regenererad cellulosa.

Skälen för förslaget: Anläggningar för produktion och bearbetning av cellulosa omfattas av bilaga 2 till MKB direktivet (punkt 8 d). För sådana anläggningar ska medlemsstaterna genom granskning från fall till fall, eller genom gränsvärden eller kriterier bestämma om projektet kan antas medföra betydande miljöpåverkan och därmed bli föremål för en miljökonsekvensbedömning (artikel 4.2).

Denna punkt är genomförd genom bestämmelser om tillståndsplikt i miljöprövningsförordningen. Anläggning för att genom kemisk eller biologisk reaktion i industriell skala tillverka plaster är tillståndspliktig enligt miljöprövningsförordningen (12 kap. 15 och 16 §§).

I punkt 4.1 h i bilaga 1 till Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU av den 24 november 2010 om industriutsläpp (samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar) anges att ordet plast avser polymerer, syntetfiber eller regenererad cellulosa. Den aktuella punkten i MKB-direktivet avser anläggningar för produktion och bearbetning av cellulosa. I ordet cellulosa ingår även s.k. regenererad cellulosa. Eftersom ordet plast vanligen har en annan innebörd bör det tydliggöras att även regenererad cellulosa ingår i ordet. Förtydligandet bör motsvara bestämmelsen i direktivet om industriutsläpp.

6.3.3 Anmälningsskyldighet för verksamhet som bedriver metallbearbetning med sprängmedel bör införas

Förslag: Anmälningsskyldighet C och verksamhetskod 34.90 ska gälla enligt miljöprövningsförordningen för verksamhet som formar metall med användning av sprängmedel.

Den myndighet som handlägger en sådan anmälan ska besluta om huruvida verksamheten kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Skälen för förslaget: Formning med användning av sprängmedel omfattas av bilaga 2 till MKB-direktivet (punkt 4 j). För sådana projekt ska medlemsstaterna genom granskning från fall till fall, eller genom gränsvärden eller kriterier bestämma om projektet kan antas medföra betydande miljöpåverkan och därmed bli föremål för en miljökonsekvensbedömning (artikel 4.2).

De verksamheter som omfattas av den aktuella punkten i MKB-direktivet är varken tillstånds- eller anmälningsskyddade i svensk rätt. För att uppfylla direktivets krav behöver därför en bestämmelse införas som innebär krav på förprovning genom tillstånd eller anmälan. Detta bör göras genom införande av en ny paragraf och en ny verksamhetskod i 18 kap. miljöprövningsförordningen där annan miljöfarlig metallbearbetning regleras.

För att uppfylla direktivets krav på bedömning av om en verksamhet kan antas medföra betydande miljöpåverkan krävs även en följdändring av den bestämmelse i förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd där det anges för vilka anmälningsskyddade verksamheter och åtgärder som myndigheten dels ska bedöma om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan, dels förelägga om tillstånd om sådan påverkan kan antas.

6.3.4 En anmälningsskyddad verksamhet bör få påbörjas sex veckor efter det att anmälan är komplett

Förslag: Bestämmelsen i förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd om att en anmälningsskyddad miljöfarlig verksamhet som huvudregel får påbörjas tidigast sex veckor efter det att anmälan kom in till tillsynsmyndigheten kompletteras på så sätt att om tillsynsmyndigheten förelägger den som har gjort anmälan att avhjälpa en brist i anmälan inom fyra veckor från den dag då anmälan kom in, ska tidsfristen för när verksamheten tidigast får påbörjas räknas från den dag då bristen avhjälpes.

Skälen för förslaget: I förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd finns bestämmelser om vad en anmälan ska innehålla (25 §). Genom bestämmelsen framgår att anmälan ska innehålla de uppgifter, ritningar och tekniska beskrivningar som behövs för att tillsynsmyndigheten ska kunna bedöma verksamhetens eller åtgärdens art, omfattning och miljöeffekter. Avsikten är att tillsynsmyndigheten ska ha det underlag som behövs för handläggningen av anmälan. Det kan dock förekomma att den som anmäler och tillsynsmyndigheten inte har samma uppfattning om vad som behövs för handläggningen.

Det bör finnas ett incitament för tillsynsmyndigheten att tidigt bilda sig en uppfattning om anmälan och ta ställning till om anmälan behöver kompletteras. Det bör därför krävas att tillsynsmyndigheten agerar inom rimlig tid efter det att anmälan inkommit för att tidpunkten ska räknas från tidpunkten för när en brist i anmälan har avhjälpes. Det bör införas en bestämmelse om att tidpunkten för när en anmälningsskyddad verksamhet tidigast ska få påbörjas ska räknas från den dag då bristen avhjälpes om tillsynsmyndigheten förelagt den som har gjort anmälan att avhjälpa en

brist i anmälan inom fyra veckor från den dag då anmälan kom in. Om tillsynsmyndigheten inte inom den föreskrivna fristen om fyra veckor förelägger den som har gjort en anmälan att avhjälpa bristen så räknas fristen från det att anmälan kom in till myndigheten.

6.3.5 En anmälan om miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. miljöbalken bör även innehålla kartor

Förslag: En anmälan om miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. miljöbalken ska utöver de uppgifter, ritningar och tekniska beskrivningar som behövs för att tillsynsmyndigheten ska kunna bedöma den miljöfarliga verksamhetens eller åtgärdens art, omfattning och miljöeffekter även innehålla de kartor som behövs.

Skälen för förslaget: En anmälan om miljöfarlig verksamhet ska enligt de nuvarande bestämmelserna innehålla de uppgifter, ritningar och tekniska beskrivningar som behövs för att tillsynsmyndigheten ska kunna bedöma den miljöfarliga verksamhetens eller åtgärdens art, omfattning och miljöeffekter (25 § förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd). En anmälan om vattenverksamhet ska utöver detta även innehålla de kartor som behövs för att tillsynsmyndigheten ska kunna göra samma bedömning. En motsvarande bestämmelse föreslås även för anmälningar enligt 12 kap. miljöbalken i avsnitt 6.2.2. För att likrikta kraven på anmälan innehåll enligt 9, 11 och 12 kap. miljöbalken bör även en anmälan enligt 9 kap. miljöbalken innehålla de kartor som behövs för att tillsynsmyndigheten ska kunna bedöma den miljöfarliga verksamhetens eller åtgärdens art, omfattning och miljöeffekter.

6.4 Frågan om betydande miljöpåverkan kan antas ska bara avgöras en gång

Förslag: När frågan om betydande miljöpåverkan har avgjorts i ett anmälningsärende ska det inte krävas någon ytterligare undersökning av den frågan inför en specifik miljöbedömning.

Skälen för förslaget: I miljöbalken finns bestämmelser om när en undersökning av betydande miljöpåverkan kan antas ska göras för verksamheter som omfattas av krav på specifik miljöbedömning (6 kap. 23 §).

I förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd finns det bestämmelser om att den myndighet som handlägger en anmälan ska förelägga en verksamhetsutövare att ansöka om tillstånd om myndigheten finner att verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Det föreslås nu bestämmelser om att frågan om huruvida betydande miljöpåverkan kan antas ska bedömas i fler anmälningsärenden. Se avsnitt 6.1.2 och 6.2.3.

För att frågan om huruvida en verksamhet eller åtgärd kan antas medföra betydande miljöpåverkan inte ska behöva avgöras både av tillsyns- och tillståndsmyndigheten bör det införas en bestämmelse om undantag från kravet i miljöbalken på att undersöka om en betydande miljöpåverkan kan

antas i de fall frågan om betydande miljöpåverkan redan har avgjorts i ett anmälningsärende.

6.5 Krav på miljökonsekvensbeskrivning enligt miljöbalken bör begränsas till verksamheter som omfattas av 6 kap.

Förslag: Kravet på att en ansökan om tillstånd eller dispens enligt miljöbalkens kapitel om skydd av områden eller tillstånd till vilthägn ska vara åtföljd av en miljökonsekvensbeskrivning när det behövs i det enskilda fallet ska tas bort.

Skälen för förslaget: I miljöbalken finns specialbestämmelser om biotopskyddsområden (7 kap. 11 §). Inom sådana områden är det förbjudet att bedriva verksamhet som kan skada naturmiljön. Länsstyrelsen får medge dispens från förbudet om det finns särskilda skäl. Av bilaga 1 till förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. framgår att följande biotoper skyddas: allé, källa med omgivande våtmark i jordbruksmark, odlingsröse i jordbruksmark, pilevall, småvatten och våtmark i jordbruksmark, stenmur i jordbruksmark och åkerholme.

I miljöbalken finns också bestämmelser om att vilthägn inte får uppföras utan tillstånd av länsstyrelsen på områden där allmänheten får färdas fritt. Vid tillståndsprövningen ska behovet av skydd för friluftslivet och naturmiljön beaktas (12 kap. 11 §).

Enligt förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. ska en ansökan om tillstånd eller dispens enligt 7 kap. miljöbalken eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 7 kap. miljöbalken eller om tillstånd till vilthägn enligt 12 kap. 11 § miljöbalken vara skriftlig och åtföljd av en karta samt i den utsträckning som det behövs i det enskilda fallet, en miljökonsekvensbeskrivning enligt 6 kap. miljöbalken (23 §).

Det är svårt för en sökande att bedöma om verksamheten eller åtgärden som omfattas av ansökan om tillstånd eller dispens enligt 7 kap miljöbalken eller tillstånd till vilthägn innebär att en miljökonsekvensbeskrivning behövs. En miljökonsekvensbeskrivning för en verksamhet eller åtgärd bör endast tas fram om verksamheten eller åtgärden är sådan som avses i 6 kap. miljöbalken. Kravet på miljökonsekvensbeskrivning bör därför tas bort.

6.6 Processuella bestämmelser vid förvaltningsmyndigheternas och kommunernas prövning

Förslag: De särskilda processuella bestämmelserna som gäller länsstyrelsernas och de kommunala nämndernas prövning ska endast tillämpas vid prövning av ärenden som avser miljöfarlig verksamhet.

Skälen för förslaget: Den nuvarande rubriken närmast före 19 kap. 4 § miljöbalken lyder ”Särskilt om prövningen av miljöfarlig verksamhet”. Det framgår dock inte uttryckligen av bestämmelserna under denna rubrik att de endast ska tillämpas vid prövningen av miljöfarlig verksamhet. I förarbetena till 19 kap. 4 och 5 §§ miljöbalken anges att bestämmelserna ska tillämpas i ärenden om miljöfarlig verksamhet (prop. 1997/98:45, del 2, s. 224). Detta bör tydliggöras i paragraferna. Det bör även införas en ny rubrik närmast före 19 kap. 6 § miljöbalken, eftersom denna bestämmelse endast avser prövning som rör särskilt skyddade områden.

7 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslag: Lag- och förordningsändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2025.

Vattenverksamheter som avser vattenförsörjning för jordbruk som har påbörjats före ikraftträdandet och som i dag inte är anmälningspliktiga, men som föreslås bli det får fortsätta att bedrivas till och med den 1 januari 2026. Därefter får verksamheten bedrivas endast om den är anmäld och den myndighet som handlägger anmälningsärendet inte beslutar något annat.

En myndighet som handlägger en anmälan om vattenförsörjning för jordbruk där verksamheten har påbörjats före ikraftträdandet ska besluta om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan så snart som möjligt. Ett sådant beslut behöver inte meddelas inom åtta veckor från att anmälan lämnades in.

Verksamheter avseende formning av metall med hjälp av sprängmedel som har påbörjats före ikraftträdandet och som föreslås bli anmälningspliktiga får fortsätta att bedrivas till och med den 1 januari 2026. Därefter får verksamheterna bedrivas endast om de är anmälda och den myndighet som handlägger anmälningsärendet inte beslutar något annat.

Skälen för förslagen: De ändringar i miljöbalken och anslutande förordningar som föreslås i denna promemoria bör träda i kraft så snart som möjligt, vilket för närvarande bedöms vara den 1 januari 2025.

Det saknas behov av några särskilda övergångsbestämmelser till lagändringarna. Det följer redan av lagen (1964:163) om införande av brottsbalken att straff ska bestämmas efter den lag som gällde när gärningen företogs (5 §). Bestämmelsen anses generellt tillämplig vid ändringar i strafflagstiftning.

För de vattenverksamheter som i dag varken är tillstånds- eller anmälningspliktiga men som blir anmälningspliktiga enligt förslaget bör tid ges att förbereda en anmälan. För dessa verksamheter bör en anmälan göras senast den 1 januari 2026. Detta gäller vissa verksamheter som avser vattenförsörjning för jordbruk. Om en anmälan har gjorts före detta datum bör verksamheten få fortsätta till dess att handläggningen av anmälan

avslutats, om inte tillsynsmyndigheten bestämmer annat. Det är endast verksamheter som fortfarande bedrivs som behöver anmälas. Om verksamheten avslutas senast den 1 januari 2026 behövs ingen anmälan. Det finns inte heller krav på att anmäla åtgärder som har vidtagits innan ikraftträdandet. Eftersom förslaget innebär att de befintliga verksamheterna som avser vattenförsörjning behöver anmälas kommer detta att medföra en tillfälligt ökad arbetsbelastning för tillsynsmyndigheterna. Eftersom verksamheterna får fortsätta att bedrivas efter den 1 januari 2026 om en anmälan har kommit in finns inte samma behov av en snabb handläggning som när verksamheterna inte får bedrivas förrän frågan om betydande miljöpåverkan har bedömts. Det bör därför införas en övergångsbestämmelse som innebär att myndigheten ska besluta om betydande miljöpåverkan så snart som möjligt, dock inte inom åtta veckor från att anmälan lämnades in.

Även de verksamheter som formar metall med användning av sprängmedel bör få motsvarande tid på sig att inge en anmälan till tillsynsmyndigheten. Om en anmälan har gjorts senast den 1 januari 2026 bör verksamheten få fortsätta till dess att handläggningen av anmälan avslutats, om inte tillsynsmyndigheten bestämmer annat.

8 Konsekvenser

8.1 Problemet och vad man vill uppnå

Förslagen i denna promemoria har tagits fram med anledning av att Europeiska kommissionen i en formell underrättelse har framfört synpunkter på hur Sverige har genomfört MKB-direktivet. Förslagen syftar till att förbättra genomförandet av direktivet och därigenom omhänderta kommissionens kritik mot det svenska genomförandet.

8.2 Effekter om regleringen inte kommer till stånd

Om förslagen i denna promemoria inte genomförs och kommissionen vidhåller sin uppfattning att genomförandet inte är fullgott kan kommissionen gå vidare i överträdelseärendet med ett s.k. motiverat yttrande, dvs. en formell uppmaning att följa EU-rätten. I ett sådant yttrande redogör kommissionen för på vilket sätt den anser att medlemsstaten har brutit mot EU-rätten och begär information om vilka åtgärder som har vidtagits. Medlemsstaten har då i allmänhet två månader på sig att svara. Om kommissionen anser att medlemsstaten fortfarande inte uppfyller sina skyldigheter kan den överlämna ärendet till EU-domstolen. Ett försenat eller bristfälligt genomförande av EU-lagstiftning kan ytterst resultera i en straffavgift som utgörs av ett standardbelopp för att bestraffa själva överträdelsen och ett löpande vite tills bristerna åtgärdats. Mot denna bakgrund är det angeläget att genomförandet förbättras.

8.3 Alternativa lösningar

Eftersom förslagen i promemorian i stort sett styrs av bindande krav i MKB-direktivet är utrymmet för alternativa lösningar begränsat. Utgångspunkter för förslagen har varit att Sverige ska leva upp till direktivet och att undvika onödiga administrativa bördor för företag och myndigheter. I samband med att förslag på ändringar har tagits fram har alternativa lösningar övervägts.

I stället för att bedömningen av om en verksamhet eller åtgärd kan antas medföra betydande miljöpåverkan ska göras för alla anmälningsskyldiga vattenverksamheter har det övervägts om bedömningen endast ska göras i de anmälningsskyldiga som omfattas av bilaga 2 till MKB-direktivet. De vattenverksamheter som i dag är anmälningsskyldiga enligt förordningen om vattenverksamheter är dock inte indelade på samma sätt som projekten i bilaga 2 till direktivet. En lösning som innebär att den som gör anmälan och tillsynsmyndigheten ska avgöra om den anmälningsskyldiga vattenverksamheten motsvarar något eller några av de projekt som finns i bilaga 2 till direktivet bedöms bli onödigt detaljerad och svårtillämpad. Det föreslås därför att bedömningen av om en verksamhet eller åtgärd kan antas medföra betydande miljöpåverkan ska göras från fall till fall för alla anmälningsskyldiga vattenverksamheter. En liknande lösning har föreslagits av Havs- och vattenmyndigheten inom ramen för ett regeringsuppdrag gällande kategorisering av verksamheter och åtgärder utifrån krav på miljökonsekvensbeskrivning (KN2023/00996, Redovisning av regeringsuppdrag – Prövning av miljöfarliga verksamheter och krav på bland annat upprättande av miljökonsekvensbeskrivning, bilaga 3, s. s. 19 f.).

Alternativa lösningar har även övervägts avseende vilken myndighet som ska tillståndspröva de verksamheter eller åtgärder som omfattas av det föreslagna kravet på anmälan enligt 12 kap. miljöbalken. Alternativet att utöka miljöprövningsdelegationernas behörighet till att även omfatta prövning av tillståndsskyldiga verksamheter enligt 12 kap. miljöbalken eller att underställa mark- och miljödomstolarna sådan tillståndsprövning har i båda fallen bedömts utgöra en alltför omfattande åtgärd. Länsstyrelserna har redan i dag omfattande erfarenhet av att bedöma de nu aktuella verksamheternas eller åtgärdernas påverkan på naturmiljön enligt 12 kap. 6 § miljöbalken. Länsstyrelserna är i dag även den myndighet som prövar frågan om tillstånd för att uppföra vilthägn enligt 12 kap. 11 § miljöbalken. Sammantaget är bedömningen att ärendetypens karaktär lämpar sig bäst för att länsstyrelsen både handlägger anmälningsskyldiga och tillståndsprövar de verksamheter och åtgärder som har bedömts medföra betydande miljöpåverkan. Tidsåtgången och kostnaderna för både verksamhetsutövarna och staten bedöms även bli betydligt mindre med en sådan ordning.

Alternativa lösningar avseende möjligheter att fastställa gränsvärden eller kriterier för de verksamheter och åtgärder som blir anmälningsskyldiga i de fall där sådana gränsvärden eller kriterier inte föreslås har övervägts men valts bort.

8.4 En bedömning av om regleringen överensstämmer eller går utöver de skyldigheter som följer av anslutningen till EU

Den reglering som föreslås i denna promemoria bedöms vara förenlig med de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till EU. Regleringen bedöms inte gå utöver de skyldigheter som följer av medlemskapet.

8.5 Behov av särskilda hänsyn när det gäller tidpunkter för ikraftträdande och behov av speciella informationsinsatser

Mot bakgrund av att detta lagstiftningsärende har föranletts av ett överträdelseärende bör de föreslagna ändringarna träda i kraft så snart som möjligt.

Något behov av informationsinsatser utöver det ansvar som Naturvårdsverket redan har bedöms vara litet. Det finns dock ett behov av vägledning från Naturvårdsverket och länsstyrelserna.

8.6 Vilka som berörs av regleringen

Verksamhetsutövare

Förslagen berör verksamhetsutövare som avser att vidta anmälningspliktiga vattenverksamheter. Flera aktörer som bedriver mindre vattenverksamheter kommer att beröras av förslagen, t.ex. enskilda företag, offentliga aktörer och i vissa fall även enskilda personer. Förslagen berör också jordbrukare som använder eller avser att använda en vattentäkt för en jordbruksfastighets husbehovsförbrukning eller värmeförsörjning om vissa angivna gränsvärden överskrids.

Förslagen träffar vidare verksamhetsutövare som avser att uppföra vissa starkströmsluftledningar och hetvattenledningar, dvs. primärt elnäts- och fjärrvärmeföretag.

Därutöver omfattar förslagen verksamhetsutövare som avser att plantera eller avverka skog i syfte att ändra markanvändningen, omstrukturera mark på landsbygden eller uppodla annan mark än jordbruksmark för jordbruksproduktion. Exempel på aktörer som kan träffas av förslagen i dessa delar är skogsägare, jordbrukare och aktörer inom samhällsbyggnadssektorn.

Verksamhetsutövare som avser att bedriva en verksamhet som formar metall med användning av sprängmedel berörs också av förslagen. Med anledning av att det i dag, såvitt är känt, inte bedrivs några verksamheter vars huvudsyssla är att forma metall med användning av sprängmedel bedöms förslagen i promemorian inte medföra några konsekvenser i dagsläget.

I viss mån berörs också verksamhetsutövare som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet som producerar eller bearbetar cellulosa. De

verksamheter som producerar eller bearbetar cellulosa, och som omfattas av den föreslagna begreppsändringen från pappersmassa till massa av trä i miljöprövningsförordningen, tillståndsprövas redan i dag enligt andra bestämmelser i miljöprövningsförordningen och påverkas därmed inte av förslaget. Framtida verksamheter som avser tillverkning eller bearbetning av cellulosa bedöms inte heller påverkas eftersom de hade tillståndsprövats utifrån andra bestämmelser.

För en närmare redogörelse över de verksamhetsutövare som kan beröras av förslagen se avsnitt 8.6.4.

Statliga myndigheter, regioner och kommuner

Länsstyrelserna, liksom kommuner som har tagit över tillsyn över vattenverksamheter från en länsstyrelse, berörs av förslagen i denna promemoria eftersom de ansvarar för att handlägga anmälningsärenden. Förslagen innebär mer omfattande krav på handläggning och beslut i fler ärenden. Länsstyrelserna och berörda kommuner ska också tillgängliggöra besluten om betydande miljöpåverkan samt redovisa skälen för besluten. Detta kan påverka myndigheternas arbete i viss utsträckning. Det finns dock redan i dag krav i förvaltningslagen som innebär att ett beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt ska innehålla en klargörande motivering om det inte är uppenbart obehövt. Länsstyrelserna påverkas även av att ett nytt tillståndsförfarande införs med stöd av bemyndigandet i 12 kap. 12 § miljöbalken.

Länsstyrelserna och kommunerna påverkas också i viss utsträckning av att bestämmelsen om anmälningsplikt för uppodling av annan mark än jordbruksmark för produktion av foder, livsmedel eller annan liknande jordbruksproduktion flyttas från miljöprövningsförordningen till förordningen om anmälan för samråd. Förflyttningen innebär att länsstyrelserna blir tillsyns- och tillståndsmyndigheter i stället för den kommunala nämnden och miljöprövningsdelegationen.

Myndigheter som ansvarar för vägledning om prövning och tillsyn, dvs. länsstyrelserna och Naturvårdsverket med flera nationella myndigheter, berörs eftersom regeländringarna medför behov av ny eller uppdaterad vägledning.

Statliga myndigheter, regioner och kommuner kan även vara verksamhetsutövare i flera olika sammanhang. Det kan till exempel vara fallet i samband med olika bygg-, anläggnings- och infrastrukturprojekt. Det är vanligt att sådana projekt innefattar anmälningspliktiga vattenverksamheter. Sådana projekt kan även innefatta åtgärder som träffas av de nya anmälningsplikter som föreslås, t.ex. för avskogning i syfte att ändra markanvändning och vissa omstruktureringsprojekt på landsbygden. I den mån statliga myndigheter, regioner och kommuner bedriver verksamheter eller utför åtgärder som omfattas av förslagen i promemorian kommer konsekvenserna att vara samma som för privata aktörer. Se vidare avsnitt 8.6.4.

Mark- och miljödomstolarna

Mark- och miljödomstolarna prövar i dag överklagade beslut som rör anmälan och tillstånd för vattenverksamheter. Mark- och miljödomstolarna prövar även överklagade beslut avseende verksamheter och åtgärder som har anmälts för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken p.g.a. att verksamheten eller åtgärden kan komma att väsentligt ändra naturmiljön. Mark- och miljööverdomstolen prövar överklagade domar från mark- och miljödomstol avseende sådana beslut.

Förslagen i promemorian innebär att mark- och miljödomstolarna även kommer att ta emot och pröva överklagade beslut avseende de nya anmälningsplikter som föreslås för vissa verksamheter och åtgärder i förordningen om anmälan för samråd. Mark- och miljödomstolarna kommer även att ta emot och pröva överklagade beslut avseende tillstånd för sådana verksamheter och åtgärder. Mark- och miljööverdomstolen kommer i sin tur att pröva överklagade domar från mark- och miljödomstol avseende sådana beslut.

Med hänsyn till att domstolarna redan i dag överprövar anmälnings- och tillståndspliktiga vattenverksamheter, liksom anmälningar enligt 12 kap. 6 § miljöbalken, är bedömningen att arbetsinsatsen för domstolarna inte kommer att förändras avsevärt. Sammantaget bedöms konsekvenserna för domstolarna bli ringa.

8.6.1 Konsekvenser för kommuner

Som huvudregel är det länsstyrelserna som handlägger ärenden som gäller anmälan av de verksamheter och åtgärder som berörs av förslagen i denna promemoria. Länsstyrelserna fattar beslut om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan och förelägger den som har gjort en anmälan att i stället ansöka om tillstånd om sådan påverkan kan antas. När det gäller anmälningspliktiga vattenverksamheter har länsstyrelserna möjlighet att överlåta tillsynen till kommunen. I dessa fall görs anmälan direkt till kommunen. Enligt uppgifter från Miljösamverkan Sverige har delegation av tillsyn av anmälningspliktiga vattenverksamheter skett till Eskilstuna, Skellefteå, Umeå, Värmdö och Österåker kommuner.

För de kommuner som har ansvar för tillsynen kommer konsekvenserna motsvara konsekvenserna för länsstyrelserna som är tillsynsmyndigheter. I de fall kommuner bedriver verksamhet eller utför åtgärder som omfattas av förslagen i promemorian, till exempel vissa bygg- eller anläggningsarbeten, kommer konsekvenserna att vara samma som för företag. Se vidare avsnitt 8.6.3 och 8.6.4.

8.6.2 Konsekvenser för regioner

Konsekvenserna av förslagen i denna promemoria bedöms vara av ringa betydelse för regionerna. Regionerna kan dock beröras om de bedriver verksamhet eller utför åtgärder som omfattas av förslagen i promemorian. I dessa fall påverkas regionerna på samma sätt som andra verksamhetsutövare. Se vidare avsnitt 8.6.4.

8.6.3 Konsekvenser för staten

Krav på bedömning av anmälningspliktiga vattenverksamheter

Förslagen till ändringar i förordningen om vattenverksamheter innebär att länsstyrelserna behöver besluta i fråga om betydande miljöpåverkan i fler ärenden än i dag. Enligt en redovisning från Havs- och vattenmyndigheten som har tagits fram inom ramen för ett regeringsuppdrag har den bedömning som redan i dag görs för anmälningspliktiga vattenverksamheter stora likheter med den bedömning som enligt förslaget ska göras för att avgöra om en verksamhet eller åtgärd kan antas medföra en betydande miljöpåverkan (KN2023/00996, Redovisning av regeringsuppdrag – Prövning av miljöfarliga verksamheter och krav på bland annat upprättande av miljökonsekvensbeskrivning, bilaga 3, s. 24). Den bedömning som i dag görs innan verksamheten eller åtgärden påbörjas innebär en bedömning av om den planerade verksamheten eller åtgärden ska tillståndsprövas, anmälas eller om den kan genomföras utan tillståndsprövning eller anmälan. Med hänsyn till detta bedöms inte kraven på bedömning av betydande miljöpåverkan ge några avsevärda effekter på länsstyrelsernas handläggning av ärenden som omfattar nuvarande vattenverksamheter som är anmälningspliktiga.

Enligt en rapport från Havs- och vattenmyndigheten inkom 2 577 anmälningsärenden enligt 11 kap. 9 a och 15 §§ miljöbalken till länsstyrelserna under 2014. Av rapporten framgår att länsstyrelserna under samma år använde ca 25 årsarbetskrafter för detta arbete, vilket motsvarar 43 756 timmar. Med utgångspunkt i dessa siffror kan ett genomsnittligt anmälningsärende antas ta ca 17 timmar i anspråk (Rapport 2015:31, Uppföljning av länsstyrelsernas tillsyn av vattenverksamheter för år 2014, s. 10 och 14). Havs- och vattenmyndigheten har i en annan rapport antagit, bl.a. utifrån uppgifter från länsstyrelser, att ett samråd tar ca 20 procent längre tid att handlägga om det ska göras en bedömning av om verksamheten kan antas medföra betydande miljöpåverkan jämfört med ett samråd där en sådan bedömning inte görs (KN2023/00996, Redovisning av regeringsuppdrag – Prövning av miljöfarliga verksamheter och krav på bland annat upprättande av miljökonsekvensbeskrivning, bilaga 3, s. 25–27). Om motsvarande antagande görs för handläggningen av anmälningspliktiga vattenverksamheter kan den genomsnittliga handläggningstiden för en anmälan antas öka från ca 17 till 20,5 timmar om en bedömning om projektet kan antas medföra betydande miljöpåverkan görs.

Förslaget att begränsa undantaget från prövning för vattentäkter för jordbruksfastigheters husbehovsbrukning och värmeförsörjning, och införa anmälningsplikt för de verksamheter som inte träffas av undantaget, innebär att länsstyrelserna kommer att behöva handlägga fler ärenden än i dag. Det saknas exakta uppgifter om hur många dessa vattenverksamheter är.

Av de vattentäkter som i dag omfattas av undantaget från prövning är bedömningen att det framför allt är vattenuttaget kopplat till djurskötsel som är vattendrivande. I Sverige finns cirka 30 000 jordbruksföretag registrerade för skötsel av djur enligt 2020 års statistik från Jordbruksverket. Utifrån uppgifter om antalet registrerade djur vid

respektive jordbruksföretag och varje djurslags totala vattenbehov per dygn (dricksvatten liksom vatten för diskning och tvätt) kan det något förenklat antas att cirka 180 jordbruksföretag på Gotland och Öland har ett vattenuttag för djurskötsel som överstiger 10 kubikmeter per dygn, medan cirka 440 jordbruksföretag i övriga landet har ett vattenuttag för djurskötsel som överstiger 25 kubikmeter per dygn. Uppskattningsvis kommer alltså drygt 600 jordbruksföretag med djurskötsel att behöva anmäla sin vattenverksamhet efter att bestämmelserna träder i kraft. Om det vid enstaka tillfällen behöver göras ett större uttag av vatten så är det möjligt att göra utan tillstånd eller anmälan om det är uppenbart att vare sig allmänna eller enskilda intressen skadas genom vattenverksamhetens inverkan på vattenförhållandena (11 kap. 12 § miljöbalken).

Med utgångspunkt i att ett ärende avseende vattentäkt för vattenförsörjning för jordbruk tar minst lika mycket tid i anspråk som ett genomsnittligt anmälningsärende för vattenverksamheter skulle det kräva cirka 12 710 arbetstimmar totalt för länsstyrelserna. Tidsuppskattningen bör tolkas med försiktighet eftersom det är osäkert hur lång tid som krävs för handläggningen av ett ärende för vattentäkt för vattenförsörjning för jordbruk och hur många anmälningar som kommer in. Ärenden för vattentäkt för vattenförsörjning för jordbruk kan antas ta något längre tid i jämförelse med anmälningsärenden för övriga vattenverksamheter. Handläggningstiden varierar även på grund av verksamhetens art, komplexitet, lokalisering och omfattning.

Om en statlig aktör avser att vidta anmälningspliktiga vattenverksamheter som omfattas av förslagen i promemorian kommer konsekvenserna att vara samma som för företag. Se vidare avsnitt 8.6.4.

Krav på bedömning av andra anmälningspliktiga verksamheter

Enligt förslagen till ändring i förordningen om anmälan för samråd ska länsstyrelserna bedöma om vissa verksamheter eller åtgärder kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Om så är fallet krävs tillstånd enligt 12 kap. miljöbalken. Detta gäller för de verksamheter och åtgärder som enligt förslaget ska anmälas för att de omfattas av MKB-direktivets krav. Dessa verksamheter och åtgärder har tidigare omfattats av anmälningsplikt enligt 12 kap. 6 § miljöbalken om verksamheten eller åtgärden kan komma att väsentligt ändra naturmiljön, med undantag för uppodling av mark som omfattas av anmälningsplikt enligt miljöprövningsförordningen.

Det saknas underlag för att avgöra hur många nya anmälningsärenden som ändringarna kommer att ge upphov till totalt. Enligt uppgifter från Energimarknadsinspektionen anmäls i dag fler projekt gällande överföring av elektrisk energi för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken, än det antalet projekt som faktiskt anses kan komma att väsentligt ändra naturmiljön, eftersom verksamhetsutövarna hellre väljer att anmäla för många projekt för samråd mot bakgrund av att det är straffsanktionerat att inte anmäla (R2022:03, Miljöprövning av luftledningar för el som byggs med stöd av nätkoncession för område, Förslag till nya regler, s. 79). Det kan därför antas att en del av de verksamheter som ska uppföra starkströmsluftledningar med stöd av nätkoncession hade anmält verksamheten eller åtgärden för samråd även utan införande av anmälningsplikt. I hur stor utsträckning detta gäller är svårbedömt. Det är också svårbedömt om

detsamma gäller för övriga verksamheter eller åtgärder som kommer att omfattas av den föreslagna anmälningsplikten enligt förordningen om anmälan för samråd. På grund av denna osäkerhet bör det tas höjd för att de flesta verksamheter eller åtgärder av dessa typer i dag inte anmäls för samråd, i de fall det inte bedöms att verksamheten eller åtgärden kan antas påverka naturmiljön. Sammantaget bedöms förslaget om anmälan enligt förordningen om anmälan för samråd medföra en ökning av de ärenden som anmäls till länsstyrelserna och därmed en ökad kostnad.

Tidsåtgången för att handlägga ett anmälningsärende beror på flera faktorer och varierar från fall till fall. Energimarknadsinspektionen har i ovannämnd rapport antagit att ett anmälningsförfarande för luftledningar som byggs med stöd av områdeskoncession bör ta åtminstone lika mycket resurser i anspråk som en anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken tar för ledningar som inte behöver nätkoncession för linje. Enligt rapporten varierar handläggningstiden för dessa ärenden mellan sex och fyrtio timmar (R2022:03, Miljöprövning av luftledningar för el som byggs med stöd av nätkoncession för område, Förslag till nya regler, s. 88). Det saknas motsvarande uppgifter för övriga verksamheter och åtgärder.

För de fall en statlig aktör avser att bedriva sådan verksamhet som omfattas av förslagen kommer konsekvenserna att vara samma som för företag. Se vidare avsnitt 8.6.4.

Ett nytt tillståndsförfarande där länsstyrelsen blir tillståndsmyndighet införs

Förslaget innebär att länsstyrelserna blir ansvariga för prövning av ansökan om tillstånd enligt 12 kap. miljöbalken. Eftersom länsstyrelserna redan i dag prövar ansökningar om tillstånd enligt 12 kap. (tillstånd till vilthägn enligt 12 kap. 11 § miljöbalken) och anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken bedöms de vara väl lämpade för uppgiften.

Förslaget innebär en ökad arbetsinsats av länsstyrelserna. Det är svårbedömt hur omfattande denna skulle bli eftersom det är osäkert hur många tillståndsärenden som kan tillkomma med föreslagna ändringar. Handläggningen av flertalet av de verksamheter och åtgärder som nu blir anmälningspliktiga enligt förordningen om anmälan för samråd handläggs i dag av länsstyrelsen som anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken. Liksom för anmälningsärendena varierar tiden för att handlägga ett tillståndsärende från fall till fall. Det saknas uppgifter för att närmare kunna uppskatta hur lång tid det kan ta att tillståndspröva de olika verksamheterna och åtgärderna som omfattas av förslagen i promemorian.

Om staten avser att bedriva sådan verksamhet som omfattas av förslagen kommer konsekvenserna att vara samma som för företag. Se vidare avsnitt 8.6.4.

Innehåll i en anmälan

Tilläggen i förordningen om vattenverksamheter och förordningen om anmälan för samråd som innebär ökade krav på innehåll i en anmälan, medför att länsstyrelsen behöver hantera mer underlag i anmälningsförfarandet vilket kan leda till något ökade handläggningstider. Samtidigt blir det tydligare vilket underlag som krävs för bedömning av om

verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan, vilket kan underlätta myndighetens arbete samt minska behovet av kompletteringar. Sammantaget bedöms inte förslaget ge några större konsekvenser för länsstyrelsen.

Beslut om betydande miljöpåverkan ska tillgängliggöras och skälen till bedömningen ska anges

Förslagen till ändring i förordningen om vattenverksamheter och förordningen om anmälan för samråd innebär att länsstyrelsernas beslut om betydande miljöpåverkan ska tillgängliggöras för allmänheten och att skälen till bedömningen ska anges. Detta kan hanteras t.ex. genom att myndigheten publicerar besluten på sin webbplats. Åtgärden kan medföra en engångskostnad (investeringskostnad) i form av att koppla ärendehanteringssystem till en webbpublicering eller löpande administrativa kostnader i form av tidsåtgång för att publicera besluten manuellt.

Vidare innebär förslagen till ändring i förordningen om vattenverksamheter och förordningen om anmälan för samråd att tillsynsmyndighetens beslut i fråga om betydande miljöpåverkan ska innehålla en redovisning av de omständigheter som talar för eller emot att verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Ändringarna tydliggör att de beslut som fattas ska innehålla ett motiverat ställningstagande i frågan om betydande miljöpåverkan. Det finns dock redan i dag enligt förvaltningslagen ett krav på att ett beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt ska innehålla en klaggörande motivering, om det inte är uppenbart obehövligt. De ökade kraven på att dokumentera ställningstagandet gällande frågan om betydande miljöpåverkan i ett beslut för anmälningsskyldiga verksamheter och åtgärder enligt förslagna bestämmelser bedöms endast få marginella konsekvenser för länsstyrelsen eftersom uppgiften inte anses vara särskilt betungande.

En anmälningsskyldig verksamhet ska inte få påbörjas förrän myndigheten fattat beslut i fråga om betydande miljöpåverkan

Förslaget till ändring i förordningen om vattenverksamheter och förordningen om anmälan för samråd innebär att den myndighet som handlägger en anmälan ska besluta om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan så snart som möjligt och senast åtta veckor för vattenverksamheter enligt 11 kap. miljöbalken, respektive sex veckor för verksamheter och åtgärder enligt 12 kap. miljöbalken, från att anmälan lämnades in. Den handläggande myndigheten får under vissa omständigheter förlänga handläggningstiden. Tiden får dock endast i undantagsfall överstiga 90 dagar. Tidsfristerna bedöms vara hanterbara givet frågorna som den handläggande myndigheten har att ta ställning till.

För handläggning av ett ärende gällande vattentäkt för ett jordbruksföretags husbehovsförbrukning och värmeförsörjning gäller följande undantag. Den myndighet som handlägger anmälan där verksamheten har påbörjats före ikraftträdandet ska besluta om verksamheten kan antas medföra betydande miljöpåverkan så snart som möjligt. Ett sådant beslut behöver alltså inte meddelas inom åtta veckor från att anmälan lämnades in.

Ökningen av ärenden som länsstyrelsen förväntas få till följd av förslagen bedöms på kort sikt medföra en ökad balans av ärenden hos länsstyrelserna. Eftersom verksamheterna enligt en övergångsbestämmelse föreslås få bedrivas under tiden som ärendena handläggs och ärendena inte behöver avgöras inom viss tid har länsstyrelserna möjlighet att arbeta med dessa ärenden under en längre tid.

Gemensam handläggning med biotopskyddsärenden

I promemorian föreslås att en ansökan om dispens från det generella biotopskyddet ska handläggas i samma ärende eller mål som en anmälan eller tillståndsansökan enligt förordningen om anmälan för samråd om förfarandena avser samma åtgärd.

I en rapport från Naturvårdsverket tillfrågades flera länsstyrelser om hur de hanterar fall när en person behöver dispens enligt olika bestämmelser, t.ex. när en åtgärd strider mot såväl föreskrifter i ett naturreservat som mot förbud enligt artskyddsförordningen. Majoriteten av länsstyrelserna svarade att de samordnar prövningarna. Flera av länsstyrelserna svarade även att de försöker hantera prövningarna i ett och samma beslut (Rapport 7010, Dispens från förbud att skada naturen, s. 94–99). Mot bakgrund av att flera länsstyrelser redan i dag samordnar olika prövningar som avser en och samma åtgärd bedöms förslaget inte vara särskilt betungande för länsstyrelserna. Förslaget bör tvärtom kunna medföra samordnings- och effektivitetsvinster för den handläggande myndigheten.

Avgift enligt förordningen om vattenverksamhet

Ändringen i förordningen om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken ändrar länsstyrelsens möjligheter att ta ut avgift för handläggning av anmälan för vattenverksamhet. I stället för en fast engångsavgift ska anmälaren enligt förslaget betala timavgift på samma sätt som vid annan tillsyn av vattenverksamhet. Förslaget innebär att avgiften täcker myndighetens kostnad för handläggning av ärendet så att skatte-medel inte behöver användas.

Avgiftsklasser enligt förordningen om anmälan för samråd

Ändringen i förordningen om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken möjliggör för länsstyrelsen att ta ut en avgift för handläggning av anmälan av de verksamheter eller åtgärder som omfattas av de föreslagna anmälningsplikterna i förordningen om anmälan för samråd. För en anmälan som avser en starkströmsluftledning eller anläggning för transport av hetvatten ska avgiftsklass 8 tillämpas. För övriga föreslagna anmälningsplikter ska avgiftsklass 5 tillämpas. Ändringen innebär också att en avgift ska införas för tillståndsprövning av de verksamheter eller åtgärder där tillsynsmyndigheten har bedömt att verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan och tillstånd krävs. Vid tillståndsprövning av starkströmsluftledningar respektive anläggningar för transport av hetvatten ska avgiftsklass 10 tillämpas. För resterande fall ska avgiftsklass 9 tillämpas. Förslaget bedöms inte ge några konsekvenser bortsett från att det tydliggör att anmälan ska bekostas med avgifter och inte med statliga medel. Det bör uppmärksammas att avgiften

enbart avser ett engångsbelopp för anmälan som den som anmäler betalar. Avgiften bör täcka myndighetens kostnad för handläggning av ärendet så att skattemedel inte behöver användas. Myndigheten ska regelbundet se över att rätt avgiftsklass tillämpas för myndighetens ansökningsavgifter och meddela regeringen när det finns behov av att byta avgiftsklass.

Vägledning

Författningsändringarna kan på kort sikt leda till större behov av vägledning. För de vägledande myndigheterna kan detta innebära att mängden skriftlig och muntlig kommunikation ökar i samband med att de nya bestämmelserna träder i kraft. På längre sikt kan ett tydligare regelverk medföra att behovet av vägledning minskar.

Statsfinansiella konsekvenser

Förslagen i denna promemoria medför ökad arbetsbörda för länsstyrelserna när det gäller hanteringen av anmälnings- och tillståndsärenden enligt miljöbalken och något ökade kostnader för vägledande myndigheter. De ökade arbetsuppgifterna till följd av att länsstyrelserna blir tillståndsmyndigheter enligt 12 kap. miljöbalken, samt den ökning av anmälningsärenden som bedöms uppstå till följd av förslagen, medför ett behov av viss resursförstärkning på länsstyrelserna. Det är svårt att avgöra hur mycket extra resurser som krävs. Bestämmelserna i miljöbalken om avgift för tillsyn och prövning bygger på principen om att förorenaren ska betala. Avgiften ska täcka myndigheternas kostnad för handläggning av ärendet så att skattemedel inte behöver användas. Genom de förändringar av avgifterna som föreslås bedöms avgifterna motsvara kostnaden för myndigheternas arbete. Ändringarna kommer därför inte att påverka statsbudgeten.

Om förslagen inte genomförs, finns en risk för att kommissionen går vidare med ett överträdelseärende och överlämnar ärendet till EU-domstolen. Om domstolen skulle fälla Sverige för fördragsbrott, skulle detta kunna medföra stora kostnader för staten.

8.6.4 Konsekvenser för företag

Anmälningspliktiga vattenverksamheter och vattentäkter för jordbruksfastigheters husbehovsförbrukning och värmeförsörjning

Förslagen berör dels nya vattenverksamheter som enligt dagens regler omfattas av anmälningsplikt, dels vissa befintliga och planerade vattentäkter för jordbruksfastigheters husbehovsförbrukning och värmeförsörjning som i dag inte är anmälningspliktiga men föreslås bli det.

I dag gäller anmälningsplikt för vissa vattenverksamheter av mer begränsad omfattning. Exempel på åtgärder som är anmälningspliktiga är uppförande av en anläggning, fyllning, pålning, grävning, schaktning, muddring och sprängning i ett vattenområde om den berörda bottenytan inte överstiger vissa angivna arealer. Andra exempel på åtgärder som är anmälningspliktiga är byggande av en bro eller anläggande eller byte av en trumma i ett vattendrag om medelvattenföring understiger ett angivet

gränsvärde. För sådana vattenverksamheter kommer det att bli tydligare vilka uppgifter som behöver lämnas i anmälningsförfarandet. Förslagen kan samtidigt medföra ett ökat uppgiftslämnande, vilket ger upphov till ökad administration och kostnader. Skillnaden bedöms dock endast bli marginell. Den kan dessutom vägas upp av att färre kompletteringar behöver göras när det blir tydligare vad en anmälan ska innehålla. Sammantaget bedöms det ökade kravet på uppgiftslämnande endast ge marginella konsekvenser för företaget som ska anmäla nya vattenverksamheter.

Vid anmälan av vattenverksamhet tas en avgift ut för tillsynsmyndighetens handläggning. Enligt förslaget ska detta göras med samma timtaxa som vid tillsyn av vattenverksamhet. Timtaxan regleras i förordningen om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken. En avgift om 800 kronor per timmes handläggningstid ska betalas för en anmälan om vattenverksamhet. Att timtaxa ska betalas vid anmälan om vattenverksamhet medför att kostnaden för många ärenden blir högre än tidigare. Det innebär även en större kostnadsspridning där enklare ärenden får en lägre kostnad och mer komplexa ärenden en högre kostnad. Som redogjorts för i avsnitt 8.6.3 ovan kan handläggningstiden för ett genomsnittligt anmälningsärende för en vattenverksamhet där en bedömning i frågan om huruvida projektet ska bli föremål för en miljökonsekvensbedömning görs antas uppgå till ca 20,5 timmar. För ett sådant genomsnittligt ärende skulle alltså prövningsavgiften uppgå till 16 400 kronor.

Förslaget att verksamheten eller åtgärden inte får påbörjas förrän beslut om betydande miljöpåverkan har meddelats kan bidra till viss tidsfördröjning av genomförandet av verksamheten eller åtgärden. Enligt dagens regler får en anmälningspliktig vattenverksamhet påbörjas tidigast efter åtta veckor om inte tillsynsmyndigheten bestämmer något annat. Förslaget innebär att verksamhetsutövaren alltid måste invänta ett beslut i frågan om betydande miljöpåverkan. Enligt den föreslagna huvudregeln ska ett sådant beslut meddelas senast inom åtta veckor och handläggningstiden får endast förlängas om utredningen kräver det och endast i undantagsfall överstiga 90 dagar. Förslaget innebär en viss skillnad jämfört med vad som gäller enligt dagens regler. Givet de tidsramar som den handläggande myndigheten har att förhålla sig till bedöms dock förslaget i denna del vara hanterbart för företagen.

Om tillsynsmyndigheten gör bedömningen att verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan ska myndigheten förelägga den som har gjort anmälan att ansöka om tillstånd. Avgift för prövning av en ansökan regleras i förordningen om avgift för prövning och tillsyn enligt miljöbalken. Avgiften betalas som en engångsavgift och består av en grundavgift och en tilläggsavgift. Grundavgiften bestäms med hänsyn till kostnaden för att genomföra de åtgärder och uppföra de anläggningar som behövs för den verksamhet som ansökan avser. Det minsta beloppet för grundavgiften är 1 500 kronor (om kostnaden inte är större än etthundratusen kronor) och det största beloppet är 400 000 kronor (om kostnaden är större än etthundra miljoner kronor). Vidare kan den som ansöker om tillstånd behöva betala en tilläggsavgift som grundas på den mängd vatten som ansökan avser och är 10 öre per kubikmeter vatten, totalt eller årligen (3 kap. 5 och 6 §§ förordningen om avgift för prövning

och tillsyn enligt miljöbalken). Om tilläggsavgift ska betalas får grundavgiften tillsammans med tilläggsavgiften uppgå till högst 140 000 kronor. Tillsynsmyndigheterna ska redan enligt dagens regler förelägga en verksamhetsutövare som har gjort en anmälan att ansöka om tillstånd om det behövs med hänsyn till verksamhetens eller åtgärdens påverkan på miljön eller enskilda intressen. De flesta vattenverksamheter som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan bör vara av sådant slag att de redan enligt dagens regler blir föremål för krav på tillstånd. Förslagen i denna del bör därför inte medföra någon större förändring jämfört med vad som gäller i dag.

Förslagen i promemorian innebär även att undantaget från kravet på prövning för jordbruksfastigheters husbehovsförbrukning eller värmeförsörjning begränsas till att endast gälla vid bortledning av upp till tio kubikmeter yt- eller grundvatten per dygn på Gotland eller Öland respektive 25 kubikmeter per dygn i övriga landet. De vattenuttag som inte träffas av undantaget ska anmälas till tillsynsmyndigheten. Om tillsynsmyndigheten gör bedömningen att vattenuttaget kan antas medföra betydande miljöpåverkan ska myndigheten förelägga den som har gjort anmälan att ansöka om tillstånd. Det finns inga exakta uppgifter på hur många som i dag använder vattentäkt för vattenförsörjning för jordbruk som träffas av undantaget från prövning. Enligt uppgifter från länsstyrelser bör åtminstone alla jordbruksfastigheter med djurbesättning med lantbruksdjur eller hästar ha ett vattenuttag. I Sverige finns cirka 30 000 jordbruksföretag registrerade för skötsel av djur enligt 2020 års statistik från Jordbruksverket. Utifrån uppgifter om antalet registrerade djur vid respektive jordbruksföretag och varje djurslags totala vattenbehov per dygn (dricksvatten liksom vatten för diskning och tvätt) kan det något förenklat antas att cirka 180 jordbruksföretag på Gotland och Öland har ett vattenuttag för djurskötsel som överstiger 10 kubikmeter per dygn, medan cirka 440 jordbruksföretag i övriga landet har ett vattenuttag för djurskötsel som överstiger 25 kubikmeter per dygn. En grov uppskattning är därmed att drygt 600 jordbruksföretag med djurskötsel kommer att behöva anmäla sin vattenverksamhet efter att bestämmelserna träder i kraft.

Det är framför allt mindre vattenverksamheter som kommer att beröras av förslagen i promemorian. Sådana mindre vattenverksamheter kan antingen utgöra ett projekt i sig, eller ingå som ett led i ett större projekt. Således kan både små och stora företag beröras av förslagen i promemorian. Sammantaget ger förslagen viss ökad administration och kostnader för berörda företag. För nya vattenverksamheter som enligt nuvarande regler omfattas av anmälningsplikt bedöms inte administrationen och kostnaderna bli särskilt betungande jämfört med vad som redan gäller i dag. För befintliga vattentäkter för jordbruksfastigheters husbehovsförbrukning eller värmeförsörjning som i dag inte är anmälningspliktiga men föreslås bli det kommer administrationen och kostnaderna att bli något mer betungande. Förslagen i promemorian bedöms vara nödvändiga med hänsyn till de krav som följer av MKB-direktivet. Någon särskild hänsyn kan därför inte tas till dessa företag.

Uppförande av starkströmsluftledningar med stöd av nätkoncession för område

Förslagen i promemorian innebär att anmälningsplikt införs för uppförande av starkströmsluftledningar med stöd av nätkoncession för område. För markkablar som utförs med stöd av nätkoncession för område föreslås ingen särskild anmälningsplikt. Markförlagda kablar som förläggs i skogsmark kan dock träffas av anmälningsplikten för avskogning i syfte att ändra markanvändningen (se vidare avsnittet om avskogning nedan).

Förslaget kommer att påverka framför allt elnätsföretag. I Sverige finns totalt 174 elnätsföretag enligt en rapport framtagen av Energimarknadsinspektionen (R2022:03, Miljöprövning av luftledningar för el som byggs med stöd av nätkoncession för område, Förslag till nya regler, s. 84). Nätägare som avser att uppföra nya ledningar med stöd av nätkoncession för område kommer att behöva anmäla enligt förslaget och genomgå en bedömning av om uppförandet av ledningen kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Förslaget om att anmälan ska ha ett visst innehåll bedöms tydliggöra vilka uppgifter som behöver skickas in i samband med att en anmälan görs. Detta bedöms i sin tur minska risken för att ytterligare kompletteringar behövs för att anmälan ska vara komplett, vilket kan minska företagens administrativa börda. Förslaget om att en anmälningspliktig verksamhet eller åtgärd inte får påbörjas förrän beslut om betydande miljöpåverkan är fattat bedöms bidra till viss tidsfördröjning för företagen vilket kan påverka dem negativt. Givet de tidsramar som den handläggande myndigheten har att förhålla sig till bedöms dock konsekvenserna vara hanterbara för företagen.

I promemorian föreslås att en avgift ska införas för tillsynsmyndighetens handläggning av anmälan. För en anmälan som avser uppförande av starkströmsluftledning med stöd av nätkoncession för område enligt ellagen föreslås en avgift om 15 600 kronor.

Om tillsynsmyndigheten gör bedömningen att verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan krävs tillstånd. Det är rimligt att anta att ett visst antal av de åtgärder som blir anmälningspliktiga enligt de föreslagna bestämmelserna kan antas medföra betydande miljöpåverkan. För en tillståndsansökan avseende uppförande av starkströmsluftledning med stöd av nätkoncession för område enligt ellagen föreslås avgiften uppgå till 47 500 kronor. Om den som avser att uppföra en elledning själv bedömer att åtgärden kan medföra en betydande miljöpåverkan får den ansöka om tillstånd i stället för anmälan. I de fallen ska endast avgiften för ansökan om tillstånd betalas. Det finns i dag ingen särskild tillståndsplikt enligt miljöbalken för uppförande av starkströmsluftledningar med stöd av nätkoncession för område, utan bara ett krav på anmälan om samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken om uppförandet kan komma att väsentligt ändra naturmiljön. En tillståndsprocess ställer högre krav på verksamhetsutövaren än ett anmälningsförfarande, bland annat sett till att en specifik miljöbedömning måste genomföras. En tillståndsprocess tar i regel också längre tid än ett anmälningsförfarande. För företag som behöver söka tillstånd för en åtgärd därför att den kan antas medföra betydande miljöpåverkan kan alltså förslaget antas medföra ökad administration, kostnader och tidsåtgång jämfört med om åtgärden endast hade behövts anmälas enligt 12 kap. 6 §

miljöbalken. Konsekvenserna bedöms dock vara hanterbara för de berörda företagen.

Sammantaget kommer förslaget att påverka de flesta elnätsföretagen. Små företag i södra Sverige kan antas påverkas i något mindre utsträckning eftersom det är mycket vanligt att ledningar på lägre spänningsnivå (lokalnät) i södra delen av landet anläggs som markkabel i stället för luftledning. Vid högre spänningar (regionnät) samt i normalfallet i norra Sverige där avstånden är längre är det i stället luftledning som är den vanligaste tekniken, vilket innebär att nätföretag som bygger regionnät och nätföretag i norra Sverige påverkas i högre utsträckning. Konsekvenserna består i ökad administration och kostnader och vissa fall även tidsåtgång. Konsekvenserna bedöms inte bli särskilt betungande för åtgärder som endast kräver anmälan. För åtgärder som kräver tillstånd är bedömningen att konsekvenserna blir mer betungande jämfört med vad som gäller i dag. Förslagen är dock nödvändiga med hänsyn till de krav som uppställs i MKB-direktivet.

Uppförande av anläggning för transport av hetvatten

Anläggningar för transport av hetvatten, i praktiken främst fjärrvärmeledningar, föreslås underställas en anmälningsskyldighet om de ska utföras utanför detaljplanelagt område. Anmälan krävs dock inte för en hetvattenledning med en längd om högst 20 meter.

Vid anmälan föreslås den som gjort anmälan betala en avgift som uppgår till 15 600 kr. För det fall tillsynsmyndigheten bedömer att verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan krävs tillstånd. I dessa fall ska de tillståndsprövas av länsstyrelsen, och för detta föreslås en avgift som uppgår till 47 500 kr. Om den som avser att uppföra en anläggning för transport av hetvatten själv bedömer att åtgärden kan medföra en betydande miljöpåverkan får den ansöka om tillstånd i stället för anmälan. I de fallen betalas endast avgiften för ansökan om tillstånd.

Fjärrvärmeledningar byggs i huvudsak inom tätorter och därmed främst inom detaljplanelagt område. Ledningarna förläggs i princip alltid under mark med undantag för vissa ledningar i anslutning till eller i byggnader. Med dagens reglering ska en aktör samråda med länsstyrelsen om en verksamhet eller åtgärd kan innebära att naturmiljön väsentligt ändras. Detta är mycket sällan fallet inom detaljplanelagt område, men kan förekomma utanför sådana områden. Den föreslagna anmälningsplikten kan innebära ett mer omfattande förfarande, både administrativt och prövningsmässigt, för de ledningar som ska utföras utanför detaljplanelagt område. Eftersom det är ovanligt att fjärrvärmeledningar byggs utanför detaljplanelagt område och sådana ledningar som faktiskt förläggs utanför sådant område ofta är del av större projekt bör konsekvenserna för verksamhetsutövarna av de föreslagna reglerna bli små.

Andra hetvattenledningar än fjärrvärmeledningar anläggs i de allra flesta fall inom ramen för exempelvis industriprojekt. Konsekvenserna av förslaget för sådana ledningar bör vara obetydliga.

Avskogning i syfte att ändra markanvändningen

Förslaget om en anmälningsplikt för avskogning av mark i syfte att ändra markanvändningen, bedömning av om åtgärden kan antas medföra betydande miljööverkan och krav på tillstånd om sådan betydande miljöpåverkan kan antas kommer att påverka samtliga företag som avser att utföra avskogning av mark i syfte att ändra markanvändningen. Till skillnad från vad som gäller i dag ska alla åtgärder av denna typ anmälas, och inte enbart åtgärder där den som avser att vidta åtgärden har bedömt att åtgärden kan antas väsentligt ändra naturmiljön. Avskogning på områden mindre än 5 000 kvadratmeter undantas dock från den föreslagna anmälningsplikten. Vidare undantas åtgärder som enligt andra bestämmelser har genomgått en undersökning av om en betydande miljöpåverkan kan antas och, om så bedömts vara fallet, en specifik miljöbedömning och tillståndsprövning eller motsvarande förfarande.

Flera olika aktörer kan beröras av förslagen, till exempel skogsägare och aktörer inom samhällsbyggnadssektorn. Det har inte varit möjligt att identifiera hur många företag som kan komma att påverkas av föreslagen ändring. Många av de åtgärder som anmälningsplikten avser bör dock redan enligt andra bestämmelser bli föremål för en bedömning om betydande miljöpåverkan kan antas och, om så bedömts vara fallet, en specifik miljöbedömning och tillståndsprövning eller motsvarande förfarande. Exempel på verksamheter som redan enligt annan författning genomgår nämnda krav är s.k. MKB-projekt enligt plan- och bygglagen, vägplaner enligt väglagen och ett stort antal verksamheter enligt 9 och 11 kap. miljöbalken. Som redogjorts för närmare ovan ska ingen anmälan krävas för sådana åtgärder.

Förslagen om krav på innehåll i anmälan bedöms tydliggöra för de som ska anmäla olika uppgifter som behöver skickas in i samband med anmälan om samråd, och även minska risken för att ytterligare kompletteringar behövs för att anmälan ska vara komplett, vilket kan minska företagens administrativa börda.

Förslaget innebär att verksamhetsutövaren alltid måste invänta ett beslut i frågan om betydande miljöpåverkan. Enligt den föreslagna huvudregeln ska ett sådant beslut meddelas senast inom sex veckor och handläggningstiden får endast förlängas om utredningen kräver det och endast i undantagsfall överstiga 90 dagar. Jämförelsevis kan nämnas att en verksamhet eller åtgärd som ska anmälas för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken får påbörjas tidigast sex veckor efter det att anmälan har gjorts om inte tillsynsmyndigheten bestämmer något annat. Förslaget om att en anmälningspliktig åtgärd inte får påbörjas förrän beslut om betydande miljöpåverkan är fattat kan bidra till en viss tidsfördröjning för den som har anmält vilket kan påverka företagen negativt. Givet de tidsramar som den handläggande myndigheten har att förhålla sig till bedöms dock konsekvenserna vara hanterbara för företagen.

I promemorian föreslås att anmälningsplikten inte ska gälla om avskogning sker för nedläggning av en kabel under jord om det område som avskogas inte är bredare än tre meter och längre än 20 kilometer och inte går igenom vissa känsliga områden. De kriterier som föreslås för att undanta vissa markkablar från anmälningsplikten kan uppfattas som komplicerade av de mindre elnätsföretagen och därmed i sig medföra

administrativa kostnader. Över tid bör dock denna effekt avta. De markkabelprojekt som trots undantaget kommer att träffas av anmälningsplikten är av sådan omfattning att de redan i dag anmäls för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken, varför den föreslagna ordningen inte bör vara särskilt betungande för nätägarna.

I promemorian föreslås att en avgift ska införas för tillsynsmyndighetens handläggning av anmälan för verksamheter eller åtgärder som omfattas av krav på anmälan i enlighet med förslaget i promemorian. Vid anmälan föreslås den som gjort anmälan betala 4 600 kronor.

Det är rimligt att anta att ett visst antal av de åtgärder som blir anmälningspliktiga enligt de föreslagna bestämmelserna kan antas medföra betydande miljöpåverkan. I dessa fall krävs tillstånd och för tillståndsprövning föreslås en avgift som uppgår till 23 800 kronor. Det finns i dag krav på att åtgärder som väsentligt kan komma att ändra naturmiljön ska anmälas för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken. Någon särskild tillståndsplikt för avskogning i syfte att ändra markanvändningen finns dock inte. En tillståndsprövning ställer högre krav på verksamhetsutövaren än ett anmälningsförfarande, bland annat sett till att en specifik miljöbedömning måste genomföras. En tillståndsprövning tar i regel också längre tid än ett anmälningsförfarande. För företag som behöver söka tillstånd för en åtgärd därför att den kan antas medföra betydande miljöpåverkan kan alltså förslaget antas medföra ökad administration, kostnader och tidsåtgång jämfört med om åtgärden endast hade behövts anmälas enligt 12 kap. 6 § miljöbalken.

Sammantaget bedöms förslagen påverka både små och stora företag. Konsekvenserna består i ökad administration och kostnader och vissa fall även ökad tidsåtgång. Konsekvenserna bedöms inte bli särskilt betungande för åtgärder som endast kräver anmälan. För åtgärder som kräver tillstånd är bedömningen att konsekvenserna blir mer betungande men hanterbara. Förslagen är nödvändiga med hänsyn till de krav som uppställs i MKB-direktivet och någon särskild hänsyn kan inte tas till små företag.

Nyplantering av skog i syfte att ändra markanvändningen

När det gäller omläggning av jordbruksmark till skogsmark finns i dag krav på att anmäla detta till länsstyrelsen enligt förordningen om miljöhänsyn i jordbruket. När det gäller nyplantering av skog på annan mark än jordbruksmark kan anmälan för samråd krävas enligt 12 kap. 6 § miljöbalken. Förslagen i promemorian innebär att nyplantering av skog på ett område större än 5 000 kvadratmeter i syfte att ändra markanvändningen alltid ska anmälas till länsstyrelsen för en bedömning om åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Om åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan ställs även krav på tillstånd enligt förslaget.

Med föreslagna ändringar i förordningen om anmälan för samråd kommer fler verksamheter och åtgärder att behöva genomgå en bedömning av om åtgärden medför betydande miljöpåverkan. Det har inte varit möjligt att identifiera hur många företag som kan komma att påverkas av förslagen.

I promemorian föreslås att en avgift ska införas för tillsynsmyndighetens handläggning av anmälan som ska omfattas av krav på anmälan i enlighet

med promemorians förslag. Vid anmälan föreslås den som gjort anmälan betala en avgift som uppgår till 4 600 kronor. Om tillsynsmyndigheten gör bedömningen att åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan krävs tillstånd. Det är rimligt att anta att ett visst antal av de åtgärder som blir anmälningspliktiga enligt de föreslagna bestämmelserna kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Om tillståndsprövning krävs ska verksamhetsutövaren betala en avgift som uppgår till 23 800 kronor.

Förslaget om att anmälan ska ha ett visst innehåll bedöms tydliggöra för den som ska anmäla vilka uppgifter som behöver skickas in i samband med anmälan om samråd. Detta bör i sin tur minska risken för att ytterligare kompletteringar behövs för att anmälan ska vara komplett, vilket kan minska företagens administrativa börda.

Enligt dagens regler får jordbruksmark läggas om till skogsmark först åtta månader efter att en anmälan har gjorts, medan åtgärder som ska anmälas för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken får påbörjas tidigast sex veckor efter att anmälan har gjorts. Undantag gäller om den handläggande myndigheten bestämmer något annat. Enligt förslaget i promemorian ska en åtgärd som omfattas av den nya anmälningsplikten få påbörjas först efter att den handläggande myndigheten fattat beslut i frågan om betydande miljöpåverkan. Enligt den föreslagna huvudregeln ska ett sådant beslut meddelas senast inom sex veckor och handläggningstiden får endast förlängas om utredningen kräver det och endast i undantagsfall överstiga 90 dagar. Förslaget bedöms få obetydliga konsekvenser för anmälningar som avser omläggning av jordbruksmark till skogsmark eftersom sådana åtgärder enligt dagens huvudregel ska anmälas åtta månader före åtgärden vidtas. För anmälningar som avser nyplantering av skog på annan mark än jordbruksmark kan förslaget medföra viss tidsfördröjning. Givet de tidsramar som den handläggande myndigheten har att förhålla sig till bedöms dock konsekvenserna bli hanterbara.

Sammantaget bedöms förslagen påverka framför allt små företag och av vilka majoriteten är markägare eller lantbrukare. Konsekvenserna består i ökad administration och kostnader och vissa fall även ökad tidsåtgång. Konsekvenserna bedöms inte bli särskilt betungande för åtgärder som endast kräver anmälan. För åtgärder som kräver tillstånd är bedömningen att konsekvenserna blir mer betungande men hanterbara. Förslagen är nödvändiga med hänsyn till de krav som uppställs i MKB-direktivet. Någon särskild hänsyn kan inte tas till små företag.

Omstrukturering av mark på landsbygden

Förslaget innebär att det krävs anmälan för vissa projekt som innebär att mark på landsbygden omstruktureras. Åtgärder som kan träffas av anmälningsplikten är större masshanteringsprojekt på landsbygden, t.ex. schakt- eller utfyllnadsprojekt. Även åtgärder som medför att markindelningen på landsbygden förändras, t.ex. borttagande av murar och alléer eller uppförande av enskilda vägar, omfattas av anmälningsplikten. Förslaget gäller samtliga företag som avser att omstrukturera mark på landsbygden. Omstruktureringsprojekt som innebär flytt eller tillförsel av massor undantas dock från anmälningsplikten om det berörda området inte är större än 5 000 kvadratmeter. Dessutom undantas omstruktureringsprojekt som innebär

ändring av markindelningen om miljöeffekterna endast är ringa. Därutöver undantas åtgärder som enligt andra bestämmelser har genomgått en undersökning av om en betydande miljöpåverkan kan antas och, om så bedömts vara fallet, en specifik miljöbedömning och tillståndsprövning eller motsvarande förfarande.

Flera olika aktörer kan beröras av anmälningsplikten, till exempel jordbrukare och aktörer inom samhällsbyggnadssektorn. Det har inte varit möjligt att identifiera hur många företag som kan komma att påverkas av förslaget. Många av de åtgärder som anmälningsplikten avser bör redan enligt andra bestämmelser bli föremål för en bedömning om betydande miljöpåverkan kan antas och, om så bedömts vara fallet, en specifik miljöbedömning och tillståndsprövning eller motsvarande förfarande. Exempel på verksamheter som redan enligt annan författning genomgår nämnda krav är s.k. MKB-projekt enligt plan- och bygglagen, vägplaner enligt väglagen och ett stort antal verksamheter enligt 9 och 11 kap. miljöbalken. Som redogjorts för närmare ovan krävs ingen anmälan för sådana åtgärder.

I promemorian föreslås att en avgift ska införas för tillsynsmyndighetens handläggning av anmälan som omfattas av krav på anmälan i enlighet med förslag i promemorian. Avgiften föreslås uppgå till 4 600 kronor.

Förslaget om att anmälan ska ha ett visst innehåll bedöms tydliggöra för den som ska anmäla vilka uppgifter som behöver skickas in, och även minska risken för att ytterligare kompletteringar behövs för att anmälan ska vara komplett, vilket kan minska företagens administrativa börda.

Förslaget innebär att verksamhetsutövaren alltid måste invänta ett beslut i frågan om betydande miljöpåverkan. Enligt den föreslagna huvudregeln ska ett sådant beslut meddelas senast inom sex veckor och handläggningstiden får endast förlängas om utredningen kräver det och endast i undantagsfall överstiga 90 dagar. Jämförelsevis kan nämnas att en verksamhet eller åtgärd som ska anmälas för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken får påbörjas tidigast sex veckor efter det att anmälan har gjorts om inte tillsynsmyndigheten bestämmer något annat. Förslaget om att en anmälningspliktig åtgärd inte får påbörjas förrän beslut om betydande miljöpåverkan är fattat bedöms bidra till viss tidsfördröjning vilket kan påverka företagen negativt. Givet de tidsramar som den handläggande myndigheten har att förhålla sig till bedöms dock konsekvenserna vara hanterbara för företagen.

Om en verksamhet eller åtgärd som träffas av den föreslagna anmälningsplikten berör ett biotopskyddsområde kan även dispens krävas enligt biotopskyddsreglerna i 7 kap. miljöbalken. Ett exempel på en situation när anmälningsplikten skulle kunna utlösas parallellt med biotopskyddsreglerna är när en avskiljande stenmur i jordbrukslandskapet tas bort för att förbättra arronderingen av mark. I de fall dispens krävs från det generella biotopskyddet föreslås i promemorian att frågan om dispens ska handläggas i samma ärende eller mål som frågan om omstrukturering av mark. Syftet är att samordna handläggningsprocessen och därmed underlätta för verksamhetsutövaren. Enligt statistik från Naturvårdsverket prövades det 512, 575, 599 respektive 645 ansökningar om dispens från det generella biotopskyddet per år under perioden 2014–2017. Av dessa ansökningar gjordes 99, 162, 143 respektive 133 med stöd av 7 kap. 11 b § miljöbalken, dvs. i syfte att vidta en åtgärd för att för att utveckla eller

bibehålla ett aktivt brukande av jordbruksmark (Rapport 6863, Tillämpning av bestämmelserna om det generella biotopskyddet, s. 15). Det är svårt att avgöra hur många av dessa ärenden som ingick i ett projekt för omstrukturering av mark på landsbygden.

Om tillsynsmyndigheten gör bedömningen att åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan krävs tillstånd. Det är rimligt att anta att ett visst antal av de åtgärder som blir anmälningspliktiga enligt de föreslagna bestämmelserna kan antas medföra betydande miljöpåverkan. I dessa fall ska de tillståndsprövas av länsstyrelsen, och för detta föreslås en avgift som uppgår till 23 800 kronor. Det finns idag dag krav på att åtgärder som kan komma att väsentligt ändra naturmiljön ska anmälas för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken. Någon särskild tillståndsplikt för omstruktureringsprojekt på landsbygden finns dock inte. En tillståndsprövsprocess ställer högre krav på verksamhetsutövaren än ett anmälningsförfarande, bland annat sett till att specifik miljöbedömning måste genomföras. En tillståndsprövsprocess tar i regel också längre tid än ett anmälningsförfarande. För företag som behöver söka tillstånd för en åtgärd därför att den kan antas medföra betydande miljöpåverkan kan alltså förslaget antas medföra ökad administration, kostnader och tidsåtgång jämfört med om åtgärden endast hade behövts anmälas enligt 12 kap. 6 § miljöbalken.

Sammantaget bedöms förslagen påverka både små och stora företag. Konsekvenserna består i ökad administration och kostnader och vissa fall även ökad tidsåtgång. Konsekvenserna bedöms inte bli särskilt betungande för åtgärder som endast kräver anmälan. För åtgärder som kräver tillstånd är bedömningen att konsekvenserna blir mer betungande men hanterbara. Förslagen är nödvändiga med hänsyn till de krav som uppställs i MKB-direktivet och någon särskild hänsyn kan inte tas till små företag.

Uppodling av annan mark än jordbruksmark för produktion av foder, livsmedel eller annan liknande jordbruksproduktion

De nya bestämmelserna om anmälningsplikt och tillståndsprövning enligt 12 kap. miljöbalken motsvarar i sin helhet det som gäller i dag enligt 9 kap. miljöbalken. Eftersom bestämmelserna om anmälningsplikt och tillståndsprövning för uppodling enbart flyttas från miljöprövningsförordningen till förordningen om anmälan för samråd bedöms förslaget inte påverka företagen i någon större utsträckning. Skillnaden blir att deras ärenden hanteras av länsstyrelsen i stället för den kommunala nämnden och miljöprövningsdelegationen och att avgiften för både anmälan och tillstånd blir en engångsavgift enligt 7 kap. förordningen om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken i stället för en avgift enligt den kommunala taxan vid anmälan och enligt 3 kap. och bilagan till förordningen om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken vid tillstånd.

Tidsåtgång och kostnader för företag

Tidsåtgången och kostnaden för en anmälan respektive en ansökan om tillstånd varierar stort, bland annat beroende på verksamhetens omfattning

och komplexitet samt kunskapen och erfarenheten hos den som upprättar anmälan.

I en rapport framtagen av det tidigare Verket för näringslivsutveckling har näringslivets administrativa kostnader på miljöområdet bedömts utifrån bland annat intervjuer och datainsamling. I rapporten uttalas att ett företag vanligtvis inte behöver anlita extern hjälp med en anmälan och att behovet av extern konsultation är störst vid tillståndsansökningar. Det uppskattas att en anmälan för en C-verksamhet tar ca 80 timmar i anspråk för en verksamhetsutövare. Utifrån de uppgifter som redovisas i rapporten uppgår den genomsnittliga kostnaden för verksamhetsutövaren till ca 41 000 kr. Om kostnaden räknas upp till dagens penningvärde motsvarar det en kostnad om ca 59 000 kronor. I samma rapport uppskattas att en ansökan om tillstånd för en liten till en medelstor B-verksamhet tar ca 40–110 timmar i anspråk för en verksamhetsutövare. Baserat på de uppgifter som redovisas i rapporten uppgår den genomsnittliga kostnaden för en verksamhetsutövare till ca 60 000–280 000 kronor. Uppräknat till dagens penningvärde motsvarar det en kostnad om ca 86 000–403 000 kronor (Rapport R 2006:01, Näringslivets administrativa kostnader på miljöområdet, 2006, tabell 7 och 12). Uppgifterna i rapporten är endast generella uppskattningar för C- och B-verksamheter. Kravbildningen på verksamhetsutövare kan även ha förändrats sedan rapporten togs fram. Uppgifterna måste därför tolkas med stor försiktighet.

Utöver kostnader för att ta fram underlag tillkommer en prövningsavgift för en anmälan eller ansökan om tillstånd. Som redogjorts för i avsnitten ovan bestäms avgiften för anmälningspliktiga vattenverksamheter utifrån en timtaxa, medan avgiften för tillståndspliktiga vattenverksamheter bestäms utifrån en grund- och en tilläggsavgift. Prövningsavgiften för övriga verksamheter och åtgärder utgår från en förutbestämd avgiftsklass. Se närmare avsnitten ovan.

8.6.5 Konsekvenser för enskilda

Förslagen ökar möjligheten för allmänheten och miljöorganisationer att delta i beslutsprocesser för de verksamheter och åtgärder som bedöms ha en betydande miljöpåverkan och lämna synpunkter som kan vara relevanta för besluten som rör dessa verksamheter och åtgärder.

Generellt innebär förslagen i denna promemoria också ett ökat skydd av miljön vilket kan ge en bättre naturupplevelse för individer. Detta kan i sin tur ge positiva effekter på individers hälsa, såväl fysiskt som psykiskt.

Även enskilda kan bedriva en verksamhet eller utföra en åtgärd som omfattas av förslagen i promemorian. I den mån enskilda bedriver verksamheter eller utför åtgärder som omfattas av förslagen i promemorian kommer konsekvenserna att vara samma som för företag. Se vidare avsnitt 8.6.4.

8.7 Konsekvenser för miljön

Förslagen som innebär att fler verksamheter och åtgärder blir anmälningspliktiga kommer att få en positiv inverkan på miljön eftersom det innebär

en förprovning av vissa verksamheter och åtgärder där någon sådan provning i dag inte görs. Att krav ställs på anmälan och bedömning av om verksamheten eller åtgärden kan antas innebära en betydande miljöpåverkan säkerställer att en bedömning görs av verksamheternas eller åtgärdernas effekter på miljön. Att exempelvis vattentäkter för vattenförsörjning för jordbruk med uttag över vissa gränsvärden blir anmälningspliktiga minskar risken för att stora uttag av grund- eller ytvatten görs där uttagen kan leda till att våtmarker torkar ut eller att djur och växter i vattendrag får försämrade levnadsförhållanden. Ett annat exempel är att avskogning med syfte att ändra markanvändningen kan påverka koldioxidbildningen vilket i sin tur påverkar klimatet. Slutligen bidrar krav på anmälan och bedömning av miljöpåverkan till ett ökat skydd av naturen vilken kan minska konsekvenserna av klimatförändringar eftersom ekosystemen blir mer motståndskraftiga.

Förslagen innebär också krav på tillstånd för en verksamhet eller åtgärd som kan antas leda till betydande miljöpåverkan och att ett tillstånd får ges först efter att en bedömning har gjorts av den huvudsakliga miljöpåverkan. En sådan bedömning innebär ett bättre underlag i provningen och ökar därigenom möjligheterna för myndigheterna att bedöma om verksamheten eller åtgärden ska få bedrivas och att ställa krav på relevanta skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått. Införandet av en tillståndsplikt i vissa fall för starkströmsluftledningar som uppförs med stöd av nätkoncession för område kommer att fördyra och i någon utsträckning försena utbyggnaden av elnätet i Sverige. Detta kan till viss del få negativa effekter för omställningen till ett fossilfritt samhälle, eftersom elektrifieringen inte kan genomföras i samma takt som annars. Förslagen i promemorian är dock nödvändiga till följd av de krav som uppställs i MKB-direktivet.

8.8 Övriga konsekvenser

Förslagen bedöms inte påverka jämställdheten mellan män och kvinnor eller möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen.

9 Författningskommentar

Förslaget till ändring i miljöbalken

6 kap.

20 §

I paragrafen anges tillämpningsområdet för de av kapitlets bestämmelser som avser specifika miljöbedömningar för verksamheter och åtgärder. Se vidare prop. 2016/17:200 s. 195 och 196.

I första stycket görs en utvidgning i *andra punkten* som innebär att kravet på en specifik miljöbedömning även ska omfatta verksamheter och åtgärder som ska provas för ett tillstånd enligt 12 kap. miljöbalken.

I *andra stycket* undantas tillståndsprovning av vilthägn enligt 12 kap. 11 § miljöbalken från kravet på specifik miljöbedömning i första stycket. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

23 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om när den som avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska undersöka om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

I *andra stycket fjärde punkten*, som är ny, införs ett nytt undantag från kravet på undersökning av om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Undantaget gäller verksamheter och åtgärder där frågan om betydande miljöpåverkan redan har avgjorts efter anmälan till en tillsynsmyndighet enligt miljöbalken eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av balken.

Övervägandena finns i avsnitt 6.2.5.

9 kap.

6 d §

Paragrafen innehåller bestämmelser om när en anmälningspliktig miljöfarlig verksamhet tidigast får påbörjas.

I *första stycket* görs en ändring som innebär att uttrycket att anmälan kom in till tillsynsmyndigheten ersätter att anmälan har gjorts. Ändringen är språklig och ingen ändring i sak är avsedd.

I *andra stycket*, som är nytt, införs en bestämmelse som reglerar vad som gäller när en anmälan är ofullständig och tillsynsmyndigheten förelägger den som har gjort anmälan att avhjälpa en brist. I sådana fall börjar tidsfristen löpa först när den som har gjort anmälan har avhjälpt bristen. En förutsättning för att tidsfristen ska räknas från denna tidpunkt är att tillsynsmyndigheten meddelar föreläggandet inom fyra veckor från den dag då anmälan kom in.

Övervägandena finns i avsnitt 6.3.4.

11 kap.

9 a §

Paragrafen innehåller bemyndiganden för regeringen.

Det införs en punktuppställning i *första stycket*.

Första punkten motsvarar det bemyndigande som finns i paragrafen i dag.

I *andra punkten* införs ett bemyndigande som innebär att regeringen får meddela föreskrifter om skyldighet för tillsynsmyndigheten att förelägga den som har gjort en anmälan att ansöka om tillstånd. Bemyndigandet möjliggör för regeringen att meddela föreskrifter bland annat där tillstånd krävs till följd av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.

I *tredje punkten* införs ett bemyndigande som innebär att regeringen får meddela föreskrifter om när en anmälningspliktig verksamhet tidigast får påbörjas. Bemyndigandet möjliggör för regeringen att meddela föreskrifter om undantag från bestämmelsen i 9 d §.

Övervägandena finns i avsnitt 6.1.3 och 6.1.4.

9 b §

Paragrafen innehåller bestämmelser om prövning av ansökan om tillstånd och handläggning av anmälan om vattenverksamhet.

En ändring görs som innebär att bestämmelserna i *tredje stycket* om när en anmälningspliktig vattenverksamhet tidigast får påbörjas flyttas från denna paragraf till 9 d §, se kommentaren till den bestämmelsen.

9 d §

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om när en anmälningspliktig verksamhet tidigast får påbörjas.

Bestämmelsen i *första stycket* motsvarar delvis nuvarande 9 b § tredje stycket. I *första punkten* görs en hänvisning till föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 9 a § första stycket tredje punkten, som är ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om när en anmälningspliktig verksamhet tidigast får påbörjas. *Andra punkten* motsvarar delar av nuvarande 9 b § tredje stycket.

I *andra stycket* införs en bestämmelse som reglerar vad som gäller när en anmälan är ofullständig och tillsynsmyndigheten förelägger den som har gjort anmälan att avhjälpa en brist. I sådana fall börjar tidsfristen löpa först när den som har gjort anmälan har avhjälpt bristen. En förutsättning för att tidsfristen ska räknas från denna tidpunkt är att tillsynsmyndigheten meddelar föreläggandet inom fyra veckor från den dag då anmälan kom in.

Övervägandena finns i avsnitt 6.1.6.

11 §

Paragrafen innehåller vissa särskilda undantag från tillståndsskyldigheten för vattenverksamhet.

En ändring görs som innebär att den första punkten delas upp i två punkter. *Första punkten* motsvarar det nuvarande undantaget för vattentäkt för en en- eller tvåfamiljsfastighet. *Andra punkten* innehåller ett undantag för vattentäkt för en jordbruksfastighet. Det görs en ändring som innebär att en vattentäkt för en jordbruksfastighets husbehovsförbrukning eller värmeförsörjning är undantagen från tillståndsskyldigheten, om tärkten används för bortledning av upp till tio kubikmeter ytvatten eller grundvatten per dygn på Gotland eller Öland eller 25 kubikmeter yt- eller grundvatten per dygn på en annan plats än på Gotland eller Öland. För mer information om vad som avses med husbehovsförbrukning, se prop. 1997/98:45 del 2, s. 133.

Övervägandena finns i avsnitt 6.1.5.

12 kap.

12 §

Paragrafen innehåller bemyndiganden för regeringen att meddela föreskrifter om det krävs till följd av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.

Det införs ett bemyndigande som innebär att regeringen får meddela föreskrifter om anmälningsplikt för verksamheter och åtgärder, om det krävs till följd av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.

Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

16 kap.

2 f §

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om att tillstånd får begränsas till att enbart avse ändringen för verksamheter som är tillståndspliktiga enligt bestämmelser som har meddelats med stöd av 12 kap. 12 § miljöbalken.

Prövningen av om ändringen kan tillåtas måste ske med beaktande av det slutresultat som verksamheten som helhet får med ändringen. Det är inte möjligt att pröva ändringen isolerat från sitt sammanhang. Om tillståndsmyndigheten finner att det från miljöskyddssynpunkt är möjligt att begränsa tillståndet till att enbart avse en ändring, bör ändringstillståndet få förenas med villkor även för delar av verksamheten som har ett miljömässigt samband med ändringen.

Det är tillståndsmyndigheten som avgör om den av verksamhetsutövaren gjorda avgränsningen kan godtas och om ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen kan ligga till grund för prövningen.

Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

19 kap.

4 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om förfarandet i länsstyrelserna och de kommunala nämnderna vid handläggning av ärenden.

En ändring görs som förtydligar att dessa bestämmelser endast ska tillämpas vid prövning av ärenden som avser miljöfarlig verksamhet.

Övervägandena finns i avsnitt 6.6.

5 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om förfarandet i länsstyrelserna och de kommunala nämnderna vid handläggning av ärenden.

En ändring görs som innebär att dessa bestämmelser endast ska tillämpas vid prövning av ärenden som avser miljöfarlig verksamhet. Övriga ändringar är endast språkliga och ingen ändring i sak är avsedd.

I *tredje punkten* görs en ändring som innebär att bestämmelser om skyldighet att tillhandahålla utredning ska tillämpas i stället för bestämmelser om prövningar som avses i 24 kap. 3, 5, 8, 9 och 13 §§. Ändringen är endast språklig och ingen ändring i sak är avsedd.

Övervägandena finns i avsnitt 6.6.

24 kap.

1 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om rättskraft.

I *första stycket* införs bestämmelser om att ett beslut om tillstånd enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 12 kap. 12 § omfattas av rättskraft. Detta innebär att om beslutet har fått laga kraft gäller tillståndet mot alla, vad avser frågor som har prövats i beslutet. Beslut om tillstånd

för uppförande av vilthägn omfattas inte av bestämmelsen, eftersom sådana beslut inte meddelas enligt föreskrifter som meddelats med stöd av 12 kap. 12 §. För mer information om rättskraft, se prop. 1997/98:45 del 2, s. 251–253.

Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

8 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om prövningens omfattning vid prövning av ändringstillstånd.

En ändring görs som innebär att bestämmelsen även ska tillämpas på ändringstillstånd som avses i 16 kap. 2 f §, dvs. vid prövningen av ändringstillstånd som har meddelats enligt bestämmelser som meddelats med stöd av 12 kap. 12 § miljöbalken.

Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

29 kap.

4 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om straff för otillåten miljöverksamhet.

Det införs en ny bestämmelse i *första stycket punkten 2* som innebär att det blir förenat med straffansvar att med uppsåt eller av oaktsamhet påbörja en verksamhet eller vidta en åtgärd utan tillstånd eller utan att ha gjort en anmälan, eller efter att ha gjort en anmälan påbörja en verksamhet eller åtgärd utan att följa ett föreskrivet förbud mot att påbörja verksamheten eller åtgärden, allt enligt vad som krävs enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 12 kap. 12 § miljöbalken.

Övervägandena finns i avsnitt 6.2.15.

Klimat- och näringslivsdepartementet
Miljöprövningsenheten
Rättssekretariatet

Remiss av promemorian Ytterligare steg för att förbättra genomförandet av MKB-direktivet

Remissinstanser

1. Affärsverket svenska kraftnät
2. Alvesta kommun
3. Borås kommun
4. Borgholms kommun
5. Boverket
6. Byggföretagen
7. Dals-Eds kommun
8. Domstolsverket
9. Dorotea kommun
10. Einar Mattsson AB
11. Energiföretagen Sverige
12. Energigas Sverige
13. Energimarknadsinspektionen
14. Eskilstuna kommun
15. Fortifikationsverket
16. Företagarna
17. Försvarsinspektören för hälsa och miljö
18. Försvarsmakten
19. Gotlands kommun

20. Gävle kommun
21. Göteborgs universitet
22. Hagfors kommun
23. Havs- och vattenmyndigheten
24. Huddinge kommun
25. Hushållningssällskapens förbund
26. Härnösands kommun
27. Innovations- och kemiindustrierna i Sverige, IKEM
28. JM AB
29. Jönköpings kommun
30. Kiruna kommun
31. Kommerskollegium
32. Konkurrensverket
33. Lantbrukarnas riksförbund
34. Lantmäteriet
35. Lomma kommun
36. Luleå tekniska universitet
37. Lycksele kommun
38. Lysekils kommun
39. Länsstyrelsen i Blekinge län
40. Länsstyrelsen i Dalarnas län
41. Länsstyrelsen i Gotlands län
42. Länsstyrelsen i Gävleborgs län
43. Länsstyrelsen i Hallands län
44. Länsstyrelsen i Jämtlands län
45. Länsstyrelsen i Jönköpings län
46. Länsstyrelsen i Kalmar län
47. Länsstyrelsen i Kronobergs län
48. Länsstyrelsen i Norrbottens län
49. Länsstyrelsen i Skåne län

50. Länsstyrelsen i Stockholms län
51. Länsstyrelsen i Södermanlands län
52. Länsstyrelsen i Uppsala län
53. Länsstyrelsen i Värmlands län
54. Länsstyrelsen i Västerbottens län
55. Länsstyrelsen i Västernorrlands län
56. Länsstyrelsen i Västmanlands län
57. Länsstyrelsen i Västra Götalands län
58. Länsstyrelsen i Örebro län
59. Länsstyrelsen i Östergötlands län
60. Malmö kommun
61. Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt
62. Mark- och miljödomstolen vid Östersunds tingsrätt
63. Mark- och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt
64. Mellanskog
65. Mora kommun
66. Motala kommun
67. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
68. Mörbylånga kommun
69. Nacka kommun
70. Naturvårdsverket
71. NCC AB
72. Norra skog
73. Olofströms kommun
74. Peab AB
75. Piteå kommun
76. Polismyndigheten
77. Regelrådet
78. Region Dalarna
79. Region Sörmland

80. Region Norrbotten
81. Region Stockholm
82. Re:NewCell AB
83. Riksantikvarieämbetet
84. Sametinget
85. Sjöbo kommun
86. Skanska AB
87. Skellefteå kommun
88. Skogforsk
89. Skogsstyrelsen
90. Sotenäs kommun
91. Statens energimyndighet
92. Statens fastighetsverk
93. Statens jordbruksverk
94. Stockholms kommun
95. Stockholms universitet
96. Sveaskog AB
97. Svenska Botaniska Föreningen
98. Svenska Naturskyddsföreningen
99. Svenskt Näringsliv
100. Svenskt vatten
101. Sveriges geologiska undersökning
102. Sveriges Jordägareförbund
103. Sveriges Kommuner och Regioner
104. Sveriges lantbruksuniversitet
105. Svevia AB
106. Säffle kommun
107. Södra Cell AB
108. Södra skogsägarna
109. Trafikverket

- 110. Uppsala kommun
- 111. Uppsala universitet
- 112. Vattenfall AB
- 113. Vattenmyndigheten för Norra Östersjöns vattendistrikt
- 114. Vattenmyndigheten för Bottenvikens vattendistrikt
- 115. Vattenmyndigheten för Västerhavets vattendistrikt
- 116. Vårgårda kommun
- 117. Västerås kommun
- 118. Åklagarmyndigheten
- 119. Åre kommun
- 120. Örebro kommun

Remissvaren ska ha kommit in till Klimat- och näringslivsdepartementet **senast den 5 april 2024**. Svaren bör lämnas per e-post till kn.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till jonathan.andersson@regeringskansliet.se. Ange diarienummer KN2023/04664 och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet.

Svaret bör lämnas i två versioner: den ena i ett bearbetningsbart format (t.ex. Word), den andra i ett format (t.ex. pdf) som följer tillgänglighetskraven enligt lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service. Remissinstansens namn ska anges i namnet på respektive dokument.

Remissvaren kommer att publiceras på regeringens webbplats.

I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen eller materialet i promemorian. Regeringen önskar särskilt synpunkter på de gränsvärden och kriterier som föreslås för vissa av de föreslagna anmälningsplikterna i promemorian.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.

För **andra remissinstanser** innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter.

Promemorian kan laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Remissinstanserna kan utan kostnad beställa tryckta exemplar av promemorian via ett [beställningsformulär hos Elanders Sverige AB](#).

Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens promemoria [Svara på remiss \(SB PM 2021:1\)](#). Den kan laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Anna Berglund
Ämnesråd

Kopia till

Elanders Sverige AB, e-postadress: betankande@elanders.com

Carl Morberg
HandläggareKlimat- och näringslivsdepartementet
Miljöprövningsenheten
KN2023/04664

Borås Stads remissyttrande: Ytterligare steg för ett förbättrat genomförande av MKB-direktivet

Beslut

Borås Stad tillstyrker remissen.

Ärendet i sin helhet

Borås Stad har fått en remiss av Ytterligare steg för ett förbättrat genomförande av MKB-direktivet från Regeringskansliet.

Sverige har fått synpunkter på hur MKB-direktivet införlivats i svensk lagstiftning. Promemorian innehåller förslag till lagändringar och motiveringar till dessa.

Borås Stad ställer sig bakom de föreslagna lagändringarna och förtydligandena och ser det positivt att Klimat- och näringslivsdepartementet säkerställer att en systematisk bedömning av miljöpåverkan genomförs för projekt som på grund av sin art, storlek eller lokalisering kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Beslutsunderlag

1. Remiss av promemorian Ytterligare steg för ett förbättrat genomförande av MKB-direktivet (KN2023/04664)

Svar på remiss expedieras till

1. Klimat- och näringslivsdepartementet,
kn.remissvar@regeringskansliet.se

Svante Stomberg
Stadsdirektör

Sanna Andersson
HandläggareJustitiedepartementet
Enheten för migrationsrätt

Borås Stads remissyttrande: Utkast till lagrådsremiss - Förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd

Ju2024/00480

Beslut

Borås Stad tillstyrker remissen.

Ärendet i sin helhet

Borås Stad har mottagit en remiss från Justitiedepartementet gällande utkast till lagrådsremiss - Förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd.

Borås Stad ställer sig bakom förslaget, vilket bedöms bidra till att förbättra levnadsvillkoren för de utlänningar som har tillfälligt skydd. En förändring i regelverket kring folkbokföringen skulle kunna skapa större likvärdighet mellan kommunerna och därmed en större förutsägbarhet, bland annat när det gäller tillgång till kommunal vuxenutbildning.

Förslaget bedöms dock innebära konsekvenser för kommunen, bland annat i form av utökat ansvar och kostnader för ekonomiskt bistånd och andra insatser som kommuner ger med stöd av socialtjänstlagen.

Beslutsunderlag

1. Remiss: Remittering av utkast till lagrådsremiss - Förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd

Svar på remiss expedieras till

1. Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Svante Stomberg
Stadsdirektör

Från: Borås Stad
Skickat: den 26 februari 2024 09:17
Till: Kommunstyrelsen Diarium
Ämne: VB: Remiss av utkast till lagrådsremiss Förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd – Svar senast 5/4 2024
Bifogade filer: Utkast till lagrådsremiss.pdf; Remislista FBF.pdf

Från: Marianne Sjöberg <marianne.sjoberg@regeringskansliet.se> För JU L7

Skickat: den 23 februari 2024 17:29

Till: [registrator <registrator@arbetsformedlingen.se>](mailto:registrator@arbetsformedlingen.se); [info <info@barnombudsmannen.se>](mailto:info@barnombudsmannen.se); [registrator <registrator@csn.se>](mailto:registrator@csn.se); [huvudkontoret <huvudkontoret@forsakringskassan.se>](mailto:huvudkontoret@forsakringskassan.se); [registrator <registrator@isf.se>](mailto:registrator@isf.se); [info <info@jamy.se>](mailto:info@jamy.se); skane@lansstyrelsen.se; stockholm@lansstyrelsen.se; vasternorrland@lansstyrelsen.se; vastragotaland@lansstyrelsen.se; [registrator <registrator@migrationsverket.se>](mailto:registrator@registrator@migrationsverket.se); [info <info@mfd.se>](mailto:info@mfd.se); [registrator <registrator@pensionsmyndigheten.se>](mailto:registrator@registrator@pensionsmyndigheten.se); [registrator kansli <registrator.kansli@polisen.se>](mailto:registrator.kansli@polisen.se); [registrator <registrator@skatteverket.se>](mailto:registrator@registrator@skatteverket.se); [socialstyrelsen <socialstyrelsen@socialstyrelsen.se>](mailto:socialstyrelsen@socialstyrelsen.se); [registrator <registrator@statenssc.se>](mailto:registrator@statenssc.se); [registrator <registrator@skolverket.se>](mailto:registrator@skolverket.se); [scb <scb@scb.se>](mailto:scb@scb.se); [registrator <registrator@statskontoret.se>](mailto:registrator@registrator@statskontoret.se); sakerhetspolisen@sakerhetspolisen.se; [kontakt <kontakt@transportstyrelsen.se>](mailto:kontakt@kontakt@transportstyrelsen.se); [registrator <registrator@uu.se>](mailto:registrator@registrator@uu.se); domstolsverket@dom.se; [forvaltningsrattenigoteborg <forvaltningsrattenigoteborg@dom.se>](mailto:forvaltningsrattenigoteborg@forvaltningsrattenigoteborg@dom.se); [forvaltningsrattenijonkoping <forvaltningsrattenijonkoping@dom.se>](mailto:forvaltningsrattenijonkoping@forvaltningsrattenijonkoping@dom.se); [forvaltningsrattenistockholm <forvaltningsrattenistockholm@dom.se>](mailto:forvaltningsrattenistockholm@forvaltningsrattenistockholm@dom.se); [forvaltningsratteniumea <forvaltningsratteniumea@dom.se>](mailto:forvaltningsratteniumea@forvaltningsratteniumea@dom.se); [kammarrattenistockholm <kammarrattenistockholm@dom.se>](mailto:kammarrattenistockholm@kammarrattenistockholm@dom.se); kommunstyrelsen@jarfalla.se; huddinge@huddinge.se; medborgarcenter@botkyrka.se; haningekommun@haninge.se; sollentuna.kommun@sollentuna.se; kommunstyrelsen@stockholm.se; sodertalje.kommun@sodertalje.se; registrator@nacka.se; kommunstyrelsen@solna.se; kontaktcenter@norrstalje.se; kommunledningskontoret@ uppsala.se; kommunstyrelse@enkoping.se; kommun@strangnas.se; kommun@linkoping.se; kommunstyrelsen@vaxjo.se; kommunstyrelsen@malmo.se; kontaktcenter@helsingborg.se; info@engelholm.se; kommunen@hasselholm.se; stadsledningskontoret@stadshuset.goteborg.se; registrator@lysekil.se; [Borås Stad <boras.stad@boras.se>](mailto:boras.stad@boras.se); karlstadskommun@karlstad.se; kommun@orebro.se; kommunstyrelsen@vasteras.se; kommunstyrelsen@gavle.se; kommun@harnosand.se; sundsvalls.kommun@sundsvall.se; kundtjanst@skelleftea.se; kommunen@boden.se; registrator.rlk@regionstockholm.se; region@skane.se; regionnorbotten@norbotten.se; info@advokatsamfundet.se; info@funktionsratt.se; info@nuforum.se; [info <info@redcross.se>](mailto:info@info@redcross.se); registrator@skr.se; [registrator <registrator@tlv.se>](mailto:registrator@registrator@tlv.se); uais@live.se; info@visnet.se

Kopia: betankande@elanders.com

Ämne: Remiss av utkast till lagrådsremiss Förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd – Svar senast 5/4 2024

Detta meddelande kommer från en extern avsändare.

Meddelandet har skickats från någon utanför Borås Stads organisation.

Remittering av utkast till lagrådsremiss Förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd

<https://regeringen.se/remisser/2024/02/remittering-av-utkast-till-lagratsremiss-forbatttrade-levnadsvillkor-for-utlanningar-med-tillfalligt-skydd>

OBS! länken kommer att fungera från och med lördag 24/2 kl. 05.30.

Remissinstanser

1. Advokatsamfundet
2. Arbetsförmedlingen
3. Barnombudsmannen
4. Bodens kommun
5. Borås kommun
6. Botkyrka kommun
7. Centrala studiestödsnämnden
8. Domstolsverket
9. Enköpings kommun
10. Funktionsrätt Sverige
11. Försäkringskassan
12. Förvaltningsrätten i Göteborg (migrationsdomstolen)
13. Förvaltningsrätten i Jönköping
14. Förvaltningsrätten i Stockholm (migrationsdomstolen)
15. Förvaltningsrätten i Umeå
16. Gävle kommun
17. Göteborgs kommun
18. Haninge kommun
19. Helsingborgs kommun
20. Huddinge kommun
21. Hässleholms kommun
22. Härnösands kommun
23. Inspektionen för socialförsäkringen

24. Jämställdhetsmyndigheten
25. Järfälla kommun
26. Kammarrätten i Stockholm
27. Karlstads kommun
28. Linköpings kommun
29. Länsstyrelsen i Skåne län
30. Länsstyrelsen i Stockholm
31. Länsstyrelsen i Västernorrlands län
32. Länsstyrelsen i Västra Götaland
33. Lysekils kommun
34. Malmö kommun
35. Migrationsverket
36. Myndigheten för delaktighet
37. Nacka kommun
38. Nordic Ukraine Forum
39. Norrtälje kommun
40. Pensionsmyndigheten
41. Polismyndigheten
42. Region Stockholm
43. Region Skåne
44. Region Norrbotten
45. Skatteverket
46. Skellefteå kommun
47. Statens skolverk
48. Statistiska centralbyrån
49. Socialstyrelsen
50. Sollentuna kommun
51. Solna kommun
52. Statens servicecenter

53. Statskontoret
54. Stockholms kommun
55. Strängnäs kommun
56. Sundsvalls kommun
57. Svenska Röda Korset
58. Sveriges kommuner och Regioner
59. Säkerhetspolisen
60. Södertälje kommun
61. Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket
62. Transportstyrelsen
63. Ukrainska Alliansen i Sverige
64. Uppsala kommun
65. Uppsala universitet (Juridiska institutionen)
66. Vuxenutbildning i Samverkan
67. Västerås kommun
68. Växjö kommun
69. Ängelholms kommun
70. Örebro kommun

Remissvaren ska ha kommit in till Justitiedepartementet **senast den 5 april 2024**. Svaren bör lämnas per e-post till ju.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till ju.L7@regeringskansliet.se. Ange diarienummer Ju2024/00480 och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet.

Svaret bör lämnas i två versioner: den ena i ett bearbetningsbart format (t.ex. Word), den andra i ett format (t.ex. pdf) som följer tillgänglighetskraven enligt lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service. Remissinstansens namn ska anges i namnet på respektive dokument.

Remissvaren kommer att publiceras på regeringens webbplats.

I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen eller materialet i utkastet till lagrådsremiss.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.

För **andra remissinstanser** innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter.

Utkastet kan inom kort laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens promemoria [Svara på remiss \(SB PM 2021:1\)](#). Den kan laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Karl Rahm
Kansliråd

Kopia till

Elanders Sverige AB, e-postadress: betankande@elanders.com

Vänliga hälsningar

Marianne Sjöberg
Kanslisekreterare
Justitiedepartementet
Enheten för migrationsrätt

Regeringskansliet

Justitiedepartementet
Enheten för migrationsrätt
Martin Une Larsson

Remittering av utkast till lagrådsremiss Förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd

Remissinstanser

1. Advokatsamfundet
2. Arbetsförmedlingen
3. Barnombudsmannen
4. Bodens kommun
5. Borås kommun
6. Botkyrka kommun
7. Centrala studiestödsnämnden
8. Domstolsverket
9. Enköpings kommun
10. Funktionsrätt Sverige
11. Försäkringskassan
12. Förvaltningsrätten i Göteborg (migrationsdomstolen)
13. Förvaltningsrätten i Jönköping
14. Förvaltningsrätten i Stockholm (migrationsdomstolen)
15. Förvaltningsrätten i Umeå
16. Gävle kommun
17. Göteborgs kommun
18. Haninge kommun
19. Helsingborgs kommun

20. Huddinge kommun
21. Hässleholms kommun
22. Härnösands kommun
23. Inspektionen för socialförsäkringen
24. Jämställdhetsmyndigheten
25. Järfälla kommun
26. Kammarrätten i Stockholm
27. Karlstads kommun
28. Linköpings kommun
29. Länsstyrelsen i Skåne län
30. Länsstyrelsen i Stockholm
31. Länsstyrelsen i Västernorrlands län
32. Länsstyrelsen i Västra Götaland
33. Lysekils kommun
34. Malmö kommun
35. Migrationsverket
36. Myndigheten för delaktighet
37. Nacka kommun
38. Nordic Ukraine Forum
39. Norrtälje kommun
40. Pensionsmyndigheten
41. Polismyndigheten
42. Region Stockholm
43. Region Skåne
44. Region Norrbotten
45. Skatteverket
46. Skellefteå kommun
47. Statens skolverk
48. Statistiska centralbyrån
49. Socialstyrelsen

50. Sollentuna kommun
51. Solna kommun
52. Statens servicecenter
53. Statskontoret
54. Stockholms kommun
55. Strängnäs kommun
56. Sundsvalls kommun
57. Svenska Röda Korset
58. Sveriges kommuner och Regioner
59. Säkerhetspolisen
60. Södertälje kommun
61. Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket
62. Transportstyrelsen
63. Ukrainska Alliansen i Sverige
64. Uppsala kommun
65. Uppsala universitet (Juridiska institutionen)
66. Vuxenutbildning i Samverkan
67. Västerås kommun
68. Växjö kommun
69. Ängelholms kommun
70. Örebro kommun

Remissvaren ska ha kommit in till Justitiedepartementet **senast den 5 april 2024**. Svaren bör lämnas per e-post till ju.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till ju.L7@regeringskansliet.se. Ange diarienummer Ju2024/00480 och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet.

Svaret bör lämnas i två versioner: den ena i ett bearbetningsbart format (t.ex. Word), den andra i ett format (t.ex. pdf) som följer tillgänglighetskraven enligt lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service. Remissinstansens namn ska anges i namnet på respektive dokument.

Remissvaren kommer att publiceras på regeringens webbplats.

I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen eller materialet i utkastet till lagrådsremiss.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.

För **andra remissinstanser** innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter.

Utkastet kan inom kort laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens promemoria [Svara på remiss \(SB PM 2021:1\)](#). Den kan laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Karl Rahm
Kansliråd

Kopia till

Elanders Sverige AB, e-postadress: betankande@elanders.com

Utkast till lagrådsremiss

Förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd

Utkastets huvudsakliga innehåll

I utkastet föreslås bl.a. att en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd ska kunna folkbokföras tidigare än vad nuvarande reglering medger. Det lämnas också förslag för att säkerställa att en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och som arbetar ska få tillgång till arbetsbaserad föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning. Förslagen syftar till att förbättra levnadsvillkoren för utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och ge dem större möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden på ett ändamålsenligt och samhällsekonomiskt effektivt sätt. Det föreslås samtidigt vissa ändringar för att förtydliga nuvarande regelverk, bl.a. att en utlänning som har ett giltigt uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, inte ska vara försäkrad för bosättningsbaserade förmåner enligt socialförsäkringsbalken eller ha rätt till insatser med stöd av lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 november 2024.

Förslagen bygger på en överenskommelse mellan regeringen och Sverigedemokraterna.

Innehållsförteckning

1	Beslut	3
1	Lagtext	4
1.1	Förslag till lag om folkbokföring av utlänningar med tillfälligt skydd i vissa fall	4
1.2	Förslag till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)	6
1.3	Förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716)	8
1.4	Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.....	10
1.5	Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade	11
2	Ärendet.....	12
3	Massflyktsdirektivet och det svenska genomförandet.....	12
3.1	Massflyktsdirektivets innehåll i relevanta delar	12
3.2	Det svenska genomförandet 2003	13
3.3	Rådets genomförandebeslut	13
3.4	Levnadsvillkoren för utlänningar med tillfälligt skydd bör förbättras	14
4	Folkbokföring	16
4.1	Utlänningar med tillfälligt skydd ska kunna folkbokföras tidigare	16
4.2	Anmälan om inflyttning	20
5	Tydligare regler om uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd	23
6	Rätten till bosättningsbaserade förmåner enligt socialförsäkringsbalken.....	24
7	Rätten till vissa arbetsbaserade förmåner enligt socialförsäkringsbalken.....	26
8	Insatser för särskilt stöd och särskild service	28
9	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	30
10	Konsekvenser.....	31
11	Författningskommentar	39
11.1	Förslaget till lag om folkbokföring av utlänningar med tillfälligt skydd i vissa fall	39
11.2	Förslaget till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)	41
11.3	Förslaget till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716)	43
11.4	Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken	44
11.5	Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade	45

1 Beslut

[---] har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag (2024:000) om folkbokföring av utlänningar med tillfälligt skydd i vissa fall,
2. lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481),
3. lag om ändring i utlänningslagen (2005:716),
4. lag om ändring i socialförsäkringsbalken,
5. lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

1 Lagtext

1.1 Förslag till lag om folkbokföring av utlänningar med tillfälligt skydd i vissa fall

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om krav för folkbokföring av en utlänning som omfattas av rådets genomförandebeslut (EU) 2022/382 av den 4 mars 2022 om fastställande av att det föreligger massiv tillströmning av fördrivna personer från Ukraina i den mening som avses i artikel 5 i direktiv 2001/55/EG och som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, enligt 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716).

2 § Denna lag ska tillämpas i stället för 4 § andra stycket folkbokföringslagen (1991:481). I övrigt tillämpas folkbokföringslagens bestämmelser för en person som omfattas av denna lag.

3 § Lagen gäller inte för en utlänning som har beviljats en flyktingstatusförklaring enligt 4 kap. 3 c § utlänningslagen (2005:716) eller ett resedokument enligt 4 kap. 4 § utlänningslagen eller om det i övrigt finns synnerliga skäl för folkbokföring.

4 § De uttryck som används i denna lag har samma betydelse och tillämpningsområde som i folkbokföringslagen (1991:481).

När folkbokföring ska ske

5 § En utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, enligt 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716) får inte folkbokföras under de första tolv månaderna av uppehållstillståndets giltighetstid. Därefter ska utlänningen folkbokföras om han eller hon kan antas komma att regelmässigt tillbringa sin nattvila eller motsvarande vila (dygnsvilan) i landet under ytterligare minst sex månader.

6 § För ett barn som föds levande här i landet och beviljas uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, enligt 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716) gäller följande. Om barnet inte har folkbokförts vid födseln enligt 2 § folkbokföringslagen (1991:481) får barnet, utan hinder av vad som anges i 5 §, folkbokföras om modern folkbokförs. Det som sägs om modern gäller även fadern eller barnets förälder enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken om denne är vårdnadshavare.

1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2024.

2. En utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd enligt 21 kap. 2, 3 eller 4 § utlänningslagen (2005:716) före den 1 november 2023 ska folkbokföras om han eller hon kan antas komma att regelmässigt tillbringa sin nattvila eller motsvarande vila (dygnsvilan) i landet åtminstone till och med den 4 mars 2025. En anmälan om inflyttning enligt 26 § folkbokföringslagen (1991:481) ska lämnas till Skatteverket inom fyra veckor från den dag lagen har trätt i kraft.

1.2 Förslag till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)

Härigenom föreskrivs att 4 och 26 §§ folkbokföringslagen (1991:481) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §¹

En utlänning som måste ha uppehållsrätt eller uppehållstillstånd för att få vistas i Sverige, får folkbokföras endast om detta villkor är uppfyllt eller om det finns synnerliga skäl för att han eller hon ändå ska folkbokföras.

En utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, enligt 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716) ska inte folkbokföras, om utlänningen kan antas komma att vistas i landet med stöd av det beviljade tillståndet under kortare tid än tre år. Detta gäller dock inte, om utlänningen har beviljats en flyktningstatusförklaring enligt 4 kap. 3 c § utlänningslagen eller en motsvarande förklaring enligt äldre bestämmelser eller ett resedokument enligt 4 kap. 4 § utlänningslagen eller om det i övrigt finns synnerliga skäl för folkbokföring.

Andra stycket gäller inte för den som omfattas av lagen (2024:000) om folkbokföring av utlänningar med tillfälligt skydd i vissa fall.

26 §²

Den som har flyttat in från utlandet och ska folkbokföras ska anmäla inflyttningen till Skatteverket. En sådan anmälan ska göras inom en vecka efter det att han eller hon har vistats i landet i tre månader.

Den som har flyttat in från utlandet och ska folkbokföras ska anmäla inflyttningen till Skatteverket. En sådan anmälan ska göras inom en vecka efter det att han eller hon har vistats i landet i tre månader. *Om den som måste ha uppehållstillstånd för att få vistas i Sverige har vistats i landet i mer än tre månader utan att uppfylla villkoren i 4 §, ska dock anmälan göras inom fyra veckor efter den dag förutsättningarna för folkbokföring är uppfyllda.*

En anmälan ska även göras när den som är avregistrerad som försvunnen ska folkbokföras och när ett barn ska folkbokföras här i landet enligt 2 a § eller 3 § tredje stycket.

Anmälningsskyldigheten enligt första stycket gäller inte en utländsk medborgare som omfattas av 4 § lagen (1976:661) om immunitet och

¹ Senaste lydelse 2013:380.

² Senaste lydelse 2013:380.

privilegier i vissa fall och som inte har rätt till motsvarande immunitet och privilegier som en diplomatisk företrädare vid en främmande makts beskickning.

Denna lag träder i kraft den 1 november 2024.

1.3 Förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716)

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 18 § och 21 kap. 7 § utlänningslagen (2005:716) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

18 §¹

En utlänningsansökan om uppehållstillstånd i Sverige ska ha ansökt om och beviljats ett sådant tillstånd före inresan i landet. En ansökan om uppehållstillstånd får inte bifallas efter inresan.

Första stycket gäller dock inte om

1. utlänningsansökan har rätt till uppehållstillstånd här som flykting eller alternativt skyddsbehövande enligt 1 § eller kan beviljas uppehållstillstånd här med stöd av 21 kap. 2, 3 eller 4 §,

1. utlänningsansökan har rätt till uppehållstillstånd här som flykting eller alternativt skyddsbehövande enligt 1 § eller kan beviljas uppehållstillstånd här med stöd av 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 §,

2. utlänningsansökan med stöd av 6 § bör beviljas uppehållstillstånd här,

3. en ansökan om uppehållstillstånd avser förlängning av ett tidsbegränsat uppehållstillstånd som beviljats en utlänningsansökan med stöd av 3 eller 3 a §,

4. utlänningsansökan kan beviljas eller har ett tidsbegränsat uppehållstillstånd här med stöd av 15 §,

5. utlänningsansökan enligt 3 § första stycket 1–4, 3 a § första stycket 1–4 eller andra stycket har stark anknytning till en person som är bosatt i Sverige och det inte skäligen kan krävas att utlänningsansökaren reser till ett annat land för att ge in ansökan där,

6. utlänningsansökan har rätt till uppehållstillstånd med stöd av 3 § första stycket 5,

7. utlänningsansökan kan beviljas uppehållstillstånd enligt 15 a eller 15 d §,

8. följande villkor är uppfyllda:

a) utlänningsansökan ansöker om förlängning av ett tidsbegränsat uppehållstillstånd, för arbete som har beviljats enligt 10 § i de fall som avses i 6 kap. 2 § första stycket eller enligt 15 a §, eller för att bedriva näringsverksamhet enligt 10 a §,

b) utlänningsansökan har ett tidsbegränsat uppehållstillstånd för arbete som har beviljats enligt 10 § i de fall som avses i 6 kap. 2 § första stycket och ansöker om ett tidsbegränsat uppehållstillstånd för att bedriva näringsverksamhet enligt 10 a § eller tvärtom inom giltighetstiden för det tidigare tillståndet och förutsättningarna för det tillståndet varit uppfyllda, eller

c) en ansökan avser ett uppehållstillstånd som familjemedlem till en utlänningsansökan som avses i a eller b, om ansökan ges in inom giltighetstiden för

det tidigare tillståndet som familjemedlem och utlänningen beviljas uppehållstillstånd enligt de bestämmelser som anges där,

9. utlänningen har ett uppehållstillstånd enligt 10 § eller 5 b kap. 3 § och antingen slutfört studier som motsvarar 30 högskolepoäng eller fullföljt en termin vid forskarutbildning eller har ett uppehållstillstånd enligt 5 b kap. 1, 2, 4, 7 eller 8 §,

10. utlänningen har rätt till uppehållstillstånd enligt 2 a eller 2 d §, eller

11. det annars finns synnerliga skäl.

Första stycket gäller inte heller om utlänningen har beviljats en visering för att besöka en arbetsgivare i Sverige eller är undantagen från kravet på visering om han eller hon ansöker om ett uppehållstillstånd för arbete inom ett slag av arbete där det råder stor efterfrågan på arbetskraft. En ytterligare förutsättning är att arbetsgivaren skulle förorsakas olägenheter om utlänningen måste resa till ett annat land för att ge in ansökan där eller att det annars finns särskilda skäl.

Första stycket gäller inte heller en utlänning som har beviljats ett uppehållstillstånd enligt 9 §, om ansökan avser ett tidsbegränsat uppehållstillstånd för arbete enligt 10 § i de fall som avses i 6 kap. 2 § första stycket eller för att bedriva näringsverksamhet enligt 10 a § och ges in inom giltighetstiden för det tidigare tillståndet.

Vid skälighetsbedömningen enligt andra stycket 5 ska konsekvenserna för ett barn av att skiljas från sin förälder särskilt beaktas, om det står klart att uppehållstillstånd skulle ha beviljats om prövningen gjorts före inresan i Sverige.

I fråga om uppehållstillstånd för en utlänning som ska avvisas eller utvisas enligt ett beslut som har fått laga kraft gäller föreskrifterna i 15 a och 20 §§ samt 12 kap. 16 b, 16 c och 18–20 §§.

I 7 § lagen (2017:353) om uppehållstillstånd för studerande på gymnasial nivå föreskrivs ytterligare undantag från första stycket under perioden 20 juli 2021–19 januari 2025.

21 kap.

7 §

En utlänning som beviljas uppehållstillstånd med tillfälligt skydd *skall* också ges arbetstillstånd för den tid som uppehållstillståndet gäller.

En utlänning som beviljas uppehållstillstånd med tillfälligt skydd *eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd ska* också ges arbetstillstånd för den tid som uppehållstillståndet gäller.

Denna lag träder i kraft den 1 november 2024.

1.4 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 3 § och 11 kap. 8 § socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

3 §

Den som kommer till Sverige och kan antas komma att vistas här under längre tid än ett år ska anses vara bosatt här i landet. Detta gäller dock inte om synnerliga skäl talar mot det. En utlänning som *enligt 4 § andra stycket folkbokföringslagen (1991:481) inte ska folkbokföras* ska inte heller anses vara bosatt här.

Den som kommer till Sverige och kan antas komma att vistas här under längre tid än ett år ska anses vara bosatt här i landet. Detta gäller dock inte om synnerliga skäl talar mot det. En utlänning som *har ett giltigt uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, enligt 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716)* ska inte anses vara bosatt här.

En i Sverige bosatt person som lämnar landet ska fortfarande anses vara bosatt här i landet om utlandsvistelsen kan antas vara längre ett år.

11 kap.

8 §

En förälder har rätt till föräldrapenningsförmåner endast för vård av barn som är bosatt i Sverige. Vid adoption ska barnet anses bosatt i Sverige om den blivande föräldern är bosatt här.

Trots det som anges i första stycket har en förälder rätt till föräldrapenningsförmåner för vård av barn som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, enligt 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716).

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2024.
 2. För den som var folkbokförd i Sverige den 31 oktober 2024 gäller 5 kap. 3 § i den äldre lydelsen.

1.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade ska införas en ny paragraf, 7 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 a §

En utlänning som har ett giltigt uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, enligt 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716) har inte rätt till insatser enligt denna lag.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2024.
 2. Lagen tillämpas inte för den som har beviljats en insats före ikraftträdandet.

2 Ärendet

Rådets direktiv 2001/55/EG av den 20 juli 2001 om miniminormer för att ge tillfälligt skydd vid massiv tillströmning av fördrivna personer och om åtgärder för att främja en balans mellan medlemsstaternas insatser för att ta emot dessa personer och bära följderna av detta (i fortsättningen massflyktsdirektivet) trädde i kraft 2001. Massflyktsdirektivet genomfördes i svensk rätt 2003 (prop. 2001/02:185).

Massflyktsdirektivet aktiverades för första gången genom rådets genomförandebeslut (EU) 2022/382 av den 4 mars 2022 om fastställande av att det föreligger massiv tillströmning av fördrivna personer från Ukraina i den mening som avses i artikel 5 i direktiv 2001/55/EG, med följderna att tillfälligt skydd införs (i fortsättningen rådets genomförandebeslut). Beslutet fattades med anledning av Rysslands militära invasion av Ukraina den 24 februari 2022.

I utkastet föreslås vissa lagändringar för utläningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd.

Förslagen i detta utkast bygger på en överenskommelse mellan regeringen och Sverigedemokraterna.

3 Massflyktsdirektivet och det svenska genomförandet

3.1 Massflyktsdirektivets innehåll i relevanta delar

Massflyktsdirektivet syftar till att personer från tredjeland ska få ett omedelbart skydd i en massflyktssituation, tillgång till vissa sociala rättigheter och till att främja en balans mellan medlemsstaternas insatser. Direktivet är ett minimidirektiv (artikel 1).

Det är Europeiska unionens råd (i fortsättningen rådet) som beslutar huruvida en massflyktssituation föreligger och vilka grupper av personer som ska omfattas av det tillfälliga skyddet (artikel 5).

Det tillfälliga skyddet ska enligt direktivet inledningsvis gälla i ett år. Skyddet kan förlängas automatiskt med sex månader i taget i högst ett år. Därefter kan rådet fatta beslut om att det tillfälliga skyddet ska gälla ytterligare ett år.

Medlemsstaternas skyldigheter gentemot personer som åtnjuter tillfälligt skydd framgår av artiklarna 8–16. Medlemsstaterna ska bl.a. under en tid som inte ska vara längre än den tid som gäller för det tillfälliga skyddet tillåta personer som åtnjuter tillfälligt skydd att arbeta som anställda eller som egenföretagare och ta del av t.ex. utbildningsmöjligheter för vuxna, yrkesutbildning och praktisk arbetsplatsorientering. Den gängse lagstiftningen i medlemsstaterna om ersättning, tillgång till sociala trygghetssystem vid verksamhet som anställd eller egenföretagare samt övriga villkor ska tillämpas (artikel 12). Medlemsstaterna ska också se till att personer som åtnjuter tillfälligt skydd får sina behov

tillgodosedda när det gäller sjukvård, social välfärd och uppehälle, om de saknar tillräckliga medel. Sjukvården ska åtminstone innefatta akutsjukvård och nödvändig behandling av sjukdomar (artikel 13.2). Dessutom ska medlemsstaterna bevilja personer under 18 år som åtnjuter tillfälligt skydd tillträde till utbildningsväsendet på samma villkor som medborgarna i den mottagande medlemsstaten, medan vuxna får ges tillträde till det allmänna utbildningsväsendet (artikel 14).

När det tillfälliga skyddet upphör får medlemsstaterna i enskilda fall förlänga giltighetstiden för skyldigheterna i artiklarna 8–16 för personer som har omfattats av tillfälligt skydd och som deltar i ett program för frivilligt återvändande (artikel 21.3).

3.2 Det svenska genomförandet 2003

Massflyktsdirektivet genomfördes i svensk rätt 2003 i 1989 års utlänningslag (prop. 2001/02:185). Bestämmelserna som genomförde massflyktsdirektivet fördes senare över i huvudsak oförändrade till 21 kap. utlänningslagen (2005:716), förkortad UtL. Kapitlet finns i slutet av utlänningslagen för att markera att bestämmelserna i kapitlet är avsedda att tillämpas endast i en undantagssituation (prop. 2004/05:170 s. 316). Kapitlet innehåller de särskilda bestämmelser som behövs för att genomföra direktivet. Därutöver gäller utlänningslagens övriga regler i tillämpliga delar även vid tillfälligt skydd (jfr 21 kap. 1 §, prop. 2001/02:185 s. 117 och prop. 2004/05:170 s. 316).

En utlänningsbeslut som omfattas av ett beslut om tillfälligt skydd och som överförs till Sverige eller som tas emot här ska ges ett tidsbegränsat uppehållstillstånd, uppehållstillstånd med tillfälligt skydd (21 kap. 2 § första stycket). I 21 kap. 4 § finns bestämmelser om uppehållstillstånd med tillfälligt skydd för nära anhöriga till den som getts tillfälligt skydd (för familjeåterförening). Att en utlänningsbeslut har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd hindrar inte att en ansökan om asyl som flykting prövas (21 kap. 5 §). Ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd får inte gälla längre tid än den tid som har beslutats av rådet (21 kap. 6 § första stycket). En utlänningsbeslut som beviljas uppehållstillstånd med tillfälligt skydd ska också ges arbetstillstånd för den tid som uppehållstillståndet gäller (21 kap. 7 §). Om ett program för att förbereda att utlänningsbeslut återvänder självmant har inletts när ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd upphör, får tillståndet förlängas högst två år för en person som deltar i programmet. Ett sådant tillstånd kallas uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd (21 kap. 6 § andra stycket).

3.3 Rådets genomförandebeslut

Massflyktsdirektivet aktiverades för första gången genom rådets genomförandebeslut den 4 mars 2022. Beslutet fattades med anledning av Rysslands militära invasion av Ukraina den 24 februari 2022. I beslutet fastställer rådet att det föreligger massiv tillströmning till unionen av

fördrivna personer som har tvingats lämna Ukraina till följd av en väpnad konflikt (artikel 1).

Enligt artikel 2.1 ska beslutet tillämpas på vissa kategorier av personer som fördrivits från Ukraina den 24 februari 2022 eller senare till följd av de ryska väpnade styrkornas militära invasion som inleddes den dagen, bl.a. vissa ukrainska medborgare, vissa personer som åtnjöt internationellt skydd eller motsvarande nationellt skydd i Ukraina, samt familjemedlemmar till de kategorierna. Vilka som ska anses vara familjemedlemmar preciseras i artikel 2.4 i beslutet. Ett grundkriterium är att familjen redan fanns och var bosatt i Ukraina före den 24 februari 2022. Enligt artikel 2.2 ska beslutet även tillämpas på personer som på grundval av ett giltigt permanent uppehållstillstånd som utfärdats i enlighet med ukrainsk rätt kan visa att de var lagligen bosatta i Ukraina före den 24 februari 2022 och som inte kan återvända till sitt ursprungsland eller sin ursprungsregion på trygga och varaktiga villkor.

Rådets genomförandebeslut har i svensk rätt utsträckts till att även gälla för en person som har rest in i Sverige under perioden från och med den 30 oktober 2021 till och med den 23 februari 2022 och som efter inresan har fortsatt att vistas här i landet, om han eller hon tillhör en sådan kategori av personer som anges i artikel 2.1 eller 2.2 i genomförandebeslutet (4 kap. 19 h § utlänningsförordningen [2006:97]). Sedan den 22 december 2023 har rådets genomförandebeslut utsträckts till att även gälla utlänningar som lagligen befann sig i Sverige före den 22 december 2023 och är ukrainska medborgare eller hade internationellt skydd i Ukraina samt familjemedlemmar till dessa grupper.

Rådet och EU-kommissionen uttalade under hösten 2022 att skyddet skulle förlängas automatiskt till och med den 4 mars 2024. Den 28 september 2023 beslutade rådet att förlänga skyddet till och med den 4 mars 2025. På EU-nivå pågår diskussioner om hur en EU-gemensam strategi för att hantera frågan efter att skyddet löper ut den 4 mars 2025 kan utformas.

Under 2022 beviljades cirka 48 000 personer uppehållstillstånd med tillfälligt skydd i Sverige och under 2023 beviljades cirka 11 000 personer ett sådant tillstånd. Den totala kostnaden under 2022 för mottagande av och stöd till personer med tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet uppgick till cirka 1,9 miljarder kronor. Det finns ännu inga slutliga beräkningar av kostnaden för mottagandet 2023. Vid årsskiftet 2023 befann sig omkring 39 000 personer med uppehållstillstånd med tillfälligt skydd i Sverige.

3.4 Levnadsvillkoren för utlänningar med tillfälligt skydd bör förbättras

Bedömning: Levnadsvillkoren och möjligheterna att etablera sig på arbetsmarknaden bör förbättras för utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd.

Skälen för bedömningen: Utläningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, men som inte är folkbokförda i

Sverige omfattas av lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. (förkortad LMA), vilket bl.a. innebär en möjlighet att erhålla dagersättning för den som saknar tillräckliga medel. Nuvarande nivå på dagersättningen beslutades år 1994 och därefter har inga justeringar gjorts. För en ensamstående person som bor i boende där mat inte ingår lämnas dagersättning med 71 kronor per dag. För barnfamiljer lämnas dagersättning beroende på barnens ålder. Vidare kan särskilt bidrag lämnas för kostnader som uppstår på grund av särskilda behov. En utlänning som omfattas av lagen om mottagande av asylsökande m.fl. har inte rätt till bistånd enligt socialtjänstlagen (2001:453) för förmåner av motsvarande karaktär. Rätt till bistånd föreligger inte heller för bostadskostnader (1 § andra stycket LMA). När en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd folkbokförs upphör denna att omfattas av lagen om mottagande av asylsökande m.fl. (1 § första stycket 2 LMA). En person som inte kan klara sin försörjning har då i stället möjlighet att ansöka om ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen, en bedömning som utgår från den sökandes inkomster och utgifter och som därmed skiljer sig från den schabloniserade ersättningsmodellen i lagen om mottagande av asylsökande m.fl.

Utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, men som inte är folkbokförda i Sverige, omfattas vidare av lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. Enligt denna lag ska personer under 18 år erbjudas hälso- och sjukvård och tandvård i samma omfattning som personer som är bosatta i regionen. För vuxna gäller dock att regionen endast ska erbjuda vård som inte kan anstå, mödrhälsovård, vård vid abort och preventivmedelsrådgivning, vilket ligger i linje med medlemsstaternas skyldighet enligt artikel 13.2 i massflyktsdirektivet, dvs. att tillgodose behovet av akutsjukvård och nödvändig behandling av sjukdomar.

För att få en bättre bild över situationen för de som flytt från Ukraina och beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd i Sverige, särskilt när det gäller vilka hinder som finns för gruppen att etablera sig på arbetsmarknaden, gav regeringen i mars 2023 FN:s migrationsorganisation (IOM) i uppdrag att genomföra en undersökning riktad till vuxna ukrainska medborgare i Sverige. Regeringen mottog i juni 2023 IOM:s rapport efter den genomförda undersökningen. I enkätundersökningen som besvarades av 4 746 personer framkommer bl.a. att personer med tillfälligt skydd har flera svårigheter i Sverige. 51 procent av de svarande uppger att språkkunskaper i svenska är ett av de mest omedelbara behoven och 80 procent av de svarande uppger att bristande språkkunskaper är ett hinder för att komma in på arbetsmarknaden. 33 procent av de svarande uppger att finansiellt stöd är det största upplevda behovet och att det är svårt att klara sig på dagersättningen. 38 procent av de svarande uppger att anledningen till att de behövt återvända till Ukraina är för att de varit i behov av hälso- och sjukvård som de enligt nu gällande reglering inte har rätt till i Sverige. Vidare uppger 32 procent av de svarande att de i dagsläget inte har möjlighet att öppna ett bankkonto i Sverige, främst på grund av problem med identitetshandlingar.

Regeringen har vidtagit åtgärder för att förbättra villkoren för personer med tillfälligt skydd, bl.a. har möjligheten att få tillgång till studier i

svenska genom svenska för invandrare (sfi) samt svenska och svenska som andra språk på komvux vidgats. Regeringen har tillfört 100 miljoner kronor för 2023 och 80 miljoner kronor för 2024 i statsbidrag till kommuner som erbjuder sfi till personer med tillfälligt skydd. Men bl.a. rapporten från IOM indikerar att ytterligare åtgärder bör övervägas.

En utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och som folkbokförs omfattas av personkretsen i lagen (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare och kan erbjudas etableringsinsatser och få etableringsersättning. Arbetsförmedlingen ansvarar för etableringsprogrammet, som är ett arbetsmarknadspolitiskt program som riktar sig till bl.a. nyanlända som har fyllt 20 men inte 66 år och som har ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd enligt 21 kap. UtlL som kan ligga till grund för folkbokföring. Etableringsprogrammet syftar till att underlätta och påskynda nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet. För att kunna anvisas till etableringsprogrammet krävs bl.a. ett uppehållstillstånd som kan ligga till grund för folkbokföring.

I IOM:s rapport framkommer vidare att den tillgång till hälso- och sjukvård som erbjuds enligt vad som följer av medlemsstaternas skyldighet enligt artikel 13.2 i massflyktsdirektivet i vissa fall är otillräcklig, vilket bl.a. medfört att en del personer återvänt till Ukraina i syfte att söka vård.

Sammanfattningsvis bedöms att levnadsvillkoren för utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd bör förbättras och att de bör ges större möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden på ett ändamålsenligt och samhällsekonomiskt effektivt sätt.

4 Folkbokföring

4.1 Utlänningar med tillfälligt skydd ska kunna folkbokföras tidigare

Förslag: Krav för folkbokföring av en person som omfattas av rådets genomförandebeslut ska regleras i en särskild lag.

Lagen ska inte gälla för en utlänning som har beviljats en flyktingstatusförklaring eller ett resedokument eller om det i övrigt finns synnerliga skäl för folkbokföring.

En utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, ska inte få folkbokföras under de första tolv månaderna av uppehållstillståndets giltighetstid. Därefter ska utlänningen folkbokföras om han eller hon kan antas komma att regelmässigt tillbringa sin nattvila eller motsvarande vila (dygnsvilan) i landet under ytterligare minst sex månader.

Ett barn som föds levande här i landet och beviljas uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, och som inte har folkbokförts vid födseln ska få folkbokföras om modern

folkbokförs. Detsamma gäller om fadern eller barnets förälder enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken folkbokförs och är vårdnadshavare.

Skälen för förslaget

Gällande rätt

Folkbokföring innebär fastställande av en persons bosättning och registrering av de uppgifter om personen som får förekomma i folkbokföringsdatabasen, se 1 § folkbokföringslagen (1991:481), förkortad FOL. Det kan bl.a. avse uppgifter om namn, födelsetid, adress, medborgarskap, civilstånd och samband med make, barn, föräldrar eller vårdnadshavare. Folkbokföringen är den grundläggande registreringen av befolkningen i Sverige. Uppgifterna i folkbokföringen ska spegla befolkningens bosättning, identitet och familjerättsliga förhållanden så att olika samhällsfunktioner får ett korrekt underlag för beslut och åtgärder (2 § andra stycket förordning [2017:154] med instruktion för Skatteverket).

Av 3 § första stycket FOL framgår att den som efter inflyttning anses vara bosatt i Sverige ska folkbokföras. En person anses bosatt här i landet om han eller hon kan antas komma att regelmässigt tillbringa sin nattvila eller motsvarande vila (dygnsvilan) i landet under minst ett år. Även den som kan antas komma att regelmässigt tillbringa sin dygnsvila både inom och utom landet ska folkbokföras om han eller hon med hänsyn till samtliga omständigheter får anses ha sin egentliga hemvist här. Undantag från folkbokföring finns i vissa fall, vilket regleras i 4 och 5 §§ FOL.

Av 4 § andra stycket FOL följer att en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, enligt 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § UtL inte ska folkbokföras, om utlänningen kan antas komma att vistas i landet med stöd av det beviljade tillståndet under kortare tid än tre år. Detta gäller dock inte, om utlänningen har beviljats en flyktingstatusförklaring enligt 4 kap. 3 c § UtL eller en motsvarande förklaring enligt äldre bestämmelser eller ett resedokument enligt 4 kap. 4 § UtL eller om det i övrigt finns synnerliga skäl för folkbokföring. Bestämmelsen är ett undantag från huvudregeln i 3 § FOL att den som efter inflyttning kan antas komma att vistas i landet under minst ett år i princip ska folkbokföras (prop. 2001/02:185 s. 121).

Ett antal förmåner är på ett eller annat sätt kopplade till folkbokföringen eller folkbokföringslagens bestämmelser om när en person ska anses som bosatt i landet. Av 8 kap. 1 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) följer bl.a. att regionen ska erbjuda en god hälso- och sjukvård åt den som är bosatt inom regionen. Med bosättning avses här detsamma som i folkbokföringslagen (prop. 1981/82:97 s. 115 och prop. 2016/17:43 s. 137). En liknande bestämmelse finns i 5 § tandvårdslagen (1985:125).

Folkbokföring ska kunna ske tidigare

I förarbetena till bestämmelsen i 4 § andra stycket FOL uttalas att det är rimligt att Migrationsverket har huvudansvaret för de personer som har uppehållstillstånd med tillfälligt skydd under de första två åren som uppehållstillståndet gäller. Dessa utlänningar kommer därvid att erhålla insatser enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl. Om den enskilde – när han eller hon har vistats i Sverige i två år med uppehållstillstånd med

tillfälligt skydd – därefter får ytterligare en förlängning av det tillfälliga skyddet så att den sammanlagda tiden uppgår till tre år, är det rimligt att jämställa personer som haft uppehållstillstånd med tillfälligt skydd med andra utläningar som vistas lagligt i Sverige. Detta innebär att folkbokföring i princip härefter bör ske i de fall då det kan antas att den förlängda vistelsen kan komma att ha viss varaktighet (prop. 2001/02:185 s. 90 och 91).

Massflyktsdirektivet aktiverades första gången i mars 2022 med anledning av Rysslands militära invasion av Ukraina. Eftersom det är första gången massflyktsdirektivet aktiverades har undantagsbestämmelsen i 4 § andra stycket FOL aldrig tidigare tillämpats.

Med anledning av att något uppehållstillstånd med tillfälligt skydd inte beviljades i anslutning till att massflyktsdirektivet aktiverades utan först senare, fanns heller ingen person som, vid rådets beslut att förlänga skyddet under ett tredje år, uppfyllde kravet i folkbokföringslagen om vistelse i minst tre år med stöd av det beviljade tillståndet. Detta även om personen faktiskt anlände till Sverige före eller i samband med att massflyktsdirektivet aktiverades. Bestämmelsen har därför inte kommit tillämpas på det sätt som lagstiftaren avsåg. I stället innebär bestämmelsen i praktiken att de flesta som beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd uppfyller kraven för folkbokföring först i samband med att det blir aktuellt med t.ex. uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd och som baseras på deltagande i ett återvändandeprogram.

Huvudansvaret för de personer som har uppehållstillstånd med tillfälligt skydd bör alltså ligga på Migrationsverket under en inledande tid. Skyddet är, som tidigare nämnts, av tillfällig natur och tanken är att de som beviljas skydd ska återvända hem så snart den akuta situationen i hemlandet är över. Det är emellertid inte rimligt att en utläning som beviljas ett tidsbegränsat uppehållstillstånd i en massflyktsituation vistas alltför länge i landet utan att anses som bosatt här. En ordning som innebär att en person som har varit här i tre år och som förbereder sig för att återvända till sitt hemland skulle folkbokföras i anslutning till att personen bestämt sig för att lämna Sverige är inte heller lämplig.

Mot denna bakgrund och hur massflyktsdirektivet har kommit att aktiveras, finns det anledning att överväga en förändring av vilka krav som bör ställas för att en person som omfattas av rådets genomförandebeslut ska kunna folkbokföras. Massflyktsdirektivet kan komma att aktiveras under väsentligt skiftande förhållanden. Det lämpar sig därför inte att under nuvarande förutsättningar ändra befintlig ordning vid en eventuell framtida aktivering av massflyktsdirektivet. Utgångspunkten är därför att se över vilka krav som bör ställas för folkbokföring av en person som omfattas av rådets genomförandebeslut. Sådana krav bör därför regleras i en särskild lag som gäller i stället för nuvarande 4 § andra stycket FOL. Som anges i avsnitt 3.3 har rådets genomförandebeslut i svensk rätt utsträckt till att även gälla utläningar som lagligen befann sig i Sverige före den 22 december 2023 och är ukrainska medborgare eller hade internationellt skydd i Ukraina samt familjemedlemmar till dessa grupper. Det innebär alltså att även de utläningarna omfattas av lagen.

Utgångspunkten är att skyddet enligt massflyktsdirektivet ska vara av tillfällig natur. Det bedöms därför vara lämpligt att rättigheterna inledningsvis begränsas för en utläning som beviljas uppehållstillstånd

med tillfälligt skydd. En utlänning som har beviljats ett sådant uppehållstillstånd bör därför inte komma i fråga för folkbokföring direkt vid inflyttning till Sverige.

Det tillfälliga skyddet ska enligt direktivet inledningsvis gälla i ett år. Skyddet kan förlängas automatiskt med sex månader i taget i högst ett år. Därefter kan rådet fatta beslut om att det tillfälliga skyddet ska gälla ytterligare ett år. Först i samband med att skyddet förlängs är det rimligt att en utlänning som redan har befunnit sig i Sverige under en viss tid kan antas vistas i landet i sådan omfattning att han eller hon bör anses som bosatt och därför ska folkbokföras. En utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, bör således kunna antas vistas i landet under minst 18 månader för att folkbokföras. Det bör därför anges att en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller efter tillfälligt skydd inte får folkbokföras under de första tolv månaderna efter att uppehållstillståndet har beviljats. Därmed säkerställs att huvudansvaret för de personer som omfattas av massflyktsdirektivet ankommer på Migrationsverket under minst det första året av personernas vistelse i Sverige. Efter tolv månader bör en utlänning med tillfälligt skydd folkbokföras om han eller hon kan antas komma att tillbringa sin dygnsvila i Sverige under ytterligare minst sex månader. Bestämmelsen innebär i praktiken ett striktare krav i förhållande till bosättningskravet i 3 § FOL eftersom det krävs minst 18 månaders vistelse i Sverige innan personen får folkbokföras.

När en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller efter tillfälligt skydd, uppfyller kraven och ska folkbokföras kommer han eller hon att omfattas av reglerna om regionernas ansvar att erbjuda hälso- och sjukvård och tandvård i 8 kap. 1 § hälso- och sjukvårdslagen respektive 5 § tandvårdslagen.

I fråga om uppehållstillståndets betydelse vid bedömning av om personen kan antas komma att tillbringa sin dygnsvila i landet kan följande förtydligas. I 4 § första stycket FOL anges att en utlänning som måste ha uppehållsrätt eller uppehållstillstånd för att få vistas i Sverige endast får folkbokföras om detta villkor är uppfyllt, om det inte finns synnerliga skäl. Kravet att inneha uppehållstillstånd gäller vid tidpunkten för folkbokföring och uppehållstillståndet behöver inte ha en giltighetstid som sträcker sig under hela den framåtsyftande bedömningen (jfr Högsta förvaltningsdomstolens avgörande HFD 2017 ref. 32). Bedömningen av om bosättningskravet är uppfyllt ska göras utifrån samtliga omständigheter i det individuella fallet. När det gäller vissa typer av uppehållstillstånd måste emellertid beaktas att uppehållstillståndet inte kan förnyas efter att det har löpt ut. I sådana fall får uppehållstillståndets giltighetstid en större betydelse vid bedömningen än vad som gäller i andra fall där uppehållstillståndet kan förnyas om förutsättningarna för tillståndet inte har förändrats. Uppehållstillstånd med tillfälligt skydd är tidsbegränsat och får inte gälla under längre tid än den tid som anges i rådets beslut. Uppehållstillståndet kan således, utöver den automatiska förlängningen om sex månader vid två tillfällen, endast förlängas om rådet beslutar om det. För en person vars uppehållstillstånd med tillfälligt skydd har en giltighetstid som varar kortare tid än sex månader vid anmälan om inflyttning kan således uppehållstillståndets giltighetstid tillmätas

betydelse vid bedömningen. Genom kravet om att personen ska folkbokföras om han eller hon, efter tolv månader, kan antas komma att tillbringa dygnsvilan i landet under minst sex månader säkerställs dels att personens vistelse i landet uppgår till viss varaktighet, dels att folkbokföring inte kommer i fråga för en person som kan antas lämna landet inom en snar framtid. Om förutsättningarna inte är uppfyllda vid tillfället för anmälan om folkbokföring ska personen inte folkbokföras. Så snart det står klart att uppehållstillståndet kan förlängas kan också folkbokföring ske, beroende på den inflyttades avsikt att tillbringa sin dygnsvila i Sverige under minst sex månader.

Barn som föds i Sverige och beviljas uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd

Av 2 § första stycket FOL framgår att ett barn som föds levande här i landet ska folkbokföras om modern är folkbokförd eller om fadern är folkbokförd och vårdnadshavare. Detsamma gäller för ett barn till en person som beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd. Om modern eller fadern inte är folkbokförda vid barnets födelse kan emellertid barnet inte folkbokföras på denna grund. Barnet kan efter födelsen komma att beviljas uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, och kommer därmed att omfattas av den nya lagen.

Genom den föreslagna nya lagen får en person som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd inte folkbokföras under de första tolv månaderna av uppehållstillståndets giltighetstid. Därefter ska utlänningen folkbokföras om han eller hon kan antas komma att tillbringa sin dygnsvila i Sverige under ytterligare minst sex månader. Ett barn som föds i Sverige kan komma att beviljas ett uppehållstillstånd vid en senare tidpunkt än sina föräldrar. I syfte att barnet inte ska folkbokföras vid en senare tidpunkt än föräldrarna bör det införas en särskild bestämmelse för barn som föds i landet och inte blir folkbokförda vid födseln. Barn som efter födseln beviljas tillfälligt skydd bör folkbokföras om modern folkbokförs. Detsamma bör gälla om fadern eller barnets förälder enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken folkbokförs och han eller hon är vårdnadshavare. Den tid under vilket ett barn inte får folkbokföras kommer således att sammanfalla med moderns, eller faderns eller barnets förälder om fadern eller barnets förälder är vårdnadshavare.

I 35 § FOL finns bestämmelser om vid vilken tidpunkt folkbokföring ska gälla. Bestämmelsen är tillämplig för barn som inte folkbokförs vid födseln i Sverige och därefter beviljas uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd. Dag för folkbokföring blir således den dag anmälan kommer in eller, om anmälan inte lämnas, dagen för Skatteverkets beslut om folkbokföring.

4.2 Anmälan om inflyttning

Förslag: Den som har flyttat in från utlandet och ska folkbokföras ska anmäla inflyttning till Skatteverket inom fyra veckor från den dag
--

förutsättningarna för folkbokföring är uppfyllda, om den inflyttade måste ha uppehållstillstånd för att få vistas i Sverige och har vistats i landet i mer än tre månader utan att uppfylla dessa villkor.

Bedömning: Några andra ändringar i folkbokföringslagen är inte nödvändiga med anledning av förslaget om att utlänningar med tillfälligt skydd ska kunna folkbokföras tidigare.

Skälen för förslaget och bedömningen

Anmälan om inflyttning

När anmälan om inflyttning senast ska ske regleras i 26 § FOL. Där anges att den som har flyttat in från utlandet och ska folkbokföras ska anmäla inflyttningen till Skatteverket. En sådan anmälan ska göras inom en vecka efter det att han eller hon har vistats i landet i tre månader. Bestämmelsens nuvarande lydelse trädde i kraft den 1 juli 2013 och ändrades i syfte att tillgodose rörlighetsdirektivets krav på en period om tre månader under vilken det inte får ställas krav på en person med uppehållsrätt att registrera sig (jfr prop. 2012/13:120 s. 109–111).

Den som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och ska folkbokföras har befunnit sig i Sverige under längre tid än tre månader när han eller hon uppfyller de föreslagna kraven för folkbokföring. Det finns därför behov av kompletterande förslag i fråga om när en anmälan om inflyttning senast ska lämnas.

Folkbokföring kan med förslaget inte ske förrän tolv månader har förflutit sedan uppehållstillståndet beviljades. Bedömningen av om personen därefter ska folkbokföras beror på flera omständigheter, bl.a. för vilken period skyddet har beviljats och den enskildes avsikt att regelmässigt tillbringa sin dygnsvila här i landet. Folkbokföring av den aktuella personkategorin kommer således att påverkas dels av individuella omständigheter, dels av yttre omständigheter såsom rådets beslut om att förlänga det tillfälliga skyddet. Det är således inte i alla lägen förutsägbart för den enskilde när han eller hon kan antas uppfylla förutsättningarna för folkbokföring. Mot denna bakgrund bör tidsfristen för när anmälan om inflyttning senast ska göras inte vara för kort. Det är därför rimligt att anmälan om inflyttning ska göras inom fyra veckor från den dag förutsättningarna för folkbokföringen är uppfyllda. Precis som gäller enligt befintliga bestämmelser gäller skyldigheten att anmäla inflyttning enbart den som ska folkbokföras. Underlåtenhet att fullgöra sin anmälningsskyldighet kan, beroende på omständigheterna, utgöra folkbokföringsbrott enligt 42 § FOL.

Förslaget bör emellertid inte begränsas till den som beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd. Förslaget bör gälla alla utlänningar som måste ha uppehållstillstånd för att få vistas i landet. En person som söker asyl i Sverige kan ha vistats här i mer än tre månader innan han eller hon beviljas uppehållstillstånd. För denna personkrets saknas i dagsläget en tydlig reglering om vid vilken tidpunkt han eller hon senast ska anmäla inflyttning. Med förslaget tydliggörs att en utlänning som måste ha uppehållstillstånd för att få vistas i Sverige och som har vistats i landet i mer än tre månader utan att kunna folkbokföras med hänsyn till villkoret i

4 §, ska anmäla inflyttning inom fyra veckor efter den dag förutsättningarna för folkbokföring är uppfyllda. För en utlänning som beviljas uppehållstillstånd efter inresan och på annan grund än tillfälligt skydd, inträder den tidpunkten när han eller hon beviljats uppehållstillstånd. Förslaget påverkar inte anmälningsskyldigheten för en person med uppehållsrätt och heller inte för den som redan har beviljats uppehållstillstånd vid inflyttningen till Sverige.

Den som ska göra en anmälan om inflyttning från utlandet ska inställa sig personligen hos Skatteverket för identitetskontroll (26 a § FOL). I praktiken sker sådan inställelse vid ett servicekontor hos Statens servicecenter. Vid identitetskontrollen ska enligt 26 b § FOL den som innehar ett pass, ett identitetskort eller annan motsvarande handling på begäran överlämna handlingen. Den som har beviljats uppehållstillstånd i Sverige ska på begäran överlämna sitt uppehållstillståndskort. Om en handling som har överlämnats har ett lagringsmedium där fingeravtryck eller ansiktsbild är sparade, ska innehavaren på begäran låta Skatteverket ta fingeravtryck och ansiktsbild i digitalt format för att kontrollera att dessa motsvarar dem som finns i handlingen (26 c § FOL).

När det gäller barn under 18 år ska anmälan göras av barnets vårdnadshavare. Barn som har fyllt 16 år har dock rätt att själv göra sådan anmälan, 30 § första stycket FOL. Detsamma gäller barn med uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och som ska folkbokföras i Sverige. Det kan dock antas att det inom den aktuella personkretsen finns barn vars ena vårdnadshavare inte befinner sig i Sverige. Den omständigheten utgör inte undantag från kravet att barnets båda vårdnadshavare ska anmäla inflyttning för barnet. Skatteverket har dock möjlighet, med stöd av 34 § FOL, att efter utredning besluta om folkbokföring när det finns skäl till det.

Vissa övriga frågor

I fråga om rätt folkbokföringsort framgår av 6 § FOL att en person ska folkbokföras på den fastighet och i den kommun där han eller hon enligt 7 och 8–13 §§ är att anse som bosatt. Den kommun där en person är folkbokförd är hans eller hennes folkbokföringsort. Den som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och ska folkbokföras ska således folkbokföras på den fastighet och i den kommun där han eller hon är att anse som bosatt. Kan en persons bosättning hänföras till en kommun men inte till en viss fastighet inom denna, ska han eller hon anses bosatt i kommunen (13 § FOL). Befintliga bestämmelser är tillämpliga när det gäller inflyttade personer med uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och det saknas behov av kompletterande förslag i denna del.

När det gäller tidpunkt för folkbokföring anges i 35 § FOL att vid flyttning gäller den nya folkbokföringen från och med flyttningdagen om den som flyttat gör en sådan anmälan som avses i 25 eller 26 § inom en vecka från flyttningen. Kommer anmälan in senare gäller folkbokföringen från och med den dag då anmälan kom in. Med hänsyn till att en person med uppehållstillstånd med tillfälligt skydd har varit här under längre tid än en vecka vid anmälan om inflyttning, gäller folkbokföringen från och med den dag då anmälan kommer in. Befintliga bestämmelser är tillämpliga när det gäller inflyttade personer med uppehållstillstånd med

tillfälligt skydd och det saknas behov av kompletterande förslag i denna del.

I fråga om möjlighet att överklaga Skatteverkets beslut är befintliga bestämmelser tillämpliga och bedöms tillräckliga, se 38–41 §§ FOL.

5 Tydligare regler om uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd

Förslag: Upphållstillstånd efter tillfälligt skydd ska kunna sökas och beviljas efter inresan i Sverige.

En utlänning som beviljas uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd ska också ges arbetstillstånd för den tid som uppehållstillståndet gäller.

Skälen för förslaget

Upphållstillstånd efter tillfälligt skydd ska kunna sökas och beviljas efter inresan i Sverige

Som huvudregel gäller att en utlänning ska ansöka om och beviljas uppehållstillstånd före inresan i landet (5 kap. 18 § UtlL). Från denna huvudregel finns dock flera undantag, bl.a. om utlänningen kan beviljas uppehållstillstånd här med stöd av 21 kap. 2, 3 eller 4 § (5 kap. 18 § andra stycket 1 UtlL). Upphållstillstånd efter tillfälligt skydd, som regleras i 21 kap. 6 § andra stycket UtlL, räknas dock inte upp bland undantagen.

Även om det torde vara självklart att den som har haft uppehållstillstånd med tillfälligt skydd ska kunna ansöka om och beviljas uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd inifrån landet saknas alltså en sådan uttrycklig möjlighet i nuvarande lagstiftning. Vid genomförandet av massflyktsdirektivet förutsattes en förhållandevis generös tillämpning av möjligheten att ansöka om uppehållstillstånd i landet för dem som haft uppehållstillstånd med tillfälligt skydd (prop. 2001/02:185 s. 72). Sedan dess har emellertid undantagen från huvudregeln om att uppehållstillstånd ska sökas och beviljas före inresan i landet blivit allt fler och detaljerade och ny praxis har bildats. För att det inte ska råda någon tveksamhet om att ett uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd ska kunna sökas och beviljas inifrån landet föreslås därför att ett sådant förtydligande införs.

Upphållstillstånd efter tillfälligt skydd ska förenas med ett arbetstillstånd

En utlänning som beviljas uppehållstillstånd med tillfälligt skydd ska också ges arbetstillstånd för den tid som uppehållstillståndet gäller (21 kap. 7 § UtlL). Någon motsvarande bestämmelse finns inte för en utlänning som beviljas uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd.

Vid genomförandet av massflyktsdirektivet i svensk rätt berördes inte frågan om ett uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd också borde förenas med ett arbetstillstånd, på samma sätt som gäller för ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd. Enligt massflyktsdirektivet ska medlemsstaterna under en tid som inte ska vara längre än den som gäller för det tillfälliga

skyddet tillåta personer som åtnjuter tillfälligt skydd att arbeta som anställda eller egenföretagare (artikel 12.1). Massflyktsdirektivet är dock ett minimidirektiv och medlemsstaterna har således rätt att införa eller behålla bestämmelser som är mer förmånliga (skäl 12 och artikel 1).

Nuvarande bestämmelser kan tolkas som att rätten att arbeta upphör i samband med att det tillfälliga skyddet löper ut. Det är angeläget att en utlänning som deltar i ett återvändandeprogram och som beviljas ett uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd inte fräntas möjligheten att försörja sig själv under tiden som återvändandet till hemlandet förbereds. I annat fall är en sådan utlänning beroende av hjälp från det allmänna för att klara sin försörjning. En bestämmelse som innebär att en utlänning som beviljas uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd också ska ges arbetstillstånd för den tid som uppehållstillståndet gäller bör därför införas.

6 Rätten till bosättningsbaserade förmåner enligt socialförsäkringsbalken

Förslag: En utlänning som har ett giltigt uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, ska inte anses vara bosatt här enligt socialförsäkringsbalken.

Skälen för förslaget

Rätt till bosättningsbaserade socialförsäkringsförmåner enligt nuvarande regelverk

Bestämmelser om vem som ska omfattas av socialförsäkringen finns i socialförsäkringsbalken, förkortad SFB. I balkens 4–7 kap. är grunderna för försäkringstillhörigheten, dvs. de egentliga försäkringsvillkoren, angivna. Socialförsäkringsbalken innehåller inte några bestämmelser om att det ska fattas särskilda beslut om försäkringstillhörighet. Frågan om en sådan tillhörighet och andra villkor ska i stället utredas när rätten till en förmån prövas (jfr prop. 2008/09:202 s. 120 och prop. 1998/99:119 s. 81).

De bosättningsbaserade förmånerna innefattar bl.a. barnbidrag, assistansersättning, äldreförsörjningsstöd och bostadsbidrag samt föräldrapenning på lägstanivå och grundnivå (5 kap. 9 § SFB). Av 4 kap. 3 § SFB följer att försäkrad för bosättningsbaserade förmåner är den som uppfyller kravet i fråga om bosättning. För att kunna erhålla bosättningsbaserade förmåner krävs alltså att en person anses vara bosatt i Sverige enligt socialförsäkringsbalkens regler. Av 5 kap. 3 § första stycket SFB följer att den som kommer till Sverige och kan antas komma att vistas här under längre tid än ett år ska anses vara bosatt här i landet. Detta gäller dock inte om synnerliga skäl talar mot det. Vidare ska en utlänning som enligt 4 § andra stycket FOL inte ska folkbokföras inte heller anses vara bosatt här. Den nuvarande regleringen innebär alltså att utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd i regel inte är försäkrade för de bosättningsbaserade socialförsäkringsförmånerna.

Socialförsäkringen har visserligen ett eget bosättningsbegrepp men frågan är vad förslaget i avsnitt 4.1 om att utlänningar med tillfälligt skydd ska kunna folkbokföras tidigare får för betydelse för socialförsäkringsbalkens regler. Prövningen av om en person är försäkrad för bosättningsbaserade förmåner görs normalt först i samband med att en person ansöker om en sådan förmån. Vid denna bedömning ska begreppet bosatt i största möjliga utsträckning användas i dess betydelse enligt normalt språkbruk och återspegla de faktiska förhållandena (prop. 1998/99:119 s. 89). Bedömningen av om det kan antas att en person kommer att vistas här i landet under mer än ett år ska bygga på en prognos över den enskildes vistelsetid här och göras på grundval av hans eller hennes personliga förhållanden (prop. 1998/99:119 s. 90 och 91). Den omständigheten att en person folkbokförs innebär alltså inte per automatik att han eller hon också ska anses vara bosatt i Sverige enligt socialförsäkringsbalken. Det kan samtidigt inte uteslutas att en tidigare folkbokföring för utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd skulle kunna leda till att dessa personer också anses vara bosatta i Sverige enligt socialförsäkringsbalken och därmed får rätt till bosättningsbaserade förmåner.

En tidigare folkbokföring innebär att även socialförsäkringsbalken bör ändras

De ändringar som föreslås i detta utkast om tidigare folkbokföring syftar till att ge bättre möjligheter för personer som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd att etablera sig på arbetsmarknaden och uppnå bättre levnadsvillkor. En tidigare folkbokföring bedöms bidra till att uppnå det syftet, bl.a. utifrån de problemområden som identifierats i IOM:s rapport. Utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och som arbetar i Sverige är enligt gällande reglering redan försäkrade för arbetsbaserade förmåner i socialförsäkringsbalken, t.ex. sjukpenning och arbetsskadeersättning (6 kap. 6 och 14 §§ SFB). Med hänsyn härtill samt med beaktande av att utgångspunkten är att skyddet enligt massflyktsdirektivet ska vara av tillfällig natur bedöms det inte som motiverat att de utlänningar som enligt förslagen i detta utkast ska kunna folkbokföras i tidigare än i dag också ska kunna få tillgång till de bosättningsbaserade socialförsäkringsförmånerna.

Det bör också beaktas att det pågår en rad olika utredningar som för närvarande ser över rätten till olika ersättningar och förmåner. Regeringen har bl.a. uppdragit åt en kommitté att föreslå en ny modell för kvalificering till socialförsäkringsförmånerna och ekonomiskt bistånd (dir. 2023:149).

Mot denna bakgrund bedöms det inte lämpligt att införa särskilda bestämmelser som innebär att utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd blir försäkrade för bosättningsbaserade förmåner. I avvaktan på en ny modell för kvalificering till socialförsäkringsförmånerna föreslås därför att personer som har ett giltigt uppehållstillstånd med tillfälligt skydd uttryckligen ska undantas från den bosättningsbaserade försäkringen. Detsamma föreslås gälla för den som har ett giltigt uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd. En sådan reglering bedöms vara förenlig med massflyktsdirektivet och

medför inte någon skillnad i förhållande till försäkringsskyddet i dag för gruppen, men gör regelverket tydligare både för enskilda och myndigheter.

7 Rätten till vissa arbetsbaserade förmåner enligt socialförsäkringsbalken

Förslag: En förälder ska ha rätt till arbetsbaserade föräldrapenningsförmåner för vård av barn som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd.

Skälen för förslaget

Rätt till arbetsbaserade socialförsäkringsförmåner enligt nuvarande regelverk

Enligt artikel 12 i massflyktsdirektivet ska medlemsstaterna under en tid som inte ska vara längre än den tid som gäller för det tillfälliga skyddet bl.a. tillåta personer som åtnjuter tillfälligt skydd att utföra arbete som anställda eller som egenföretagare. Den gängse lagstiftningen i medlemsstaterna om ersättning, tillgång till sociala trygghetssystem vid verksamhet som anställd eller egenföretagare samt övriga villkor ska tillämpas. När massflyktsdirektivet genomfördes i svensk rätt ansågs det därför nödvändigt att införa en uttrycklig bestämmelse som ger dem som omfattas av skyddet rätt att få arbetstillstånd för att tillgodose direktivets krav i denna del. Man konstaterade då också att personer som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och som arbetar kommer att vara berättigade till arbetsbaserade socialförsäkringsförmåner (prop. 2001/02:185 s. 88 och 94).

Enligt nu gällande ordning beviljas alltså en utlänning med uppehållstillstånd med tillfälligt skydd också ett arbetstillstånd för den tid som uppehållstillståndet gäller (21 kap. 7 § UtL). Om en sådan utlänning arbetar i Sverige är han eller hon också försäkrad för de arbetsbaserade förmånerna enligt socialförsäkringsbalken (6 kap. 6 och 14 §§ SFB). Därmed kan en sådan utlänning som arbetar i Sverige redan i dag ha rätt till t.ex. sjukpenning eller graviditetspenning.

Det har emellertid visat sig att den nuvarande utformningen av regelverket inte medger att arbetsbaserade föräldrapenningsförmåner, dvs. tillfällig föräldrapenning och arbetsbaserad föräldrapenning på sjukpenningnivå eller grundnivå, beviljas till utlänningar som har uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och som arbetar i Sverige. Skälet till detta är att en förälder har rätt till föräldrapenningsförmåner endast för vård av barn som är bosatt i Sverige (11 kap. 8 § SFB). Enligt nu gällande reglering ska ett barn som enligt 4 § andra stycket FOL inte ska folkbokföras inte heller anses vara bosatt i Sverige (5 kap. 3 § första stycket SFB).

Föräldrapenningen är dels en arbetsbaserad förmån, dels en bosättningsbaserad förmån. En förälder som enbart är försäkrad för

arbetsbaserade förmåner måste bl.a., utöver kravet på att barnet ska vara bosatt i Sverige, uppfylla det så kallade 240-dagarsvillkoret för att ha rätt till arbetsbaserad föräldrapenning på sjukpenningnivå eller grundnivå (12 kap. 35 och 37 §§ SFB). 240-dagarsvillkoret tillämpas dock inte för tid efter barnet har fyllt fyra år (12 kap. 41 a § SFB). För barn som blir bosatta i Sverige efter sitt första levnadsår gäller särskilda bestämmelser (12 kap. 12 § SFB).

Tillfällig föräldrapenning är en arbetsbaserad förmån som kan användas i flera situationer med olika syften. I regel kommer förmånen i fråga då föräldern behöver avstå förvärvsarbete för att vårda ett barn i samband med sjukdom. Den betalas även ut t.ex. då den ordinarie vårdaren blir sjuk eller om föräldern behöver besöka samhällets förebyggande barnhälsovård (13 kap. SFB).

I avsnitt 6 föreslås att en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd inte ska anses vara bosatt i Sverige enligt socialförsäkringsbalken, även om han eller hon folkbokförs. Det innebär att rätten till arbetsbaserad föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning även fortsatt kommer saknas, om inga ändringar görs, eftersom barn som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, alltså inte kommer att anses bosatta här.

Rätt till arbetsbaserad föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning bör säkerställas

Enkätsvaren från IOM:s rapport visar att de ukrainare som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd vill försörja sig själva och att 56 procent av de svarande är i arbete. Den nuvarande regleringen gällande rätten till föräldrapenningsförmåner för personer som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd skapar emellertid i praktiken svårigheter för denna grupp i flera avseenden. Att sakna möjlighet att få tillfällig föräldrapenning för att avstå från att arbeta för att kunna ta hand om ett sjukt barn riskerar exempelvis att få negativa ekonomiska konsekvenser för en familj. När en förälder inte får tillfällig föräldrapenning eller föräldrapenning enligt socialförsäkringsbalken saknas dessutom viss ledighetsrätt från arbetet i enlighet med föräldraledighetslagen (1995:584). Situationen riskerar också att leda till att alternativet att söka ekonomiskt bistånd med stöd av socialtjänstlagen framstår som en säkrare inkomst för personer som väntar barn eller har små barn som kan bli sjuka. Ur ett barnperspektiv riskerar också den nuvarande regleringen att få negativa konsekvenser om föräldrar inte har ekonomisk möjlighet att prioritera barns omvårdnad. En sådan ordning framstår som otillfredsställande då den skapar hinder för personer som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd att etablera sig i Sverige och uppnå bättre levnadsvillkor.

För att stärka arbetslinjen och säkerställa barnets behov av omvårdnad bör därför rätten till arbetsbaserad föräldrapenning på grundnivå eller sjukpenningnivå och tillfällig föräldrapenning för föräldrar till barn som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd säkerställas i förhållande till vad som gäller enligt nuvarande reglering. En sådan ordning bedöms också ligga i linje med artikel 12 i massflyktsdirektivet.

I avsnitt 5 föreslås att en utlänning som beviljas uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd också ska ges arbetstillstånd för den tid som uppehållstillståndet gäller. Det framstår inte som rimligt att en utlänning, som tidigare har haft ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, ska få sämre tillgång till de arbetsbaserade föräldrapenningsförmånerna för det fall att han eller hon och hans eller hennes barn därefter beviljas uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd. Det skulle kunna leda till att en utlänning som tidigare arbetat under tiden som han eller hon haft uppehållstillstånd med tillfälligt skydd får sämre möjligheter att arbeta och säkerställa barnets behov av omvårdnad när uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd beviljas. Under tiden som ett återvändande förbereds finns det en risk att utlänningen i en sådan situation i stället skulle behöva ansöka om ekonomiskt bistånd för sitt uppehälle. För att möjliggöra fortsatt självförsörjning bör förslaget därför omfatta även en förälder till ett barn som har beviljats uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd.

År 1980 infördes villkoret om att barnet behöver vara bosatt i Sverige. I samband med införandet uttalades att avsikten aldrig varit att föräldrapenning ska kunna utgå för utomlands bosatta barn (prop. 1978/79:168 s. 55). Avsikten med den nu föreslagna bestämmelsen är att personer som befinner sig i Sverige med tillfälligt skydd eller efter tillfälligt skydd ska ha rätt till arbetsbaserade föräldrapenningsförmåner. Eftersom det finns ett krav på att barnet ska vara bosatt i Sverige behöver det införas ett undantag från detta för att föräldrar till barn som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, ska kunna ha rätt till arbetsbaserade föräldrapenningsförmåner. Denna förändring innebär inte att dessa föräldrar får rätt till de bosättningsbaserade föräldrapenningsförmånerna, eftersom föräldrarna inte anses bosatta enligt 5 kap. 3 § SFB, se avsnitt 6.

Sammanfattningsvis föreslås att en förälder ska ha rätt till arbetsbaserad föräldrapenning på grundnivå eller sjukpenningnivå och tillfällig föräldrapenning för vård av barn som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd.

8 Insatser för särskilt stöd och särskild service

<p>Förslag: En utlänning som har ett giltigt uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, ska inte ha rätt till insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.</p>

Skälen för förslaget

Nuvarande rätt till insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade

Lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, är en rättighetslagstiftning och innehåller bestämmelser om

insatser för särskilt stöd och särskild service åt personer som omfattas av personkretsen i den lagen. De insatser för särskilt stöd och service som lagen kan ge rätt till kan exempelvis handla om personlig assistans, ledsagarservice eller biträde av kontaktperson (9 § LSS).

Det är den kommun där en person är bosatt som ansvarar för insatser enligt lagen (16 § första stycket LSS). Vad som menas med bosättning i lagens mening är inte helt entydigt. I fråga om vilken kommun som är ansvarig för insatser och stöd framgår av förarbetsuttalanden att vid bedömningen av frågan om var en person ska anses bosatt kan ledning hämtas från folkbokföringens bestämmelser om rätt folkbokföringsort. En person kan alltså i regel anses bosatt på den ort där han är folkbokförd (prop. 1992/93:159 s. 185).

Förhållandet till socialtjänstlagen

Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt. Som exempel på bistånd till sin livsföring i övrigt kan nämnas ledsagarservice, stöd och hjälp i hemmet eller kontaktperson. Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå och biståndet ska utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv (4 kap. 1 § socialtjänstlagen). Socialnämnden ska också verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra. Socialnämnden ska medverka till att den enskilde får en meningsfull sysselsättning och får bo på ett sätt som är anpassat efter hans eller hennes behov av särskilt stöd. Kommunen ska även inrätta bostäder med särskild service för dem som till följd av sådana svårigheter behöver ett sådant boende (5 kap. 7 § socialtjänstlagen).

Det ansvar som socialnämnderna enligt socialtjänstlagen har för människor med funktionsnedsättning innebär att vissa av de insatser som en enskild kan ha rätt till enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade i stället på liknande sätt kan ges med stöd av socialtjänstlagen. Exempel på sådana insatser är ledsagarservice och biträde av kontaktperson.

Av socialtjänstlagen framgår förvisso att den lagen syftar till att ge den enskilde en skälig levnadsnivå medan lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade anger att den enskilde, genom de insatser som erbjuds enligt den lagen, ska tillförsäkras goda levnadsvillkor (7 § andra stycket LSS). Till skillnad från vad som gäller enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade får socialnämnden även ta ut avgifter för insatser enligt socialtjänstlagen.

Insatser för särskilt stöd och särskild service är inte motiverade

De ändringar i folkbokföringslagen som föreslås i avsnitt 4.1 innebär att en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd ska kunna folkbokföras tidigare än vad nuvarande reglering medger. Om en sådan utlänning folkbokförs kommer han eller hon inte längre att omfattas av personkretsen i 1 § första stycket 2 LMA. Det innebär därmed att en utlänning som är i behov av stöd och insatser, utan hinder av den

specialregel som finns i 1 § andra stycket LMA, kommer att kunna ansöka om det med stöd av socialtjänstlagen, vilket innebär en möjlighet att uppnå bättre levnadsvillkor. Eftersom utgångspunkten är att skyddet enligt massflyktsdirektivet ska vara av tillfällig natur bedöms det vara tillräckligt att eventuella behov av stöd och insatser för den aktuella gruppen kan ges enligt socialtjänstlagen.

Det föreslås därför att en utlänning som har ett giltigt uppehållstillstånd med tillfälligt skydd inte ska ha rätt till insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Detsamma föreslås gälla för den som har ett giltigt uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd. En sådan ordning bedöms vara förenlig med massflyktsdirektivet och innebär ingen större skillnad mot nuvarande reglering vad gäller rätten till insatser för den som omfattas av massflyktsdirektivet, men gör regelverket tydligare både för enskilda och myndigheter.

9 Ikräftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 november 2024.

En utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd före den 1 november 2023 ska folkbokföras om han eller hon kan antas komma att regelmässigt tillbringa sin dygnsvila här i landet åtminstone till och med den 4 mars 2025. En anmälan om inflyttning ska lämnas till Skatteverket inom fyra veckor från den dag lagen har trätt i kraft.

För den som var folkbokförd i Sverige den 31 oktober 2024 ska äldre föreskrifter fortfarande gälla när det gäller rätten till bosättningsbaserade förmåner enligt socialförsäkringsbalken. När det gäller rätten till insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade ska ändringarna inte tillämpas för den som har beviljats en insats före ikraftträdandet.

Bedömning: Det finns inget behov av övergångsbestämmelser i övrigt.

Skälen för förslaget och bedömningen: Lagändringarna bör träda i kraft så snart som möjligt, vilket bedöms vara den 1 november 2024.

Med hänsyn till att den nya lagen om folkbokföring föreslås träda i kraft endast ett par månader före nuvarande skyddsperiod löper ut kan det vara så att en person med uppehållstillstånd med tillfälligt skydd inte uppfyller kraven för folkbokföring vid tidpunkten för anmälan om inflyttning, trots att han eller hon kan ha befunnit sig i Sverige sedan mars 2022. En sådan ordning kan inte anses vara tillfredsställande.

Den som befinner sig i landet och har beviljats uppehållstillstånd före den 1 november 2023 kan antas ha vistats här under minst ett år vid tidpunkten för ikraftträdandet. En sådan person bör komma i fråga för folkbokföring om han eller hon har ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd som sträcker sig till den 4 mars 2025 och även har för avsikt att tillbringa sin dygnsvila här i landet åtminstone under den återstående tiden

av uppehållstillståndet. Det föreslås därför att den som uppfyller dessa förutsättningar ska folkbokföras. Den nu aktuella personkretsen kan hanteras inom ramen för en övergångsbestämmelse. Det föreslås därför att den nya lagen kompletteras med en övergångsbestämmelse som anger att den som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd enligt 21 kap. 2, 3 eller 4 § utlänningslagen före den 1 november 2023, ska folkbokföras om han eller hon kan antas komma att regelmässigt tillbringa sin dygnsvila här i landet åtminstone till och med den 4 mars 2025.

Den personkrets som nu är i fråga har vistats i landet i mer än tre månader. I fråga om tidpunkt för när anmälan om inflyttning senast ska lämnas bör därför tydliggöras att den som omfattas av övergångsbestämmelsen ska anmäla inflyttning inom fyra veckor från den dag lagen träder i kraft.

Enligt nuvarande reglering ska en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd inte folkbokföras om utlänningen kan antas komma att vistas i landet med stöd av det beviljade tillståndet under kortare tid än tre år (4 § andra stycket FOL). I enstaka fall kan en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd ändå ha folkbokförts när lagändringarna träder i kraft, t.ex. om han eller hon har vistats i Sverige på någon annan tillståndsgrund före rådets genomförandebeslut. Utlänningen kan då också ha rätt till bosättningsbaserade förmåner enligt socialförsäkringsbalken och insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. I sådana fall bör inte rätten till förmåner tas bort. Därför föreslås att äldre föreskrifter fortfarande ska gälla för den som var folkbokförd den 31 oktober 2024 när det gäller rätten till bosättningsbaserade förmåner enligt socialförsäkringsbalken. När det gäller rätten till insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade föreslås att ändringarna inte ska tillämpas för den som har beviljats en insats före ikraftträdandet.

Övriga bestämmelserna bör tillämpas från den dag de träder i kraft. Det finns därför inte något behov av övergångsbestämmelser i övrigt.

10 Konsekvenser

Bedömning: Förslagen innebär att kostnader för statlig ersättning till kommuner och regioner för kostnader i samband med kommunmottagandet och för etableringsersättning och arbetsmarknadspolitiska program och insatser bedöms öka. Förslagen bedöms också leda till en mindre ökning av kostnaderna för tillfällig föräldrapenning och arbetsbaserad föräldrapenning på sjukpenningnivå eller grundnivå. Samtidigt bedöms kostnaderna för bl.a. dagersättningar och boende i Migrationsverkets mottagande att minska.

Staten ersätter kommuner och regioner för kostnader som är relaterade till mottagande av asylsökande och nyanlända. Förslagen innebär att kommuner och regioner inte längre ersätts för kostnader för asylsökande men i stället kan söka ersättningar som gäller för nyanlända. Förslagen bedöms inte innebära nya åtaganden för

kommuner och regioner som innebär att den kommunala finansieringsprincipen ska tillämpas.

Sammantaget bedöms kostnaderna för staten att öka med ca 80 miljoner kronor 2024 och med ca 890 miljoner kronor 2025. De ökade kostnaderna kommer att finansieras genom utgiftsområde 7, internationellt bistånd. Kostnaderna klassificeras inte som bistånd enligt OECD:s biståndskommittés (DAC:s) regelverk eftersom de personer som omfattas av förslagen har befunnit sig i mottagningssystemet under en längre period än 12 månader.

Regeringen avser att återkomma med förslag till finansiering i propositionen Vårändringsbudget för 2024. Konsekvenserna för 2025 kommer att ingå i beräknade anslag i Vårpropositionen för 2024.

Skälen för bedömningen

Förslaget att utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd ska kunna folkbokföras tidigare bedöms få vissa ekonomiska konsekvenser under perioden 1 november 2024–4 mars 2025. Bedömningen av konsekvenserna baseras på att rådets beslut om aktiveringen av massflyktsdirektivet ska gälla till den 4 mars 2025.

Förslaget bedöms innebära att omkring 33 000 utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd kommer att kunna anmäla inflyttning från den 1 november 2024. Bedömningen baseras på ett antagande om att cirka 10 000 personer av dem som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd kommer att lämna landet innan lagen träder i kraft. Alla i målgruppen antas anmäla inflyttning. Beroende på hur utredningskrävande ärendena är och i vilken mån ärendet behöver kompletteras kommer handläggningstiden hos Skatteverket att variera. Handläggningstiden kan också påverkas av hur snabbt det går att få tid för identitetskontroll hos Statens servicecenter. Med undantag för enskilda ärenden antas dock alla i målgruppen vara folkbokförda i månadsskiftet januari/februari 2025.

Regeringen mottog i juni 2023 en rapport från FN:s migrationsorganisation (IOM) som baseras på en enkätundersökning av hur vuxna ukrainska medborgare, som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet, upplever sin situation i Sverige. Av de ca 87 procent som uppgav sig stå till arbetsmarknadens förfogande hade ca 56 procent arbete i någon form. Det var få som uppgav att de hade fått stöd av Arbetsförmedlingen för att komma i arbete. Förslaget om tidigarelagd folkbokföring innebär att målgruppen tidigare kan ta del av etableringsinsatser hos Arbetsförmedlingen.

Konsekvenser för staten

Enligt kommissionens och rådets rättstjänster kan aktiveringen av massflyktsdirektivet förlängas även efter mars 2025 om samma skäl och orsaker som förelåg vid aktiveringen av direktivet föreligger. Bedömningen är att en förlängning av aktiveringen av massflyktsdirektivet till mars 2026 skulle innebära högre kostnader för 2025 och 2026 jämfört med om någon förlängning inte görs. Även med gällande regelverk bedöms kostnaderna öka med en förlängning eftersom

det innebär att personer med tillfälligt skydd kan folkbokföras. Kostnaderna ökar dock sannolikt mindre än om förslagen i detta utkast till lagrådsremiss genomförs. Förslaget om att tidigarelägga folkbokföringen för personer med tillfälligt skydd innebär att kostnader för bl.a. etableringsinsatser, etableringsersättning och ersättningar till kommuner och regioner för mottagandet av nyanlända delvis uppstår tidigare jämfört med nuvarande regelverk. Om aktiveringen av massflyktsdirektivet upphör i mars 2025 kan kostnaderna för förslaget om tidigarelagd folkbokföring bl.a. komma att påverkas av hur den nationella lagstiftningen om uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd tillämpas och om det blir aktuellt med en EU-gemensam ansats t.ex. avseende hur ett återvändandeprogram ska utformas. Mot denna bakgrund är det svårt att göra säkra antaganden om vilka konsekvenser som förslaget att tidigarelägga folkbokföringen för personer med tillfälligt skydd kan få efter mars 2025. Regeringen förbereder sig på att olika scenarion kan bli aktuella och avser att återkomma till Riksdagen med mer information när en tydligare inriktning har nåtts på EU-nivå.

När en person ska folkbokföras behöver han eller hon inställa sig personligen vid ett av Statens servicecenters servicekontor där myndigheten för Skatteverkets räkning genomför kontroll av identitet. Förslaget bedöms därför innebära ökade arbetsinsatser och kostnader för Statens servicecenter när en stor grupp individer på kort tid kan förväntas vilja boka tid för att besöka ett servicekontor. De ökade kostnaderna för Statens servicecenter innebär att statens utgifter bedöms öka med 5 miljoner kronor för 2024 och med 2 miljoner kronor för 2025 på utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning.

Förslaget bedöms innebära ökade arbetsinsatser och kostnader för Skatteverket eftersom ett stort antal anmälningar kan inkomma i anslutning till att förslagen träder i kraft. De ökade kostnaderna för Skatteverket innebär att statens utgifter bedöms öka med 20 miljoner kronor för 2024 och med 6 miljoner kronor för 2025 på utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution. Ärenden om folkbokföring kan överklagas till domstol. Antalet överklaganden till domstol förväntas dock bli mycket få. De föreslagna ändringarna när det gäller tillgången till insatser med stöd av lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade och tillgången till bosättningsbaserade förmåner enligt socialförsäkringsbalken innebär inga större skillnader mot nuvarande reglering. Övriga föreslagna ändringar bedöms inte heller innebära en ökad ärendetillströmning till domstolarna. Sammantaget bedöms förslagen därmed inte innebära ökade kostnader för domstolarna.

Arbetsförmedlingens etableringsprogram riktar sig bl.a. till nyanlända som har fyllt 20 men inte 66 år och som har ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd enligt 21 kap. UtlL som kan ligga till grund för folkbokföring. Syftet med etableringsprogrammet är att underlätta och påskynda vissa nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet. Till deltagarna kan det utgå etableringsersättning och i vissa fall etableringstillägg eller bostadsersättning om de uppfyller kraven för att ta del av dessa. Ersättningen handläggs och administreras av Försäkringskassan. Förslaget innebär att kostnaderna för arbetsmarknads-politiska program och insatser kommer att öka under 2024 och 2025. För

att säkra mottagningskapaciteten hos Arbetsförmedlingen bedöms även förvaltningsanslaget behöva förstärkas.

Förslaget att tidigare lägga folkbokföringen av utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd innebär att de i ett tidigare skede kan få tillgång till dessa insatser, om det är arbetsmarknadspolitiskt motiverat. Det innebär även att en större grupp temporärt kan få tillgång till insatserna. Sammantaget bedöms antalet deltagare i etableringsinsatser i genomsnitt per månad öka med 100 personer 2024 och 7 800 personer 2025 jämfört med om ingen förändring görs. Utgifterna på utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv bedöms därmed öka med ca 30 miljoner kronor 2024 och ca 180 miljoner kronor 2025. Av utgiftsökningen utgörs 19 miljoner kronor 2024 och 19 miljoner kronor 2025 av medel till Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag för handläggning av etableringsprogrammet. Utgiftsökningen består även av att kostnaderna för etableringsersättning ökar med 9 miljoner kronor 2024 och med 128 miljoner kronor 2025 samt av att kostnaderna för etableringsinsatser ökar med 2 miljoner kronor 2024 och 36 miljoner kronor för 2025.

Förslaget att utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd kan folkbokföras tidigare innebär minskade kostnader på utgiftsområde 8 Migration, i och med att en sådan utlänning upphör att omfattas av lagen om mottagande av asylsökande m.fl. och därmed av Migrationsverkets mottagningsystem. Det innebär minskade kostnader för bl.a. dagersättning och för statliga ersättningar till kommuner och regioner för asylsökande, eftersom de ersättningar som regleras i förordning (2017:193) om statlig ersättning för asylsökanden m.fl. inte längre utgår för dem som folkbokförs. Sammantaget bedöms utgifterna på utgiftsområde 8 Migration minska med ca 60 miljoner kronor 2024 och ca 550 miljoner kronor 2025.

Omkring 37 procent av dem som har uppehållstillstånd med tillfälligt skydd bor för närvarande i kommunala boenden som de har anvisats till enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl. och 3 procent bor i Migrationsverkets anläggningsboenden. När de som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd har folkbokförts kan kommunerna inte längre kan få statlig ersättning för att ordna deras boende.

Utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd som kan ligga till grund för folkbokföring omfattas av lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning. Av prioriteringsreglerna i 11 § förordningen (2016:39) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning följer dock att endast nyanlända som är registrerade och vistas vid Migrationsverkets anläggningsboenden och nyanlända som har beviljats uppehållstillstånd enligt 5 kap. 2 § UtlL ska omfattas av anvisningar. Inom Regeringskansliet pågår ett arbete med att se över vissa delar av bosättningsregelverket så att utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och som har varit anvisade en kommun att ordna boende enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl. eller bor i Migrationsverkets boende kan omfattas av anvisning enligt bosättningsregelverket i samband med folkbokföring. Konsekvenserna är beaktade i regeringens förslag till finansiering i vårändringsbudgeten för 2024.

Förslaget om att föräldrar till barn som har beviljats uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd ska få tillgång till arbetsbaserad föräldrapenning på grundnivå eller sjukpenningnivå och tillfälligt föräldrapenning bedöms öka kostnaderna på föräldraförsäkringsanslaget inom utgiftsområde 12 Trygghet för familjer och barn. Kostnaderna för perioden 1 november 2024–4 mars 2025 innebär att utgifterna bedöms öka med ca 10 miljoner kronor 2024 och med ca 10 miljoner kronor 2025. Försäkringskassans kostnader för administration och handläggning av föräldrapenningsförmånerna och av etableringsersättning innebär också att utgifterna på utgiftsområde 10 Trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning bedöms öka med ca 3 miljoner kronor 2024 och ca 2 miljoner kronor 2025.

Förslaget att tidigarelägga folkbokföringen av utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd innebär att utgifterna kommer att öka för statlig ersättning till kommuner och regioner för kostnader för att ta emot de som folkbokförs. Ersättningarna betalas ut på utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet och består bl.a. av en schablonersättning till kommunerna för kostnader i samband med mottagandet, ersättning till kommunerna för initialt ekonomiskt bistånd och ersättning till kommunerna för ensamkommande barn och unga. Sammantaget bedöms utgifterna inom utgiftsområdet öka med ca 70 miljoner kronor 2024 och med ca 1 230 miljoner kronor 2025.

Det bör dock beaktas att förslagen bl.a. möjliggör att utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd får bättre förutsättningar att etablera sig på arbetsmarknaden och att de också ska ha möjlighet att fortsätta arbeta under tiden som de vistats i Sverige med uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd. Det bör bl.a. bidra till minskat tryck på statens utgifter, men det saknas underlag för att göra en bedömning av sådana effekter. Sammantaget bedöms förslagen innebära att statens utgifter ökar med ca 80 miljoner kronor 2024 och med ca 890 miljoner kronor 2025. Dessa ökade kostnader kommer att finansieras genom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd.

Regeringen avser att återkomma med förslag till finansiering i propositionen Vårändringsbudget för 2024. Konsekvenserna för 2025 kommer att ingå i beräknade anslag i Vårpropositionen för 2024.

Konsekvenser för kommuner och regioner

Förslagen kan medföra vissa ökade kostnader för kommunerna, då en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller efter tillfälligt skydd som folkbokförs vid behov kommer att kunna beviljas ekonomiskt bistånd och andra insatser som kommuner ger med stöd av socialtjänstlagen. Viss ersättning för ekonomiskt bistånd och vissa andra insatser kan dock utgå till kommunerna via utgiftsområde 13 Integration och Jämställdhet, t.ex. för ekonomiskt bistånd som kommuner ger till utlänningar som är förhindrade att delta i etableringsinsatser. Kommuner har även möjlighet att ta ut avgifter för vissa insatser som ges enligt socialtjänstlagen. Utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och som folkbokförs och som är 18 år eller äldre kommer vidare att erbjudas hälso- och sjukvård, vilket kan innebära en viss ökning av kostnaderna för regionerna. Viss ersättning till regionerna

för kostnader för varaktig sjukvård kan utgå från utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet.

Som angetts ovan bor för närvarande 37 procent av dem som har uppehållstillstånd med tillfälligt skydd i kommunala boenden som de har anvisats till enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl. När en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd folkbokförs upphör denne att omfattas av lagen om mottagande av asylsökande m.fl., vilket också medför att en kommun inte längre kan få statlig ersättning för att ordna boende för utlänningen. Inom Regeringskansliet pågår ett arbete med att se över vissa delar av bosättningsregelverket så att utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och som har varit anvisade till en kommun eller bor i Migrationsverkets anläggningsboende kan omfattas av anvisning enligt bosättningsregelverket i samband med folkbokföring.

Staten har ett ekonomiskt ansvar för flyktingmottagandet och ersätter kommuner och regioner för kostnader som är relaterade till mottagande av asylsökande och nyanlända. Förslaget att tidigarelägga folkbokföringen för utlänningar med tillfälligt skydd innebär att vissa kostnader för kommuner och regioner kommer att uppstå tidigare jämfört med om de hade folkbokförts enligt gällande regelverk. Förslagen i detta utkast till lagrådsremiss bedöms inte innebära några nya åtaganden för kommuner och regioner som innebär att den kommunala finansieringsprincipen ska tillämpas. Kommuner och regioner kommer att få statlig ersättning för kostnader för mottagandet enligt ordinarie ersättningssystem på utgiftsområde 13 Integration och Jämställdhet. Ersättningen regleras i förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar och omfattar bl.a. viss ersättning för utbildning, sfi, ekonomiskt bistånd och varaktig hälso- och sjukvård. Undersökningen från IOM tyder vidare på att en relativt stor del av dem som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd arbetar, vilket genererar skatteintäkter till kommuner och regioner. De sammantagna skatteintäkterna bidrar till att finansiera kommunernas och regionernas kostnader för bl.a. social omsorg, utbildning och hälso- och sjukvård.

Regeringen avser följa hur kommunernas och regionernas kostnader utvecklas med anledning av förslagen och återkommer vid behov i kommande ekonomiska propositioner.

Konsekvenser för enskilda

Förslagen bedöms förbättra levnadsvillkoren för utlänningar som beviljas uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd och ge dem större möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingens etableringsprogram riktar sig bl.a. till nyanlända som har fyllt 20 men inte 66 år och som har ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd enligt 21 kap. UtlL som kan ligga till grund för folkbokföring. Av de ca 33 000 personer som beräknas omfattas av förslaget är knappt 21 000 i arbetsför ålder. Om de tillhör målgruppen för etableringsprogrammet och om det bedöms som arbetsmarknadspolitiskt motiverat kan de bl.a. få tillgång till etableringsinsatser och etableringsersättning. Etableringsersättningen uppgår till 308 kronor per dag, vilket är betydligt högre än den

dagersättning som de tar del av i dag och som uppgår till som mest 71 kronor per dag vid egen mathållning.

En utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och som folkbokförs kommer att erbjudas samma hälso- och sjukvård som övriga bosatta. En sådan utlänning kommer också, för det fall att han eller hon inte själv kan tillgodose sina egna behov, att kunna beviljas ekonomiskt bistånd och andra insatser enligt socialtjänstlagen. Förslagen om utvidgad rätt till tillfällig föräldrapenning och arbetsbaserad föräldrapenning på sjukpenningnivå eller grundnivå bedöms innebära en ökad ekonomisk trygghet för förvärvsarbetande föräldrar och deras familjer. Dessutom stärks möjligheterna för den berörda gruppen att kombinera arbetsliv och familjeliv.

Även skollagens (2010:800) bosättningsbegrepp utgår från den som ska vara folkbokförd här men också från den som inte är folkbokförd men omfattas av 1 § första stycket LMA. Folkbokföring medför bl.a. skolplikt för barn men också att rätten till utbildning stärks för vuxna genom att de bl.a. får tillgång till kommunal vuxenutbildning (7 kap. 2 § och 29 kap. 2 § skollagen). De praktiska förutsättningarna att ta del av vissa tjänster kan vidare förenklas genom förslagen. De som omfattas av rådets genomförandebeslut kommer att kunna fortsätta använda ett giltigt körkort utfärdat av Ukraina i Sverige under den tid som skyddet enligt masflyktsdirektivet gäller (6 kap. 3 a § körkortsförordningen [1998:980] och artikel 3.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/1280 av den 18 juli 2022 om särskilda och tillfälliga åtgärder, med anledning av Rysslands invasion av Ukraina, med avseende på förarhandlingar som utfärdats av Ukraina i enlighet med landets lagstiftning). För den som inte omfattas av förordning (EU) 2022/1280 gäller att utländska körkort kommer att kunna användas i Sverige i upp till ett år efter folkbokföring (6 kap. 2 § körkortslagen [1998:488]).

Sammantaget bedöms förslagen innebära positiva konsekvenser för enskilda med förbättrade levnadsvillkor och stärkta möjligheter till etablering på arbetsmarknaden.

Övriga konsekvenser

Förslagen bedöms förbättra förutsättningarna för integration för utlänningar som beviljats uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd då de bl.a. kommer att få tillgång till etableringsinsatser och etableringsersättning. Med beaktande bl.a. av att utgångspunkten är att skyddet enligt massflyktsdirektivet ska vara av tillfällig natur kommer personer med uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller efter tillfälligt skydd, till skillnad från övriga nyanlända som är bosatta i Sverige, inte få tillgång till de bosättningsbaserade socialförsäkringsförmånerna. Förslagen bedöms dock sammantaget bidra till bättre förutsättningar för att uppnå de integrationspolitiska målen.

Förslagen bedöms innebära ökade möjligheter för utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd att etablera sig på arbetsmarknaden, vilket också gynnar företagens möjligheter till kompetensförsörjning.

Enligt statistik från Migrationsverket fanns det i december 2023 cirka 38 400 personer med uppehållstillstånd med tillfälligt skydd inskrivna i

mottagningssystemet i Sverige. Av dessa utgör 29 procent män, 44 procent kvinnor och 27 procent barn, varav 52 procent pojkar och 48 procent flickor. Även om förslagen är könsneutralt utformade bedöms de därför vid ikraftträdandet främst komma att påverka kvinnor. När det gäller tillgången till bostättningsbaserade förmåner innebär förslagen ingen större skillnad mot nuvarande villkor för personer som beviljats tillfälligt skydd, vilket bl.a. innebär att gruppen inte har rätt till barnbidrag eller bostadsbidrag. Ur ett barnrättsperspektiv bedöms förslagen innebära positiva konsekvenser, då dessa medför en ökad ekonomisk trygghet för berörda barnfamiljer och ökade ekonomiska möjligheter för berörda föräldrar att prioritera barns omvårdnad jämfört med idag.

Förslagen bedöms inte innebära några konsekvenser för miljön.

11 Författningskommentar

11.1 Förslaget till lag om folkbokföring av utlänningar med tillfälligt skydd i vissa fall

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om krav för folkbokföring av en utlänning som omfattas av rådets genomförandebeslut (EU) 2022/382 av den 4 mars 2022 om fastställande av att det föreligger massiv tillströmning av fördrivna personer från Ukraina i den mening som avses i artikel 5 i direktiv 2001/55/EG och som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, enligt 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716).

Paragrafen innehåller allmänna bestämmelser om lagens innehåll och den personkrets som omfattas av den. Övervägandena finns i avsnitt 4.1.

I paragrafen finns en upplysningsbestämmelse om att lagen innehåller bestämmelser om krav för folkbokföring. I paragrafen anges även den personkrets som omfattas av lagen. Bestämmelsen innebär att lagen endast gäller för en utlänning som omfattas av rådets genomförandebeslut (EU) 2022/382 av den 4 mars 2022 om fastställande av att det föreligger massiv tillströmning av fördrivna personer från Ukraina i den mening som avses i artikel 5 i direktiv 2001/55/EG och som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, enligt 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716). Rådets genomförandebeslut har i svensk rätt utsträckts till att även gälla utlänningar som lagligen befann sig i Sverige före den 22 december 2023 och är ukrainska medborgare eller hade internationellt skydd i Ukraina samt familjemedlemmar till dessa grupper (4 kap. 19 h § utlänningsförordningen [2006:97]). Det innebär alltså att även de utlänningarna omfattas av lagen.

2 § Denna lag ska tillämpas i stället för 4 § andra stycket folkbokföringslagen (1991:481). I övrigt tillämpas folkbokföringslagens bestämmelser för en person som omfattas av denna lag.

I paragrafen regleras lagens förhållande till folkbokföringslagen (1991:481). Övervägandena finns i avsnitt 4.

Av paragrafen framgår att lagen ska tillämpas i stället för 4 § andra stycket folkbokföringslagen. Det innebär att lagen har företräde endast framför 4 § andra stycket folkbokföringslagen. I övrigt ska alltså folkbokföringslagens bestämmelser tillämpas för en person som omfattas av denna lag.

3 § Lagen gäller inte för en utlänning som har beviljats en flyktingsstatusförklaring enligt 4 kap. 3 c § utlänningslagen (2005:716) eller ett resedokument enligt 4 kap. 4 § utlänningslagen eller om det i övrigt finns synnerliga skäl för folkbokföring.

I paragrafen finns bestämmelser om att vissa utläningar ska undantas från lagens tillämpningsområde. Övervägandena finns i avsnitt 4.1.

Av paragrafen framgår att lagen inte tillämpas för en utläning som har beviljats flyktingstatusförklaring eller ett resedokument eller om det i övrigt finns synnerliga skäl för folkbokföring. Bestämmelsen motsvarar i huvudsak vad som anges i 4 § andra stycket andra meningen folkbokföringslagen (1991:481), jfr prop. 2001/02:185 s. 121 och 122. För en utläning som har beviljats flyktingstatusförklaring eller ett resedokument ska folkbokföring alltså ske enligt förutsättningarna i folkbokföringslagen.

4 § De uttryck som används i denna lag har samma betydelse och tillämpningsområde som i folkbokföringslagen (1991:481).

I paragrafen finns en bestämmelse om de uttryck som används i lagen.

Av paragrafen framgår att de uttryck som används i lagen har samma betydelse och tillämpningsområde som i folkbokföringslagen (1991:481). Det innebär bl.a. att när uttrycken folkbokföring eller dygnsvila används har de samma betydelse som följer av 1 och 3 §§ folkbokföringslagen.

När folkbokföring ska ske

5 § En utläning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, enligt 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716) får inte folkbokföras under de första tolv månaderna av uppehållstillståndets giltighetstid. Därefter ska utläningen folkbokföras om han eller hon kan antas komma att regelmässigt tillbringa sin nattvila eller motsvarande vila (dygnsvilan) i landet under ytterligare minst sex månader.

Paragrafen reglerar när en utläning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, får folkbokföras. Övervägandena finns i avsnitt 4.1.

Av paragrafen framgår att en utläning som har beviljats något av de uppräknade uppehållstillstånden inte får folkbokföras under de första tolv månaderna efter att tillståndet beviljades. Om utläningen därefter kan antas komma att tillbringa sin dygnsvila i landet under ytterligare minst sex månader, ska han eller hon folkbokföras. Vad som avses med dygnsvilan definieras närmare i 3 § folkbokföringslagen (1991:481).

6 § För ett barn som föds levande här i landet och beviljas uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, enligt 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716) gäller följande. Om barnet inte har folkbokförts vid födseln enligt 2 § folkbokföringslagen (1991:481) får barnet, utan hinder av vad som anges i 5 §, folkbokföras om modern folkbokförs. Det som sägs om modern gäller även fadern eller barnets förälder enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken om denne är vårdnadshavare.

I paragrafen finns bestämmelser om folkbokföring av barn som föds i landet. Övervägandena finns i avsnitt 4.1.

Ett barn som föds levande här i landet ska folkbokföras om modern är folkbokförd eller om fadern är folkbokförd och vårdnadshavare, se 2 § folkbokföringslagen (1991:481). Om modern eller fadern inte är

folkbokförda vid tidpunkten för barnets födelse ska barnet inte folkbokföras på denna grund. Om barnet senare beviljas ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, ska barnet folkbokföras i samband med att barnets förälder folkbokförs. För fadern eller barnets förälder enligt 1 kap. 9 § föräldabalken krävs att han eller hon är vårdnadshavare. Ett barn som beviljas ett sådant uppehållstillstånd får alltså folkbokföras även om förutsättningarna i 5 § inte är uppfyllda, dvs. även om det inte har förflutit tolv månader sedan barnet beviljades uppehållstillstånd.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2024.

2. En utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd enligt 21 kap. 2, 3 eller 4 § utlänningslagen (2005:716) före den 1 november 2023 ska folkbokföras om han eller hon kan antas komma att regelmässigt tillbringa sin nattvila eller motsvarande vila (dygnsvilan) i landet åtminstone till och med den 4 mars 2025. En anmälan om inflyttning enligt 26 § folkbokföringslagen (1991:481) ska lämnas till Skatteverket inom fyra veckor från den dag lagen har trätt i kraft.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna behandlas i avsnitt 9.

Andra punkten innebär att vissa utläningar ska folkbokföras om vissa förutsättningar är uppfyllda. För det första ska utläningen ha beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd enligt 21 kap. 2, 3 eller 4 § utlänningslagen (2005:716) före den 1 november 2023. Den som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd före den 1 november 2023 har vid lagens ikraftträdande redan undantagits från folkbokföring under minst ett år. För det andra ska utläningen antas komma att regelmässigt tillbringa dygnsvilan i landet åtminstone till och med den 4 mars 2025. Om utläningen har beviljats ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd som gäller fram till och med den 4 mars 2025 och kan antas komma att tillbringa sin dygnsvila i Sverige under åtminstone återstående tiden av uppehållstillståndets giltighetstid, ska han eller hon alltså folkbokföras. En anmälan om inflyttning enligt 26 § folkbokföringslagen (1991:481) ska då lämnas till Skatteverket inom fyra veckor från den dag lagen har trätt i kraft.

11.2 Förslaget till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)

4 § En utlänning som måste ha uppehållsrätt eller uppehållstillstånd för att få vistas i Sverige, får folkbokföras endast om detta villkor är uppfyllt eller om det finns synnerliga skäl för att han eller hon ändå ska folkbokföras.

En utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, enligt 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716) ska inte folkbokföras, om utläningen kan antas komma att vistas i landet med stöd av det beviljade tillståndet under kortare tid än tre år. Detta gäller dock inte, om utläningen har beviljats en flyktingstatusförklaring enligt 4 kap. 3 c § utlänningslagen eller en motsvarande

förklaring enligt äldre bestämmelser eller ett resedokument enligt 4 kap. 4 § utlänningslagen eller om det i övrigt finns synnerliga skäl för folkbokföring.

Andra stycket gäller inte för den som omfattas av lagen (2024:000) om folkbokföring av utlänningar med tillfälligt skydd i vissa fall.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förutsättningar för folkbokföring av utlänningar som måste ha uppehållsrätt eller uppehållstillstånd för att få vistas i Sverige. Övervägandena finns i avsnitt 4.1.

I *tredje stycket*, som är nytt, anges att andra stycket inte gäller för den som omfattas av lagen (2024:000) om folkbokföring av utlänningar med tillfälligt skydd i vissa fall. Vem som omfattas av lagen om folkbokföring av utlänningar med tillfälligt skydd i vissa fall definieras närmare i 1 och 3 §§ den lagen.

26 § Den som har flyttat in från utlandet och ska folkbokföras ska anmäla inflyttningen till Skatteverket. En sådan anmälan ska göras inom en vecka efter det att han eller hon har vistats i landet i tre månader. *Om den som måste ha uppehållstillstånd för att få vistas i Sverige har vistats i landet i mer än tre månader utan att uppfylla villkoren i 4 §, ska dock anmälan göras inom fyra veckor efter den dag förutsättningarna för folkbokföring är uppfyllda.*

En anmälan ska även göras när den som är avregistrerad som försvunnen ska folkbokföras och när ett barn ska folkbokföras här i landet enligt 2 a § eller 3 § tredje stycket.

Anmälningsskyldigheten enligt första stycket gäller inte en utländsk medborgare som omfattas av 4 § lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall och som inte har rätt till motsvarande immunitet och privilegier som en diplomatisk företrädare vid en främmande makts beskickning.

I paragrafen regleras anmälan om inflyttning från utlandet m.m. Övervägandena finns i avsnitt 4.2.

Ändringen i *första stycket* innebär att en utlänning som måste ha uppehållstillstånd för att få vistas i landet och har vistats här mer än tre månader utan att folkbokföras med hänsyn till att personen inte uppfyller förutsättningarna för folkbokföring i 4 §, ska anmäla inflyttning senast fyra veckor efter den dag som han eller hon uppfyller förutsättningarna för folkbokföring. Den som har uppehållsrätt eller har beviljats uppehållstillstånd före inresan till Sverige påverkas inte av ändringen. Endast den som ansöker om och beviljas uppehållstillstånd efter inresan omfattas av ändringen. Det kan t.ex. avse asylsökande eller den som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd. Han eller hon ska då lämna anmälan inom fyra veckor från den dag förutsättningarna för folkbokföring är uppfyllda, dvs. för en asylsökande fyra veckor från den dag uppehållstillstånd beviljas.

För en utlänning som omfattas av rådets genomförandebeslut (EU) 2022/382 av den 4 mars 2022 om fastställande av att det föreligger massiv tillströmning av fördrivna personer från Ukraina i den mening som avses i artikel 5 i direktiv 2001/55/EG och som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, enligt 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716) finns särskilda krav för folkbokföring i lagen (2024:000) om folkbokföring av utlänningar med tillfälligt skydd i vissa fall. Av den lagen framgår bl.a. att en sådan utlänning inte får folkbokföras under de första tolv månaderna efter att

uppehållstillståndet beviljades. För den som beviljats ett sådant uppehållstillstånd ska ansökan alltså lämnas senast fyra veckor efter den dag tolv månader har förflutit efter att uppehållstillståndet beviljades, om han eller hon också kan antas komma att tillbringa dygnsvilan i Sverige under ytterligare minst sex månader.

11.3 Förslaget till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716)

5 kap.

18 § En utlänningsansökan om uppehållstillstånd i Sverige ska ha ansökt om och beviljats ett sådant tillstånd före inresan i landet. En ansökan om uppehållstillstånd får inte bifallas efter inresan. Första stycket gäller dock inte om

1. utlänningsansökan har rätt till uppehållstillstånd här som flykting eller alternativt skyddsbehövande enligt 1 § eller kan beviljas uppehållstillstånd här med stöd av 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 §,

2. utlänningsansökan med stöd av 6 § bör beviljas uppehållstillstånd här,

3. en ansökan om uppehållstillstånd avser förlängning av ett tidsbegränsat uppehållstillstånd som beviljats en utlänningsansökan med stöd av 3 eller 3 a §,

4. utlänningsansökan kan beviljas eller har ett tidsbegränsat uppehållstillstånd här med stöd av 15 §,

5. utlänningsansökan enligt 3 § första stycket 1–4, 3 a § första stycket 1–4 eller andra stycket har stark anknytning till en person som är bosatt i Sverige och det inte skäligen kan krävas att utlänningsansökaren reser till ett annat land för att ge in ansökan där,

6. utlänningsansökan har rätt till uppehållstillstånd med stöd av 3 § första stycket 5,

7. utlänningsansökan kan beviljas uppehållstillstånd enligt 15 a eller 15 d §,

8. följande villkor är uppfyllda:

a) utlänningsansökan avser förlängning av ett tidsbegränsat uppehållstillstånd, för arbete som har beviljats enligt 10 § i de fall som avses i 6 kap. 2 § första stycket eller enligt 15 a §, eller för att bedriva näringsverksamhet enligt 10 a §,

b) utlänningsansökan har ett tidsbegränsat uppehållstillstånd för arbete som har beviljats enligt 10 § i de fall som avses i 6 kap. 2 § första stycket och avser om ett tidsbegränsat uppehållstillstånd för att bedriva näringsverksamhet enligt 10 a § eller tvärtom inom giltighetstiden för det tidigare tillståndet och förutsättningarna för det tillståndet varit uppfyllda, eller

c) en ansökan avser ett uppehållstillstånd som familjemedlem till en utlänningsansökan som avses i a eller b, om ansökan ges in inom giltighetstiden för det tidigare tillståndet som familjemedlem och utlänningsansökan beviljas uppehållstillstånd enligt de bestämmelser som anges där,

9. utlänningsansökan har ett uppehållstillstånd enligt 10 § eller 5 b kap. 3 § och antingen slutfört studier som motsvarar 30 högskolepoäng eller fullföljt en termin vid forskarutbildning eller har ett uppehållstillstånd enligt 5 b kap. 1, 2, 4, 7 eller 8 §,

10. utlänningsansökan har rätt till uppehållstillstånd enligt 2 a eller 2 d §, eller

11. det annars finns synnerliga skäl.

Första stycket gäller inte heller om utlänningsansökan har beviljats en visering för att besöka en arbetsgivare i Sverige eller är undantagen från kravet på visering om han eller hon ansöker om ett uppehållstillstånd för arbete inom ett slag av arbete där det råder stor efterfrågan på arbetskraft. En ytterligare förutsättning är att arbetsgivaren skulle förorsakas olägenheter om utlänningsansökaren måste resa till ett annat land för att ge in ansökan där eller att det annars finns särskilda skäl.

Första stycket gäller inte heller en utlänning som har beviljats ett uppehållstillstånd enligt 9 §, om ansökan avser ett tidsbegränsat uppehållstillstånd för arbete enligt 10 § i de fall som avses i 6 kap. 2 § första stycket eller för att bedriva näringsverksamhet enligt 10 a § och ges in inom giltighetstiden för det tidigare tillståndet.

Vid skälighetsbedömningen enligt andra stycket 5 ska konsekvenserna för ett barn av att skiljas från sin förälder särskilt beaktas, om det står klart att uppehållstillstånd skulle ha beviljats om prövningen gjorts före inresan i Sverige.

I fråga om uppehållstillstånd för en utlänning som ska avvisas eller utvisas enligt ett beslut som har fått laga kraft gäller föreskrifterna i 15 a och 20 §§ samt 12 kap. 16 b, 16 c och 18–20 §§.

I 7 § lagen (2017:353) om uppehållstillstånd för studerande på gymnasial nivå föreskrivs ytterligare undantag från första stycket under perioden 20 juli 2021–19 januari 2025.

Paragrafen innehåller bestämmelser om när en ansökan om uppehållstillstånd ska vara gjord. Övervägandena finns i avsnitt 5.

Tillägget i *andra stycket 1* innebär att undantaget från huvudregeln om att uppehållstillstånd ska sökas och beviljas före inresan även gäller i fråga om en ansökan om uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd enligt 21 kap. 6 § andra stycket. Att även arbetstillstånd får sökas och beviljas efter inresan i en sådan situation följer av 6 kap. 4 §.

21 kap.

7 § En utlänning som beviljas uppehållstillstånd med tillfälligt skydd *eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd ska* också ges arbetstillstånd för den tid som uppehållstillståndet gäller.

Paragrafen innehåller bestämmelser om arbetstillstånd för utlänningar som beviljas tillfälligt skydd. Övervägandena finns i avsnitt 5.

Tillägget innebär att arbetstillstånd inte bara ska ges till en utlänning som beviljas uppehållstillstånd med tillfälligt skydd utan även till en utlänning som beviljas uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd. I övrigt görs endast en språklig ändring.

11.4 Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

5 kap.

3 § Den som kommer till Sverige och kan antas komma att vistas här under längre tid än ett år ska anses vara bosatt här i landet. Detta gäller dock inte om synnerliga skäl talar mot det. En utlänning som *har ett giltigt uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, enligt 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716)* ska inte anses vara bosatt här.

En i Sverige bosatt person som lämnar landet ska fortfarande anses vara bosatt här i landet om utlandsvistelsen kan antas vara längst ett år.

Paragrafen innehåller bestämmelser om under vilka förutsättningar en person ska anses vara bosatt i Sverige. Övervägandena finns i avsnitt 6.

Ändringen i *första stycket* innebär att den nuvarande regleringen om att en utlänning som enligt 4 § andra stycket folkbokföringslagen (1991:481) inte ska folkbokföras inte heller ska anses vara bosatt här, tas bort. I stället gäller att en utlänning som har ett giltigt uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, enligt 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716) inte ska anses vara bosatt här enligt socialförsäkringsbalken, oavsett om denne folkbokförs. Detta gäller dock endast så länge utlänningen vistas i Sverige med stöd av ett av de uppräknade uppehållstillstånden, dvs. uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd. Om utlänningen däremot beviljas uppehållstillstånd på någon annan grund ska denne inte längre vara utesluten från att kunna anses vara bosatt här enligt socialförsäkringsbalken.

11 kap.

8 § En förälder har rätt till föräldrapenningsförmåner endast för vård av barn som är bosatt i Sverige. Vid adoption ska barnet anses bosatt i Sverige om den blivande föräldern är bosatt här.

Trots det som anges i första stycket har en förälder rätt till föräldrapenningsförmåner för vård av barn som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, enligt 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716).

I paragrafen finns bestämmelser om rätten till föräldrapenningsförmåner. Övervägandena finns i avsnitt 7.

Andra stycket, som är nytt, innebär att en förälder har rätt till föräldrapenningsförmåner, dvs. arbetsbaserad föräldrapenning på grundnivå eller sjukpenningnivå och tillfällig föräldrapenning, för vård av barn som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, enligt 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716).

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2024.

2. För den som var folkbokförd i Sverige den 31 oktober 2024 gäller 5 kap. 3 § i den äldre lydelsen.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna behandlas i avsnitt 9.

Andra punkten innebär att den äldre lydelsen av 5 kap. 3 § fortfarande ska gälla för den som var folkbokförd i Sverige den 31 oktober 2024.

11.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

7 a § En utlänning som har ett giltigt uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, enligt 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716) har inte rätt till insatser enligt denna lag.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om begränsningar i rätten till insatser enligt lagen för en utlänning som har uppehållstillstånd på vissa grunder. Övervägandena finns i avsnitt 8.

Av paragrafen framgår att en utlänning som har ett giltigt uppehållstillstånd på vissa särskilt angivna grunder inte ska ha rätt till insatser enligt lagen. Detta gäller dock endast så länge utlänningen vistas i Sverige med stöd av ett av de uppräknade uppehållstillstånden, dvs. uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd enligt 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716). Om utlänningen däremot beviljas uppehållstillstånd på någon annan grund ska denne inte längre vara utesluten från rätten till insatser enligt lagen.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2024.

2. Lagen tillämpas inte för den som har beviljats en insats före ikraftträdandet.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna behandlas i avsnitt 9.

Andra punkten innebär att den nya 7 a § inte ska tillämpas för den som har beviljats en insats före ikraftträdandet den 1 november 2024.